

GYŐR-MOSON-SOPRON MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

HELYZETFELTÁRÁS

egyeztetési változat 5.0

2021-2027

2021.09.07.

Győr-Moson-Sopron megye területfejlesztési koncepciója - Helyzetfeltárás

MEGBÍZÓ

Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat 9021 Győr, Városház tér 3.

Képviselője: Németh Zoltán, a közgyűlés elnöke

GENERÁLTERVEZŐ

Universitas-Győr Nonprofit Kft 9026 Győr Egyetem tér 1.

Képviselője: Tóth Eszter ügyvezető

TERVEZŐK

Vezető tervező:

Mayer Gábor, kancellári megbízott

Dr. Torma András, tanszékvezető, egyetemi docens

Közreműködők

a Széchenyi István Egyetem részéről:

Dr. Berkes Judit, egyetemi adjunktus

Dr. habil Borsos Attila, tudományos dékánhelyettes, egyetemi docens

Chappon Máté, tanszéki mérnök

Dr. habil Csizmadia Zoltán, tudományos dékánhelyettes, tanszékvezető, egyetemi docens

Gaál Bertalan, egyetemi tanársegéd

Dr. Gombkötő Nóra, egyetemi docens

Gyulai Tamás, PhD. hallgató

Hegyiné Bolla Katalin, PhD. hallgató

Prof. Dr. Koren Csaba, professzor emeritus

Dr. Kozma Katalin, egyetemi docens

Dr. Lados Mihály, tanszékvezető, egyetemi docens

Macher Gergely MSc.

Dr. Makó Emese, tanszékvezető, egyetemi docens

Dr. Mezei Katalin, egyetemi docens

Dr. Páthy Ádám, egyetemi adjunktus

Dr. Pécsinger Judit, egyetemi adjunktus

Puskás Anita, igazgatási ügyintéző

Dr. Szakonyi Petra, egyetemi adjunktus

Dr. Tóth Péter, egyetemi docens

a Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzati Hivatal részéről:

Encsyné dr. Nánási Ágnes, területfejlesztési szakértő

Végh Csaba, megyei főépítész

Funtek Milán, irodavezető

Tartalomjegyzék

1. ELŐZMÉNYEK, TERVEZÉSI KERETEK	6
2. BEVEZETÉS, VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	8
3. STRATÉGIAI ÉS TERÜLETI KERETEK	12
3.1. EU SZINTŰ POLITIKAI KERETEK	12
3.2. NEMZETI SZINTŰ POLITIKAI KERETEK	15
3.3. MEGYEI SZINTŰ POLITIKAI KERETEK	21
3.4. HATÁRMENTI EGYÜTTMŰKÖDÉSI PROGRAMOK	25
3.4.1. Rába-Duna-Vág Európai Területi Együttműködési Csoportosulás (EGTC)	25
3.4.2. Arrabona Európai Területi Együttműködési Csoportosulás (EGTC)	27
3.4.3. INTERREG PROGRAM SK-HU 2021-2027	28
3.5. LEHETSÉGES EGYÜTTMŰKÖDÉSI BEAVATKOZÁSOK A KIVÁLASZTOTT TEMATIKUS TERÜLETEKEN	28
3.5.1. Horizontális intézkedések	31
3.5.2. Speciális eszközök	32
4. A MEGYE FÖLDRAJZI JELLEMZŐI, TERMÉSZETI ÉS KÖRNYEZETI SAJÁTOSSÁGAI	34
4.1. TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK	34
4.1.1. Domborzat	34
4.1.2. Éghajlat	35
4.1.3. Vízrajz	35
4.1.4. Földtan	37
4.1.5. Talaj	37
4.1.6. Élővilág	38
4.2. A TERÜLET FELHASZNÁLÁS JELLEMZŐI	39
4.3. TERMÉSZET ÉS TÁJVÉDELEM	41
4.4. KÖRNYEZETI ELEMELK ÁLLAPOTA	42
4.4.1. Termőföld	42
4.4.2. Levegő	43
4.4.3. Környezeti zaj	46
4.4.4. Kulturális- és tájvédelmi értékek	47
4.5. ENERGIAFORRÁSOK	53
4.5.1. Napenergia	53
4.5.2. Geotermikus energia	54
4.5.3. Szélenergia	55
4.5.4. Vízenergia	56
4.5.5. Biomassza	56
4.5.6. Gáztermék	57
4.5.7. Távhőszolgáltatás	57
4.5.8. Villamosenergia hálózat	58
4.6. A MEGYE TERMÉSZETI, ÉPÍTETT KÖRNYEZETI ÉS KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGE	61
4.6.1. Világörökségi helyszínek	61
4.6.2. Természeti örökség	61
4.6.3. A megyében található nemzeti és natúrparkok, valamint tájvédelmi körzetek és természetvédelmi területek listája	63
4.6.4. A természeti turizmus kiemelkedő helyszínei	67

4.6.5.	Épületegyüttesek	68
4.6.6.	Kastélyok.....	68
4.6.7.	Templomok, egyházi épületek	69
5.	A TELEPÜLÉSHÁLÓZAT JELLEMZŐI.....	70
5.1.	TÉRSZERKEZET.....	70
5.2.	TELEPÜLÉSHIERARCHIA	70
5.2.1.	Településhierarchia.....	70
5.2.2.	Központi funkciók, települések közötti feladatmegosztások	74
5.3.	TÉRSÉGI SZERVEZŐDÉSEK, TELEPÜLÉSKÖZI KAPCSOLATOK	77
5.3.1.	Nagyterségi együttműködések	77
5.3.2.	Az európai területi társulások Győr-Moson-Sopron megyében	78
5.3.3.	Agglomerációs és szuburbanizációs folyamatok	79
5.4.	ÖSSZEFOGLALÁS.....	81
6.	TÁRSADALMI FOLYAMATOK	83
6.1.	NÉPESSÉG, DEMOGRÁFIAI FOLYAMATOK.....	83
6.2.	NEMZETISÉG ÉS VALLÁS	89
6.3.	FOGLALKOZTATÁSI VISZONYOK ÉS MUNKAERŐPIAC	92
6.3.1.	A foglalkoztatás alakulása.....	92
6.3.2.	A munkanélküliség alakulása	93
6.3.3.	A munkanélküliek ellátása, a foglalkoztatás elősegítése	94
6.4.	JÖVEDELMI HELYZET	94
6.4.1.	A lakosság jövedelme	96
6.5.	NEVELÉS-OKTATÁS.....	97
6.6.	EGÉSZSÉGÜGY, SZOCIÁLIS ELLÁTÁS	100
6.6.1.	A lakosság egészségi állapotának főbb jellemzői	100
6.6.2.	Egészségügyi ellátás	101
6.6.3.	Szociális ellátás.....	104
6.7.	SPORT ÉS REKREÁCIÓ.....	105
6.8.	A MEGYE KULTURÁLIS INTÉZMÉNYRENDSZERE ÉS SZOLGÁLTATÁSAI	109
6.9.	CIVIL AKTIVITÁS.....	111
6.10.	DIGITALIZÁCIÓ, INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM.....	113
6.11.	ÖSSZEFOGLALÁS.....	114
7.	GAZDASÁGI BÁZIS.....	117
7.1.	GAZDASÁGI TELJESÍTMÉNY.....	117
7.2.	ÁGAZATI SZERKEZET	130
7.3.	A GAZDASÁG BELSŐ ÉS KÜLSŐ KAPCSOLATAI	147
7.4.	A TERMELÉSI INFRASTRUKTÚRA	156
7.5.	TERÜLETI INNOVÁCIÓS POTENCIÁL.....	166
7.6.	TELEPÍTÉSI TÉNYEZŐK, MINT VERSENYPOTENCIÁL FAKTOROK.....	171
8.	MŰSZAKI INFRASTRUKTÚRA.....	172
8.1.	KÖZLEKEDÉS.....	172
8.1.1.	Közúti közlekedés.....	173
8.1.2.	Vasúti közlekedés.....	178
8.1.3.	Légi közlekedés	180

8.1.4.	Vízi közlekedés.....	180
8.1.5.	Kombinált közlekedés, logisztika.....	181
8.1.6.	Kerékpáros közlekedés.....	181
8.2.	VÍZELLÁTÁS, SZENNYVÍZKEZELÉS, ÁRVÍZ-, BELVÍZVÉDELEM.....	185
8.2.1.	Vízellátás.....	185
8.2.2.	Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezés.....	187
8.2.3.	Árvízvédelem és vízrendezés.....	193
8.3.	HULLADÉKGAZDÁLKODÁS.....	195
8.4.	ENERGIAGAZDÁLKODÁS.....	199
8.5.	LAKÁSKÖRÜLMÉNYEK.....	210
9.	A TERÜLETFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERÉNEK ÉRTÉKELÉSE.....	216
9.1.	A TERÜLETFEJLESZTÉS FORRÁSAI.....	216
9.1.1.	Az Európai Unió társfinanszírozásával biztosított források.....	217
9.1.2.	Hazai és egyéb források.....	217
9.1.3.	A megye aktivitása.....	218
9.2.	INTÉZMÉNYRENDSZER.....	220
9.2.1.	Győr-Moson-Sopron megye területfejlesztési menedzsmentje.....	223
9.2.2.	A megye területfejlesztési menedzsmentjének partnerségi viszonyai.....	223
9.3.	A FEJLESZTÉSEK HATÉKONYSÁGA.....	225
9.4.	VIDÉKFEJLESZTÉS INTÉZMÉNYI RENDSZERE ÉS FORRÁSAI.....	225
9.4.1.	A vidékfejlesztés intézményrendszere.....	225
9.4.2.	A Leader+ program Győr-Moson-Sopron megyében.....	226
9.4.3.	Magyar Falu Program.....	227
10.	A TÉRSÉG TERÜLETFEJLESZTÉSI SZEREPLŐI ELKÉPZELÉSEINEK FELTÁRÁSA.....	228
10.1.	PARTNERSÉGI TERV.....	228
10.2.	A MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI SZEREPLŐI TERVEINEK ELEMZÉSE.....	241
10.2.1.	A nem járási székhely települések tervei.....	241
10.2.2.	A járási székhely települések tervei.....	248
10.2.3.	Győr, mint megyeszékhely tervei.....	248
10.2.4.	Tapasztalatok a kérdőívek alapján.....	249
11.	ÖSSZEGZÉS SZAKMAI TÁMOGATÁSA.....	251
11.1.	GYŐR-MOSON-SOPRON MEGYÉT ÉRTÉKELŐ SWOT ANALÍZIS.....	252
11.2.	SZAKMAI JAVASLATOK MEGFOGALMAZÁSA A MEGYE FEJLESZTÉSI IRÁNYÁNAK MEGHATÁROZÁSA ÉRDEKÉBEN.....	258
11.2.1.	A megye földrajzi jellemzői, természeti és környezeti fejlesztési lehetőségei.....	258
11.2.2.	A megye településhálózatának fejlesztési lehetőségei.....	261
11.2.3.	A megye társadalmi folyamatainak fejlesztési lehetőségei.....	262
11.2.4.	A megye gazdasági bázisának fejlesztési lehetőségei.....	262
11.2.5.	A megye műszaki infrastruktúrájának fejlesztési lehetőségei.....	263
12.	FELHASZNÁLT IRODALOM.....	270
13.	ÁBRAJEGYZÉK.....	272
14.	TÁBLÁZATJEGYZÉK.....	275
15.	MELLÉKLETEK.....	278

1. ELŐZMÉNYEK, TERVEZÉSI KERETEK

Alig másfél év múlva indul az Európai Unió új költségvetési ciklusa, benne a területi fejlődést, az európai szintű területi kiegyenlítést szolgáló Strukturális Alapok, a Kohéziós Alap és a Vidékfejlesztés, illetve az Európai Területi Együttműködés (ETE) program-dokumentumaival.

A 2021-27-es programozási időszak területi operatív programjának a megvalósításához szükséges a helyi, integrált területistatégiai dokumentumok –mint a területfejlesztési koncepció és program és az integrált területi program– felülvizsgálata, elkészítése melyek fizikai megvalósítása a 2021-2027 közötti időszakban tervezett a területi operatív program keretében.

A jelzett források tagállami szintű programdokumentumát, a Partnerségi Szerződést a nemzeti szinten készülő stratégiai fejlesztési dokumentumok (Országos Fejlesztési Koncepció /OFK/, Országos Területfejlesztési Koncepció /OTK/)¹ és az azokkal párhuzamosan készülő megyei területfejlesztési koncepciók (MTFK) alapozzák meg.

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 27. § (1) szerint a megyei önkormányzat területi önkormányzat, amely törvényben meghatározott területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el.

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 13/A. § (1) szerint a megyei önkormányzat koordinációs feladatkörében együttműködik a települési önkormányzatokkal, a megye fejlesztésében közvetlenül és közvetve közreműködő területi államigazgatási szervekkel, az érdekelt civil és szakmai szervezetekkel:

- ▶ a 11. § (1) bekezdés a) pont aa) és ae) alpontjában, a 11. § (1) bekezdés c) pont ce) alpontjában, a 12. § (1) bekezdés a) és d) alpontjában meghatározott feladata végrehajtása érdekében önkormányzati rendeletet alkot.
- ▶ koncepcionálisan összehangolja települései településfejlesztési koncepciója és integrált településfejlesztési stratégiája, valamint településrendezési eszközei kidolgozását a megyei területrendezési tervhez való illeszkedésük érdekében.
- ▶ előzetesen véleményezi a megye települései településfejlesztési koncepcióját és integrált településfejlesztési stratégiáját, valamint településrendezési eszközeit a megyei területfejlesztési koncepcióhoz és programhoz való illeszkedésük érdekében.
- ▶ véleményezi települései településrendezési eszközeit, a megyei területrendezési tervvel való összhang megteremtése érdekében.

2012. január 1-től a megyei önkormányzat hatáskörébe került a megyei szintű területfejlesztés tervezése, annak koordinálása, amely felkészülést jelent a 2021-2027 Európai Uniós tervezési időszakra.

A tervezés rendszerét a területfejlesztés tervek tartalmi követelményeiről szóló 218/2009 (X. 6.) Korm. rendelet határozta meg, valamint a Pénzügyminisztérium és az NKFIH szakmai útmutatásai.

2021 januárjától a fent jelzett nemzeti intézmények koordinálásával és kiadott tervezési útmutatóival elindult a megyei fejlesztési koncepciók tervezési folyamata, azon belül a megye helyzetelemzéseinek az elkészítése.

A Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat a tervezést egy partnerségi rendszer kialakításával (megyei szereplők bevonása kérdőíves felméréssel) és szakértő szervezet bevonásával indította el.

A megyei koncepció helyzetelemzés munkaszakaszának elkészítését az Universitas-Győr Nonprofit Kft. szervezésében a Széchenyi István Egyetem tervező és elemzői szakmai csapata végezte el.

2. BEVEZETÉS, VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

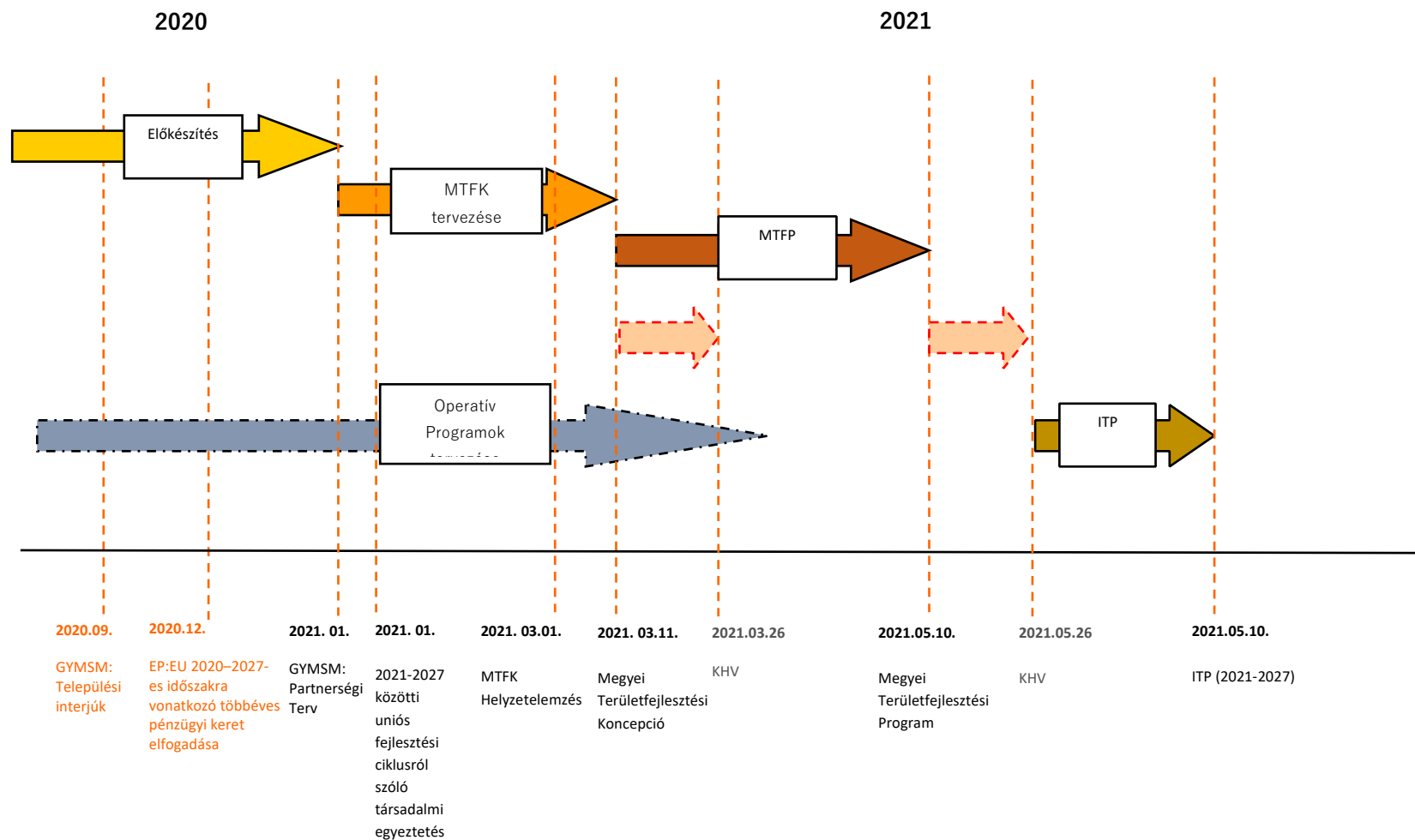
A 2021-27-es költségvetési ciklus előkészítése érdekében szükségessé vált az előző költségvetési ciklusra (2014-2020) készült megyei területfejlesztési koncepciónak és helyzetfeltáró dokumentumnak a felülvizsgálata, átdolgozása, hiszen ezek a tervek alapozzák meg többek között az uniós források területi szintű felhasználásának tervezését. A helyzetértékelés célja, hogy alapját és kiindulási pontját képezze a megyei területfejlesztési koncepciónak, majd pedig a megyei területfejlesztési program kidolgozásának. A megyei dokumentumok elkészítése során figyelemmel kell lenni az EU 2021-2027-es programozási időszakra vonatkozó jogszabályokra és stratégiákra.

A helyzetértékelésnek alapvetően két fókuszot kell szolgálnia. Egyrészt, hogy a tematikus célkitűzések figyelembevételével kellő alapot adjanak programok kidolgozására. Másrészt beazonosíthatók legyenek olyan területek, helyszínek, ahol komplex, több alapról finanszírozható program megvalósítható.

Már a **helyzetértékelő fejezetnek hangsúlyosan foglalkoznia kell:**

- ▶ A 2021-2027 között finanszírozható komplex projektek lehetőségeinek feltárásával.
- ▶ Kiemelten kell kezelni a forrásfelhasználás területi megoszlásának vizsgálatát mellett a lezárt projektek eredményeit. Ezekre a jövőben nyilván lehet és kell is építeni, másrészt elkerülendő, hogy adott térségben felesleges kapacitások épüljenek ki a későbbiekben.
- ▶ A közös megyei, illetve megyehatáron átnyúló helyi-térségi fejlesztési elképzelések megalapozásával. A megyei adottságok vizsgálata során, ha lehetséges, törekedni szükséges a közös fejlesztési múlttal rendelkező települések, térségek beazonosítására.

1. ábra: A munka folyamata

A helyzetfeltárás felépítése

A megyei területfejlesztési koncepciók, azon belül a feltáró-értékelő vizsgálat munkarész tartalmi követelményeit a 218/2009. kormányrendelet 1. melléklete tartalmazza. A tervezés során figyelembe vettük a hivatkozott rendelet témaköri szempontjait, azt lehetőségeinkhez mérten teljeskörűen ki is dolgoztuk. Jelen dokumentum szerkezetét tekintve jobban követi egy térség hagyományos monografikus leírásának, elemzésének szerkezetét, mint a rendelet kicsit véletlenszerű sorrendiségű felépítését. Összeállítottunk egy táblázatot, amely a rendelet fejezeti szerkezetében jelzi, hogy az egyes témaköröket jelen dokumentum mely fejezete tartalmazza. (1. melléklet)

A helyzetelemzés alapvetően három főbb témakört tárgyal:

1. A megye külső környezetének az elemzése, ami magában foglalja egyfelől a fejlesztési tervezés uniós és hazai stratégiai kereteit (2. fejezet), valamint a megye pozicionálását az uniós és a hazai térben néhány kulcsmutató (pl. egy főre jutó bruttó hazai termék, munkanélküliség) segítségével (3. fejezet).
2. A megye belső erőforrásainak a feltárása (4-8. fejezet). Ezek tematikus sorrendje a hagyományos térségi monográfiák vázát követi
 - Földrajzi adottságok
 - Tér- és településszerkezet
 - Társadalmi folyamatok
 - Gazdasági folyamatok
 - Műszaki infrastruktúra

Korábbi munkáinkban önálló fejezetként jelent meg a környezet állapota és a társadalmi innovációk (civil szféra, kistérségi együttműködése). Jelen dokumentumban ezek beépültek a fenti nagyobb témablokkokba (a környezet részben a földrajzi adottságok, illetve a műszaki infrastruktúra fejezetbe, a civilszféra pedig a társadalmi folyamatok fejezetbe).

3. Helyzetértékelés: 9-11. fejezet. A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszerének legutóbbi évtizedének értékelése és az 1-2. témablokkok eredményeit összegző SWOT elemzés közé beékelődik a partnerség érvényesítésének leírása jelen tervezési folyamatba, illetve a megye területfejlesztési szereplőinek elképzelését feltáró kérdőíves vizsgálat eredményeinek, a szereplők fejlesztési terveinek feltárása.

Néhány témakört kiegészítettünk olyan elemzésekkel is, amelyeket a rendelet tematikai ajánlása nem tartalmazott, ugyanakkor a tervezők fontosnak tartják azok megjelenítését a dokumentumban:

- A megye pozicionálása a szomszédsági térben. Ez Győr-Moson-Sopron megye esetében azért is kiemelt jelentőséggel bír, mert a megye két országgal határos. Győr-Moson-Sopron megyére két olyan főváros (Bécs és Pozsony) fejt ki erősödő hatását, amelyek Európa 15 legfejlettebb térségébe tartoztak az elmúlt másfél évtizedben. Ugyanakkor a megye két

nagyvárosa, Győr és Sopron fejlődése szintén egyre jelentősebb mértékben hat a szlovák, illetve az osztrák határon átnyúló területekre.

- Az infokommunikáció jelenléte a megyében, melyet a műszaki infrastruktúra fejezet részeként tárgyalunk.

3. STRATÉGIAI ÉS TERÜLETI KERETEK

3.1. EU szintű politikai keretek

Az Európai Parlament egyetértését követően az Európai Tanács 2020. december 17-én az EU 2021-2027 időszakra kiterjedő pénzügyi keretéről szóló rendeletet elfogadta. Az Európai Tanács tájékoztatása szerint a rendelet 1 074,3 milliárd EUR összegű költségvetést biztosít az európai uniós tagországok számára. Ez a hosszútávú költségvetés tartalmazza az Európai Fejlesztési Alapot, illetve a 750 milliárd EUR Next Generation EU helyreállítási eszközeit is. Együttesen elmondható, hogy az eddigi legnagyobb összegű támogatást nyújtja az EU az elkövetkezendő évekre, amely kb. 1,8 billió EUR összegben határozható meg. Ezen támogatások több célt is szolgálnak. Egyrészt segítséget nyújtanak a tagországok számára a Covid19 okozta nehézségek javítására és a gazdasági növekedés elindítására, másrészt pedig a szakpolitikai célkitűzések megvalósítását segítik elő.¹

Magyarország a gazdasági és társadalmi versenyképességének növelése érdekében 6 stratégiai célt állított fel a 2030-ig terjedő időszakra. A Partnerségi Megállapodást (PM) és az Operatív Programokat (OP) alapul véve születtek meg az uniós fejlesztési és szakpolitikai célok. A tervezett beavatkozásokat, amelyek a helyzetértékelésen alapulnak és az elvárt eredményeket a PM fogalmazza meg és foglalja össze. Magyarország stratégiai céljait is figyelembe véve született meg 5 uniós szakpolitikai célkitűzés, amelyek a következők: a) **Intelligens Európa**, b) **Zöldebb, karbonszegény és ellenálló Európa**, c) **Jobban összekapcsolt Európa**, d) **Szociális Európa** és e) **a polgárokhoz közelebb álló Európa**.

- a) **Az Intelligens Európa** célkitűzés azt a célt szolgálja, hogy a gazdaság versenyképessége, a termelés hatékonysága javuljon, illetve, hogy a K+F+I, a vállalkozásfejlesztés, a vállalkozások és közszolgáltatások digitalizálását támogassa.

Az Intelligens Európa esetében a főbb tervezett beavatkozások például, hogy:

- a kutatói szakmai előmenetelt támogassák és egy vonzóbb kutatói életpályát alakítsanak ki,
- fejlesszék a kutatói infrastruktúrákat és létrehozzanak új tudományos és innovációs park hálózatokat,
- ösztönözzék a termékfejlesztést, illetve támogassák az ipar és kutatás, a felsőoktatás, a kutatóintézetek és a vállalkozások közti együttműködést,

¹ <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/the-eu-budget/long-term-eu-budget-2021-2027/>

- ▶ támogassák azokat a zöld gazdasághoz kapcsolódó feldolgozóipari vállalkozásokat, amelyek kiemelt növekedési potenciállal rendelkeznek,
- ▶ támogassák a vállalkozásokat az új technológiákra való sikeres átállás, az innováció, a fenntartható technológiaváltás és a digitalizáltság növelése miatt,
- ▶ támogassák a nemzetközi piacra lépést,
- ▶ létrehozzanak olyan vállalatfejlesztési programokat, amelyek a stratégiai ágazatokra és a kiemelt növekedési potenciálú vállalkozásokra fókuszálnak,
- ▶ erősítsék a térségi és helyi gazdaságot, illetve szervezzenek gazdaságfejlesztési akciókat a kevésbé fejlett térségekben,
- ▶ szorgalmazzák a korszerű digitális megoldások fokozatos bevezetését a közigazgatási munkába.

- b) **A Zöldebb, karbonszegény és ellenálló Európa** a gazdaságosan és környezetileg is fenntartható energiatermeléssel és biztonságos hálózatokkal, intelligens megoldásokkal, megújuló és bővülő kapacitású közművekkel, tisztább üzemű városi közlekedéssel támogatja környezeti és természeti erőforrásaink fenntartható használatát, illetve ide tartoznak az Igazságos Átmenet (JTF) és az Európai Tengerügyi és Halászati Alap keretében támogatott fejlesztések is.

A főbb tervezett beavatkozások közé tartozik:

- ▶ a megújuló energia alapú egyéni és közösségi áram-és hőtermelés valamint a saját célú felhasználást célzó beruházások támogatása,
- ▶ a távhő rendszer korszerűsítése, zöldítése, okos költségmegosztók telepítése,
- ▶ az épületenergetikai, energiahatékonysági fejlesztések, éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és szemléletformálás,
- ▶ a közösségi közlekedésen túlmutató alacsony energiaigényű és kibocsátású alternatív (kiemelten elektromos) közlekedési módok, e-autózás választásának ösztönzése és feltételeinek megteremtése, például alternatív üzemanyag-töltő hálózatok kiépítése,
- ▶ a hulladékgazdálkodási közszolgáltatási rendszer minőségi fejlesztése,
- ▶ a közüzemi ivóvíz- és szennyvízhálózatok fejlesztése,
- ▶ a vízminőség védelmét és az aszálykezelést is integráló vízgazdálkodási fejlesztések a fenntartható ár- és belvízvédelem javítása, vizeink állapota és a vízmérleg javítása érdekében,

- ▶ a katasztrófákkal szembeni ellenálló képesség fejlesztése a katasztrófakockázat csökkentés érdekében,
 - ▶ a fenntartható akvakultúra-beruházások hatékony víz- és energiahasználattal alternatív energiaforrásokkal, illetve a környezetterhelés csökkentésével, őshonos halállomány nevelésével,
 - ▶ a halfeldolgozás és halmarketing.
- c) A **Jobban összekapcsolt Európa** célkitűzés megvalósítása során a gyors és kényelmes közúti, kerékpáros és vasúti közlekedés összekapcsolt, új generációs infrastruktúrájának megteremtése kerül előtérbe.

A főbb tervezett beavatkozások közé tartozik:

- ▶ a közút- és vasútvonalak korszerűsítése és bővítése,
 - ▶ a vasútvonalak villamosítása és a megfelelő biztosító berendezések kiépítése,
 - ▶ a vasúti közlekedés sebességének növelése, vasúti járművek beszerzése,
 - ▶ a kerékpáros közlekedés biztonságát célzó beruházások,
 - ▶ a lokális, országos és EuroVelo kerékpárút-hálózatok építése, továbbfejlesztése,
 - ▶ ill. további intermodális csomópontok kialakítása.
- d) A **Szociális Európa** olyan munkaerőpiaci beavatkozásokat jelent, amely a gyarapodó, egészséges és a munkaerőpiacon versenyképes társadalom megalapozását szolgálja úgy, hogy fejleszti az egészségügyet, a köznevelést, a szakképzést, a felsőoktatást és a szociális intézményrendszert, illetve támogatja a társadalmi felzárkózást és az esélyegyenlőséget.

Ennek keretein belül

- ▶ különös jelentőséget tulajdonítanak az egészségügyben a megelőzés és az ellátáshoz való egyenlő hozzáféréshez,
- ▶ fejleszteni kívánják az egészségügyi ellátórendszer infrastruktúráját és hatékonyságát,
- ▶ növelni akarják a köznevelés eredményességét és olyan fejlesztéseket kívánnak végrehajtani, amelyekkel csökkenthető a lemorzsolódás,
- ▶ megerősítik az alapkészségeket, úgy, mint a digitális készségeket és a kulcskompetenciákat,

- ▶ nagy hangsúlyt fektetnek a munkahelyek védelmére és a munkaerőpiac helyreállítására,
 - ▶ esélyegyenlőségre törekcszenek a felsőoktatásban
 - ▶ mérséklík a szakemberhiányt,
 - ▶ fejlesztik a felsőoktatás és a szakmai oktatás magasabb szintű együttműködését, ezzel elősegítve a karrierlehetőség biztosítását,
 - ▶ segítik a megváltozott munkaképességűek, fogyatékos személyek és idős munkavállalók munkába állását,
 - ▶ növelik a bölcsődei férőhelyek számát, ezzel segítve a nők munkavállalásának lehetőségét,
 - ▶ népszerűsítik az önkéntesség kultúráját társadalmi szolidaritás előmozdításával,
 - ▶ növelik a hátrányos helyzetű gyermekek és hátrányos helyzetű emberek (romák) iskolai és karrierlehetőségeit.
- e) A polgárokhoz közelebb álló Európa célkitűzés leginkább a területi elmaradottság és élhetőség javítására összpontosul a település-, városfejlesztés támogatásával, a térségi gazdaság fejlődését támogató célzott humán és infrastruktúrafejlesztésekkel és a turizmus fejlesztésével.

E célkitűzés főbb tervezett beavatkozásai közé tartozik:

- ▶ a területi egyenlőtlenségek javítása,
- ▶ városfejlesztési és térségi programok szervezése helyi erőforrások bevonásával gazdaságfejlesztés céljából,
- ▶ gazdasági, innovációs, felsőoktatási, infrastrukturális és humán beavatkozások az elmaradott régióknál a lehetőségek növelése miatt,
- ▶ a kistépülések hátrányainak csökkentése infrastruktúra-, gazdaság- és közösségfejlesztési programokkal,
- ▶ rugalmasabb mobilitás érdekében közlekedési fejlesztések megvalósítása.²

3.2. Nemzeti szintű politikai keretek

Magyarország a 2010-es gazdaság-és társadalompolitikai fordulatának köszönhetően fejlődésnek indult. E gazdasági előrelépés nagy jelentőséggel bírt a foglalkoztatási szférában is. E növekedés megtartása érdekében Magyarországnak a 2030-ig tartó időszakban is erősíteni kell a versenyképességet és a termelékenységét, támogatnia kell a népesedési fordulatot, elősegítve a biztonságos energiaellátást, biztosítva mindennek

² <https://www.palyazat.gov.hu/altalanos>

területi és fenntarthatósági egyensúlyát. Ahhoz azonban, hogy a kitűzött fejlesztési célokat elérjék néhány kihívással is meg kell birkóznuk.

1. **Gazdasági kihívások:** Ahhoz, hogy Magyarország fenntudja tartani az EU-átlag feletti növekedését növelni szükséges a hazai kis-és középvállalkozások versenyképességét, termelékenységét és hatékonyságát, továbbá erősíteni kell a digitalizációjukat, az innovációs kapacitásaikat és teljesítményüket és támogatni szükséges a piacra jutásukat. Fontos, hogy a vállalati beruházások ösztönözve legyenek, de fejlesztésre szorul a digitális gazdaság és nem elhanyagolható az sem, hogy segíteni kell a vállalati termelés hozzáadott értékének növelését. Ezek mellett fontos azonban az is, hogy az infrastruktúrát és az üzleti környezetet is fejlesszük, hiszen ezek nélkül nem biztosítható teljes mértékben a vállalkozások korszerű működése. Figyelmet kell fordítani a kevésbé fejlett régiók és térségek gazdasági megerősödésére és felzárkózására.

A koronavírus okozta válság gazdasági hatása iparáganként és vállalatokként változó és több tényezőtől függ – például attól, hogy tudnak-e az érintett ágazatok vagy cégek alkalmazkodni a megváltozott helyzethez az ellátási láncokban keletkezett zavarok esetén, léteznek-e készletek, illetve mennyire építenek a vállalkozások a „just-in-time” („jól időzített”) termelési folyamatokra. 2021. február 11-én az Európai Bizottság közzétette 2021. évi téli gazdasági előrejelzését. Az előrejelzés szerint az euróövezet gazdasága 2021-ben és 2022-ben is 3,8%-kal fog nőni. Az EU gazdasága tekintetében az előrejelzés 2021-re 3,7%-os, 2022-re pedig 3,9%-os bővülést helyez kilátásba. A helyreállást a világgazdasági kilátások javulása is elő fogja segíteni. A világjárvány azonban továbbra sem egyenlő mértékben befolyásolja az egyes tagállamok gazdaságát, így előreláthatólag a helyreállítás üteme is jelentősen eltérő lesz. (A munkahelyek és a gazdaság védelme a koronavírus-világjárvány idején, ec.europa.eu)

2. **Munkaerőpiaci kihívások:** Az elmúlt időszakban Magyarországon a foglalkoztatottak száma nagy mértékben nőtt, azonban a kb. 4,4-4,5 millió foglalkoztatottal így is lemaradásban vagyunk a többi hasonló népességszámú országhoz képest. Elmondható az is, hogy jelentősebb foglalkoztatási ráta lemaradás a fiatalabb (15-24 évesek), illetve az idősebb (55-64 évesek) korosztálynál figyelhető meg. Továbbá, magas az elvándorlások száma is, különösen a nyugat-európai országok vonzásának köszönhetően. Ahhoz, hogy a gazdasági növekedés és az életminőség javulási tendenciát mutasson és a családok gyarapodni tudjanak szükséges emelni a foglalkoztatás szintjét. Ezen célok eléréséhez szükséges a gazdaság igényeinek megfelelően a

szakképzettség elősegítése és a fiatal munkavállalók ösztönzése. A munkaerő szükséglet biztosításához a munkaerő tartalékok képzése és szakképzése szükséges, illetve az inaktívak, munkanélküliek és közfoglalkoztatottak munkaerőpiaci bekapcsolása indokolt. A munkaerőpiac további javulása érdekében fontos szerepet kell, hogy kapjon a nők lehetőségeinek elősegítése, illetve fontos lenne a munkakarrier és a gyermeknevelés jobb összeegyeztethetőségének biztosítása és a kisgyermekes anyák munkavállalásának ösztönzése.

A 21. század koronavírus alatti és utáni munkaerőpiaci kihívásai és esélyei nehezen jelezhetők előre, azonban kiemelt jelentőségű a munkaerőpiaci folyamatok szisztematikus nyomon követése az előttünk álló időszakban. Lényeges azonban rámutatni arra, hogy a vírus-válság hatására munkaerőpiaci szereplők várhatóan komoly kihívásokkal szembesülnek majd, ahol kiemelt jelentősége lesz annak, hogy az egyes csoportok milyen hatékonysággal lesznek majd képesek alkalmazkodni a megváltozott feltételekhez. E változások akár intenzív versenyhelyzetet is teremthetnek a társadalom munkaerőpiaci csoportjai között, jelentős különbségeket, aránytalanságokat generálva a munkaerőpiacon, amelyben a hátrányos csoportok lényegesen kedvezőtlenebb esélyekkel indulhatnak. (DEGLOBALIZÁCIÓ VAGY REGLOBALIZÁCIÓ? MUNKAERŐPIAC A VÍRUS ELŐTT, ALATT ÉS UTÁN, www.metropolitan.hu)

3. **Népesedési kihívások:** Magyarországot összevetve az európai demográfiai trendekkel, megállapítható, hogy hasonlóképpen jellemző hazánkban is a népesség csökkenése és az előregedés. A fővárosi régiót, illetve a nyugati országrész egyes járásait kivéve az ország többi részén a népesség csökkenés jellemző. A népesség csökkenése egyenesen arányos az előregedéssel, amelynek fő oka pedig az alacsony születésszám, az egészségi állapot romlása és az ebből adódó magas halálozási ráta (Idősügyi Nemzeti Stratégia 2034-ig (Készítette: Szociális és Munkaügyi Minisztérium, Készült: 2009). A 2011-ig folyamatosan csökkenő termékenység a kormányzati intézkedéseknek köszönhetően valamelyest fordulatot vett és növekedésnek indult. Ahhoz, hogy ez a tendencia tovább javulhasson mindenképp folytatni szükséges a családbarát és ifjúságügyi intézkedéseket (Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2009-2024 (Készítette: Magyarország Kormánya, 2009), növelni kell a bölcsődei és óvodai férőhelyek számát, ezzel elősegítve a munkavállalás lehetőségét. Ezek mellett fontos szerepet kell tulajdonítani az idősügyi ellátásnak és az egészségmegőrzésnek, az egészségügyi ellátás infrastruktúrájának és az intézményi és humán kapacitások biztosításának.

4. **Egészségi és oktatási kihívások:** Magyarországon mindkét tényező esetében jelentősek a regionális különbségek, melyek tükrözik a térségek fejlettsége közötti különbségeket. Habár az elmúlt években növekedett a várható élettartam, még mindig 5 év lemaradás mutatkozik az OECD országok átlagához képest és 1-3 év pedig a V4 országokhoz képest. Az egészségi tényező mellett problémák mutatkoznak az oktatásban is, hiszen egyrészt magas a korai iskolaelhagyók aránya, másrészt pedig alacsony a legalább egy idegen nyelvet beszélők aránya is az Európai Unió átlagához képest. A továbbiakban fontos alapszempontnak számít, hogy az egészség megőrzése és a tudás megszerzése mindenki számára egyenlő elérhetőséget biztosítson, így ne legyen akadály és hátrány az alacsonyabb jövedelmi helyzet, a hátrányos helyzet és a kisebbségi különbségek. Az egészségügy szempontjából fontos a betegségek megelőzése, az egészségmegőrzés, a népegészségügy fejlesztése szűrőprogramokkal és az alapellátás fejlesztésével. Az oktatásban nagyobb szerepet kell tulajdonítani a kompetencia alapú képzésnek és a korszerű oktatási intézményhálózatnak.

A pandémiás helyzet okozta gazdasági visszaesés az ellátórendszer egyébként is tettenérhető alulfinanszírozottsága mellett együttesen veszélyezteti az ellátó struktúra fenntarthatóságát és finanszírozását. A mostani járványhelyzet rámutatott arra a törekénységre, amelyet az egészségügyi rendszerek szerte a világon tapasztalnak. Nem voltunk felkészülve egy pandémiára. Jól látható, hogy a COVID-19 miatti válsághelyzetre akarva-akaratlanul lokális, nemzetállami szintű megoldások születnek. Ezt az egészségügy esetében egy természetes jelenség, mivel így lehetséges a nagyon gyors reagálás. Ez ugyanakkor rá is irányítja a figyelmet az egyes országok ellátási rendszerének állapotára, jól megmutatva a fejlesztési lehetőségeket. Azt gondoljuk, hogy ez Magyarország esetében is pont ugyanannyira igaz, mint bármely más ország esetében. (Kihívásból lehetőségek az egészségügyben, www.pwc.com/hu) Szükségtségük hangsúlyozása mellett számos szervezet és szakember felhívja a figyelmet az iskolabezárások okozta potenciális gazdasági és társadalmi károkra, kihívásokra is, melyek az eleve sérülékeny társadalmi csoportokat még súlyosabban érinthetik. Az UNESCO (2020b) például a következőket emeli ki: a tanulás megszakítása, megzavarása; a táplálkozásra gyakorolt negatív hatások, amennyiben a diák elesik az ingyenes étkezési lehetőségtől; a szülők felkészületlensége az otthoni tanulás facilitálására, támogatására; a megfelelő internetelérés és eszközök hiánya; a diákok lemorzsolódásának megnövekedett veszélye. Az iskolabezárások

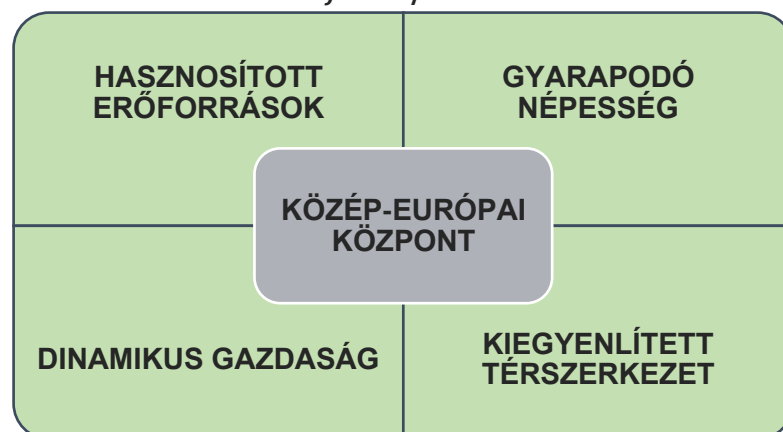
kapcsán tehát az országoknak biztosítani kell a további tanulást, illetve több olyan rendelkezést kell hozniuk, melyek minimalizálják az iskolabezárások egyéb negatív hatásait. (OKTATÁSI RENDSZEREK AZ ÚJ KORONAVÍRUS JÁRVÁNY IDEJÉN, www.parlament.hu)

5. **Energiabiztonsági és energiahatékonysági kihívások:** A népesség globális növekedése és a gazdasági növekedés a világ energiafogyasztásának növekedését eredményezi. Hazai szinten elmondható, hogy a nem megfelelő mértékben korszerű energiagazdálkodásnak köszönhetően Európai Unió összehasonlításban magas a magyar gazdaság energiafelhasználása. Emiatt mindenképpen szükséges az energiahatékonyság növelése mind vállalati, mind közintézményi és lakossági szinten. Fontos szempont a saját és a következő nemzedékek szükségleteinek biztosítása és az élhető környezet megőrzése is. Ennek érdekében az ország energiagazdálkodásának a tiszta, okos és megfizethető energia biztosítását kell szem előtt tartania.
6. **Környezeti és éghajlati kihívások:** Ahhoz, hogy az ország természeti erőforrásai megfelelően biztosíthatóak legyenek szükséges a tájak, a természeti értékek és a biodiverzitás megőrzése, ezen túl indokolt a természet-és környezetvédelemi, a vízgazdálkodási intézkedések, illetve a fenntarthatóság elveinek érvényesítése, a közlekedési és települési infrastruktúra kiépítésében és fejlesztésében, a térség-és településtervezésben és fejlesztésben. Fontos a természeti környezet és a természeti erőforrások megóvása, a környezeti terhelés és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, az élhető települési környezet biztosítása a nagyvárosokban, a fenntartható, integrált térségfejlesztés és településgazdálkodás. Számítani kell azonban az éghajlati szélsőségekre a környezet-és vízügyi politikában, az agrár-és vidékpolitikában, a terület-és településfejlesztésben, az építésügyben, a társadalmi szolgáltatások ellátásában és a gazdaságpolitikában is.
 - Hosszabb távon fontos figyelmet fordítani a lakókörnyezet klímabarát megoldásaira, a zöld infrastruktúra fenntartására, a levegőszennyezés és zajterhelés csökkentésére, a vizek megtartására és hasznosítására, a vízkészlet mennyiségi és minőségi megőrzésére.
7. **Területi kihívások:** Országos szinten területi kihívást jelent, hogy az országon belüli különbségek miatt csökkent a régiók EU szintű felzárkóztatása is. Ennek orvoslására az országban a területileg kiegyenlített fejlődés érdekében összehangolt fejlesztés-és

területfejlesztési politikával és területi tervezéssel szükséges a kevésbé fejlett régiók és térségek gazdasági fejlesztése, a befektetések, beruházások és vállalkozásfejlesztés területi fókuszálása, az infrastruktúra és a társadalmi ellátórendszerek területileg összehangolt fejlesztése. További kihívások még a várostérségi kapcsolatok kissé gyengesége, illetve a nem megfelelő mértékben korszerű közlekedési hálózat. Emiatt nagyobb figyelmet kell a jövőben fordítani a kevésbé fejlett térségekre és kistelepülésekre, hiszen a közlekedési hálózat korszerűsítésével és ezen térségek bekapcsolásával a gazdasági-társadalmi vérkeringésbe, továbbá célzott területfejlesztési programokkal javíthatóak az említett problémák.

Magyarország 2030-ra Közép-Európa meghatározó gazdasági, szellemi és kulturális központjává, továbbá Európa öt legsikeresebb országai egyikévé kíván válni. Ahhoz, hogy ezt a központi szerepet be tudja tölteni, szükséges néhány jövőkép kulcsterületet kijelölni. Ezek a kulcsterületek az alábbi ábrán láthatóak:

2. ábra: A jövőkép kulcsterületei

E célok eléréséhez a 2010-ben megtörtént gazdasági- és társadalomstratégiai fordulat folytatására és kiteljesítésére van szükség.

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK) kétszintű célrendszerre épül. A hosszú távú célokat átfogó célokra és specifikus célokra lehet bontani, melyek 2030-ig jelölik ki az arra az időszakra vonatkozó fejlesztéspolitikai tématerületeket és azok célkitűzéseit. E célok a fejlesztéspolitikai teljes szegmensére vonatkoznak, illetve az EU-s és nemzeti forrásból megvalósítandó fejlesztésekre is.

Az átfogó és specifikus célok a következők:

- ▶ Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés
- ▶ Versenyképes, innovatív gazdaság
- ▶ Életképes vidék, biztonságos, jó minőségű élelmiszer-termelés és ellátás

- ▶ Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom
- ▶ Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság
- ▶ Kreatív tudástársadalom, piacképes készségek, KFI
- ▶ Értéktudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom, roma-integráció
- ▶ Jó állam: szolgáltató állam és biztonság
- ▶ Természeti erőforrások fenntartható használata, értékek megőrzése és a környezet védelme
- ▶ Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata és a környezet védelme
- ▶ Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet
- ▶ Területi versenyképesség és területi felzárkózás, térségi fejlettségi pozíciók javítása
- ▶ Térségi és települési funkciók és térkapcsolatok erősítése
- ▶ Kiemelt területfejlesztési térségek területi együttműködésen alapuló fejlesztése
- ▶ Makroregionális és határ menti kapcsolatok és funkciók erősítése

Az ország hosszú távú célkitűzései mellett fontos szerepet játszanak a nemzeti fejlesztési prioritások, hiszen ezek megalapozzák és orientálják a 2021-2027 időszakra vonatkozó Partnerségi Megállapodást és operatív programokat, a hazai forrásból megvalósuló fejlesztéseket, illetve az ágazati és területfejlesztési stratégiákat és programokat.

A következő időszakban a korábbi fejlesztési prioritásokra építkezve határozták meg a 2021-2030-as időszak öt prioritását is.

- ▶ Versenyképes vállalkozások
- ▶ Versenyképes munkaerő
- ▶ Növekvő népesség, javuló életminőség
- ▶ Energiahatékonyság, klímaalkalmazkodás, környezeti minőség
- ▶ Vonzó és élhető térségek és települések, térségi kapcsolatok³

3.3. Megyei szintű politikai keretek

Győr-Moson-Sopron megye felkészülve a 2021-2027 közötti Európai Unió költségvetési ciklusra, jelen dokumentumban határozza meg területfejlesztési céljait és stratégiáját, mely mentén haladva a megye hatékonyan tudja tervezni és kivitelezni a fejlesztési programjait. A Győr-Moson-Sopron megyei területfejlesztési koncepció politikai kereteit nemzeti, regionális, megyei, valamint helyi szintű stratégiák, tervdokumentumok határozzák meg, melyek közül az alábbi dokumentumok a legkiemelkedőbbek:

³ Nemzeti Fejlesztés 2030, OFTK 2.0

- Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió ⁴ című (továbbiakban: OFTK), 2020-ban készült tervdokumentum,
- Magyarország 2020. évi Nemzeti Reform Programja,
- a 2019-ben készült Program a Versenyképesebb Magyarorszáért című dokumentum, valamint
- az Északnyugat-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna stratégiai dokumentuma, amely szintén 2020-ban készült el.

Az OFTK tervezet az országos területfejlesztési célok és feladatok mellett területi szinten, azaz a megyék szintjén is megfogalmaz fejlesztési célokat, melyekhez kapcsolódnak a kiemelt térségek és a megyei jogú városok területfejlesztési céljai. Az OFTK készítése során fontos szempont volt, hogy az országos fejlesztési és területfejlesztési célok az egyes megyékre is vonatkoztathatók legyenek, és az OFTK szintjén legyenek rögzítve a megyék sajátos területfejlesztési igényei, sajátos fejlesztési profilja, a legfontosabb, központi fejlesztéspolitikai és területfejlesztési támogatást kívánó fejlesztési céljai és feladatai. A területi szintű fejlesztési koncepció-alkotás során kiemelt tervezési elvként szerepel, az országos valamint a regionális szinten való gondolkodás is, amely nem csak az adott megye versenyképességének fejlődését, gazdaságélénkítését veszi figyelembe, hanem a területileg kiegyensúlyozott és többközpontú fejlődés lehetőségét, a megyén átívelő település- valamint városhálózat fejlődésének érdekeit, illetve az országos fejlesztési célokat és térségi adottságokat is. A területi tervezés biztosítja a térségi és helyi fejlesztési szükségletekre alapozott, területileg összehangolt fejlesztéseket, szavatolva az ágazati fejlesztések térbeli elhelyezését összehangolását.

A területi tervezés legfontosabb elemei a megyei területfejlesztési koncepciók és programok, amelyek a megye fejlesztési szükségletei alapján megfogalmazzák a megye térszerkezeti jövőképét, területfejlesztési céljait, magában foglalva a megye városainak, járásainak és településeinek fejlesztésére vonatkozó célokat.

Az OFTK tervdokumentuma Győr-Moson-Sopron megyére vonatkozóan az alábbi fejlesztési célokat határozza meg a 2021-2030 közötti időszakra:

- A humán erőforrások diverzifikált fejlesztése:
- az innovatív, jól képzett emberi erőforrások gyarapítása;
- erős identitástudat és közösségekben való gondolkodás kialakítása;
- a jól működő egészségügyi és szociális ellátórendszer fejlesztése.
- A gazdaság szerkezetének és feltételeinek javítása:
- helyi gazdaságfejlesztés, helyi innovációk támogatása;

⁴ PÉNZÜGYMINISZTERIUM: NEMZETI FEJLESZTÉS 2030 - ORSZÁGOS FEJLESZTÉSI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ (OFTK 2.0)_Módosítási tervezet_2020.március 12.

- ▶ kkv-k fejlesztése;
- ▶ a mezőgazdasági termelés feltételeinek javítása, az élelmiszeripar újraélesztése, a táji, környezeti szempontok figyelembevételével.
- ▶ A folyókban gazdag megye (Duna, Mosoni-Duna, Rába, Rábca, Marcal) vízi turizmusának fejlesztése.
- ▶ A nemzetközi kerékpárutakkal érintett (EuroVelo6, EuroVelo13, SacraVelo) és több országos jelentőségű kerékpárúttal rendelkező megye kerékpárút hálózatának fejlesztése.
- ▶ Üzleti és általánosan a turizmus fejlesztése a kapuszerép kiaknázásával. Sopron-Fertő térsége mellett további kiemelt turisztikai térségek (pl. Pannonhalma-Győr-Szigetköz) kijelölése és fejlesztése.
- ▶ A megyén áthaladó TEN-T közlekedési korridorok (közutak, vasutak, Duna), valamint ezek csomópontjai (logisztikai központok, kikötők, repülőterek) és a kapcsolódó hálózat fejlesztés. A közlekedési hálózat hiányzó elemei megvalósítása mellett kapacitásbővítő beruházások (pl. M1 autópálya sávbővítése, Győr-Nagyszombat/Dunaszerdahely főút új Duna-hídja), valamint az amortizálódott elemek fejlesztése.
- ▶ A környezet minőségének javítása;
 - klímavédelem:
 - környezet- és hulladékgazdálkodási program,
 - természetvédelmi program;
 - alternatív energiaforrások hasznosítási programja.
- ▶ A települések és térségek adottságainak hasznosítása, infrastruktúrájuk fejlesztése.
- ▶ A multi- és interregionális kapcsolatok erősítése: szorosabb együttműködés a nagyvárosi terekben (Bécs-Pozsony-Győr) illetve azokon kívül a határmenti / határon átnyúló régiókra összpontosítva a megye- és országhatáron átnyúló együttműködések fokozása; az európai területi együttműködési csoportosulások (ETT-k) kiterjesztése.
- ▶ Győr és Sopron (a határon átnyúló agglomerációjú centrumok), valamint Mosonmagyaróvár gazdasági, kulturális, oktatási, egészségügyi, szolgáltató és innovációs központi szerepének erősítése, a győri járműipari életpályamodell együttműködés kiterjesztése.
- ▶ A többi város térség- és gazdaságszervező erejének növelése, vidékfejlesztési szerepkörének fejlesztése.
- ▶ A megye periférikus térségeinek felzárkóztatása. Községi együttműködésekben alapuló, otthonos kistelepüléseket eredményező vidékfejlesztés.

- Megyei területrendezési hatáskörben meghatározott egyedi övezetek lehetőségének kiaknázása (pl. natúrparki övezet).

Említést érdemel a megyei fejlesztési célokat meghatározó stratégiai dokumentumok között **Magyarország 2020. évi Nemzeti Reform Programja**⁵ is, amely országos szinten határoz meg olyan fejlesztéspolitikai irányvonalakat, melyek választ adnak a 2020-ban robbant koronavírusjárvány negatív társadalmi és gazdasági hatásaira. A programban az alábbi politikai irányokat határozza meg, amelyeket a megyei területfejlesztési koncepciók is integrálhatnak:

- növekedésösztönző politikák,
- üzleti környezet, szabályozás,
- foglalkoztatás,
- családpolitikai intézkedések
- szegénység,
- oktatás,
- egészségügy valamint
- fenntartható gazdaság – klíma-, energiapolitika, közlekedés.

Az Északnyugat-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna stratégiája⁶

Magyarország Kormányának gazdaságélénkítő programjának részletes kidolgozása céljából készült el 2020-ban. A gazdaságélénkítő program megvalósítása érdekében Magyarország gazdaságfejlesztési zónákra lett felosztva; ezen zónákhoz tartozó megyékre vonatkozóan a Covid-19 járványhelyzet miatti gazdasági válság sikeres kezeléséhez szükséges gazdasági újraindítási stratégiát alkottak; célokat, beavatkozási területeket fogalmaztak meg 2030-ig terjedő időszakra.

Győr-Moson-Sopron megye az északnyugat-magyarországi gazdaságfejlesztési zóna tagja lett, Fejér, Komárom-Esztergom, Vas, Veszprém és Zala megyékkel együtt. A stratégia a gazdaságfejlesztési zóna önkormányzati és gazdasági szereplőinek, civil szervezeteinek, valamint kiemelt piaci résztvevőinek együttműködésével megvalósuló konzultatív folyamatként készült el. A gazdaságfejlesztési zóna stratégiájának fő programalkotási vezérelve az volt, hogy az egész zónát érintő gazdaságfellendítő hatással bíró program kerüljön meghatározásra, úgy hogy a lokális beavatkozások/beruházások az egész övezetre vonatkozó gazdaságfejlesztési koncepcióba beilleszthető legyenek.

A stratégiai dokumentum célja az alábbi fókuszterületekhez illeszkedően felvázolni a zóna céljait és az e stratégiai célokhoz rendelhető intézkedéseket, melyek egyrészt illeszthetők Magyarország fejlesztéspolitikai

⁵ Magyarország 2020. évi Nemzeti Reform Programja

⁶ Az Északnyugat-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna 2030-ig terjedő stratégiája

keretrendszeréhez az uniós források felhasználása során illetőleg fordított megközelítésben, amelyek érdemi információkat tudnak szolgáltatni a zóna fejlesztési igényeiről a folyamatban lévő tervezési folyamatokhoz.

Az Északnyugat-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna stratégiai fókuszterületei:

- ▶ diverzifikált gazdaságfejlesztés
- ▶ dinamikus, hálózatos turizmus
- ▶ zöld gazdaságfejlesztés
- ▶ társadalmi innováció és az új nemzedék jövőjéért program
- ▶ határon átnyúló területek kohéziója
- ▶ gazdasági elérhetőség fejlesztése

A stratégiában bemutatásra kerülő fejlesztési célokat rendező prioritási tengelyeket részben azon nemzetstratégiai célkitűzések szerint határoztuk meg, melyek Magyarország helyreállítási és alkalmazkodási terve (Recovery and Resilience Facility – RRF) beavatkozási területeit is képezik, másrészt a következő uniós ciklus operatív programjainak struktúrájához igazodnak, illeszkedve az Európai Bizottság országspecifikus ajánlásaihoz is:

- ▶ digitalizáció,
- ▶ zöld átállás, energetikai rendszer megújítása,
- ▶ körforgásos gazdaság,
- ▶ egyetemek „megemelése”,
- ▶ fenntartható zöld közlekedés,
- ▶ alsó középosztály szegénység felszámolása,
- ▶ diverzifikált gazdaságfejlesztés (VINOP kapcsolódás),
- ▶ magasan képzett társadalom (HOP kapcsolódás),
- ▶ versenyképes járások (VMOP kapcsolódás) valamint
- ▶ gazdasági elérhetőség fejlesztése (MIOP kapcsolódás).

A megye területfejlesztési koncepciójára politikai irányait további szakmapolitikai stratégiai dokumentumok is hatással vannak, mint például a Magyar Turisztikai Ügynökség által készített **Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030** vagy a 2018-ban kelt **Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia**.

3.4. Határmenti Együttműködési programok

3.4.1. Rába-Duna-Vág Európai Területi Együttműködési Csoportosulás (EGTC)

A RDV ETT felülvizsgált területi stratégiája egy jóval fókuszáltabb beavatkozási célrendszer megvalósítását javasolja az ETT számára a következő fejlesztési

időszakra. A tematikus szűkítést többek között az alapítás óta eltelt idő tapasztalatai, a formálódó tervezési keretek, illetve a finanszírozási források csökkenése indokolja. Az értékelési rendszer eredménye alapján három határon átnyúló tematikus beavatkozási terület került azonosításra úgy mint az ökoturisztikai desztináció fejlesztése, a társadalmi kapcsolatok építése, valamint a környezeti adottságok hasznosítása. Ezeket egy átfogó beavatkozás, az intézményi keretfeltételek fejlesztése egészíti ki. A három beavatkozási terület magába foglal több, korábban önállóan azonosított fejlesztési területet, így például a sport és ifjúság témakör a társadalmi kapcsolatok fejlesztésének integráns része.

Ökoturisztikai desztináció fejlesztése

Fontos külön is aláhúzni azon stratégiai elemeket, amelyek már az RDV ETT előző, 2013-as területfejlesztési stratégiájában is szerepeltek, és amelyek vezérfonalként is szolgálhatnak a jövőben. Ezek a következők: Egységes dunai turisztikai desztinációfejlesztés (szervezetfejlesztés; termékfejlesztés; regionális turisztikai portál létrehozása; regionális turisztikai információs rendszer létrehozása; közös megjelenés); Duna menti kerékpáros és vízi turisztikai rendszer kialakítása; Sacra Velo kerékpáros zárandokút létesítése. Ezen vezérfonalakat figyelembe véve a következő célok születtek a következő időszakra vonatkozóan:

- ▶ Határon átnyúló szabadidős célú kerékpárút-hálózat kialakítása
- ▶ A közös kulturális örökség turisztikai hasznosítása
- ▶ Határon átnyúló víziturisztikai hálózat kialakítása
- ▶ A rekreációs alapú, régió belüli turizmus katalizálása
- ▶ Regionális szintű desztinációmenedzsment megteremtése

Az ökoturisztikai desztináció fejlesztési célok megvalósítása során az ökológiailag érzékeny magterületeken, védett területeken és a Natura 2000 hálózat kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területein a fejlesztéseket kizárólag a környezeti fenntarthatósági kritériumok mentén szabad elvégezni.

Társadalmi kapcsolatok erősítése

A határ menti együttműködések célja és elengedhetetlen feltétele a társadalmi kapcsolatok erősítése. Egyrészt áttételesen szinte minden fejlesztésnek a társadalmi kohézió erősítése a célja, másrészt az is egyértelmű, hogy erős társadalmi kapcsolatok nélkül a határon átnyúló együttműködések nem tudnak sikeresek lenni. Nincs ez másként az RDV ETT területén sem, ahol a meglévő társadalmi kapcsolatok intenzifikálása még komoly potenciálokkal bír.

A társadalmi kapcsolatok építésével összefüggésben megfogalmazható javaslatok ismertetése előtt meg kell jegyezni, hogy az ETT első stratégiájának több megállapítása továbbra is áll és követendő. Ezek a következők: az RDV ETT hangolja össze munkáját a területén működő három kisebb kiterjedésű, települési tagokkal bíró ETT (Arrabona, Pons Danubii, Ister-Granum) tevékenységével; nem minden esetben szükséges konkrét, proaktív fellépés, esetenként a stratégiai partnerség, a szóbeli támogatás, vagy éppen a jelenlét biztosítása is elegendő lehet; továbbra is megvalósításra javasolt az "Ismerd meg a szomszédod" elnevezésű interetnikus projekt a diákság bevonásával; az ETT kulturális akciói hozzájárulhatnak a kölcsönös közeledéshez. A következő időszakra pedig az alábbi beavatkozások javasoltak:

- ▶ Közös kulturális örökség társadalmazása;
- ▶ Sport és diákcsera kapcsolatok élénkítése;
- ▶ Kétnyelvűség erősítése;
- ▶ Aktív idősödést szolgáló együttműködések támogatása;

Környezeti adottságok hasznosítása

A felülvizsgált stratégia ezért azt javasolja, hogy a jelenlegi, akadályokkal terhelt, technokrata fejlesztési megközelítés helyett a hangsúlyt át kell helyezni a jövőorientált, környezettudatos felkészülésre, melynek központi eleme a környezeti adottságok fenntartható hasznosítása, valamint a határtárség ökotudatos fejlesztése. Kiemelendő, hogy a Környezeti adottságok hasznosítása tematikus beavatkozási terület szoros összefüggésben van az Ökoturisztikai desztináció fejlesztése beavatkozás alá tartozó javaslatokkal.

A beavatkozáshoz tartozó javaslatok/intézkedések:

- Duna és vízrendszerének közös örökségként történő kezelése;
- Helyi termékek disztribúciós hálózatának fejlesztése;
- Fenntartható környezetgazdálkodás kereteinek kialakítása.

3.4.2. Arrabona Európai Területi Együttműködési Csoportosulás (EGTC)

A határmenti együttműködési programok közül az Arrabona Európai Területi Együttműködési Csoportosulásnál (EGTC) történt strukturális átalakulás az elmúlt időszakban, amely egy szlovák-magyar együttműködés. Fő tevékenységi köreik közé tartozik a pályázatírás és projektmenedzsment, CLLD munkaszervezeti feladatok (források pályáztatása, nyertes projektek monitoring-ja stb.), illetve az alapfeladatokhoz kapcsolódó tevékenységek (meglévő nyertes projektek megvalósítása, fejlesztési elképzelésekhez forrásfelkutatás és pályázatírás, új fejlesztési koncepciók alkotása, meglévők folyamatos aktualizálása).

A Csoportosulás elsődleges feladata, hogy az Európai Unió által nyújtott társfinanszírozás mellett területi együttműködésben létrejövő programokat, projekteket megvalósítson. További feladataik még a célkitűzések keretein belül projektek végrehajtása; önálló gazdálkodásának keretein belül vállalkozási tevékenység folytatása; gazdasági, társadalmi kohézió megerősítése; határokon átnyúló versenyelőnyök alapvető feltételeinek megszerzésében való részvétel; nevelés, oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés, kulturális tevékenység, környezetvédelem tématerületek támogatása.

A 2021-2027-es időszakra különböző célokat tűztek ki, azonban amelyekre leginkább fókuszálni szükséges az az alpinfrastruktúra fejlesztések, az együttműködés alapú fejlesztések, illetve az ellátási lánc jellegű fejlesztések. Ezek magukban foglalják, a „Zöld fejlesztéseket”, a Kultúra és turizmus fejlesztését, illetve a gazdaságfejlesztést.⁷

3.4.3. INTERREG PROGRAM SK-HU 2021-2027

A szlovák-magyar határmenti együttműködési programot 3 rétegben lehet elemezni:

- ▶ Lehetséges együttműködési beavatkozások a kiválasztott tematikus területeken;
 - Örökség menedzsment
 - Gazdasági fejlődés
 - Társadalmi kihívások
- ▶ Horizontális intézkedések;
 - Intézményi együttműködés
 - Környezeti fenntarthatóság
 - Digitalizáció és e-megoldások
 - KKV-k bevonása
- ▶ Speciális eszközök;
 - Stratégiai projektek
 - Integrált területi cselekvési tervek (ITAP) a regionális igények kielégítésére
 - Az összes tematikus területen alkalmazandó kis projektalap (SPF)

3.5. Lehetséges együttműködési beavatkozások a kiválasztott tematikus területeken

Örökség menedzsment: E területen belül beszélhetünk a turizmus komplex fejlesztéséről, illetve a kulturális és természeti örökség védelméről.

⁷ INTERREG PROGRAMME AT-HU 2021-2027; DRAFT PROGRAMME STRATEGY (CHAPTER 1) Working document based on Programme Template „Version: Outcome of technical meeting of 23 January 2020” / 30.11.2020

A természeti és kulturális örökségek védelme érdekében a következő **célkitűzések** születtek a 2021-2027-es időszakra vonatkozóan.

- ▶ Integrált örökségértékelési tevékenységek.
- ▶ A szomszédos turisztikai régiók összekapcsolása a területileg integrált stratégiai tervek közös kidolgozása és megvalósítása alapján a desztináció szintjén.
- ▶ Komplex, szinergikus projektek kidolgozása és megvalósítása a régió vállalkozásainak aktív bevonásával.
- ▶ Integrált és fenntartható, határokon átnyúló turisztikai útvonalak fejlesztése, amelyek átfogó célpontokat alkotnak.
- ▶ A túraútvonalak, kerékpárutak és vízi utak összekapcsolása.
- ▶ Együttműködés a kulturális turizmus területén; bor és gasztroturizmus; wellness turizmus; MICE turizmus; lassú és vidéki turizmus.
- ▶ A határokon átnyúló turisztikai szolgáltatások különböző aspektusainak fejlesztése (pl. Marketing, menedzsment, kétnyelvűség, címkézési rendszerek stb.).
- ▶ Közös kezdeményezések elindítása (pl. Egymás attrakcióinak népszerűsítése).
- ▶ Az online és digitális megoldások használatának fokozása a határokon átnyúló turizmusban.
- ▶ A fel nem használt épületek komplex újrafelhasználása.
- ▶ A határmenti régióra jellemző közös kulturális és természeti örökség komplex fejlesztése, beleértve az örökség menedzsmenttel kapcsolatos tevékenységeket, kiegészítve valorizációs tevékenységekkel, amelyek összpontosítanak a gyűjtésre, kutatásra, megőrzésre, digitalizálásra, bemutatásra, feldolgozásra, marketingre, valamint a tárgyi anyagon alapuló rendezvényszervezésre és az immateriális örökség elemeire (emberek közötti tevékenységek).
- ▶ Integrált tájgazdálkodás (pl. A biodiverzitás kezelése és védelme).
- ▶ Együttműködés az éghajlatváltozás területén (pl. Közös vízgazdálkodás, mérséklési beruházások, érzékenyítő tevékenységek stb.).
- ▶ A környezeti fenntarthatóság előmozdítása (például oktatási projektek a környezettudatosság érdekében; zöld projektek; közös megújuló energiaforrások felhasználása).
- ▶ Együttműködés az immateriális örökségek területén (például kultúrák közötti együttműködés; önkormányzatok közötti együttműködés; a kétnyelvűség fokozása).

Gazdasági fejlesztés

A gazdaság fejlesztésére a következő célkitűzések születtek:

- ▶ A határokon átnyúló B2B együttműködés és a regionális gazdasági integráció kedvező környezetének kialakítása; a határokon átnyúló érték- és rövid ellátási láncok létrehozásának és működésének megkönnyítése, különös tekintettel a kör- és zöldgazdaságra, az agráriparra, a vízgazdálkodásra, az autóiparra és a kreatív iparra; a határokon átnyúló intelligens szakosodási stratégiák kidolgozásának és végrehajtásának támogatása; képzési, kutatási és fejlesztési kapacitások, az ipar 4.0 megoldások, az innováció, ideértve a társadalmi innovációt, a tudásmenedzsment és a regionális innovációs ökoszisztémákon és a négyszeres spirálmodellen alapuló átadási kapcsolatok közös fejlesztése.
- ▶ Átfogó, a barnamezős területekre és a rozsdaelhárítókra irányuló gazdasági fejlesztési programok a gazdasági szerkezetátalakítás keretében, a kkv-k és az induló vállalkozások átfogó támogatására összpontosítva, beleértve a közös beruházás-ösztönzési kezdeményezéseket.
- ▶ Határokon átnyúló üzleti együttműködés klasztereken és üzleti hálózatokon belül.
- ▶ Integrált, határokon átnyúló munkaerő-piaci szolgáltatások fejlesztése.

Társadalmi kihívások: Fontos fejlesztési potenciál társadalmi szempontból a szociális szolgáltatások fejlesztése a területi igényektől függően, illetve az egészségügyi szolgáltatások (infrastruktúra és felszerelések) fejlesztése.

Ezen kihívások fejlesztése érdekében felmerült célkitűzések a következők:

- ▶ Szociális szolgáltatások fejlesztése az életkori struktúrában bekövetkezett változásokra figyelemmel (az aktív időskor elősegítése generációk közötti együttműködés és az idősek mobilitásának támogatása révén); a migráció növelése (közös megoldások az agyelszívás területén, valamint a másik oldalról érkező bevándorlók beágyazása); Támogassák az alkalmazottak alternatív gondozási tevékenységeit és egész életen át tartó oktatását, programok és tevékenységek kidolgozásával az intézményesítési folyamatok számára.
- ▶ Szakemberek tudásmegosztása.
- ▶ Közös stratégiák kidolgozása a határ menti lakosság megtartó képességének növelésére.
- ▶ Testreszabott szociális szolgáltatások elindítása.
- ▶ A közszolgáltatások határokon átnyúló integrációja.
- ▶ Az egészségügyi szolgáltatások határokon átnyúló integrációja; a rendelkezésre álló kapacitások határokon átnyúló részesedése; platformok, amelyek lehetővé teszik a mentőautók határokon átnyúló mozgását és üzemeltetését.
- ▶ Közös felmérések, stratégiák, cselekvési tervek támogatása.
- ▶ Egészségügyi berendezések beszerzése és felszerelése.

- ▶ Telemedicinális és e-egészségügyi infrastruktúra fejlesztése.
- ▶ Know-how cseréje és kapacitásépítési tevékenységek.
- ▶ Együttműködés az egészségturizmus területén.

3.5.1. Horizontális intézkedések

Intézményi együttműködés

Intézményi együttműködés létezik az örökség menedzsment területen, a gazdaság fejlesztési területein, illetve a társadalmi kihívások vonatkozásában is.

- ▶ A korábbi CBC programok egyik fő következtetése az, hogy költségvetés legnagyobb hányadára turisztikai attrakciókra és tematikus útvonalakra tekintve, a határvidékről még mindig hiányoznak a határokon átnyúló integrált turisztikai termékek és úti célok. A következő CBC-program legnagyobb kihívása az intézményesített, határokon átnyúló turisztikai desztinációk menedzselésének és fenntartható tematikus útvonalainak biztosítása.
- ▶ A határmenti régió versenyképességének javítása érdekében a határon túli egyetemek, kutatóintézetek, innovációs központok, kkv-k, nonprofit szervezetek (pl. Kamarák, vállalkozást támogató alapítványok stb.) és a hatóságok együttműködése előnyt jelenthet a tudásmegosztásban rejlő lehetőségek alapján.
- ▶ A pandémia helyzete több EU-s országban is egyértelműen rávilágított az egészségügyi helyzet fejlesztésének szükségességére. A Magyarországon élő szlovák lakosok egyre növekvő száma indokolja a határokon átnyúló egészségügyi (és e-egészségügyi) szolgáltatások fejlesztését, amely javíthatja a határmenti emberek életszínvonalát és biztosíthatja a kezelések elérhetőségét akár sürgős esetekben is. Több magyar határhoz hasonlóan a magyar-szlovák INTERREG programnak támogatnia kell az integrált, határokon átnyúló mentőszolgálat és egészségügyi szolgáltatások fejlesztését is.

Környezeti fenntarthatóság

- ▶ A környezeti fenntarthatóság és az idegenforgalom kölcsönhatása fontos tényező, mivel nagyon nehéz például egy egyre népszerűbb turisztikai kezdeményezés mellett megőrizni a természetes élőhelyeket. A tömegetturizmus általában kihasználja és tönkreteszi a környezeti javakat, ezért prioritást kell élveznie a turizmus lassú, zöld és egészséges formáinak kialakításának.
- ▶ A gazdasági fejlesztés/fejlődés tekintetében a környezeti fenntarthatóság kérdését nem korlátozó intézkedésnek kell tekinteni. A környezeti fenntarthatóság inspirációs forrás lehet a gazdasági fejlődéshez. A

határokon átnyúló tevékenységek kreatív, környezetbarát ötleteket foglalhatnak magukban, például a technológiaigényes újrafeldolgozási tevékenységek fejlesztését és kibővítését, vagy a körforgásos gazdaságot, amely kiemelt prioritás az EU fejlesztéseiben.

Digitalizáció és e-megoldások

- Az örökségek összekapcsolása és széles körű hozzáférhetővé tétele Európa és a program egyik fő célja és lehetősége. A digitalizáció hozzájárulhat a természeti és kulturális örökség megőrzéséhez, helyreállításához. Az e-megoldások segítségével nagyobb esély van kihasználni a digitalizálás által kínált lehetőségeket, hogy elérje az új közönséget és különösen a fiatalokat vonzza.
- Az e-megoldások segítik a hálózati gazdaság kialakulását, ahol az elektronikus platformok segítik az információáramlást, szorosabb kapcsolatokat hozva létre a gazdasági szereplők között. Digitális megoldásokkal megerősíthetők a B2B kapcsolatok, és új üzleti kapcsolatok (pl. Beszállítói hálózatok) hozhatók létre, emelve az áruk, szolgáltatások és munkaerő áramlásának intenzitását.
- Egyre nagyobb a jelentősége annak, hogy reagálni tudjunk a technológiai fejlődéssel kapcsolatos készségekhez kapcsolódó változó igényekre. Nagy jelentősége van különféle projektek támogatásának, amelyek célja a munkavállalók és a fogyasztók digitális készségekkel kapcsolatos képzésének támogatása, az oktatási kínálat megváltoztatása, a digitális technológiák kiaknázása a tanuláshoz; valamint a munkaerő-piaci igények előrejelzése és elemzése. Támogatni kell az informatikai megoldások oktatási, munkaerő-piaci és (állami) szociális szolgáltatások kiaknázását ösztönző projekteket.

KKV-k bevonása

- A kkv-k számára lehetővé kell tenni az integrált, határokon átnyúló turisztikai desztinációk fejlesztését, részben szolgáltatóként tematikus útvonalakon vagy határokon átnyúló desztinációkban; részben a rendeltetési hely kezelésében (TDM) részt vevő szereplőként.
- Hasonlóképpen lehetővé kell tenni a kkv-k számára, hogy részt vegyenek a távoli határ perifériák társadalmi kihívásaival foglalkozó társadalmi innovációs projekteken.
- A gazdasági fejlődésnek a kkv-k befektetéseire és együttműködésére kell épülnie, biztosítva a fejlesztések fenntarthatóságát.

3.5.2. Speciális eszközök

Stratégiai projektek

- A konzultációk során potenciális témának bizonyult a mentőállomások integrációja. Ezt a témát egy stratégiai projekt keretében képviseltetik majd, melynek alapját az képezi, hogy a mentőállomások a határvidék mozaik típusú települési hálózata mentén helyezkednek el: egyes esetekben a szlovák, másik esetekben a magyar állomások találhatóak a határ közelében (pl. Šahy-Balassagyarmat). Ezek az állomások a jövőben szolgálhatnak a határon túli lakosságot is. Ebből a célból a következő tevékenységeket kell végrehajtani:
 - a kapacitások és azok rendelkezésre állásának elemzése 15 perc alatt;
 - a határokon átnyúló szolgáltatási zónák kialakítása;
 - a mentőautók határokon átnyúló mozgásának jogi hátterének elemzése;
 - a határokon átnyúló szolgáltatásokat elősegítő kétoldalú megállapodás előkészítése és aláírása;
 - határokon átnyúló diszpécser rendszer fejlesztése;
 - nyelvtanfolyamok a diszpécser és a mentőszolgálat számára;
 - a szolgáltatásnyújtást megkönnyítő digitális platform fejlesztése.

Integrált területi cselekvési tervek (ITAP) a regionális igények kielégítésére

- A Szlovákia – Magyarország INTERREG V-A együttműködési program új eszközt, a foglalkoztatás területi cselekvési tervét (TAPE) alkalmazza, amely 3–7 egymástól függő projektet integrál a határokon átnyúló munkaerő-mobilitás és a minőségi foglalkoztatás kihívásaira.

Az összes tematikus területen alkalmazandó kis projektalap (SPF)

- A Régiók Bizottsága szerint az emberek közötti projekteknek és a kicsi projektalapoknak összetett küldetésük van a kölcsönös bizalom kiépítésével a határ menti emberek és intézmények között, hozzájárulva a határok akadályainak azonosításához és megszüntetéséhez, valamint bemutatva az európai projekt hozzáadott értékét a mindennapi életben. Következésképpen az INTERREG rendeltervezet hangsúlyt fektet az SPF-re (a 24. cikk szerinti rendelkezések elkülönítésével, először az INTERREG történetében), és javaslatot tesz a CP költségvetésének részarányára és összegére.
- A Szlovákia – Magyarország INTERREG V-A együttműködési program több mint 13 millió eurót szán a két EGTC-n keresztül koordinált kisprojektekre.

8

⁸ CONCLUSIONS of the Territorial Analysis for the programme area of the Interreg Programme 2021-2027 in Hungary and Slovak Republic feeding into the programming phase, 16th June 2020

4. A MEGYE FÖLDRAJZI JELLEMZŐI, TERMÉSZETI ÉS KÖRNYEZETI SAJÁTOSSÁGAI

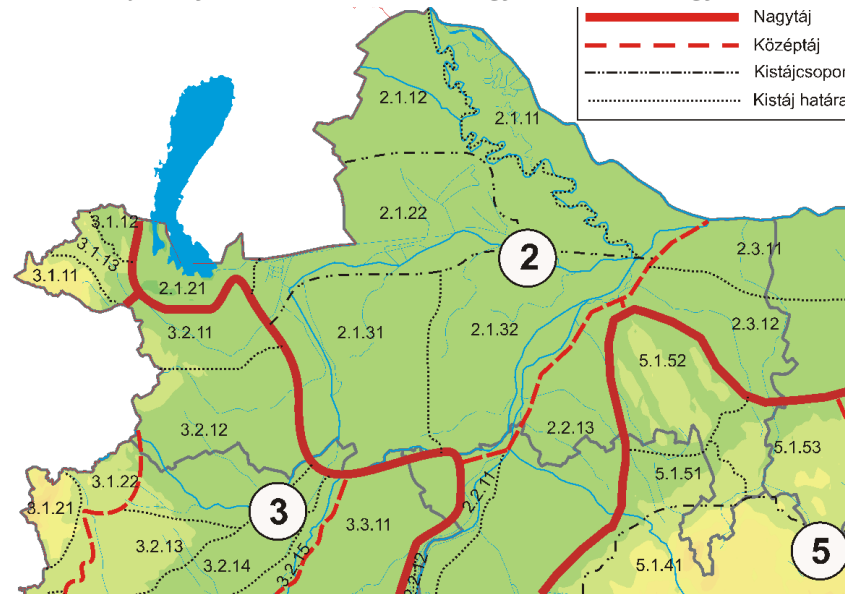
4.1. Természeti adottságok

4.1.1. Domborzat

Győr-Moson-Sopron megye 4012 km²-nyi, az ország 4,5%-át kitevő egyik legváltozatosabb táji adottságokkal rendelkező területe. A megye területén hazánk három nagytája találkozik: a Kisalföld, a Dunántúli-középhegység, illetve az ehhez sorolt Pannonhalmi-dombság és a Nyugat-magyarországi peremvidék. A táj döntően a Duna, illetve a Rába-Rábca, Répce és Ikva folyók hordalékából építkező síkság. A megye nyugati és délkeleti része dombos, alacsony hegyvidéki jellegű (Soproni hegység, Fertőmelléki-dombság, Pannonhalmi-dombság, Bakonyalja). A megye legnagyobb területét a Kisalföld foglalja el, mely három középtájra (mezőrégió) tagolható (**3. ábra**):

- ▶ Győri-medence, amelyhez 4 kistáj (mikrorégió) tartozik: Szigetköz, Mosoni-síkság, Fertő-Hanság-medence, Rábaköz,
- ▶ Komárom-Esztergomi-síkság, melynek két kistája a Győr-Tatai-teraszvidék és az Igmánd-Kisbéri-medence,
- ▶ a Marcal-medence és a legkisebb a Dunántúli-középhegység, amelynek kistája a Pannonhalmi-dombság.

A megye központi területét, a Kisalföld jelenleg is süllyedő medencéjét, a Rába és a Duna által kialakított hordalékkúpján létrejött, kiváló mezőgazdasági adottságokkal rendelkező, alacsony relatív reliefű (a táj nagy részén nem éri el az 5 m/km²-t) síkság, a Győri-medence alkotja. A területet alacsony- és magas árterek, lápok, lefolyástalan medencék, valamint sűrű csatorna- és vízhálózat tagolja. A lefolyási jellemzők miatt a megyében magas a belvízjárta területek aránya. A középtáj északi peremét a Duna ártere alkotja, itt található a megye legalacsonyabb pontja, a nagyszentjánosi Duna-part (Btf. 108 m). A síkság fokozatosan emelkedik 140 m fölé déli-délkeleti irányba, amely meghatározza a vízfolyások irányát. (*Rechnitzer 2007, Dövényi 2010*).

3. ábra: Kistájak Győr-Moson-Sopron megyében és a megyehatár mentén

Forrás: Magyarország kistájainak katasztere (Szerk.: Dövényi Z. 2010)

4.1.2. Éghajlat

A megye éghajlati adottságait a domborzat határozza meg, az óceáni hatás jobban érvényesül a megyében, kevesebb a szélsőség: viszonylag ritka a zord tél és a száraz nyár.

Az évi középhőmérséklet 9,8 °C-ról 10,5 °C-ra, a napsütéses órák száma 1850 órától 1950-re növekszik nyugatról kelet felé haladva, az évi csapadék a teljes síkságon 600 mm alatt marad. Figyelembe véve a megyének az átlagosnál kedvezőbb termőföld adottságait, a megye hagyományosan a kiváló mezőgazdasági adottságú térségekhez tartozik.

Az uralkodó szélirány ÉNY-i, 3-3,5 m/s körüli átlagos szélsébséggel. A szél és a napsütéses órák száma alkalmassá teszik a megyét ezen természeti erőforrásoknak a hazai átlagnál erőteljesebb energetikai hasznosítására (Dövényi 2010).

4.1.3. Vízrajz

A megye gazdag felszíni és felszín alatti vízkészlettel rendelkezik, amelyek egyfelől megóvandó természeti környezetünk részét képezik, másfelől jelentős gazdasági és ökológiai potenciállal bírnak. A megye legjelentősebb folyója a Duna, mely egyben a megye északi határfolyója. A Duna és a Mosoni-Duna vizeit 1992 óta alapvetően befolyásolja a bösi vízi erőmű megépítése, amely kapcsán a vízszint emelése, valamint ezzel összefüggésen a környezeti állapot javítása folyamatos kihívást jelent. Minden más potenciál (pl. vízi turizmus és kapcsolódó tevékenységei) fokozottabb, ugyanakkor természetbarát fejlesztése, vagy például az árvízveszély mérséklése ettől a feltételtől függ.

A megyén áthaladó második legjelentősebb folyó a Rába. A folyó a Rába-Répcse-Marcál vízrendszer gyűjtője, valamint a Kis-Rába öntözőrendszer

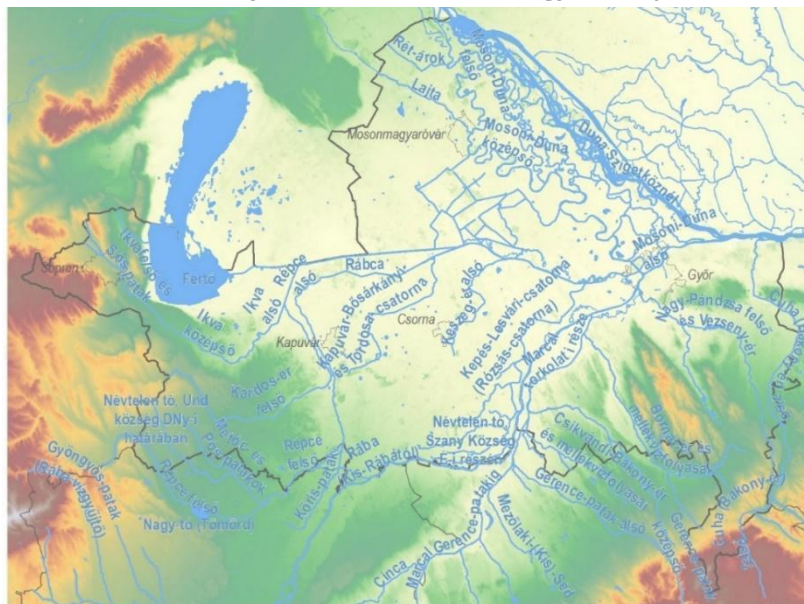
táplálója. A Rába menti árvízvédelmi rendszer nem tekinthető teljes mértékben kiépítettnek a jelenlegi jogszabályi előírások szerint. A Rába legnagyobb mellékfolyója a Marcal, amely mentén - vízének használatára alapozva - jelentős halastavak és öntözőrendszerek húzódnak. A Mosoni-Duna másik jelentős mellékvízfolyása a megyében a Rábca, aminek szabályozása 1971-ben indult, árvízvédelme megoldott.

A megye legjelentősebb állóvize Közép-Európa legnagyobb sztyepptava, az előregedő stádiumban lévő, a magyar oldalon erősen feltöltődő Fertő-tó. Környezetével együtt 2001 óta világörökségi kultúrtáj, a határ mindkét oldalán természetvédelmi területekkel, ugyanakkor kiváló mezőgazdasági (szőlő és bor), valamint turisztikai (fürdő-, vízi-, természetjáró-, kulturális turizmus) adottságokkal.

A megye legmélyebben fekvő területe a gönyői Duna-part (tszf. 108 m), legmagasabb pontja a Bakonyban található Kék-hegy (661 m). A domborzati viszonyoknak megfelelően a jelentősebb vízfolyások iránya Ny→K, DNy→ÉK. A megye fő vízgyűjtője a Duna (4. ábra).

A megye gazdag talajvízkészlettel rendelkezik, melynek fő felhasználója a mezőgazdaság és az ipar. Mivel a talajvíz a legfelső vízadó rétegben helyezkedik el, viszonylag védtelen. A talajvízkészlet szempontjából az egyik fő terhelő a mezőgazdaság, mely esetében kiemelt cél a műtrágya és növényvédőszer felhasználás optimalizálása, valamint a környezetkímélő, precíziós művelési módok minél szélesebb körű elterjesztése.

4. ábra: Győr-Moson-Sopron megye vízrajza

Forrás: Győr-Moson-Sopron Megye Klímastratégiája 2018

Felszín alatti vízkészletünk mennyisége, környezeti és használati értéke európai viszonylatban kiemelkedő jelentőségű (*Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv – Duna*

Részvízgyűjtő 2016). Ezen belül országos szinten is jelentős a megye rétegvíz készlete. Győr-Moson-Sopron megye ivóvizeinek túlnyomó részét ebből, továbbá parti szűrésű rendszerekből nyerik. Mivel az ivóvíz stratégiai szerepe világszerte növekszik, ezért megóvása kiemelten fontos. Jelentős közüzemű rétegvíz-kitermelések a megyében a Balfi Ásvány- és Gyógyvizek, a Csornai, a Darnózseli, a Kapuvári, a Nagycenki, a Nyúli, és a Sopronkőhidai Vízművek esetében zajlanak. A megnövekedett kitermelés hatására kialakult talajvíz leáramlások miatt hosszútávon a sekélyebb rétegvizek szennyeződése várható.

A 30°C feletti hőmérsékletű rétegvizek (termálvizek) a megyében számos településen turisztikai és gyógyászati funkciókat betöltő fürdőkben hasznosulnak (Balf, Csorna, Győr, Hegykő, Kapuvár, Lipót és Mosonmagyaróvár). A szigorú és környezettudatos vízgazdálkodás révén a termálvizek terhelése sehol sem haladja meg az utánpótlás mértékét.

A megye vízgazdálkodásában problémát jelent a belvíz megfelelő, zárt elvezetése és kezelése. A kialakított többszintű vízrendezés állami feladatainak ellátása finanszírozási kérdések miatt ingatag, a társulati kezelés a területhasználók igénye miatt épült le, az önkormányzati medrek nagy része nem működik. Ezek ellenére a vízügyi vagyonkezelésű belvízelvezető rendszer működőképes. A belvizek kialakulásának fő okai a hirtelen hóolvadás, a tartós árhullám, jégtorlódás, a magas talajvízszint, illetve a - megyében gyakori - nem megfelelő csapadékvíz-elvezetés.

A felszíni és felszín alatti vizek jellemzőit, mennyiségi és minőségi paramétereit a klímaváltozás a jövőben módosíthatja.

4.1.4. Földtan

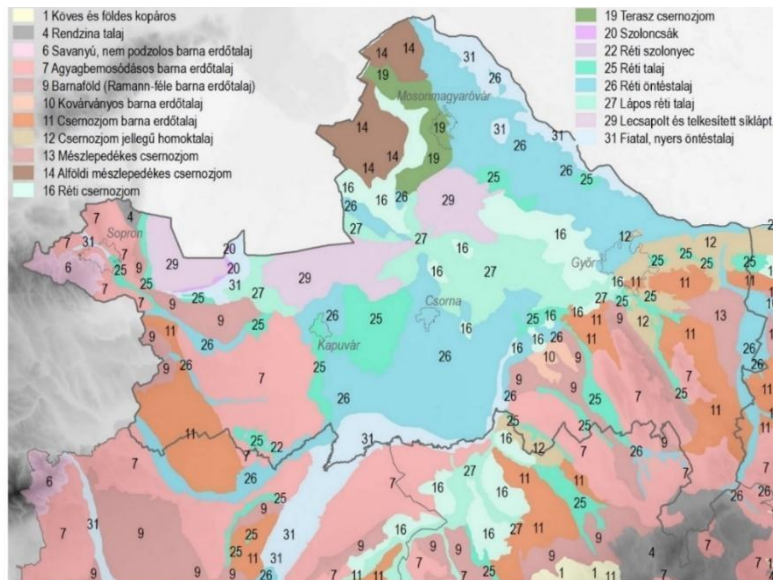
A megye hagyományos, szénhidrogén alapú energiahordozókban és ásványi anyagokban szegény, viszont hazai kitekintésben megújuló energiaforrásokkal a legjobban ellátott terület. A fosszilis energiahordozók közül jelentős az alacsony fűtőértékű tőzeg (Hanság) kitermelhető mennyisége. Fontos ásványi nyersanyag még a hordalékon lerakódott kavics és az agyag. Gazdasági szempontból – a Nyugat-dunántúli régió egészéhez hasonlóan – a Győr-Moson-Sopron megye legfontosabb természeti kincse a bőséges és viszonylag egyenletes területi eloszlású termál- és gyógyvíz-készlet. Az energiaforrások és ásványkincsek rendelkezésre álló készleteire a klímaváltozás hatással lehet, ami befolyásolhatja a megyében élők életminőségét. A megye Kisalföld nagytájához tartozó területén a geotermikus gradiens meghaladja az országos átlagot, ennek ellenére ezen adottság kihasználtsága alacsony. Jelenleg Bőnyön működik geotermikus erőmű, mely esetében a vízáadó kút kb. 105 fokos vizet szolgáltat.

4.1.5. Talaj

A megye talaja nagytájanként különböző szerkezetű és minőségű. A Kisalföldet a jó termőképességű csernozjom talajok jellemzik, az Alpokalját az erőteljes kilúgozás uralja, ennek megfelelően alakultak ki területén a fejlődés különböző

fokán álló barna erdőtalajok. A folyóvölgyekben öntéstalajokat találunk (**5. ábra**). A Kisalföld közepén, a volt irtásfalvak környékén a talaj agyagos, kavicsos, alacsony termőértékű. A talaj jellemzőit, mennyiségi és minőségi értékeit, a termőföldek használatának lehetőségeit és korlátait a klímaváltozás a jövőben módosíthatja.

5. ábra: Győr-Moson-Sopron megye és környezetének genetikai talajtípusai

Forrás: Agrotopo

4.1.6. Élővilág

A megye növényvilága nagyjából a magyar flóratartományhoz tartozik, kivéve a Soproni-hegységet, mely már az alpi flóratartomány része. Kiemelendők a Duna-mentén elhelyezkedő ártéri növénytársulások (magas sás rétek, mocsárrétek, bokorfüzesek, fűz-nyár ligetek), valamint a Hanság társulásai (láprétek, nádasok, fűzlápok). Ezen területek jelentős részt a természeti turizmus kedvelt célpontjai. Az alföldi jellegű fauna jellemzője, hogy az erdős területeken gyakori az őz, szarvas, vaddisznó stb., amelynek köszönhetően a vadászturizmus egyik célterülete a térség. A Szigetköznek a szabályozás előtt jelentős halállománya és fajgazdagsága mára megcsappant. Ez mérsékli a hazánkban és a világban is egyre népszerűbb horgászturizmus potenciálját. Az őshonos fajták egy részének visszatelepítésére történtek kísérletek.

A megye erdőállománya (**1. táblázat**) az utóbbi tíz évben 4,75% növekedést mutat, kiterjedése 2018-ban 79 971 ha volt, a megye teljes összterületének 19,2%-át adta, amely megfelel az országos 20%-os értéknek. Összefüggő, nagyobb területen végzett erdőgazdálkodás a Bakony-vidék, a Duna hullámtere, a Hanság, a Pannónhalmi-dombság, a Rápce-sík és a Soproni-hegység területén folyik. Az erdők természeti állapota jónak mondható. Az Fertő-Hanság Nemzeti Park (FHNP) adatai alapján a megyében 47182 ha országos jelentőségű védett terület található, amiből 23 880 ha nemzeti parki terület. A fennmaradó területeket pedig a megye területén található tájvédelmi körzetek és

természetvédelmi területek adják. A megye legjelentősebb védett területe a Fertő-Hanság Nemzeti Park, melynek 23 880 hektárjából 7 659 ha fokozottan védett. A park területe 1970 óta védett, 1991 óta nemzeti park és 1994-ben összekapcsolták az osztrák oldali nemzeti parkkal. A Fertő-tó teljes területe 2001 óta világörökségileg védett kultúrtáj.

A megye európai jelentőségű madárvédelmi szerepet tölt be. Fertő, Hanság és Szigetköz kiemelkedő jelentőségű élőhelyet biztosít a honos, a vonuló, s az átvonuló madárfajoknak egyaránt. Az ehhez kapcsolódó természeti turizmus (pl. madár lesek) népszerűsége erősödik a világban, így a térségben is. A Fertő-vidék számos szárazságtűrő, ritka növényfajnak ad otthont. A megye területének dél-keleti pereme a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében áll, e területen kiemelkedő jelentőségű érték a fenyőfői ősfenyves.

4.2. A területfelhasználás jellemzői

A terület-felhasználásra vonatkozó jellemzőket az **1. táblázat** foglalja össze. Ennek megfelelően elmondható, hogy a mezőgazdasági területek aránya kb. 61% (252 620 ha), amely megfelel az országos átlagnak. Ennek ellenére azonban elmondható, hogy a mezőgazdasági területek mérete az utóbbi tíz évben, a KSH adatai alapján, mintegy 5,22 %-os csökkent.

1. táblázat: A földterületek művelési ágak szerinti megoszlásának változása 2009-2018 között (ha)

Művelési ág	2009	2010	2012	2014	2016	2018	Vált.*
Szántó	232 925	228 529	225 878	225 083	224 494	224 865	-3,46%
Konyhakert	4 468	3 468	3 468	3 468	2 638	2 011	-54,99%
Gyümölcsös	1 841	1 881	1 938	1 960	2 047	2 084	+13,20%
Szőlő	2 305	2 305	2 308	2 258	2 084	2 084	-9,59%
Gyep	24 992	20 003	20 160	20 160	20 384	21 576	-13,67%
Mezőgazdasági terület	266 531	256 186	253 752	252 929	251 647	252 620	-5,22%
Erdő	76 343	81 332	81 422	80 944	80 540	79 971	+4,75%
Nádas	8 111	13 150	13 155	13 155	4 137	2 747	-66,13%
Halastó	483	552	574	161	161	161	-66,67%
Termőterület	351 468	351 220	348 903	347 189	336 485	335 499	-4,54%
Művelés alól kivett terület	66 485	66 733	73 192	73 581	78 324	80 760	+21,47%
Összesen	417 953	417 953	422 095	420 770	414 809	416 259	-0,41%

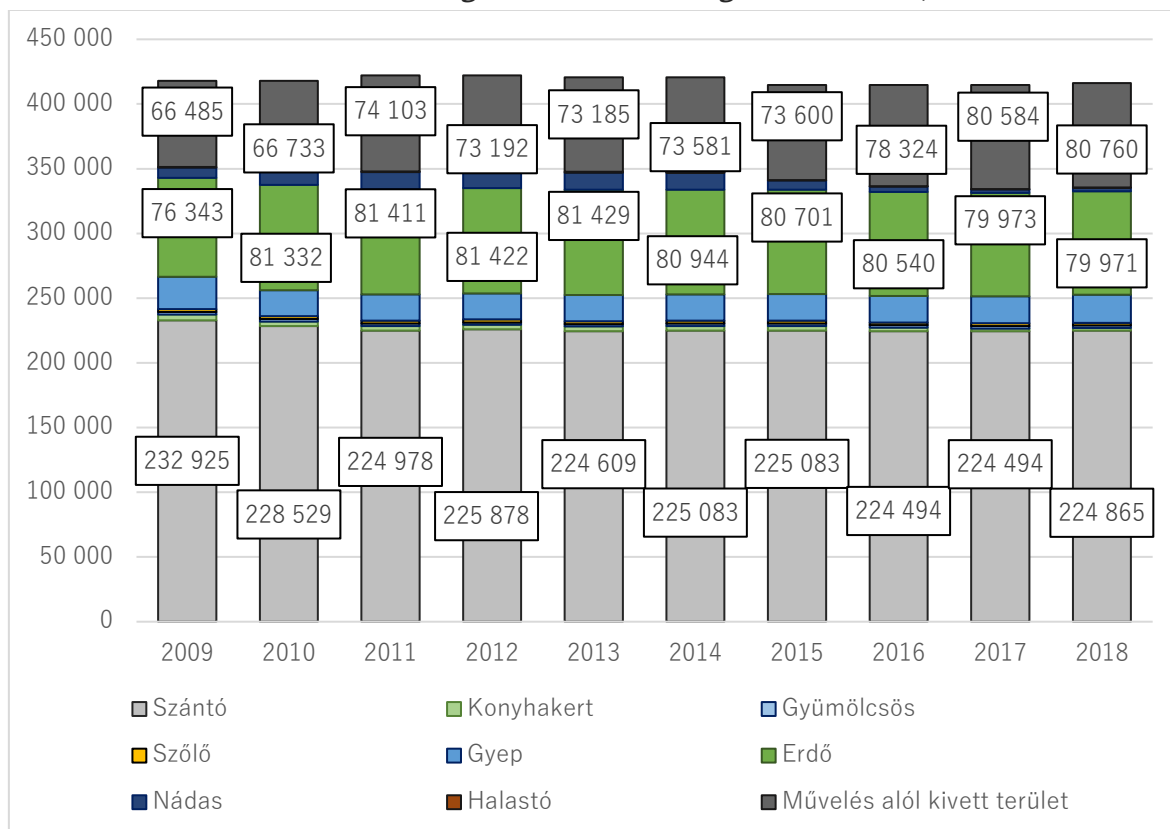
*Megjegyzés: a változás mértéke a 2009 és 2018 közötti időszakra vonatkozik

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A szántók aránya a mezőgazdasági területeken belül ugyan még mindig meghaladja az országos értéket, de az elmúlt tíz évben, a KSH adatai alapján ez a művelési ág is csökkenő tendenciát mutat (2009 és 2018 között 3,46 % -os csökkenés). Ezzel szemben az utóbbi években, a 2009-es évet követő visszaesés

után, némileg növekedett a gyepterületek kiterjedése, amely a biológiai sokféleség megőrzése szempontjából pozitív folyamat, egyben jelentős természet- és környezetvédelmi kihívás is. Azonban az elmúlt tíz év egészét tekintve a növekedés üteme még mindig nem érte el a 2009-es adatoknak megfelelő kiterjedést. A mezőgazdasági területek méretének csökkenése, valószínűsíthetően a települések belterületének és az ipari övezeteknek a növekedésében keresendő a megyében.

6. ábra: A földterületek megoszlása művelési ágak szerint (ha), 2009-2018

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A megye termőföldjeinek minősége nagyon változó. Éppen ezért szükséges fokozottan védeni a jó minőségű termőföldeket. Győr-Moson-Sopron megyében az összes szántóterület mintegy 17 %-a kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetébe tartozik, ezen belül Mosonmagyaróvár és Győr környéke emelhető ki, de a Rábaköz szerepe sem elhanyagolható.

A megyében meghatározó jelentőségű a Soproni és a Pannonhalma-Sokoróaljai borvidék. Előbbi terület kétfarkos szőlőinek legkiválóbb termőterületei a Fertőmelléki-dombok, az utóbbi terület fehérszőlői közül az olaszrizling és a rajnai rizling kiemelkedő. A megyében a szőlőtermelés visszaszorulóban van, a mezőgazdasági terület mindössze 1%-át foglalja el. A KSH adatai alapján elmondható, hogy a 2009-es kiterjedéséhez képest 2018-ban 2084 ha szőlőterületet tartottak nyilván, mely mintegy 9,59 %-os visszaesést jelent a 2009-es adathoz képest.

Győr-Moson-Sopron megye erdőállománya 2009-ben 76 343 ha, az összterület 18,3%-a volt, amely nagyjából megfelelt az országos 20%-os értéknek. Az erdőállomány tekintetében kedvező tendencia mutatható ki az elmúlt évtizedben. Az erdőterületek kiterjedése, a KSH adatai alapján, tíz év viszonylatában pozitív változást mutat, mintegy 4,75 %-os növekedés tapasztalható, így 2018-ban már az összes földterület 19,2%-át tette ki. Összefüggő, nagyobb területen végzett erdőgazdálkodás a Bakony-vidék, a Duna hullámterének, a Hanság, a Pannonhalmi-dombság, a Répce-sík és a Soproni-hegység területén folyik.

A megyére vonatkozó halgazdálkodási ágazati adatokról elmondható, hogy a Győr-Moson-Sopron megyét is magába foglaló Nyugat-Dunántúl régió területén nyilvántartott 572 hektárnyi tógazdaságból (halastavak) 2019. évben 535 hektár üzemelt, utóbbiból 239 hektár Natura 2000 terület. A régióban 2019. évben 2 tőrekonstrukció valósult meg, új tó építésére nem került sor. Győr-Moson-Sopron megye közel 300 darab nyilvántartott halgazdálkodási vízterülettel rendelkezik (horgászati célú hasznosítás), melyek teljes területe több mint 7 100 hektár. A Magyar Országos Horgász Szövetség (MOHOSZ) területi tagszövetségeként működő horgász szövetség közel 20 600 fő horgászegyesületi tagot tartott nyilván a 2019. évben. A legutolsó ágazati becslések szerint 1 horgász évente 120 000 forintot költ engedélyekre és felszerelésre, ami összesen a megyei tagokra vetítve közel 2,5 milliárd forint éves összeget jelent.

A korábbi és a 2021-2026. évi Nemzeti Természetvédelmi Alapterv tervezetével összhangban az őshonos halállományok megőrzése és az idegenhonos inváziós fajok elleni küzdelem továbbra is kiemelt cél, ami egyúttal szolgálja a horgászturizmusban rejlő potenciál kihasználását is.

Megye szennyezett területeinek, kármentesítésre váró területek és barnamezős területeinek bemutatása (az erre vonatkozó megjegyzés elérhetősége: 04.17., 5. sor Közműszolgáltatási Főosztály)

4.3. Természet és tájvédelem

A természet állapota a megyében jó, de a degradáció mozaikos képet mutat. A megye legjelentősebb védett területe a Fertő-Hanság Nemzeti Park, melynek 23 880 hektárjából 7659 fokozottan védett. 1970 óta védett terület, 1991 óta nemzeti park és 1994-ben összekapcsolták az osztrák oldali nemzeti parkkal. A megye európai jelentőségű madárvédelmi szerepet tölt be. A Fertő-vidék számos szárazságtűrő, ritka növényfajnak ad otthont. A kultúrtáj értékét jelzi, hogy 2001-ben világörökségi címet kapott.

A megye dél-keleti pereme, 15 274 ha, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében áll, e területen kiemelkedő jelentőségű érték a fenyőfői ősfenyves. Az FHNP 2020-ra vonatkozó adatai alapján a megyében összesen 47 182 ha jogszabállyal kihirdetett országos jelentőségű védett terület van, melyet

kiegészítenek az összesen 87 592,9 ha-t felölelő Natura 2000 területek (szabályozott fejlesztési potenciállal). A Natura 2000 területeken belül 4 db SPA (Special Protection Area) és 14 db SAC (Special Area of Conservation) területet tartanak nyilván. További természeti értékeink még az Ex lege védett 24 láp, 18 barlang, 27 forrás, 33 kunhalom, 14 földvár, 4 erdőrezervátum. A helyi jelentőségű védett területek száma 53 és további 79 helyi jelentőségű természeti emléket tartanak nyilván. Ezek összterülete kb. 660 ha. Nemzetközi jogi védelem alatt áll 2 db 8849 ha kiterjedésű ramsari terület. 2019-es évi nyilvántartásnak megfelelően 4 db, 6407 hektárnyi terület védetté nyilvánítása van folyamatban (az adatokat részletesen a 4.6.3-as fejezet **5. táblázat** és **6. táblázat** mutatja be).

A megye jelentős természeti potenciállal rendelkező területe a Szigetköz, ahol számos védett, illetve fokozottan védett terület, kiemelt jelentőségű vizes élőhely található. A vizek és morotvák növényzete (hínár, nádas) nagy fajgazdagságú vízimadár és halállományoknak ad otthont, a hazai halfajok 80 %-a megtalálható itt. A hullámterek ártéri, zátony, liget és mocsárrét társulások otthonául szolgálnak, melyeken értékes fajok találhatók. A természeti értékek mellett kiemelendő a kultúrtáj értékes, a tájba illeszkedő falusi jellege. A megye természetvédelmi területeinek többsége a határ mentén fekszik, ezáltal kiváló lehetőségeket kínálnak a határon átnyúló együttműködésre. A 2020-ig számos olyan törekvés volt (pl. SKHU/1601/4.1/121 –Nat-Net Du-na/Dunaj 2 INTERREG SKHU Projekt 2017-2019) és a jövőben is lesz, mely a Szigetköz együttműködésen alapuló, magas szintű védelmének kialakítását tűzte és tűzi ki célul.

4.4. Környezeti elemek állapota

4.4.1. Termőföld

Az emberi tevékenységek közül az urbanizáció és a műszaki infrastruktúra területigénye veszélyezteteti leginkább a termőföldeket. A kiváló adottságú talajok hosszú távú mennyiségi és minőségi védelme a fenntartható és versenyképes mezőgazdaság alappillére. A kedvező környezeti adottságok Győr-Moson-Sopron megye tekintetében lehetővé teszik, hogy a földterület 61 %-át mezőgazdasági művelésbe vonják, ami meghaladja az országos átlagot. Itt található az ország termőterületének kb. 4,5%-a, ami a KSH adatbázisa alapján 335 499 ha-nak felel meg. Ezen az értéken belül a mezőgazdasági terület mellett megtalálható még a nádas, a halastó és az erdő, mint területhasználati típus is, melyek tekintetében nem történik tényleges mezőgazdasági hasznosítás. (**1. táblázat**). A megyében a régió egészéhez viszonyítva magasabb, sőt az országos átlagot meghaladó a szántóterületek aránya, ugyanakkor alacsonyabb az erdősültség foka. Mivel a kiváló termőhelyi adottságú szántók jellemzően az intenzíven fejlődő Mosonmagyaróvár-Győr tengely mentén találhatók, a művelés alól (például a beépített területek növekedése miatt) kivonásra kerülő egységek nagy arányban érintik ezeket az értékes talajokat.

4.4.2. Levegő

A térségben az elmúlt 20 évben számos légszennyező forrásként nyilvántartott ipari létesítmény szüntette meg tevékenységét, illetve sok üzem korszerűbb technológiára állt át, ami jelentősen csökkentette a korábbi légszennyező kibocsátásokat. A csökkenést és a levegő minőségében tapasztalható javulást az a pozitív tendencia is erősíti, mely a fűtési rendszerek többségének korszerűsítésében nyilvánul meg (**2. táblázat**). Elmondható tehát, hogy a levegőszennyezettség mértéke az elmúlt évtizedekben tapasztalt ipari struktúraváltásnak, a környezetvédelmi jogi szabályozás szigorodásának köszönhetően, valamint a korszerű technológiák szélesebb körű alkalmazása következtében csökkent a térségben. A levegőminőség tekintetében az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat adataira támaszkodva kijelenthetjük (4 db mérőpont a megyében), hogy jelenleg a térségben a szennyezettség mérsékeltnak mondható, a levegőminőség jó, de időszakosan növekedhet a forgalmas útvonalak környezetében a közúti közlekedésből származó szennyeződés következményeként.

A közlekedésből eredő légszennyezés oka jellemzően a megye tranzitjellegéből adódik. A hatótényezők között az országos átlag feletti gépjárműsűrűséget is meg kell említeni. Sopron esetében ehhez hozzájárulnak még a város földrajzi-természeti adottságai, valamint a határ közelsége. A már elkészült M85-ös autópályát várost elkerülő szakasza Sopron esetében a jövőben várhatóan csökkenteni fogja az elővárosi és ingázó forgalom okozta terhelésnövekedést. A közlekedés légszennyezésre gyakorolt hatásait nagyon nehéz számszerűsíteni, hiszen az ezt jellemző emissziós faktor többek között erősen függ a gépjárművek műszaki állapotától és környezetvédelmi besorolásától is. Az azonban egyértelműen kijelenthető, hogy a megyében az elmúlt tíz évben jelentősen nőtt a NO_x, a CO és az O₃ mennyisége a levegőben (**2. táblázat**), melynek egyik meghatározó forrása a közlekedés.

2. táblázat: A légszennyező anyagok éves napi átlagértéke (µg/m³), 2013-2019

H.	Paraméter	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Vált.
Győr (Szent István út)	SO ₂	5,47	2,69	2,94	3,9	5,01	7,51	2,39	-56,3%
	NO ₂	29,2	28,9	31,2	29,9	32,1	29,2	25,5	-12,6%
	CO	436,7	553,9	555,1	526,2	559,7	597,8	435,9	-0,18%
	O ₃	44,2	34,3	40,1	38,2	35,1	42,2	43,4	-1,85%
	NO _x	47,0	53,5	55,4	53,3	55,5	48,7	52,9	+12,5%
	NO	11,5	16,1	15,74	15,3	15,2	12,7	17,9	+56,0%
	PM ₁₀	NA	NA	NA	24,6	26,6	25,5	18,8	NM*
	PM _{2.5}	15,1	14,2	11,5	10,0	9,01	6,26	11,5	-24,1%
Győr (Ifjúság g)	SO ₂	3,45	4,0	2,8	2,35	2,74	2,27	2,90	-15,9%
	NO ₂	23,9	23,9	26,4	24,8	23,7	24,1	23,8	-0,31%
	CO	416,3	549,4	475,3	454,2	484,0	499,6	560,4	+34,6%

körút)	O ₃	45,3	43,3	48,8	46,0	47,1	46,4	46,7	+2,95%
	NO _x	36,4	41,1	44,2	42,1	40,2	41,8	45,10	+24,0%
	NO	8,16	11,2	11,6	11,3	10,8	11,6	14,0	+71,0%
	PM ₁₀	25,7	26,0	25,6	20,7	25,3	27,3	23,3	-9,42%
	PM _{2,5}	16,9	17,3	NA	12,3	32,7	NA	16,0	-5,46%
Moson magyar óvár	SO ₂	3,21	3,0	2,1	2,59	2,39	2,22	2,23	-30,6%
	NO ₂	13,7	14,6	17,2	15,3	15,9	14,9	15,1	+9,90%
	CO	583,2	718,8	403,4	467,7	585,4	592,1	431,2	-26,1%
	O ₃	53,8	47,4	60,8	58,2	65,2	66,1	62,9	+16,8%
	NO _x	17,5	20,5	23,6	22,0	21,9	20,8	24,8	+41,7%
	NO	2,65	3,9	4,2	4,35	3,92	3,81	6,33	+139%
	PM ₁₀	22,6	25,4	25,0	19,0	19,6	21,0	19,1	-15,3%
	PM _{2,5}	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NM*
Sop- ron	SO ₂	4,41	4,09	1,73	2,75	3,59	3,57	3,82	-13,5%
	NO ₂	17,1	15,8	15,2	14,7	16,5	15,3	15,6	-8,77%
	CO	425,9	515,2	603,9	279,1	282,3	303,2	346,0	-18,8%
	O ₃	54,6	50,2	55,1	48,7	52,2	55,2	45,5	-16,7%
	NO _x	23,3	23,2	23,7	23,3	24,4	21,3	23,1	-0,69%
	NO	3,9	4,8	5,6	5,7	5,2	3,9	4,9	+25,0%
	PM ₁₀	23,8	22,0	21,7	19,1	22,8	19,5	16,7	-30,1%
	PM _{2,5}	NA	NA	NA	NA	12,53	22,76	12,74	NM*

*Megjegyzés: NM – nem meghatározható

Forrás: Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat adatok alapján saját szerkesztés

A megye területén a nagyobb városok tekintetében a PM₁₀ kisméretű szállóporra vonatkozó koncentrációs értékeket megvizsgálva elmondható, hogy míg Mosonmagyaróvár és Sopron esetében az egészségügyi határértékek túllépését mutató koncentráció értékek egyre kisebb arányban jelennek meg, addig Győr esetében erőteljes növekedés tapasztalható (**3. táblázat**). A PM₁₀ kibocsátás legfontosabb forrásai a közlekedés, a háztartási tüzelés és az ipari kibocsátások. A három forrás közül a közlekedés és a háztartási tüzelés esetében van jelentős változás Győr esetében. KSH adatok alapján a gázolaj üzemű gépjárművek száma az elmúlt 10 évben mintegy 77,5%-os növekedést mutat (igaz ezek esetében egyre nagyobb arányt tesznek ki a szigorúbb kibocsátási normáknak megfelelő gépjárművek, mely csökkenti az adott gépjárművek PM₁₀ kibocsátásra gyakorolt hatását), míg a háztartások esetében valószínűsíthetően nőtt a fa és/vagy vegyes tüzelés aránya. A háztartásokra vonatkozóan biztos adat csak a következő népszámlálási adatokból szűrhetőek le.

3. táblázat: A PM10 kisméretű szálló porra vonatkozó éves napi határértékeinek átlépési száma(ug/m3), 2013-2019

H.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Vált.
Győr 1, mérőpont	NA	NA	NA	8	27	14	1	NM*

Győr 2. mérőpont	19	17	17	4	28	25	50	+163%
Mosonmagyaróvár	17	20	23	7	18	5	2	-88,2%
Sopron	17	13	13	5	16	7	2	-88,2%

*Megjegyzés: NM – nem meghatározható

**Megjegyzés: 24 órás határérték: $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (éven belül 35-nél többször nem léphető túl)

Forrás: Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat adatok alapján saját szerkesztés

A városi levegőben szálló PM-nek számos egészségre gyakorolt hatása van. A szálló por-emisszió fő forrásainak a szilárd tüzelőanyagok (fa, szén) valamint a kétütemű motorok és a dízelmotorok üzemanyagának tökéletlen égéséből származó koromszemcsék számítanak, de meg kell még említeni olyan beavatkozásokat is, mint a mezőgazdasági földterülethasználat vagy az egyes építési munkálatok során előálló terhelés. A megyei területfejlesztés során törekedni kell arra, hogy az effajta tevékenységek által indukált kibocsátások mértéke, valamint terjedése is csökkenjen, úgy, mint a PM_{10} és a $\text{PM}_{2,5}$ esetében, de megemlíthetők még az egyes légszennyező komponensek is (CO, NOX). Ennek eszköze elsősorban a tudatos várostervezés, a fenntartható eszközökre épülő településfejlesztés és a természetközeli védő növényzónák telepítése.

ÜHG emisszió jelentősége és helyzete a megyében

Győr-Moson-Sopron Megye Klímastratégiája 2017-ben készült el, melynek tartalmi elemeként elkészült annak ÜHG leltára is a 2015-ös év bázisán. Ez alapján a végső kibocsátás nagysága a 2015-re vonatkozó adatok alapján CO_2 egyenértékre számítva megközelíti a 2,49 millió tonna szén-dioxidot. Az üvegházgáz (ÜHG) leltár a karbonlábnyomhoz hasonlóan tonna szén-dioxid egyenértékben fejezi ki, hogy a megyére adott évben jellemző életmód és tevékenységek mennyi üvegházhatású gázt (ÜHG) emittált közvetetten és közvetlenül. A számítási modellnek megfelelően a kibocsátást három üvegházhatású gázra vonatkozóan vizsgáljuk, ahol az IPCC emissziós faktorai szerint: egy metán (CH_4) molekula 21, egy dinitrogén-oxid (N_2O) molekula 310 szén-dioxid molekula (CO_2) hatásának feleltethető meg emissziós faktor szempontból.

A kibocsátás legnagyobb része (1,71 millió tonna CO_2) az energiafogyasztásból, azon belül is a földgázhasználatból (980 ezer tonna) ered. A nagyipari kibocsátók is elsősorban földgáz és villamos energiaforrást használnak. A megyei ÜHG-kibocsátás szempontjából jelentősnek tekinthető a közlekedésből származó kibocsátás nagysága is (610 ezer tonna), ugyanakkor a mezőgazdasági tevékenységből (135 ezer tonna) és a hulladékkezelésből (28 ezer tonna) származó terhelés már tekinthető számottevőnek.

Az üvegházhatású gázemisszió kiszámítása mellett, adott évre vonatkozóan meghatározható a vizsgált terület elnyelő-kapacitásának mértéke is. 2015-ben a

megyei erdőterületek nagysága 80.700 hektár, ami 127 506 tonna ÜHG elnyelésére képes. Győr-Moson-Sopron megye végső kibocsátása 2015. évi bázison mintegy 2,36 millió tonna CO₂-egyenérték. **A megye dekarbonizációs célkitűzése, hogy a 2015-ös bázisidőszak értéke (2 357 677 t CO₂) 2030-ra 2 004 026 t CO₂-ra (-15%), 2050-re pedig 1 532 490 t CO₂-ra csökkenjen.**

4.4.3. Környezeti zaj

A zajterhelés és forrásai

A Győr-Moson-Sopron megyei zajterhelés mértékének megjelenítése megyei térképek hiányában nem lehetséges. Ugyanakkor a környezeti zaj értékeléséről és kezeléséről szóló 280/2004. (X. 20.) Korm. rendelet szerint a 100 000 főnél több lakosú városok közigazgatási területére stratégiai zajtérképet és intézkedési tervet kell készíteni. Továbbá fontos leszögezni azt is, hogy e térképek készültekor tényleges helyi zajmérésekre nem kerül sor!

A megye területén egyaránt találhatók nagyforgalmú közutak, autópályák, főutak és vasutak, IPPC szabályozás alá tartozó üzemek. Ebből adódóan számos forrása akadhat a környezeti zajnak.

Győr Megyei Jogú Város területén 2 db út esetében különösen magas a zajterhelés, 43 db út esetében nagyon magas, 94 db út esetében pedig magas a zajterhelés mértéke. 6 útszakasznál megállapítható, hogy 10 dB feletti konfliktus van számos épület környezetében. Elmondható továbbá, hogy ipari tevékenység okozta > 75 dB feletti, 70-75 dB, illetve 65-70 dB közötti zajterhelés a védendő épületek közelében nem található sem éjjel, sem nappal. A megyeszékhely elhelyezkedése és közlekedési adottságaiból adódóan jelentős a tranzit forgalom általi terhelés, melyet egyrészt a környező településekből történő ingázás okozta többletforgalom, másrészt a turizmus által indukált belső forgalom is erősít.

Sopron környezeti zajérzettsége az üzemi, kulturális és szórakoztató létesítményekből, továbbá természetesen a közlekedésből származtatható. Az utóbbi évek hatósági ellenőrzéseinek köszönhetően elmondható, hogy az üzemi eredetű környezeti zajterhelés kisebb lett, az érintett lakóterületek térségében a határértékek feletti zajterhelés gyakorlatilag megszűnt. Mára a legmeghatározóbb környezeti zajforrás a közlekedés lett. A növekvő gépjárműszám és forgalom következtében a közúti közlekedésből származó zajterhelés növekvő tendenciát mutat. A város elhelyezkedése és közlekedési adottságaiból adódóan jelentős a tranzit forgalom általi terhelés, melyet a turizmus által indukált belső forgalom is erősít. A magas környezeti zajszint különösen a belváros forgalmasabb útjain érvényesül, emellett a bevezető útszakaszon jelent még nagyobb problémát. A belterületet hosszanti irányban átszelő vasútvonalak, valamint a vasúti pályaudvar is jelentős környezeti zajforrásnak tekinthető. Jelentős átlépés a város kórháza környezetében tapasztalható még.

Mosonmagyaróvár stratégiai zajtérképe és intézkedési terve 2012-ben készült el, melynek felülvizsgálatára 2015-ben került sor. Egyértelműen megállapítható, hogy a településen történő közlekedés a legfőbb zajkibocsátó tényező. A városi lakosság mintegy 60-70%-a él konfliktusos területen zaj szempontjából. Az 1-es és a 150-es számú főutak menti 20-30 m sáv, terület a leginkább érintett a zajterheléssel, ami nappal a 60 dB küszöbértéket meghaladja (átlag 63-68 dB), éjjel az 50 dB-t. A zajterheléssel leginkább érintett területeken több intézmény is található, pl. kórház, iskolák, hivatal.

E kiragadott példák természetesen nem azt jelentik, hogy csak e településeken lenne probléma a zaj kérdése. A megyét számos nagyforgalmú út szeli át, több kisebb települést is érintve. Ebből adódóan a fő közlekedési vonalak nem csak a nagy településeken okoznak nagy zajterhelést, így az továbbra is megoldásra vár!

A legfőbb célkitűzés a megyében élő lakosság, illetve az itt működő vállalkozások folyamatos tájékoztatása kell, hogy legyen. Különös figyelmet kell fordítani a forgalomtervezési folyamatokra, úthálózati fejlesztésekre, elkerülő utak kiépítésére, műszaki intézkedések beiktatására (útburkolat, sebesség korlátozása), zajárnyékoló létesítmények létesítésére, a közösségi közlekedés fejlesztésére és zajvédelmi zónák létrehozására.

4.4.4. Kulturális- és tájvédelmi értékek

Győr-Moson-Sopron megye kiemelkedően gazdag a természeti és épített örökséget tekintve. Számos értékkel, népművészeti és kulturális hagyománnyal, épített örökséggel, gasztronómiai nevezetességgel, gyógyvíz- és fürdőkultúrával rendelkezik, amelyek megőrzése feltétlenül indokolt és szükséges.

Magyarország összesen nyolc világörökségi helyszínéből kettő a megye területén helyezkedik el. Győr-Moson-Sopron megyében az ezeréves Pannonhalmi Bencés Főapátság és közvetlen természeti környezete, valamint az osztrák határon átnyúló Fertő/Neusiedler kultúrtáj része a világörökségnek. Egy további kezdeményezés pedig döntésre vár: a római limes magyarországi szakasza (Ripa Pannonica).

Határon átnyúló nemzeti park, ahhoz kapcsolódóan tájvédelmi körzetek, valamint natúrpark is található a térségben. A természeti örökség védelmét nemzeti park és natúrpark is szolgálja a megyében: Fertő–Hanság Nemzeti Park; Balaton-felvidéki Nemzeti Park (fenyőfői ősfenyves); Pannontáj-Sokoró és Szigetköz Natúrpark. A természeti turizmus számos kiemelkedő helyszínnel rendelkezik megyénkben: Szigetköz, Lővérek, Fertőrákosi kőfejtő, Rába és Mosoni-Duna (vízitúra útvonal), Magas-Bakony és Sokorói-dombság, Rábaköz és Tóköz (kisforgalmú útjai a kerékpárosokat, csendes falvai a nyugalmat kedvelő turistákat várják), termál- és gyógyfürdők (Balf, Győr, Csorna, Kapuvár, Mosonmagyaróvár, Lipót, Hegykő).

Budapest után Sopronban és Győrben található a második és harmadik legtöbb műemlék épület Magyarországon. A ragyogó főnemesi kastélyok mellett

kiemelkedő egyházi épületek és számos kúria gazdagítja a régiós örökséget. Ennek az örökségnek számos eleme az elmúlt időszakokban megújításra került, jelentősen növelve annak turisztikai vonzerejét. Mindezek mellett a megye kulturális, szakrális szempontból is jelentős, hiszen területén 103 meyerikum található. A megyében mindezek mellett két országos jelentőségű nemzeti emlékhely is található. Egyik a Káptalándomb, mely Győr kiemelkedő jelentőségű része, ahol a város műemlékeinek többsége található, valamint a Pannonhalmi Bencés Főapátság.

Felszíni és felszín alatti vízkészletek állapota

A megye gazdag felszíni és felszín alatti vízkészlettel rendelkezik, amelyek egyfelől a megóvandó természeti környezet részét képezik, másfelől jelentős gazdasági potenciállal bírnak.

A Duna vízminősége a teljes hazai szakaszán jó állapotú, és ugyanez mondható el a Mosoni-Dunára is. A kiváló minősítést minden esetben a tápanyag koncentrációk akadályozzák. A Duna jelentősebb mellékvízfolyásai közül a Rába és a Marcal is jó állapotúnak mondhatóak. Azonban a Medve – Szob közti szakasz kisebb vízfolyásai (Cuhai-Bakony-ér, Concó-patak, Általér, Kenyérmezei-patak, Unyi-patak) közül egyik sem jó állapotú (többségük mérsékelt vagy gyenge vízminőségi besorolású). A részvízgyűjtő két legjelentősebb állóvíze közül az egyik a megye területén található Fertő-tó, melynek vízminősége ugyancsak jónak mondható (*Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv 2016*).

Szigetköz alegység

Az alegység meghatározó vízfolyásai: a Duna Szigetközi szakasza, a Hullámtéri Vízpótló rendszer, Mosoni-Duna, Lajta, Mentett oldali Vízpótló rendszer.

Az alegység területét a kijelölt 10 felszíni víztest (9 db vízfolyás víztest és 1 db állóvíz víztest) közvetlen vízgyűjtői tökéletesen lefedik. Ezen kívül 2 felszín alatti víztest található az alegységen. A külföldről érkező hatások közvetlenül befolyásolhatják mind a 10 felszíni víztest jó állapotelérését. Az állóvíz víztestek kategóriájába az 50 hektárnál nagyobb tavak és tócsaportok kerültek kijelölésre. Az alegység egyetlen állóvíz vízteste a Lipóti-morotvató.

A felszín alatti víztestek összesített minősítése kapcsán az elvégzett tesztek alapján elmondható, hogy az itt található két felszín alatti víztest jó állapotú minősítést kapott. Az eredmények azt mutatják, hogy a felszínhez közeli sekély porózus víztesteink vannak rosszabb állapotban mind mennyiségi, mind minőségi szempontból.

Az alegységben összesen 8 db üzemelő, és 6 db távlati felszín alatti ivóvízbázis szerepel. Az alegységre vonatkozó vízgyűjtő-gazdálkodási terv alapján az üzemelő vízbázisok összes védendő vízkészlete 90 323 m³/nap. A

távlati vízbázisok zöme parti szűrésű vízbázis, összesen 315 000 m³/nap védendő vízkészlettel. A távlati vízbázisok összes védendő vízkészlete 235 000 m³/nap.

A felszín alatti ivóvízbázisok veszélyeztetettségét leginkább az okozza, hogy a vízbázisok jelentős része vagy nem rendelkezik jogerőre emelkedett védőterületi határozattal, vagy az annyira általános, hogy abban a vízbázisra vonatkozó korlátozások, intézkedési kötelezettségek nem jelennek meg. Ennek következtében a sérülékeny ivóvízbázisok túlnyomó részén a védelemben helyezés lépései elmaradtak, a biztonságba helyezés nem történt meg. A nyilvántartás szerint alegységi szinten 10 db közcélú felszín alatti vízbázis rendelkezik védőterületi határozattal. A fennmaradó 4 db vízbázisnak nincs jogerős határozata, ezek közül 2 db (14%) sérülékeny földtani környezetű vízbázis.

A hidrogeológiai védőövezetek területén a diffúz szennyeződések nagy része a települési és a mezőgazdasági területhasználatú területekről származik: a 12 db sérülékeny földtani környezetű vízbázisból 6 db (50%) esetében a belterületek és a mezőgazdasági területek aránya 40-75% között van, míg 3 db (25%) vízbázison meghaladja a 75%-ot, vagyis jelentősen veszélyeztetett. Vízhigiéniai veszélyeztetettséget okoz a felszíni vízfolyáson a határon túli területekről érkező szennyezőanyag is. A Duna mellett található parti szűrésű vízbázisok, valamint a karsztvízbázisok a legveszélyeztetettebbek. Ebből a megközelítésből 5 db (36%) vízbázis veszélyeztetett.

A felszín alatti vizek utánpótlása a csapadékból származik, így az kitett az éghajlatváltozásból fakadó esetleges veszélyeknek. A talaj, a karsztos és a parti szűrésű vízbázisaink mennyiségi és minőségi szempontból is veszélyeztetettek. Az éghajlat változásából fakadó potenciális veszély 10 db (71%) vízbázisnál áll fenn, míg minőségi változásból adódó veszély is 10 db (71%) vízbázisnál jelentős. A felszíni vizek elsősorban árvízkor veszélyeztetnek vízbázisokat (*1-1 Szigetköz Alegység 2016*).

Rábca és a Fertő alegység

A tervezési alegység meghatározó vízfolyásai a Répce és a Rábca, valamint a **Kardos-ér, Ikva és a Kis-Rába** vízfolyások, melyek vízgyűjtő szinten kiemelt víztestek. Az állóvíz víztestek kategóriájába az 50 hektárnál nagyobb természetes tavak és tócs csoportok kerültek kijelölésre. Az alegységhez két állóvíz víztest tartozik: a Fertő tó és a Hegyeshalmi-kavicsbányató. A Fertő tó vízgyűjtő szinten kiemelt víztest.

Az alegység területét a 10 db felszín alatti víztest, valamint a kijelölt 44 db felszíni víztest közvetlen vízgyűjtői tökéletesen lefedik. Az elvégzett tesztek alapján a 10 db felszín alatti víztest közül 2 állapota gyenge, míg 1 darab víztest a „jó, de gyenge kockázata” minősítést kapta. A felszín alatti víztestek szennyezettsége szempontjából darabszámukat és területi kiterjedésüket is tekintve a diffúz eredetű szennyezettségek a legjelentősebbek. Az alegységhez

rendelt víztesteken nem volt küszöbérték feletti növényvédőszer hatóanyaggal szennyezett minta. Összefoglalóan elmondható, hogy a mérések alapján peszticid terheltség miatt egyetlen víztest sem gyenge vagy „jó, de gyenge kockázata” minősítésű.

Az ivóvízbázisok veszélyeztetettségét leginkább az okozza, hogy a vízbázisok jelentős része vagy nem rendelkezik jogerőre emelkedett védőterületi határozattal, vagy az annyira általános, hogy abban a vízbázisra vonatkozó korlátozások, intézkedési kötelezettségek nem jelennek meg. Ennek következtében a sérülékeny ivóvízbázisok túlnyomó részén a védelemben helyezés lépései elmaradtak, a biztonságba helyezés nem történt meg. A nyilvántartás szerint alegységi szinten 28 db közcélú felszín alatti vízbázis rendelkezik védőterületi határozattal. A fennmaradó 29 db vízbázisnak nincs jogerős határozata, ezek közül 21 db (az összes 37%-a) sérülékeny földtani környezetű vízbázis.

A hidrogeológiai védőövezetek területén a diffúz szennyeződések nagy része a települési és a mezőgazdasági területhasználatú területekről származik: az összesen 32 db sérülékeny földtani környezetű vízbázisból 15 db (26%) esetében a belterületek és a mezőgazdasági területek aránya 40-75% között van, míg 16 db (28%) vízbázison meghaladja a 75%-ot, vagyis jelentősen veszélyeztetett. Víztisztasági veszélyeztetettséget okoz a felszíni vízfolyáson érkező szennyezőanyag. A Duna mellett található parti szűrővíz vízbázisok, valamint a karsztvízbázisok a legveszélyeztetettebbek. Ebből a megközelítésből mindössze 1 db (2%) vízbázis veszélyeztetett.

A felszín alatti vizek utánpótlása a csapadékból származik, így az kitett az éghajlatváltozásból fakadó esetleges veszélyeknek. A talaj, a karsztos és a parti szűrővíz vízbázisaink mennyiségi és minőségi okokból is veszélyeztetettek. Az éghajlat mennyiségi változásából fakadó potenciális veszély 6 db (11%) vízbázisnál áll fenn, míg minőségi változásból adódó veszély 1 db (2%) vízbázisnál jelentős. A felszíni vizek elsősorban árvízkor veszélyeztetnek vízbázisokat, mert a parti szűrővíz vízbázisok belső védőterülete jellemzően a nagyvízi mederben található, amelyet árvízkor elönt a víz. Ezek alapján összesen 2 db (4%) vízbázis esetén jelentős az árvizek hatása (*1-2 Rábca és a Fertő Alegység 2016*).

Rába alegység

A tervezési alegység meghatározó vízfolyása a Rába. Az alegység területéhez 5 db felszín alatti víztest tartozik, illetve 6 db olyan felszín alatti víztest van, melyek területükkel érintik a Rába alegységet, de másik alegységhez tartoznak. Az alegység területét a kijelölt 31 db felszíni víztest közvetlen vízgyűjtői tökéletesen lefedik. Az országhatáron 9 db felszíni víztest vízgyűjtője nyúlik túl, ahol a külföldről érkező hatások közvetlenül befolyásolhatják a jó állapot elérését. A tervezési alegységen a határvízi problémák potenciálisan előfordulhatnak az

alegységhatáron érintett 7 db vízfolyáson, amelyek külföldről érkeznek. A vízfolyás víztestek kémiai állapota 29 %-ban érte el a jó állapotot, nem jó állapotú víztest nem volt az alegységben.

Állóvíz víztest az alegység területén nem található. Mesterséges víztest 1 db (Vág-Sárdosér-Megág-csatorna) található, mely belvízelvezetés érdekében létrehozott felszíni víz. A felszín alatti víztestek szennyezettsége szempontjából darabszámukat és területi kiterjedésüket is tekintve a diffúz eredetű szennyezettségek a legjelentősebbek.

Az alegységen felszíni ivóvízbázis nincs. A nyilvántartás szerint alegységi szinten 19 db közcélú felszín alatti vízbázis rendelkezik védőterületi határozattal. A fennmaradó 27 db vízbázisnak nincs jogerős határozata, ezek közül 8 db (30 %) sérülékeny földtani környezetű vízbázis. A hidrogeológiai védőövezetek területén a diffúz szennyeződések nagy része a települési és a mezőgazdasági területhasználatú területekről származik: a 35 sérülékeny földtani környezetű vízbázisból 7 db (20 %) esetében a belterületek és a mezőgazdasági területek aránya 40-75% között van, míg 24 db (69 %) vízbázison meghaladja a 75%-ot, vagyis jelentősen veszélyeztetett. Víztisztasági veszélyeztetettséget okoz a felszíni vízfolyáson érkező szennyezőanyag. A vízfolyások mellett található parti szűrővíz vízbázisok a legveszélyeztetettebbek. Ebből a szempontból 2 db (6 %) vízbázis veszélyeztetett. A felszín alatti vizek utánpótlása a csapadékból származik, így az kitett az éghajlatváltozásból fakadó esetleges veszélyeknek. A talaj és a parti szűrővíz vízbázisaink mennyiségi és minőségi okokból is veszélyeztetettek. Az éghajlat változásából fakadó potenciális veszély 8 db (17%) vízbázisnál áll fenn, míg minőségi változásból adódó veszély egy vízbázisnál sem jelentős. A felszíni vizek elsősorban árvízkor veszélyeztetnek vízbázisokat. Ezek alapján összesen 12 db (26%) vízbázis esetén jelentős az árvizek hatása (1-3 Rába Alegység 2016).

Marcal alegység

Az alegység területét a 4 db felszín alatti víztest, valamint a kijelölt 46 db felszíni víztest (42 db vízfolyás víztest és 4 db állóvíz víztest) közvetlen vízgyűjtői tökéletesen lefedik. A Marcal alegységhez tartozó 4 db felszín alatti víztest összesített minősítését a mennyiségi és a kémiai minősítés eredményei közül döntően a rosszabbik határozza meg.

Az elvégzett tesztek alapján elmondható, hogy a 4 db felszín alatti víztest közül 2 db jó állapotú, egyik állapota sem gyenge és 2 db víztest a „jó, de gyenge kockázata” minősítést kapta. Az eredmények alapján elmondható továbbá, hogy az alegység viszonylatában a felszínhez közeli sekély porózus víztesteink vannak a legrosszabb állapotban mind mennyiségi, mind pedig minőségi szempontból. A problémát súlyosbítja, hogy pontosan ezeken a sekély porózus víztestekben a vízkivételi folyamatok talajvízvízszint-süllyedést, a termálvíztestekben pedig nyomás- és hőmérséklet csökkenést válthatnak ki. A vízkivételek hatására

források apadhatnak el, valamint lecsökkenhet eredeti természetes hozamuk mértéke is.

Felszíni ivóvízbázis nincs az alegység területén. Az alegységben összesen 67 db üzemelő -, 2 db tartalék -és 4 db távlati felszín alatti ivóvízbázis szerepel. Az üzemelő vízbázisok összes védendő vízkészlete 113 330 m³/nap. A távlati vízbázisok mindegyike parti szűrésű vízbázis, a Rába folyó mentén az Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság területén helyezkednek el. A távlati vízbázisok összes védendő vízkészlete 71 000 m³/nap. A nyilvántartás szerint a 67 db ivóvízbázisból mindösszesen 31 db közcélú vízbázis rendelkezik védőterületi határozattal is. A sérülékeny vízbázisok száma 44 db, melyből 16 db (23 %) esetében a belterületek és a mezőgazdasági területek aránya 40-75% között van, míg 19 db (27 %) vízbázison meghaladja a 75%-ot (1-4 Marcal Alegység 2016).

Cuhai-Bakony-ér és Concó alegység

Az alegység területét a 6 felszín alatti víztest, valamint a 12 felszíni víztest (10 db vízfolyás víztest és 2 db állóvíz víztest) közvetlen vízgyűjtői tökéletesen lefedik. Az alegységhez két állóvíz víztest tartozik: a Nagyigmándi-halastavak, illetve a Császár-éri halastavak.

A Cuhai-Bakony-ér és Concó alegységhez tartozó 6 db felszín alatti víztest összesített minősítését a mennyiségi és a kémiai minősítés eredményei közül döntően a rosszabbik határozza meg. Az elvégzett tesztek alapján elmondható, hogy a 6 db felszín alatti víztest közül 4 db jó állapotú és 2 állapota gyenge minősítést kapott. Az eredmények azt mutatják, hogy a Marcal alegységhez hasonlóan a felszínhez közeli sekély porózus víztesteink vannak a legrosszabb állapotban mind mennyiségi, mind minőségi szempontból.

Ennek következtében a sérülékeny ivóvízbázisok túlnyomó részén a védelembe helyezés lépései elmaradtak, a biztonságba helyezés nem történt meg. A nyilvántartás szerint alegységi szinten 6 db közcélú felszín alatti vízbázis rendelkezik védőterületi határozattal. A fennmaradó 8 db vízbázisnak nincs jogerős határozata, ezek közül 6 db (75%) sérülékeny földtani környezetű vízbázis. A hidrogeológiai védőövezetek területén a diffúz szennyeződések nagy része a települési és a mezőgazdasági területhasználatú területekről származik: a 9 db sérülékeny földtani környezetű vízbázisból 3 db (33%) esetében a belterületek és a mezőgazdasági területek aránya 40-75% között van, míg 4 db (44%) vízbázison meghaladja a 75%-ot, vagyis jelentősen veszélyeztetett.

Az alegység területén felszíni ivóvízbázis nem található. Az alegységben összesen 12 üzemelő -, 1 tartalék -és 1 távlati felszín alatti ivóvízbázis szerepel. Az üzemelő vízbázisok összes védendő vízkészlete 6 612 m³/nap. Az Ácsi-öblözet, Lovadi rét távlati vízbázis parti szűrésű vízbázis, védendő vízkészlete 40.000 m³/nap. A védőidomok és védőterületek kijelölési folyamata a hatósági határozat kiadásával és ennek következményeként a belső és külső védőterületek földhivatali telekkönyvi bejegyzésével ér véget. A védőterületi

határozatok kiadásában jelentős elmaradás van. A nyilvántartás szerint mindössze 6 darab közcélú vízbázis rendelkezik védőterületi határozattal (1-5 *Cuhai-Bakony-ér és Concó Alegység 2016*).

Összegezve megállapítható, hogy a megye gazdag fenntartható vízbázissal rendelkezik és jelentős előrelépések történtek a vízbiztonság-vízminőség javításában és a vizes élőhelyek rehabilitációjában is. Azonban a szennyezések mértékének csökkentése elengedhetetlen azért, hogy a jövőben ne károsodjanak az ivóvízkészletek, továbbá a talaj- és az állóvizek is kiemelt figyelmet igényelnek.

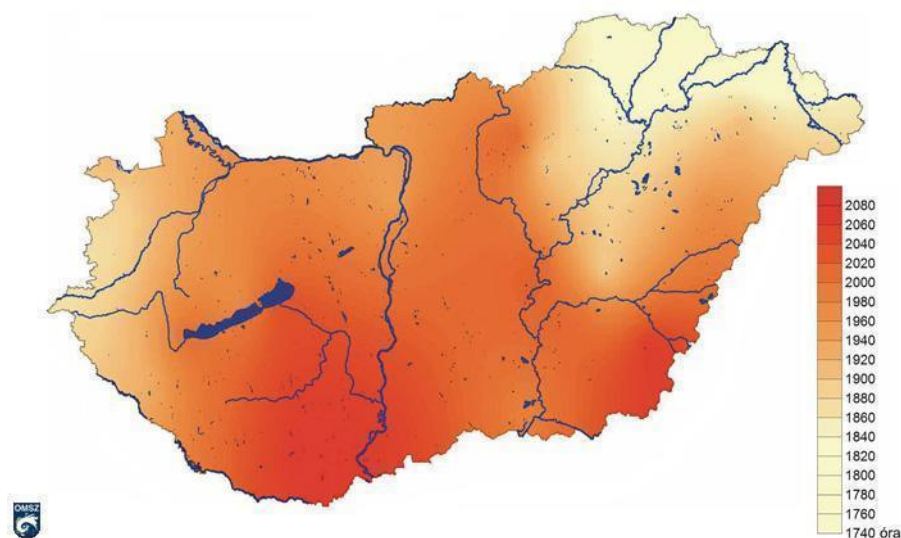
4.5. Energiaforrások

A megye energiaellátottsága kiválónak mondható. Az elmúlt években komoly előre lépések történtek abban az irányban, hogy a megye energia ellátása minél nagyobb hányadban megújuló energiaforrásokból valósuljon meg. Azonban a hagyományos energiaforráson alapuló energiatermelés még mindig jelentős hányadot tesz ki. A megújuló energiaforrások tekintetében megyénk kiváló adottságokkal rendelkezik, típusai közül szinte kivétel nélkül mindegyik jó lehetőségekkel bír, bár potenciáljuk eltérő súllyal jelenik meg mind a megyén belül, mind országos viszonylatban. Győr-Moson-Sopron megye a nap- és szélenergia, valamint a biomassa területén bír az átlagosnál kedvezőbb adottságokkal, de jelentős geotermikus potenciállal is rendelkezik, így a jövőben komoly kitörési pont lehet ezen megújuló energia szélesebb körű hasznosítása is.

4.5.1. Napenergia

Napfénytartamon azt az időtartamot értjük, ameddig a felszínt közvetlen sugárzás éri. Megyénk domborzati adottságai függvényében eltérőek ugyan az évi átlagos napfénytartam értékei, de összességében elmondható, hogy a megye esetében évi kb. 1 800-2 000 óra napfénytartamról beszélhetünk, ami közepesnek mondható, ennek ellenére alkalmassá teszi a szoláris energia hasznosítására (7. ábra).

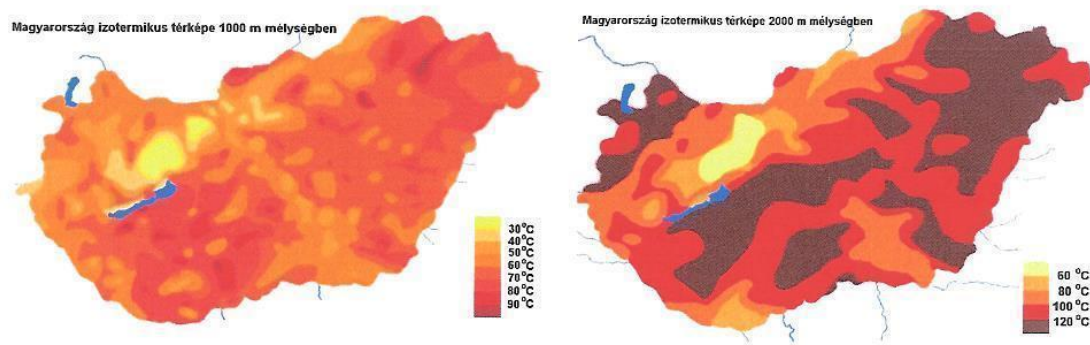
7. ábra: Az évi átlagos napfénytartam (óra) Magyarországon az 1971-2000 közötti időszak alapján (Forrás: OMSZ)

Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat

4.5.2. Geotermikus energia

A geotermikus energia egy olyan megújuló energiaforrás, amely ma még kevésbé hasznosított hazánkban. Magyarország geotermikus adottságai európai mértékben, de nemzetközi viszonylatban is kiemelkedőek. Győr-Moson-Sopron megye kiváló geotermikus adottságokkal rendelkező terület az országban (**8. ábra**). A megye területén elhelyezkedő kőzetrétegben a nem megújuló hévízkészlet van nagyobb arányban. Ezek a hévíz rétegek túlnyomórészt statikus jellegűek, pótlásukra nincs lehetőség. Továbbá ezeknél a hévíztározóknál a geotermális közeg egyik jelentős összetevője a magától kiáramló, vízben oldott gáztartalom. Ha a gáztartalom részben vagy egészben kiürül, akkor az azt eredményezi, hogy a vízhozam csökken, sőt meg is szűnhet. A Kisalföld jó részén 50-80°C, de bizonyos esetekben annál jóval melegebb hévíz kinyerésére is van lehetőség (lásd például a bőnyi geotermikus erőmű kútjaiból kilépő 105°-os hévizet). Azon cégek, melyek geotermikus energiát hasznosítanak szigorú vízkészlet- és réteg energiagazdálkodást is kell, hogy folytassanak (*Kulmány-Milics-Kovács 2018*).

8. ábra: A hőáramsűrűség területi eloszlása

Forrás: Kurunczi Mihály; <http://www.energoplan.hu/geotermikus-energia>

A PannErgy 10,2 milliárd forint összköltségű Győri Geotermikus Projektje keretében létrehozta a Bőnyi Hőközpontot. A PannErgy Csoportnak a Győr-Szol Zrt. távhőszolgáltatóval kötött hosszú távú hőszállítási szerződése révén, a győri távhőszolgáltatásban 24.266 lakás és 1.046 egyéb díjfizető fűtési rendszerébe jut el a geotermikus energia, továbbá az AUDI gyáregység hőszükségletének több, mint 70 százalékát fedezheti a Bőnyi Hőközpont által szolgáltatott energia. Az elkészült Győri Geotermikus Rendszerrel átadható éves hőmennyiség 1.100 - 1.200 terajoule. Az üzembe helyezett győri rendszer, amennyiben teljes kapacitásával üzemel, éves szinten hozzávetőleg akár 67.000 tonnával is csökkentheti a levegőbe kerülő üvegházhatású gázok – elsősorban szén-dioxid és nitrogénoxidok – mennyiségét, továbbá a geotermikus energia csökkenti a földgáz-felhasználást – évente maximális kapacitás mellett legalább 35 millió köbméterrel (*GY-M-S Megye Klímastratégiája 2018*).

4.5.3. Szélenergia

A szélenergia hasznosítása a világban dinamikusan fejlődő ágazat. Hazánk medence jellegéből adódóan a szélenergia terén az Uniónál szerényebb potenciálokkal rendelkezik, ugyanis Magyarország nem tartozik a szélenergiában kedvező adottságú országok közé. Ennek ellenére természetesen van kihasználható szélpotenciál, de a gazdaságos kihasználás erősen helyfüggő. Mivel a megye észak-nyugati fele az ország egyik legszelesebb területe, így az az országos átlagnál jóval kedvezőbb lehetőségekkel rendelkezik. A szélenergia alapú villamos energiatermelés 2002-től van jelen a megyében. Jelenleg a megye területén tíz szélörőműpark működik (pl. Bőnyi Szélörőműpark 25 MW beépített teljesítménnyel, MVM Zöld Generáció Kft. Sopronkövesd-Nagylózs Szélörőműpark 23 MW beépített teljesítménnyel), ezeken belül összesen 88 db, összesen 135,4 MW beépített teljesítményű szélörőmű található, ami az országos kapacitás 41,7 %-át adja.

4.5.4. Vízenergia

A Duna vízenergiája az ország és a térség egyik legnagyobb potenciálja, a Bósi Erőmű évente 2.800 GWh villamos energiát termel. A megye területét érintően a Dunakiliti Duzzasztóműbe beépíthető, 4,8 MW maximális teljesítményű kiserőmű tervezése folyik jelenleg. A tervezett vízerőmű energetikai jellemzői a következők (*GY-M-S Megyei Kormányhivatal 2016*):

- ▶ várható energiatermelés korlátozás nélkül: 14,038 GWh/év,
- ▶ várható energiatermelés átmeneti korlátozással: 12,776 GWh/év.

A Lajtára épült hegyeshalmi Mária Ligeti Vízierőmű, mely a Lajta főmeder 14+650 fkm szelvényben található és a Kis-Rába vizére épült Kapuvári és Mihályi Vízierőmű szintén megújuló energiaforrást hasznosít (*Győr-Moson-Sopron Megye Klímastratégiája 2018*).

4.5.5. Biomassza

Napjainkban egyre inkább előtérbe kerül a biomassza szélesebb körű energetikai hasznosítása. Magyarország teljes biomassza készlete 350-360 millió tonnára becsülhető. A biogáztermelés fő alapanyagai 2019-ben a mezőgazdasági termékek voltak 56,1 százalékkal, 632,3 ezer tonnával, amelynek 86,9 százalékát az állati trágyák jelentették (*Demeter E. 2020*).

Megyénkben az erdőgazdaságok - fenntartható erdőgazdálkodás mellett is - hosszú távon és állandó mennyiségben képesek biomassza alapanyagot szolgáltatni, valamint égetésre alkalmas alapanyag nyerhető a mezőgazdaságból is. Ennek megfelelően megyénk jelentős biomassza potenciállal rendelkezik. Ennek alapját az erdők, a faipar és mezőgazdaság melléktermékei, valamint energia-ültetvényezésre alkalmas területek adják. A faipar és a helyi egyetemek részvételével kutatás folyik a lehetőségek fejlesztése, feltárása céljából.

Megyénk területén Győrben és Sopronban működik szennyvízre épült biogáz üzem (előbbi esetében gázmotor elektr. telj. 660 kWh, utóbbi esetében gázmotor elektr. telj. 250 kWh). Ugyancsak Győrben és Sopronban működik depóniagázra épült biogáz-erőmű (előbbi esetében gázmotor elektr. telj. 500 kWh, utóbbi esetében gázmotor elektr. telj. 330 kWh), és több helyen a távhőszolgáltatás primer energia igényét részben a fa- és fahulladék biztosítja (**8. ábra**). A megyében négy helyen mezőgazdasági biogáz kiserőmű működik (*Kisari K. 2017*):

- ▶ Ikrény gázmotor elektr. telj. 640 kWh
- ▶ Kapuvár-Miklósmajor gázmotor elektr. telj. 526 kWh
- ▶ Nagyszentjános gázmotor elektr. telj. 500 kWh
- ▶ Mosonmagyaróvár, napi biogáz termelés tervezetten 2050 Nm³/nap

Meg kell említeni még a Pannonhalmi Biomassza Fűtőművet is. A kazán névleges hőteljesítménye 700 kW. A 2009-ben elkészült biomassza fűtőmű fosszilis

energiaforrások helyett erdészeti és kertészeti hulladékok tüzelésével elégíti ki a monostor és kapcsolódó épületei hőigényének jelentős hányadát, az éves megtermelt hőenergia: 10.000 GJ/év.

A Kisalföldön a Rábaköz területe (Kapuvár és környéke), táji-természeti adottságai okán ugyancsak kiválóan alkalmas a biomassa termelésre. A biomassa hasznosítás egyre szélesebb körű elterjedéséhez szemléletformálásra, fejlesztésekre, beruházások megvalósítására, jó gyakorlatok átültetésére egyaránt szükség van. A Rábaköz esetében például „A Rábaköz ökoprogramja 2012-2020. Programadó tanulmány a Rábaköz ökotérséggé válásához” címet viselő tanulmány kiváló helyzetelemzést és jövőképet nyújt ehhez.

4.5.6. Gázerőmű

Egy nagyteljesítményű erőmű üzemel a megyében, ez a gönyői korszerű, kombinált gáz- és gőzturbinás egység, mely 2011-ben kezdte meg működését. Bruttó villamos teljesítménye 433 MW, gázfelhasználása kb. 75 000 m³/h. Az erőmű 600 000 háztartás ellátására képes és évi 580 millió m³ gázt használ fel, melyet a beruházás részeként kiépült Győr-Gönyű vezeték biztosít. Bár az erőmű fosszilis tüzelésű, világszinten is rendkívül magas, 59%-os hatásfoka miatt környezetbarátnak tekinthető. A villamostermelő egység folyamatos fejlesztései közül kiemelendő a 2020 februárjában megkezdett új beruházás, mely során megépült a Gönyűtől a szlovákiai Nagygyőrödig vezető 400 kilovoltos távvezeték. Az új vezeték révén, mely csatlakozik a már korábban létesített, határokon átívelő két 400 kilovoltos hálózathoz, a leghosszabb határszakaszunkon és a legforgalmasabb áramlási irányban bővül a határkeresztező kapacitás. A Kisalföld 2021. 03. 03-i számában megjelent interjúban elhangzott, hogy a munkálatok nagy része már lezajlott, a rendszer ez év március végével már üzemelni is fog. A beruházás megvalósulásával két kiemelt prioritás teljesül. Egyrészt javul az ellátásbiztonság, másrészt teljesül az unió által elvárt elv, miszerint a rendszer valamelyik elemének meghibásodása, kiesése ne okozzon fogyasztói csökkenést az észak-magyarországi régióban.

4.5.7. Távhőszolgáltatás

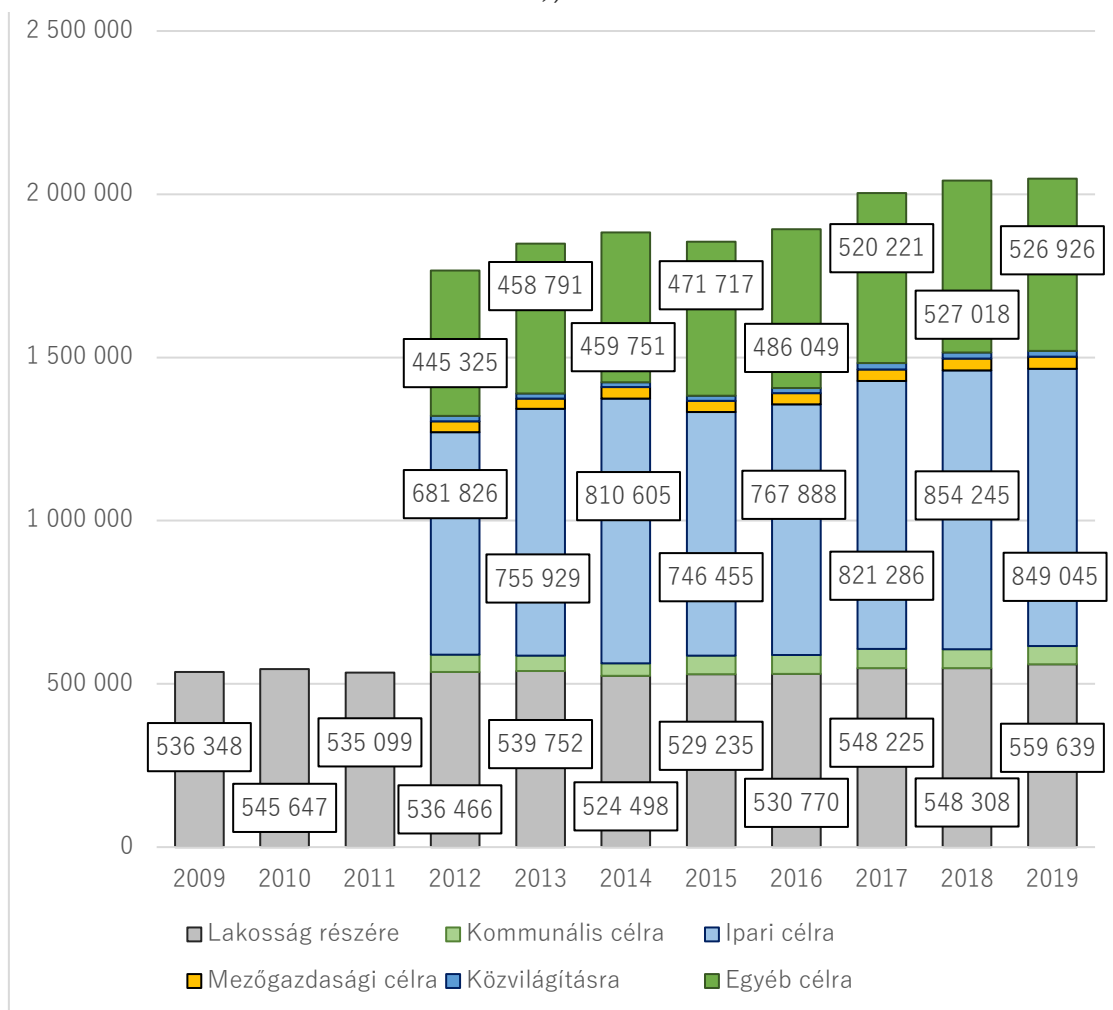
Távhőszolgáltatás a megye öt településén érhető el: Csornán, Győrben, Kapuváron, Mosonmagyaróváron és Sopronban. A távhőszolgáltatás során az említett településeken összesen 35 837 lakást láttak el 2019-ben, melyek 90,8 %-ában a melegvíz-ellátás is távhővel van megoldva. A kazánházak többsége földgázüzemű, egy részük olajtüzelést is használhat szükség esetén. A 2018-as évhez képest a GYŐR-SZOL Győri Közföldszolgáltató és Vagyongazdálkodó Zrt. jelentős előrelépéseket tett a távhőszolgáltatás környezetbarátabbá tétele érdekében. A 2019-es évtől Győr energiaellátásában már nem használnak fűtőolajat. 2018-ban Győr távhőellátásának még csak 20%-át fedezte a Bőny

melletti geotermikus erőmű. 2019-ben a geotermikus hő részaránya a győri távhőrendszerre kiadott hőben már 47,1% volt. A geotermikus erőművet, valamint az ahhoz kapcsolódó rendszert a PannErgy Csoport 2016-ban továbbfejlesztette a termálvíz eddiginél is hatékonyabb módon történő hasznosítása céljából, elősegítve a város környezetbarátabb energiaellátását (*Frissített Környezetvédelmi Nyilatkozat 2019 Győr*).

4.5.8. Villamosenergia hálózat

A megye területén a villamosenergia-rendszer átviteli és elosztó hálózatának vezetékei, valamint létesítményei egyaránt megtalálhatóak. A nemzetközi és országos jelentőségű 400 kV-os és 220 kV-os vezetékek az átviteli hálózat távvezeték elemei. A megyében megtalálható a Győr és Szombathely közötti 90 km hosszú 400 kV-os távvezeték, valamint Győr térségében üzemel az országos villamosenergia rendszer egyik jelentős csomópontja, a 400/220/120 kV-os alállomás. Ezt az alaphálózati csomópontot és az alaphálózatokat az MVM OVIT Zrt. üzemelteti. A 120 kV-os elosztó hálózat az átviteli hálózat üzemét befolyásoló elosztóhálózati elemként funkcionál, melynek irányítását a MAVIR Zrt. végzi (*Gy-M-S megyei Klímastratégiája 2018*). A Győr-Moson-Sopron megyében szolgáltatott energia szektorok szerinti megoszlását mutatja a **9. ábra** és a **4. táblázat**. Ezek alapján elmondható, hogy a megye teljes energiafelhasználása 2019-ben 7,371 PJ ($1 \text{ kWh} = 3,6 \cdot 10^{-9} \text{ PJ}$) volt, amelynek kb. 43,3 %-át az ipar és a mezőgazdaság használja fel. Mindkét szektor esetében a szolgáltatott energia mennyisége az elmúlt tíz évben nőtt. Mindkét szektor környezeti szempontból is meghatározó ágazatnak mondható és a jövőben is számos fejlesztési lehetőség jellemzi majd mindegyiket, mely az energiafogyasztás további várható növekedését vonhatja maga után a megvalósított energiahatékonysági intézkedések ellenére is.

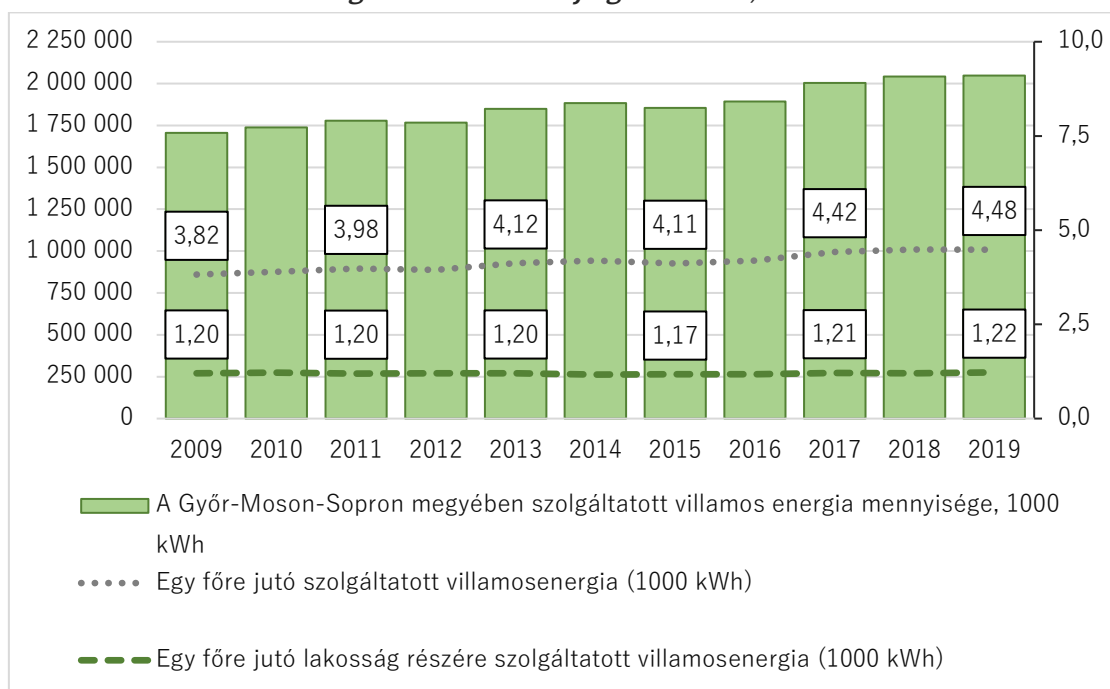
9. ábra: Győr-Moson-Sopron megyében szolgáltatott villamos energia mennyisége (1000 kWh), 2009-2019

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés (Megjegyzés: 2009-2011 között a KSH csak a lakosságra vonatkozóan rendelkezik adatokkal!)

A lakossági (4. táblázat) és kommunális szektor villamos energia igénye is folyamatosan növekvő tendenciát mutat, melynek elsődleges oka a szolgáltató szektor térnyerése és a háztatások villamos energiával működő eszközeinek bővülése.

10. ábra: Győr-Moson-Sopron megyében a lakosság számára szolgáltatott villamos energia abszolút és fajlagos értékei, 2009-2019

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

4. táblázat: Győr-Moson-Sopron megyében szolgáltatott villamos energia megoszlása szektorok szerint (1000 kWh), 2012-2019

Művelési ág	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Vált.
Lakosság részére	536 466	539 752	524 498	529 235	530 770	548 225	548 308	559 639	+4,32%
Kommunális célra	53 131	47 196	38 946	57 493	58 058	58 805	57 613	56 781	+6,87%
Ipari célra	681 826	755 929	810 605	746 455	767 888	821 286	854 245	849 045	+24,53 %
Mezőgazdasági célra	32 632	31 432	35 163	33 773	33 610	35 109	36 492	36 814	+12,82 %
Közüvilágításra	17 121	15 763	14 389	15 745	16 577	19 687	18 138	18 271	+6,72%
Egyéb célra	445 325	458 791	459 751	471 717	486 049	520 221	527 018	526 926	+18,32 %
Összesen	1 766 501	1 848 863	1 883 352	1 854 418	1 892 952	2 003 333	2 041 814	2 047 476	+15,91 %

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

Az energiafelhasználás optimalizálásának és a lakossági energiaigény csökkentésének érdekében a zöld technológiák és az energiatakarékos megoldások alkalmazásának elterjesztése, valamint a lakosság tudatosságának fokozása egyaránt elengedhetetlen. Szintén fontos a tudatos közvilágítás és más környezetkímélő technológiák bevezetése a közszolgáltatások terén, melyek érdekében a megyében már több fejlesztési intézkedés valósult meg és a jövőben is kiemelt prioritást élvez.

4.6. A megye természeti, épített környezeti és kulturális öröksége

Győr-Moson-Sopron megye kiemelkedően gazdag a természeti és épített örökséget tekintve. Magyarország összesen nyolc világörökségi helyszínéből kettő található a megyében. Határon átnyúló nemzeti park, ahhoz kapcsolódóan tájvédelmi körzetek és természetvédelmi területek, valamint natúrparkok is találhatóak a térségben. A megye ugyancsak gazdag a helyi védelem alatt álló természeti- és kulturális értékek tekintetében. A számos kastély mellett kiemelkedő egyházi épületek és számos kúria gazdagítja a régiós örökséget. Ennek az örökségnek számos eleme az elmúlt évtizedben megújításra került, jelentősen növelve annak turisztikai vonzerejét. A megyére vonatkozó természet- és tájvédelmi adatokat az **5. táblázat** és **6. táblázat** mutatja be részletesen.

4.6.1. Világörökségi helyszínek

Napjainkban talán a legerősebb helyhez, területhez köthető szimbólumok közé tartoznak a világörökségi helyszínek. Győr-Moson-Sopron megyében 1996-tól az ezeréves Pannonhalmi Bencés Főapátság és természeti környezete, valamint 2001-től az osztrák határon átnyúló Fertő/Neusiedler See kultúrtáj részei Magyarország Világörökségi értékeinek.

4.6.2. Természeti örökség

A Hanság és a Fertő-tó

A Hanság hajdan hazánk egyik összefüggő lápterülete volt, melynek történetében alapvetően jellemzőek a hidrológiai szélsőségek, szeszélyes vízviszonyok előfordulása és az ellenük való folytonos küzdelem. A Hanság mocsárvilága a Fertő-tóval összefüggő vízrendszert alkotott hajdanán, mely egészen a XVIII. sz. második feléig háborítatlan volt. Hossza Lébénytől a Fertőig 55 km, szélessége 17,5 km. Kiterjedése 564 km², területe a nyugati nagyobb és a keleti kisebb medencékre oszlik. Alapja a pleisztocén kori homokos folyókavics. A lecsapolás előtt sok nyíltvize, tava volt. Táplálói: az Ikva, a Rábca (Répcse). Fő vízlevezető csatornája a Hanság-csatorna. Lecsapolása és szabályozása már a 18. században megkezdődött. A nyílt vizes élőhelyek és a mocsárvilág helyreállítását 2001 óta végzik. A hansági vizes élőhely-rekonstrukciók első lépése a Nyirkai-Hanyban valósult meg és jelenleg van folyamatban az Osli-Hany elvezetése (FHNP). Az 1976-ban alapított Hansági Tájvédelmi Körzetet 1994-ben csatolták az akkor még Fertő-tavi Nemzeti Parkhoz.

Közép-Európa harmadik legnagyobb állóvize a Fertő-tó, mely mintegy 20 ezer éves. Kiemelkedő jelentőségű, hiszen Európa legnyugatabbra fekvő sztyepp-tava és szikterülete. Nagyobb része Ausztriához, a többi pedig Magyarországhoz tartozik. A Fertő-táj és ennek részeként maga a tó is

a világörökség része. A Fertő magyar oldalának nagy része nádas mocsár. Az összefüggő mocsárvilágot csak a belső tavak, valamint a közlekedés céljára létrehozott vízi utak (csatornák) hálózata töri meg. A Fertő jelentősége nemcsak a fészkelő madárvilág számára kiemelkedő, hanem madarak tízezreinek jelentős gyülekezőhelye a madárvonulás során. 1991-ben alakították meg a Fertő-táj teljes hazai felét magába foglaló Fertő-tavi Nemzeti Parkot, míg 1992-ben Ausztriában a Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel-t. A határon átnyúló közös nemzeti parkot végül 1994-ben avatták fel.

Szigetköz

A kistáj a Győri-medence területén helyezkedik el. Északról a Duna (Öreg-Duna, Nagy Duna), nyugatról a Lajta, valamint nyugatról és délről a Mosoni-Duna határolja. Magyarország legnagyobb „szigete”, melynek kiterjedése 9681,7 ha, melyből fokozottan védett 1426,6 ha. A védetté nyilvánítás éve 1987. Hossza 52,5 km, szélessége átlagosan 6–8 km. A lejtési viszonyok alapján két részre: a Felső- és Alsó-Szigetközre osztható fel. Megjelenésében tipikus folyók szabdalta ártéri síkság, helyenként kisebb homokháttakkal. Egykor a Szigetközt a Nagy-Duna élő és holt ágai és kisebb-nagyobb vízfolyások szőtték át, azonban mai képét a múlt század végén történt folyószabályozás alakította ki. Az így kialakult és máig megmaradt hajdani vízi világ maradványa sajátos és rendkívül gazdag növény- és állattársulások élettere. Ennek az élővilágnak a megőrzését szorgalmazta a Győr-Sopron Megyei Tanács a Szigetközi Tájvédelmi Körzet létrehozásával. Az idők folyamán az ember az ősi tájat fokozatosan átalakította, így napjainkra erdők, rétek, láprétek és mocsarak foltjaival, holtágakkal és vízfolyásokkal tarkított, jórészt mezőgazdasági kultúrtájja változott. A Szigetköz területe kiemelkedő jelentőségű vizes élőhely.

Balaton-felvidéki Nemzeti Park

Győr-Moson-Sopron megye területén főképp a Fertő-Hanság Nemzeti Park igazgatása alá tartozó Tájvédelmi Körzetek és Természetvédelmi Területek találhatók. Ugyanakkor a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság működési területe is kiterjed megyénkire. Az 1997-ben megalakult Balaton-felvidéki Nemzeti Park a Balaton északi partján, 1–15 km szélességű sávban húzódik. Az Igazgatóság működési területén belül országos védelem alatt áll a nemzeti parki területeken kívül három Tájvédelmi Körzet (Somló TK, Magas-bakonyi TK, Mura-menti TK), továbbá 27 természetvédelmi terület. A nemzeti parkot részben lefedő, illetve azon túlnyúló Natura 2000 területek az európai jelentőségű élőhelyek, állat- és növényfajok megőrzésének lehetőségét hivatottak biztosítani.

Veszprém és Zala megye mellett, Győr-Moson-Sopron megyében 5 település teljes közigazgatási területére terjed ki a hatáskör. A 8753 hektáros Magas-Bakony Tájvédelmi Körzet területének mintegy 12,7%-a azaz 1118 hektáros része húzódik megyénk területén. Emellett még kettő olyan Természetvédelmi

Terület nevezhető meg, amelynek kisebb-nagyobb szelete érinti a megye területét. A Fenyőfői-ősfenyves Természetvédelmi Terület 579 hektáros területének 97,1%-a, azaz 562 hektár terül el Győr-Moson-Sopron megyében. A Hódoséri-ciklámenes Természetvédelmi Terület pedig annak ellenére tartozik a Balaton-felvidéki Nemzeti Park fennhatósága alá, hogy annak mind a 24 hektáros területe teljes egészében Győr-Moson-Sopron megyéhez köthető.

4.6.3. A megyében található nemzeti és natúrparkok, valamint tájvédelmi körzetek és természetvédelmi területek listája

- ▶ Fertő–Hanság Nemzeti Park (1991-től, 23 880 ha),
- ▶ Pannontáj-Sokoró Natúrpark (2006-tól, kiterjedése 626,7 km², 29 település),
- ▶ Szigetköz Natúrpark (2018-tól, kiterjedése 507,48 km², 26 település),
- ▶ Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet (**11. ábra**),
- ▶ Soproni Tájvédelmi Körzet (**11. ábra**),
- ▶ Szigetközi Tájvédelmi Körzet (**11. ábra**),
- ▶ Soproni Botanikus Kert Természetvédelmi Terület,
- ▶ Liget-patak menti Természetvédelmi Terület,
- ▶ Ikva-patak menti Természetvédelmi Terület,
- ▶ Bécsi-domb Természetvédelmi Terület,
- ▶ Pannonhalmi Arborétum Természetvédelmi Terület,
- ▶ Ebergőci láprét Természetvédelmi Terület,
- ▶ Iváni szikesek Természetvédelmi Terület,
- ▶ Várbalogi héricses Természetvédelmi Terület,
- ▶ Nagycenki hársfasor Természetvédelmi Terület.

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében álló területek:

- ▶ Magas-Bakony Tájvédelmi Körzet (megyei terület: 1 118 ha),
- ▶ Fenyőfői-ősfenyves Természetvédelmi (megyei terület: 562 ha),
- ▶ Hódoséri-ciklámenes Természetvédelmi Terület (megyei terület: 24 ha).

Szigetköz

A kistáj a Győri-medence területén helyezkedik el. Északról a Duna (Öreg-Duna, Nagy Duna), nyugatról a Lajta, valamint a nyugatról és délről a Mosoni-Duna határolja. Magyarország legnagyobb „szigete”, melynek kiterjedése 9681,7 ha, melyből fokozottan védett 1426,6 ha. A védetté nyilvánítás éve 1987. Két részre tagolható, Felső- és Alsó-Szigetközre. A tájat nem véletlenül nevezik a Duna ajándékának, hiszen a térséget a folyók hordaléka építette fel. A terület gazdag növény- és állatvilággal rendelkezik. A Szigetköz közel 400 km²-es területe kiemelkedő jelentőségű élőhely, amelyen az egyedülálló geomorfológiai, klimatikus, talajtani és nem utolsósorban vízháztartási adottságok következtében különösen változatos élőhelyek alakultak ki, lehetőséget teremtve gazdag és sokszínű élővilág megtelepedéséhez.

A natúrpark nemcsak egy területi lehatárolás, hanem egy négy tevékenységi pilléren alapuló együttműködés. A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény szerint natúrpark: a helyi közösségek (önkormányzatok, társadalmi szervezetek, gazdálkodó szervezetek és az érintett lakosság) összefogása eredményeként létrejövő, a táji, természeti és kulturális értékek megőrzésén és fenntartható hasznosításán alapuló terület- és vidékfejlesztési célok megvalósulását is támogató, meghatározott területre vonatkozó együttműködés, amely e törvény végrehajtására kiadott jogszabály szerint jön létre. A natúrparkok működésnek célja a természeti és kultúrtörténeti értékek megőrzése. A területen található a Szigetköz Natúrpark, mely megtisztelő címet 2018. márciusában nyerte el. **Fő célja többek között, hogy olyan élő és élhető táj legyen a natúrpark területe, ami magas életminőséget biztosít az ott élők számára mindezt a természeti és táji értékek megőrzése mellett.**

Pannonhalma

Pannonhalma és térsége kedvelt turisztikai célpont, elsősorban a Pannonhalmi Bencés Főapátságról és annak épületeiről ismert. Kiemelt jelentőségű ugyanis az UNESCO 1996-ban világörökségi listára helyezte az ezeréves Pannonhalmi Bencés Főapátságot és természeti környezetét. Ugyancsak itt található a Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet, melyet 1992-ben hoztak létre 7042 ha-on. A mozaikos tájszerkezetű dombvidéki táj további értékei a Pannonhalmi Tájvédelmi Körzethez tartozó erdők (egyben Natura 2000 területek is), a borvidék hagyományos szőlőterületei, a halastavak és a népi építészeti emlékek Pannonhalma térségében a különböző korok építészetének sokféleségét tükröző, mégis harmonikus apátsági épületegyüttes, a monostort körülölelő arborétum és botanikus kert, valamint az apátsági birtokművelés, szőlő- és borművelő hagyomány határozza meg a táj karakterét.

A natúrparkok működésének célja a természeti és kultúrtörténeti értékek megőrzése. Ennek keretén belül a térségben található Pannontáj-Sokoró Natúrpark 2006. április 1-én kapta meg a natúrparki címet. Célja többek között a táji örökség megőrzése, a környezeti nevelés és szemléletformálás, a közösségépítés, a vidékfejlesztés, a turizmus és rekreáció, stb.

Fertő táj

Közép-Európa harmadik legnagyobb állóvize a Fertő-tó, mely mintegy 20 ezer éves. Kiemelkedő jelentőségű, hiszen Európa legnyugatabbra fekvő sztyepptava és szikterülete. Területén Magyarország és Ausztria osztozik. A Fertő-táj és ennek részeként maga a tó is 2001 óta a világörökség része. A különböző klímahatások következtében különböző határok találkozása mind földrajzi, mind állat-, és növényföldrajzi tekintetben. A tó és a közvetlen környéke Közép-Európa legnagyobb madárrezervátuma (Fertő tavi Bioszféra Rezervátum). A Fertő-táj ökológiailag érzékeny táj, ezért területén a

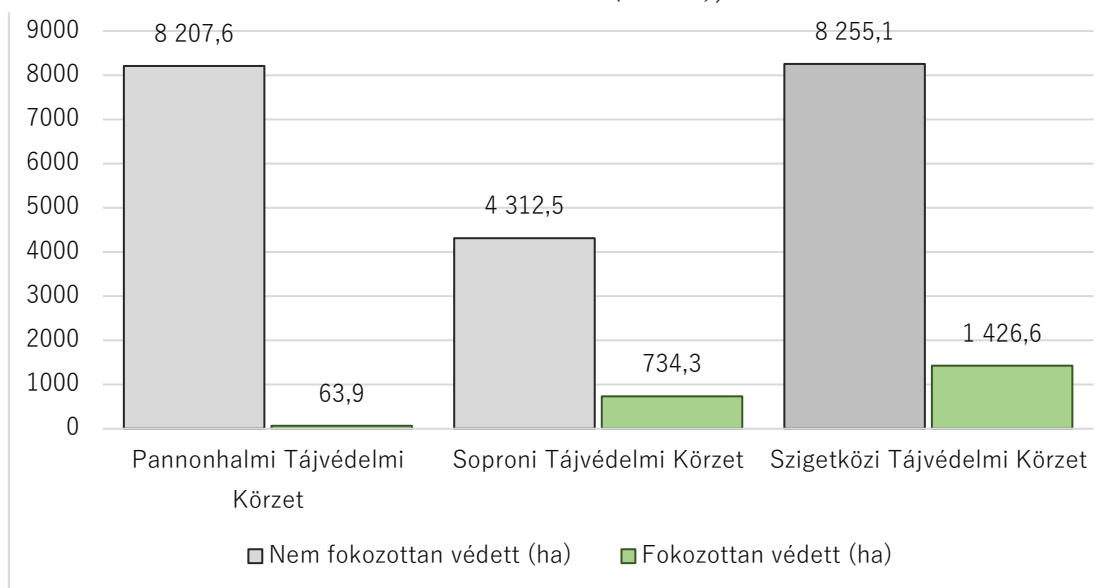
nagyközönség előtt zárt, védett területeket alakítottak ki. A terület számos kulturális örökségi értékkel is rendelkezik, több helyen az Eszterházy örökségű barokk táj nyomait őrzi. Legfontosabb örökségi elemei a fertődi Esterházy-kastély és parkja, a nagycenki Széchenyi kastély a hársfasorral, Fertőrákos római kori eredetű kőfejtője és számos műemléke, a kislelők egyházi és népi építészeti műemlékei. A tájegység kiemelkedő értékű karakterét a természeti erőforrásokat fenntartó tájhasználat (szőlőtermesztés, nádgazdálkodás, gyepgazdálkodás) adja.

Bakonyalja-Rábaköz

A Rábaköz a Kisalföld egyik jellegzetes kistája. Délen és keleten a Rába, nyugaton a Répce határolja. Két kistáj alkotja, a két kistájból a Kapuvári-sík és a Csornai-sík. A Csornai-sík vízfolyásokat kísérő ligeterdei, gyepei, és mozaikos mezőgazdasági területein az egyik fontos tájképi érték az ökológiai folyosóként és Natura 2000 területként is jelentős folyóvölgy. A községekben műemléki értékűek az evangélikus és római katolikus templomok is. Külön kiemelendő az árpási kéttornyú, XIII. századi templom, Rábabeszéren a barokk Széchenyi kastély és parkja. A települések szerkezetei és a jellegzetes, rábaközi népi építészet emlékei is értékesek. A Kapuvári-sík régi falvaiban a vízállásos erdőterületek mellett számos épített örökségi érték is található, pl. Farádon az egykori nemesi kastélyok, kúriák, egyházi emlékek, Mihályiban a Döry-kastély és parkja, illetve más települések egyházi épületi, népi építészeti emlékei.

A Bakonyalja a Magas-Bakony Kisalföld felőli lejtője, meghatározóan erdős táj. Növénytanilag szempontból hazánk egyik legértékesebb tája. Kiemelkedő helyszínei a Fenyőfői-ősfenyves Természetvédelmi Terület, mely 579 ha-os területének 97,1%-a, azaz 562 ha helyezkedik el megyénkben, valamint ugyancsak ezen tájegységhez tartozik a Hódoséri-ciklámenes Természetvédelmi Terület is. Említésre méltók még az örökségvédelmi oltalmat élvező egyházi épületek, templomok, és a népi építészet emlékei is.

11. ábra: A Fertő-Hanság Nemzeti Park igazgatása alá tartozó megyei Tájvédelmi Körzetek területeloszlása (hektár), 2019

Forrás: Fertő-Hanság Nemzeti Park adatok alapján saját szerkesztés

5. táblázat: A Fertő-Hanság Nemzeti Park igazgatása alá tartozó megyei természet-és tájvédelmi területei, természeti emlékei I., 2009-2019

Adatok megnevezése:	2009	2019	Vált.
Fertő-Hanság Nemzeti Park területe (hektár)	23 731	23 880	+0,63%
Fokozottan védett területek (hektár)	7 659	7 659	0,00%
Fokozottan védett területek aránya (%)	32,30%	32,10%	-0,62%
Jogszábállyal kihirdetett országos jelentőségű védett területek nagysága (hektár)	47 324	47 182	-0,3%
Natura2000 területek száma (db)	SPA: 4*	SPA: 4*	0,00%
	SCI: 14*	SCI: 14*	0,00%
Natura2000 területek nagysága (hektár)	126 992	87 592, 9***	-
SPA területek nagysága (hektár)	52 655	52 655	0,00%
SCA (korábbi SCI) területek nagysága (hektár)	74 337	74 337	0,00%
Védett lápok száma (db)	20	24**	+20,00%
Ex lege védett láp területek nagysága (hektár)	642	675**	+5,14%
Védett barlangok száma (db)	16	18	+12,5%
Védett víznyelők száma (db)	0	0	0,00%
Védett források száma (db)	27	27	0,00%
Védett kunhalmok száma (db)	33	33	0,00%
Védett földvárak száma (db)	14	14	0,00%
Erdőrezervátumok száma (db)	4	4	0,00%

**Megjegyzés: ebből kettő-kettő (Szigetköz és Hanság) teljesen átfed egymással!*

*** Megjegyzés: határozatra vár Ex lege: 35 hektárnyi, védett lápok:4 terület*

**** a területi kiterjedést mutató érték a két területtípus közötti átfedéseket tartalmazza*

Forrás: Fertő-Hanság Nemzeti Park adatok alapján saját szerkesztés

6. táblázat: A Fertő-Hanság Nemzeti Park igazgatása alá tartozó megyei természet-és tájvédelmi területei, természeti emlékei II., 2009-2019

Adatok megnevezése:	2009	2019	Vált.
Bioszféra rezervátumok száma (db)	1	1	0,00%
Bioszféra rezervátumok nagysága (hektár)	12 627	23 193	+83,68%
Helyi jelentőségű védett területek száma (db)	47*	53**	+12,8%
Helyi jelentőségű védett területek nagysága (hektár)	358,8***	652,244**	+81,78%
Helyi jelentőségű védett természeti emlékek száma (db)	46*	79**	+71,7%
Folyamatban lévő védetté nyilvánítások száma (db)	9	4	-55,56%
Folyamatban lévő védetté nyilvánított területek nagysága (hektár)	7 182	6 407	-10,8%
Nemzetközi jogi védelem alatt álló Ramsari területek nagysága (hektár)	8 849	8 849	0,00%
Nemzetközi jogi védelem alatt álló Ramsari területek száma (db)	2	2	0,00%
Nemzetközi jogi védelem alatt álló Ramsari területek nagysága (hektár)	8 849	8 849	0,00%
Világörökségek száma (db)	2	2	0,00%

*Megjegyzés: KvVM 2008. júniusi törzskönyv alapján, 3 TT esetében a védettség fenntartásáról nincs információ

**Megjegyzés: A 2019-es adatok egy folyamatban lévő, de még nem lezárt felülvizsgálatból és ellenőrzésből származó előzetes adatok.

***Megjegyzés: a 2008. évi törzskönyvi nyilvántartásból több TT esetében hiányoznak a területadatok

Forrás: Fertő-Hanság Nemzeti Park adatok alapján saját szerkesztés

4.6.4. A természeti turizmus kiemelkedő helyszínei

A megye jelentős természeti turisztikai potenciállal rendelkezik, mely lehetőséget ad a természetközeli területek élő- és élettelen értékeinek bemutatására.

- ▶ Fertő-Hanság Nemzeti Parki Földsziget,
- ▶ Gloriette Kilátó Fertőboz,
- ▶ Lébényi Ligeterdő,
- ▶ Hédervár, 700 éves Árpád tölgyfa,
- ▶ égeres láperdő Kapuvár,
- ▶ Nyúl, szurdik löszfalak,
- ▶ fenyőfői homoki ősfenyves és ősbörökás,
- ▶ Felpéc ősbörökás,
- ▶ Szigetköz,
- ▶ Lővérek,
- ▶ Fertőrákosi kőfejtő,
- ▶ Rába (vízitúra útvonal),
- ▶ Magas-Bakony és Sokorói-dombság (a győriek kedvelt kiránduló célpontjai),
- ▶ Rábaköz és Tóköz (kisforgalmú útjai a kerékpáros, csendes falvai a nyugalmat kedvelő turistákat várják),

- ▶ termál- és gyógyfürdők 8 db (Győr, Csorna, Sopron, Mosonmagyaróvár, Kapuvár, Fertőszentmiklós, Lipót, Hegykő).

4.6.5. Épületegyüttesek

Megyénk megyei jogú városai hosszú történelmi múltra tekintenek vissza, mely mind a mai napig visszatükröződik a városképben:

- ▶ Sopron középkori belvárosa és a Tűztorony,
- ▶ A barokk Győr.

4.6.6. Kastélyok

Győr-Moson-Sopron megye mai területén döntően nagyobb, főnemesi birtokok alakultak ki, ennek köszönhetően meglehetősen magas az itteni kastélyok száma és aránya. A megye területén az alábbi 28 db kastély található:

- ▶ Balf kastélyszálló,
- ▶ Beled Barthodeiszky kastély,
- ▶ Dénesfa Cziráky-kastély,
- ▶ Dunakiliti Princes Palace-kastély,
- ▶ Dunakiliti Batthyány-Pálffy-kastély,
- ▶ Egyed Festetics-kastély,
- ▶ Egyházasköze Ebergényi-kastély,
- ▶ Fertőd Esterházy-kastély,
- ▶ Fertőrákos Püspöki kastély,
- ▶ Fertőszéplak Széchenyi-kastély,
- ▶ Hédervár Khuen-Héderváry-Viczay kastélyszálló,
- ▶ Ikrény Merán-kastély,
- ▶ Iván Széchenyi-kastély,
- ▶ Kapuvár - Esterházy-kastély,
- ▶ Magyarkeresztúr - Baditz-kastély,
- ▶ Mihályi - Döry-kastély,
- ▶ Nagycenk - Széchenyi-kastély,
- ▶ Nagylózs - Viczay-kastély (régebben Solymosi-kastély),
- ▶ Öttevény - Földváry kastély,
- ▶ Rajka - Zichy-kastély,
- ▶ Rábasebes - Széchenyi kastély,
- ▶ Röjtökmuzsaj - Felsőbüki Nagy-Ürményi-Verseg kastélyszálló,
- ▶ Sopronhorpács - Széchenyi-kastély,
- ▶ Sopronnémeti - Sággy-kastély,
- ▶ Szany Püspöki – kastély,
- ▶ Szilsárhány - Baditz-kastély,
- ▶ Tét - Pokvály-kastélyszálló,
- ▶ Zsira - Gyülevizy-Pejacsevich-kastély.

4.6.7. Templomok, egyházi épületek

A megye területén számos egyházi épület és templom található. A keresztény felekezetek templomainak száma 173, valamint ezen kívül 2 zsinagóga épület is található Győrben és Sopronban, melyből az előbbi mai rendeltetése szerint főképp kulturális események színhelyéül szolgál. További kiemelkedő egyházi épületeink a megyében: 27 db kápolna, 3 db zárda és 7 db kolostor és szintén 7 db apátsági épület.

5. A TELEPÜLÉSHÁLÓZAT JELLEMZŐI

5.1. Térszerkezet

A megye térszerkezetét elsődlegesen meghatározó elemeknek a fő **közlekedési tengelyek**, illetve a jelentősebb városok – elsősorban Győr, másodsorban Sopron – és körülöttük formálódó **településegységek** tekinthetők. Ezen túl fontos megemlíteni azokat a külső tényezőket, amelyek ugyancsak jelentős hatást gyakorolnak a térstruktúra alakulására. A megye – főként annak északi területei – történelmileg Pozsony, illetve részben Bécs vonzáskörzetéhez tartoztak. A két nagy központ 20. századi határváltozások következtében gyengülő vonzása 1990, illetve az Európai Unióhoz, valamint a schengeni övezethez történő csatlakozása után újra egyre intenzívebbé kezd válni, a térszerkezetre, a gazdasági és térbeli mobilitási folyamatokra gyakorolt hatásuk erősödik.

Az elmúlt évtized során a megyét érintő **fő közlekedési folyosók** hálózati és csomóponti – elsősorban közúti – fejlesztései (M85, M86, M15) még hangsúlyosabbá tették ezeknek a tengelyeknek a térstruktúrában betöltött szerepét, amely a településhálózat további alakulásában, fejlődésében is várhatóan markáns irányt jelöl ki.

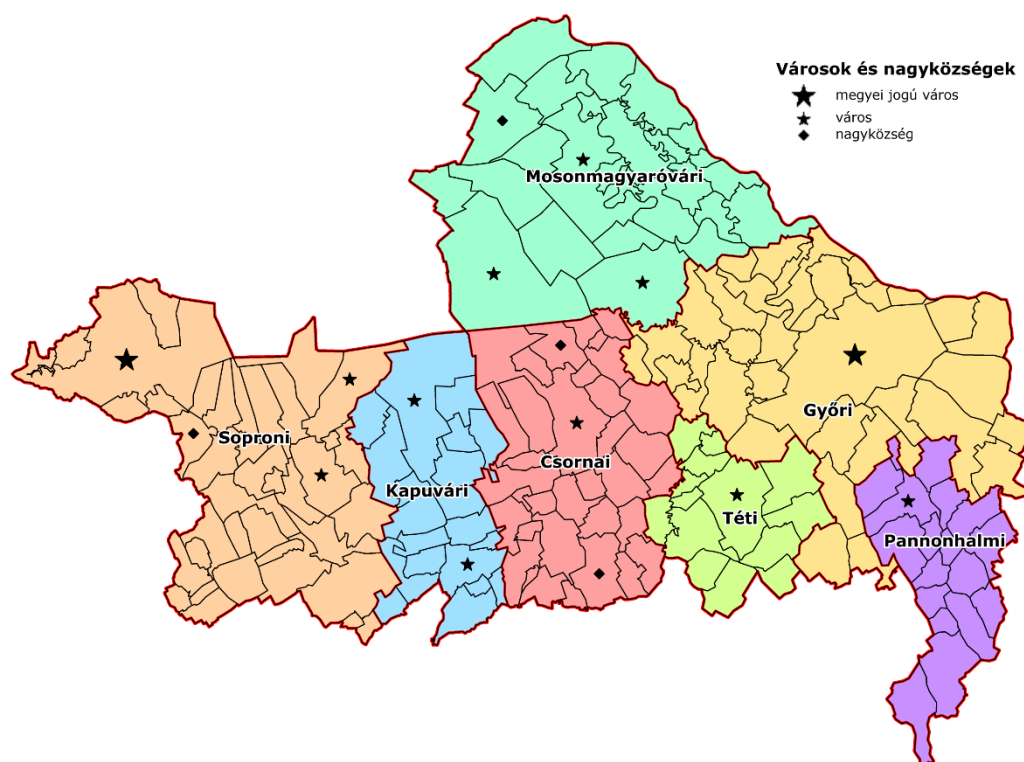
5.2. Településhierarchia

5.2.1. Településhierarchia

Győr-Moson-Sopron megye mai területe nagyrészt a két világháború utáni megyerendezések során alakult ki. Az 1923-ban Győr vármegyéből, valamint Moson és Pozsony vármegye trianoni határok között maradt részéből kialakított Győr, Moson és Pozsony ideiglenesen egyesített vármegye 1945-ben egyesül Győr-Moson vármegye néven, majd 1950-től egyesül Sopron vármegyével – a Vas megyéhez csatolt Csepregi járás déli része nélkül – Győr-Sopron megye néven. 1990-től viseli a Győr-Moson-Sopron megye nevet. 1992 és 2002 között három hullámban 11 Veszprém megyei település csatlakozik a megyéhez, ezzel alakul ki a jelenlegi terület.

A megye területe 4 208 km², ezzel az ország megyéi között a 13. helyzet foglalja el. 183 településsel rendelkezik, a **településsűrűség** (4,34 település/100 km²) tekintetében a megyék között a 7. helyen áll. A 183 település közül 12 város, melyek közül kettő – Győr és Sopron – megyei jogú városi ranggal rendelkezik. A megye **hét járásra** tagolódik, amelyek kisebb változásokkal leképezik a 2013 előtti kistérségi beosztást. A jelenlegi közigazgatási beosztást a **12. ábra**, a járások legfontosabb adatait a **7. táblázat** mutatja.

12. ábra: Győr-Moson-Sopron megye közigazgatási beosztása, 2021

Forrás: saját szerkesztés

7. táblázat: A megye járásainak alapvető adatai

Járás	Terület (km ²)	Települések száma			Önkormányzatok	
		összes	község	város	önálló	közös
Csornai	580	33	32	1	1	8
Győri	903	35	34	1	12	9
Kapuvári	392	20	18	2	1	6
Mosonmagyaróvári	900	26	23	3	1	9
Pannonhalmi	312	17	16	1	1	4
Soproni	848	38	35	3	12	7
Téti	273	14	13	1	1	3
Megye összesen	4 208	183	171	12	29	46

Forrás: saját szerkesztés

A megye településhálózata a **településméret**ek tekintetében heterogén képet mutat, de jól azonosíthatók az apró- és kistelepülések, illetve a nagyobb lélekszámú községek dominanciájával rendelkező térségek. Az átlagos települési népesség 2 497 fő, a községeké 1 144 fő, amely országos összehasonlításban a középmagyarországi helyezésre helyezi el a megyét, viszont a szomszédos megyékhez – Komárom-Esztergomot leszámítva – képest mind az átlagos méret nagyobb, mind pedig az apró- és kistelepülések aránya kisebb (**8. táblázat**).

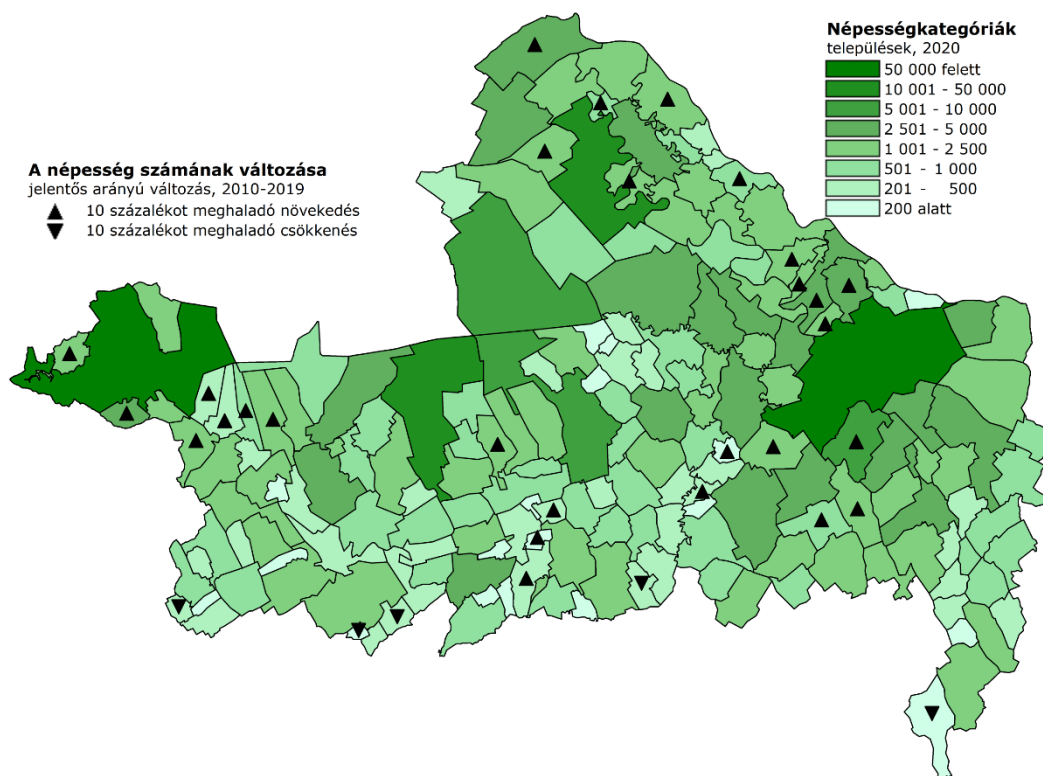
8. táblázat: A településhálózat alapvető jellemzői a szomszédos megyékkel összevetve, 2020

Megye	Népességi arány		Települések			átlagos méret	
	város (%)	község (%)	összes	-200 (%)	200-500 (%)	község	város
Győr-Moson-Sopron	57,2	42,8	183	9,8	20,8	1 144	21 769
Komárom-Esztergom	66,4	33,6	76	0,0	7,9	1 617	17 056
Vas	60,4	39,6	216	17,6	44,4	491	11 725
Veszprém	59,6	40,4	217	14,3	31,8	689	13 885

Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

A településhálózatban a jellemző méret alapján mutatkozó differenciák egy **észak-déli törésvonalat** rajzolnak ki. Az apró- és kistelepülések többsége a Győr-Sopron vonaltól délre helyezkedik el. A méret szerinti polarizáció az elmúlt évtizedben is erősödött, a jelentős népességnövekedést elkönyvelő települések elsősorban Győr, Sopron és Mosonmagyaróvár térségében koncentrálódnak, míg a megye déli területeinek településeire általában a népesség számának stagnálása, a megyehatár menti területeken annak jelentősebb mértékű csökkenése jellemző (**13. ábra**). Hasonló képet mutat a települések népsűrűség szerinti megoszlása is; a megyei mutatót (112,3 fő/km²) meghaladó népsűrűséggel rendelkező települések közé 24 település tartozik, melyek közül négy (Győr, Mosonmagyaróvár, Sopron, Pannonhalma) város, a 20 község túlnyomó többsége Győr és Sopron közvetlen környezetében található. Hasonló a helyzet a belterületi népsűrűség esetében is; Sopron, Győr és Mosonmagyaróvár esetében a mutató meghaladja a 2 000 fő/km²-t; a három városon kívül 22 település kerül a teljes megyei érték (1 150 fő/km²) fölé, a legsűrűbben lakott települések a két megyei jogú város településegységeinek belső övében találhatók (Győrladamér, Győrújfalú, Győrzámoly, Rajka).

13. ábra: A megye települései a népességnagyság kategóriái alapján, 2020

Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

A térszerkezet általános bemutatása során említett fő térszerkezeti vonalak és csomópontok közül a településhálózat formálódása szempontjából elsődlegesen a **Budapest-Bécs közlekedési tengely** emelhető ki, amely a megyében a Győr-Mosonmagyaróvár-Hegyeshalom vonalon húzódik végig. A tengelyre felfűződő települések általánosságban dinamikus növekedéssel és fejlődéssel jellemezhetők; ebben a zónában helyezkedik el a győri agglomeráció jelentős része is.

Részben a győri agglomeráció északnyugati zónájában, részben pedig azon kívül, de a Budapest-Bécs tengely zónájában helyezkednek el a **Szigetköz** települései. A táji-természeti adottságok tekintetében egységesnek tekinthető térség településhálózati szempontból sajátos helyzetben van, mivel az Alsó-Szigetköz települései Győr, míg a Felső-Szigetköz települései Mosonmagyaróvár elsődleges vonzásövében helyezkednek el. Elmondható viszont, hogy a Szigetköz teljes területét mind a tájalakítás, mind a vízháztartás tekintetében egységesen és döntő módon befolyásolja a Duna vízrendszere. Ennek következtében a térség kompakt egységként való kezelése, az ilyen irányú fejlesztési gyakorlat indokolt.

Másodlagos térszerkezeti vonalként értelmezhető a **Győr-Sopron tengely**, amelyet a két várost összekötő vasútvonal, illetve az M85-ös autópálya jelöl ki. Utóbbinak az elmúlt évtizedben megvalósult fejlesztése a jövőben várhatóan még markánsabban fogja kijelölni azt a zónát, amely az itt elhelyezkedő települések dinamikusabb fejlődésével jellemezhető. A tengelyen jelenleg még

nem rajzolódik ki az átlagosnál fejlettebb települések hiánytalanul összefüggő zónája, ezek a falvak a két megyei jogú város, valamint a közbeeső központok – Csorna, Kapuvár – környezetében koncentrálnak.

A **települési belterületek** méretének növekedése, illetve annak területi differenciái részben ugyancsak kirajzolják a fent említett térszerkezeti vonalakat. 2011 és 2021 között 1093,6 hektárral növekedett a belterület mérete a megye egészét tekintve, ez 2,7%-os növekedést jelent. Jelentősebb – 1% feletti – mértékű növekedés 74 település esetében mutatkozott, ezek túlnyomó többsége Győr, Mosonmagyaróvár és Sopron közvetlen vonzáskörzetében található, közülük is kiemelkedik Győrzámoly, Rajka és Vámoszabadi a maga 20% feletti mutatójával.

5.2.2. Központi funkciók, települések közötti feladatmegosztások

A megye 12 városa a **funkciókészlet**, valamint a **vonzáskörzeti hatások** tekintetében több szintre tagolható.

Győr megyeszékhelyként, illetve megyei jogú városként a megye településhierarchiájának csúcsán helyezkedik el. Gazdasági, szolgáltatási intézményi funkcióiból adódó vonzása túlmutat a megye határain, valamint bizonyos mértékben az országhatáron is a Csallóköz irányába, az észak-dunántúli térség első számú központjává téve a várost.

A megye másodlagos központjának tekinthető az ugyancsak megyei jogú városi ranggal rendelkező **Sopron**, amelynek vonzása a megye nyugati területein, illetve sok tekintetben a szomszédos Vas megye északnyugati térségében érvényesül.

A tradicionális kisközpontok közül mind a funkciókat, mind pedig a vonzáskörzet integráltságát tekintve kiemelkedik **Mosonmagyaróvár**, melynek szolgáltatási és oktatási funkciói erősek.

A másik két hagyományos kisközpont – **Csorna** és **Kapuvár** – funkcióhiányokkal, illetve kisebb elsődleges vonzásterületekkel jellemezhető.

Pannonhalma és **Tét** – járásszékhely lévén – az igazgatási funkciók tekintetében különíthető el a megye többi kisvárosától, melyek funkcióhiányos központként jellemezhetők (Beled, Fertőd, Fertőszentmiklós, Jánossomorja, Lébény).

9. táblázat: A megye városainak néhány, vonzáskörzeti szerepeket jellemző mutatója

Város	Népesség, 2020		foglalkoztatási vonzás, 2011			oktatási vonzás	
	állandó	lakó	beigázók száma	települések ⁹	fogl. pot. ¹⁰	közép ¹¹	felső ¹²
Beled	2 554	2 538	328	10	79,8	0	0
Csorna	9 932	9 958	1 546	29	89,6	631	0
Fertőd	3 310	3 339	985	13	103,9	264	0
Fertőszentmiklós	3 832	3 921	923	18	100,1	0	0
Győr	124 287	133 946	30 281	203	141,5	7 004	11 831
Jánossomorja	6 065	6 030	975	14	93,5	0	0
Kapuvár	10 014	10 184	1 845	30	101,8	269	0
Lébény	3 311	3 395	352	5	57,5	0	0
Mosonmagyaróvár	32 256	34 218	5 355	35	106,0	902	603
Pannonhalma	3 506	4 106	257	7	60,9	0	0
Sopron	58 053	63 065	6 569	61	104,6	1 576	2 506
Tét	4 109	4 238	663	19	84,9	0	0

Forrás: KSH T-STAR, KSH Népszámlálás adatai alapján saját szerkesztés

A **községek** közül az alapfunkciókon túlmutató szerepkörökkel rendelkeznek egyrészt a két megyei jogú város agglomerációja, valamint a Szigetköz és a Mosoni-sík nagyobb települései, jellemzően igazgatási szerepükből (közös önkormányzati hivatal, körjegyzőség központja), közlekedési-forgalmi (Hegyeshalom) vagy gazdasági-foglalkoztatási (pl. Kunsziget, Mosonszolnok) funkcióikból kiindulva. A fentiekén kívül a megye déli részének relative városhiányos térségeiben alakultak ki kisebb központok (pl. Szany).

A települések **társadalmi-gazdasági fejlettsége** alapján is jól kirajzolódnak a térszerkezeti tengelyek. A legfejlettebb települések a győri agglomerációban, illetve a Győr-Mosonmagyaróvár-Hegyeshalom vonal mentén koncentrálódnak. A Győr-Sopron tengelyen az átlag feletti fejlettséggel rendelkező települések jelenléte jellemző. A kevésbé fejlett települések a megye délnyugati részén, a megyehatár térségében, illetve a Tóközben és a Pannonhalmi járás déli részében koncentrálódnak (**14. ábra**).

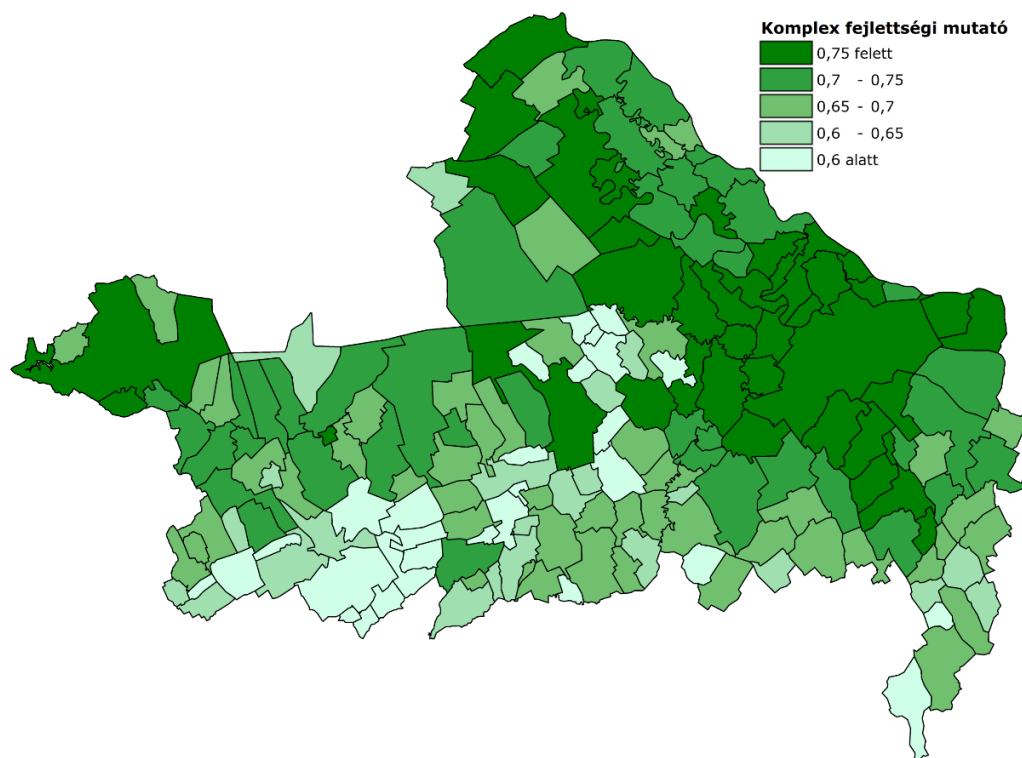
⁹ Települések száma, ahonnan az adott városba legalább 10-en ingáznak napi rendszerességgel

¹⁰ Foglalkoztatási potenciál: a helyben foglalkoztatottak teljes száma a településen lakó összes foglalkoztatott arányában, százalék

¹¹ Más településről bejáró középiskolai tanulók száma, 2019

¹² Felsőoktatásban tanulók összes száma (képzési hely szerint), 2019

14. ábra: A megye települései a komplex társadalmi-gazdasági fejlettségi mutató¹³ értékei alapján

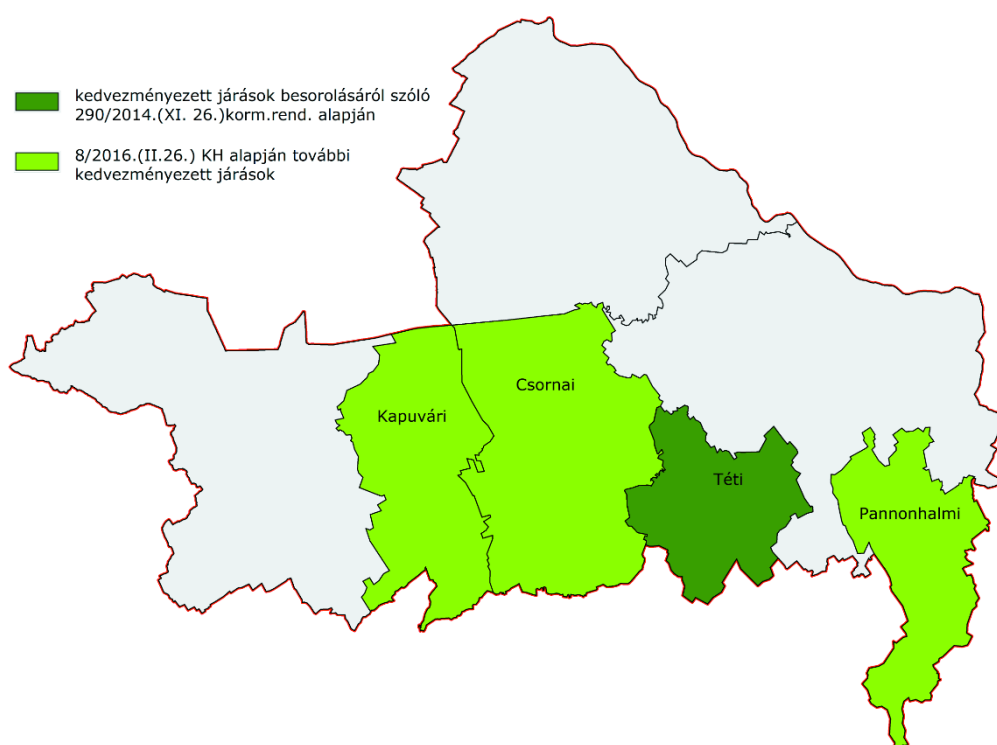

Forrás: KSH T-STAR, KSH TA, NAV SZJA, NAV TA, ITM adatai alapján saját szerkesztés

A **kedvezményezett járások** besorolásáról szóló 290/2014. kormányrendelet alapján a megyéből a Téti járás tartozik a kedvezményezett járások közé, viszont nem komplex programmal fejlesztendő járásként került besorolásra. Átmenetileg kedvezményezett településként egyedül Cakóháza került besorolásra. A kormányrendelet lehetőséget biztosít a megyei közgyűlések számára, hogy **regionálisan kedvezményezett járásokat** jelöljön ki, ennek értelmében a Győr-Moson-Sopron Megyei Közgyűlés 8/2016 számú határozatával három járást – Csornai, Kapuvári, Pannonhalmi – sorolt ebbe a kategóriába.

¹³ A komplex mutató a 105/2015. (IV. 23.) számú, a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló kormányrendeletben meghatározott mutatókészleten és annak számítási módszertanán alapul, 2019. évi frissített települési adatok alapindikátorokként való felhasználásával.

15. ábra: A megye járásainak kedvezményezettség szerinti besorolása

Forrás: MK 290/2014. korm. rend. és GYMSMO 8/2016. hat. alapján saját szerkesztés

5.3. Térségi szerveződések, településközi kapcsolatok

5.3.1. Nagytérségi együttműködések

A megye 1990 után aktívan részt vett a **nagytérségi kooperációs hálózatok** munkájában. Kiemelhető ezek közül az Alpok-Adria Munkaközösség, amelynek jelenleg már nem tagja a megye, valamint a Dunamenti Tartományok Munkaközössége (Arge Donau), melynek fejlesztési koordinációban betöltött szerepe az Európai Duna Stratégia kialakításával párhuzamosan aktívabbá vált. A nagytérségi együttműködések másik jellemző típusát az eurégiók képezték, ezek közül a megye 1998-tól a West-Pannonia Eurégió, valamint 2001-től a Hármas Duna-vidék Eurégió munkájában vett részt. A 2014-2020 közötti közösségi programozási időszakban az eurégiók helyét és szerepét az európai területi társulások (EGTC/ETT) vették át. A megye területét két ETT érinti, amelyek részletesebb bemutatására a következő alfejezetben kerül sor.

Az intézményesített nagytérségi együttműködésekén túl olyan **funkcionális, vonzáskörzeti kapcsolatok** is azonosíthatók, amelyek átnyúlnak az országhatárokon. Ilyennek tekinthető Győr – a fentiekben már említett – Csallóközre kiterjedő vonzásközponti szerepe, de emellett Sopron és Mosonmagyaróvár vonzása – elsősorban a szolgáltatások tekintetében – ausztriai térségekre is kiterjed. Az országhatárokon kívül más megyékre is kiterjedő vonzáskörzettel rendelkezik Győr, valamint kisebb mértékben Sopron. Fontos megemlíteni Bécs és Pozsony – a megye különböző térségeiben eltérő

intenzitással jellemezhető – vonzásának hatását. Pozsony esetében az agglomerálódás folyamatai is érintik a megyét, kiemelten Rajkát, ahol a 2010 és 2020 közötti, 50%-ot megközelítő népességnövekedés bázisát túlnyomó többségben a Pozsonyból kiköltözők adják.

5.3.2. Az európai területi társulások Győr-Moson-Sopron megyében

Győr-Moson-Sopron megye területét jelenleg két európai területi társulás érinti.

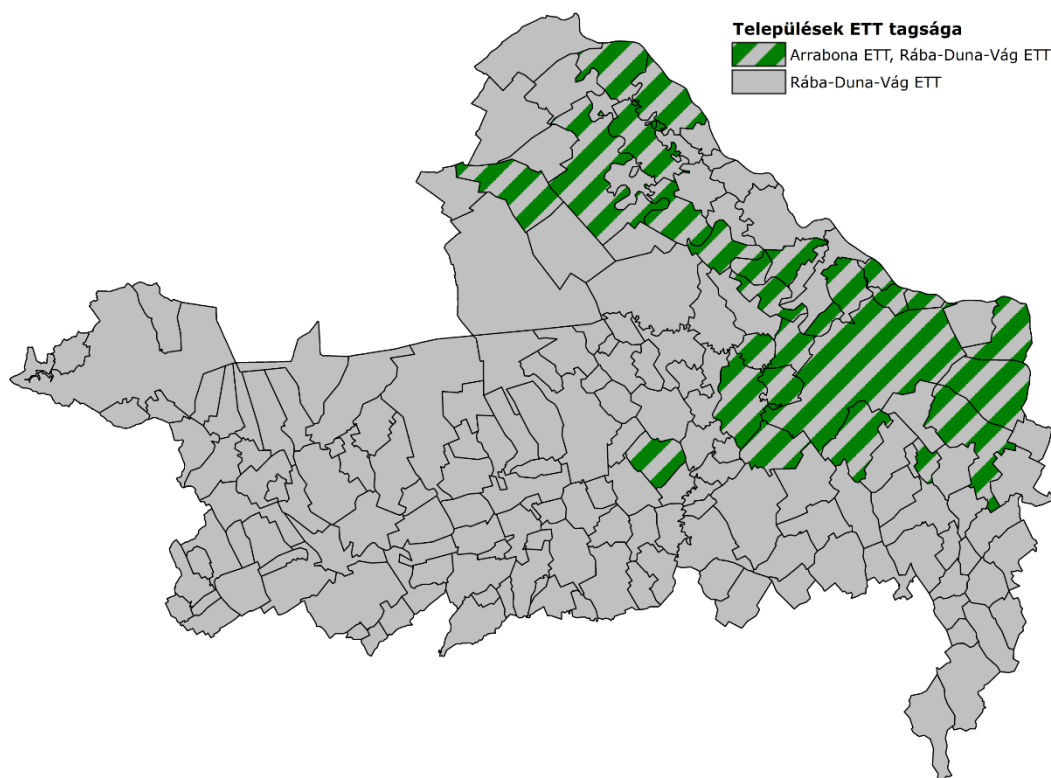
Rába-Duna-Vág ETT

Az ETT 2011-ben alakult a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat kezdeményezésére. Alapító tagjai három magyarországi megye (Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Pest) valamint egy szlovákiai kerület (Nagyszombati) voltak, a későbbiekben a Pozsonyi kerület is csatlakozott. A Rába-Duna-Vág ETT megyei szintű egységek együttműködési platformjaként működik, elsődleges céljaként a gazdasági és társadalmi kohézió megerősítését tűzve ki, amelyet változatos fejlesztési célok határon átnyúló együttműködés keretében történő megvalósításán keresztül kíván érvényesíteni. A fejlesztési célok megvalósításának elsődleges formája az Európai Unió által nyújtott társfinanszírozás mellett területi együttműködésben létrejött projektek és programok végrehajtása. Az ETT székhelye Tatabánya.

Arrabona ETT

Az ETT 2010-ben jött létre négy város – Dunaszerdahely, Győr, Mosonmagyaróvár, Somorja – kezdeményezésére. Munkájához a későbbiekben 25 Győr-Moson-Sopron megyei, valamint 6 szlovákiai település csatlakozott. A társulás elsődleges célja a határokon átnyúló együttműködés erősítésén keresztül a társadalmi és gazdasági kohézió előmozdítása, ezen túl különös célként jelöli meg a Duna-völgy, mint ökológiai rendszer egyensúlyának megőrzésében és fenntartásában való közreműködést. A kitűzött célok megvalósításában az Európai Unió által nyújtott társfinanszírozás mellett területi együttműködésben létrejött projektek és programok végrehajtása a társulás elsődleges feladata. A társulás feladataként jelöli meg ezen túl az önálló gazdálkodás keretein belül megvalósuló vállalkozási tevékenységet és az Európai Duna Stratégia előkészítésében és megvalósításában való aktív közreműködést. Az ETT székhelye Győr.

16. ábra: A megye területét érintő európai területi társulások

Forrás: saját szerkesztés

5.3.3. Agglomerációs és szuburbanizációs folyamatok

A Központi Statisztikai Hivatal 2014-ben felülvizsgálta az agglomerációk, agglomerálódó térségek és a nagyvárosi településegységek lehatárolását. A jelenleg érvényben lévő lehatárolásnak megfelelően Győr-Moson-Sopron megye területén **két településegység**, a Győri agglomeráció, illetve a Soproni nagyvárosi településegység található; előbbihez 68, utóbbihoz 12 település tartozik (17. ábra).

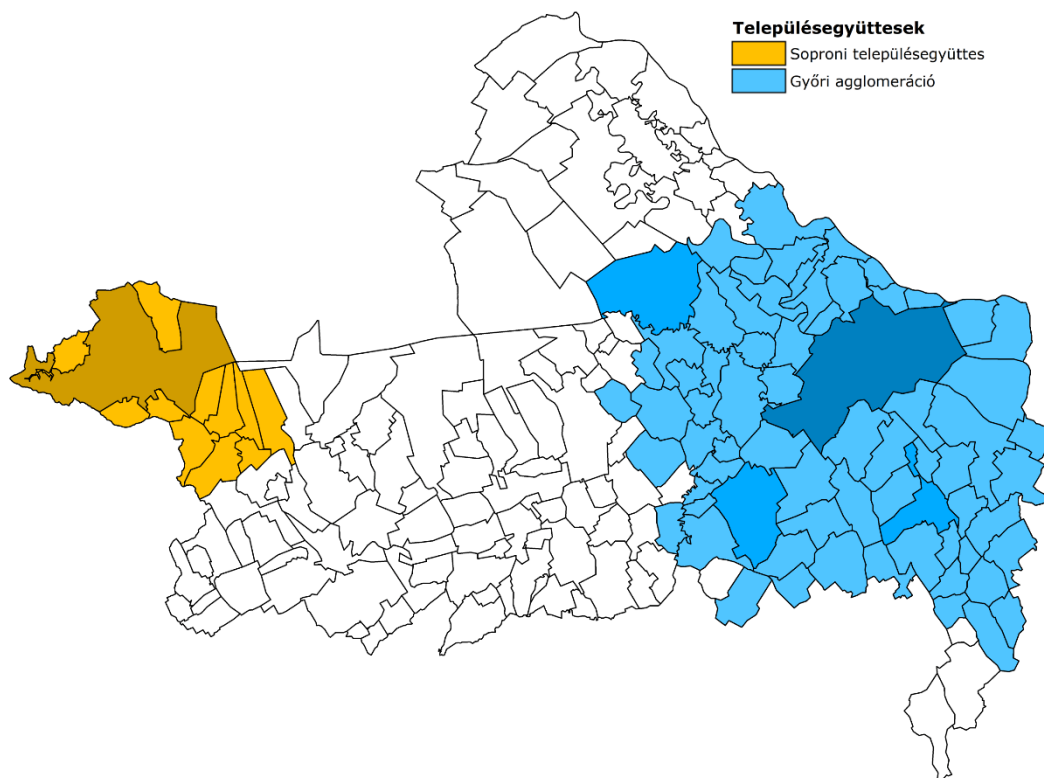
A **Győri agglomerációhoz** a megye területének 38%-a, településeinek pedig több mint egyharmada tartozik, a megye lakosainak nagyjából fele az agglomerációban él. Nagyobb része a Győri-medence, délkeleti területe pedig a Bakonyalja településeit foglalja magában. A településhálózat változatos képet mutat, az agglomeráció belső övezetében nagyobb méretű, általában dinamikus népességnövekedéssel jellemezhető települések találhatók. A Győrtől távolabb – elsősorban az agglomeráció déli részén – elhelyezkedő települések átlagos mérete kisebb, társadalmi-gazdasági fejlettségi szintjük alacsonyabb. Győrön kívül három város – Lébény, Pannonhalma, Tét – tartozik az agglomerációhoz.

A **Soproni nagyvárosi településegység** a megye népességének 18/-át koncentrálja, települései a Soproni-hegységben, illetve a Fertő tó partján helyezkednek el. A központ szuburbanizációs hatása elsősorban a Sopronnal határos településeken érvényesül, a megye 11, 2011 és 2020 között legalább

25%-os népességnövekedést mutató települése közül négy – Fertőhomok, Harka, Hidegség, Nagycenk – is itt található.

Bár a Központi Statisztikai Hivatal által nem kerül településegységeként nevesítésre, az agglomerálódás folyamatai tetten érhetők **Mosonmagyaróvár** és térsége vonatkozásában is. A településhálózati integráció és a szuburbanizációs folyamatok markáns jegyei elsősorban a Mosonmagyaróvárral szomszédos településeken (Feketeerdő, Halászi, Levél, Máriakálnok, Mosonszolnok, Mosonudvar) érzékelhetők, de a központ munkaerő-vonzó hatása, illetve szolgáltatási vonzáskörzete a Szigetköz és a Mosoni-sík távolabb elhelyezkedő településein is egyre intenzívebben érvényesül.

17. ábra: Agglomerációk és településegységek a megyében

Forrás: saját szerkesztés

A településegységekbe tartozó és azokon kívül eső települések társadalmi-gazdasági jellemzőinek összevetése alapján elmondható, hogy a két településegység esetében a demográfiai folyamatok tekintetében dinamikus, pozitív irányú változások tapasztalhatók; a megyén belüli, illetve a megyébe történő vándorlás elsődleges célpontjait jelentik a két nagyváros vonzáskörzetének települései. A vándorlási folyamatok következtében az átlagosnál fiatalosabb népességstruktúrából következően a természetes népmozgalmi folyamatok is kedvezőbbek, mint a településegységek kívül eső térségekben. Az átlagos jövedelem Győri agglomerációra jellemző mutatói

kedvezők, a térség települései országos összevetésben is az élmezőnybe tartoznak. Megjegyzendő, hogy a Soproni településeggyüttesre jellemző kedvezőtlen jövedelmi mutatók némileg megtévesztőek lehetnek, mivel ezeken a településeken kiemelkedően magas a külföldön dolgozók aránya, akik a jövedelmi statisztikákban nem jelennek meg. A foglalkoztatottság, illetve a gazdasági szervezetek száma tekintetében nem mutatkozik számottevő különbség a településeggyüttesek, illetve az azokon kívül eső térségek között.

10. táblázat: A megye településeggyütteseinek néhány jellemző társadalmi-gazdasági mutatója

	átlagos méret ¹⁴	term. szap. ¹⁵	vánd. kül. ¹⁶	jövedelem ¹⁷	munkanél. kül. ¹⁸	vállalkoz. ás ¹⁹
Győri agglomeráció						
Győr	133 946	-2,0	5,1	114,1	1,3	182,8
Többi település	1 632	-1,8	14,3	113,7	1,0	153,0
Együtt	3 578	-1,9	9,2	113,9	1,2	169,4
Soproni nagyvárosi településeggyüttes						
Sopron	63 065	-2,2	2,2	72,8	1,1	158,8
Többi település	1 577	-1,4	23,6	61,3	1,0	150,8
Együtt	6 701	-2,0	6,8	70,3	1,1	157,0
Nem agglomeráció	1 450	-4,0	3,8	87,5	1,0	165,7
Megye együtt	2 585	-2,6	7,1	98,2	1,1	166,1

Forrás: KSH T-STAR, KSH HNT, NAV SZJA alapján saját szerkesztés

5.4. Összefoglalás

Összehasonlíthatók az előző tervezési-fejlesztési időszakra (2001-2012) vonatkozó térszerkezeti és településhálózati helyzetelemzés főbb megállapításai a jelenlegi, aktuális helyzetkép (2010-2020) eredményeivel, mintegy a két évtizedre vetített tendenciák összekapcsolásaként. Mely folyamatok folytatódtak, melyek fordultak meg, jelentek-e meg új térszerkezeti, illetve településhálózati elemek, problémák az elmúlt évtizedben?

Korábbi helyzetelemzés 2001-2012	Aktuális helyzetelemzés 2010-2020
A térszerkezetet alakító közlekedési hálózatfejlesztések hatásai csak mérsékelten jelentkeztek	Pozitív változás, az elmúlt időszak fejlesztései jelentős hatást gyakoroltak
A megye alapvetően kistelepülésszerű, de nem aprótelepülésszerű jellegű	Hasonló helyzet, kisebb változást a főként az agglomerációs térségekben található települések dinamikus népességnövekedése okoz

¹⁴ Települések átlagos lakónépessége

¹⁵ Természetes szaporodás éves átlaga, 2015-2019, ezrelék

¹⁶ Vándorlási különbözet éves átlaga, 2015-2019, ezrelék

¹⁷ Egy főre jutó szja-alap az országos átlag százalékában, 2018

¹⁸ Munkanélküliségi ráta, 2019

¹⁹ Regisztrált vállalkozások száma, 1000 lakosra, 2019

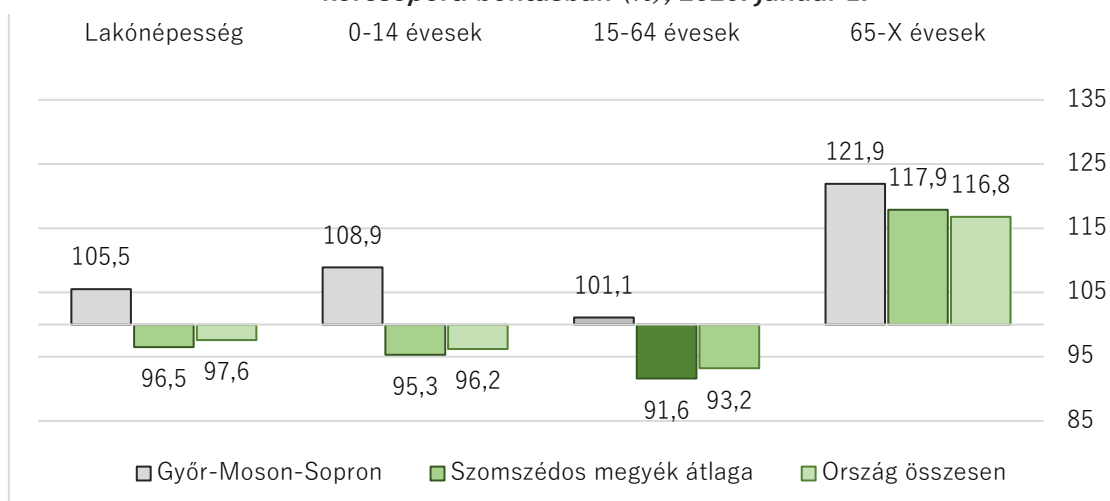
A településhálózat – főként a jellemző településméretet – tekintetében jelentős eltérés mutatkozik a megye északi és déli területei között	Nincs számottevő változás, a polarizáció kis mértékben növekedett a Győr-Mosonmagyaróvár-Hegyeshalom tengely településeinek növekedésével
A települések fejlődése a két nagy térszerkezeti vonal mentén a legintenzívebb	Nincs változás, hasonló a helyzet a vizsgált időszakra vonatkozóan is
A települési belterületek mérete elsősorban a fejlődési tengelyek mentén növekedik	Nincs változás, a tendencia az elmúlt évtizedben is folytatódott
Győr, Mosonmagyaróvár és Sopron kivételével a megye városai funkcióhiányos központoknak tekinthetők	Nincs számottevő változás
Funkciógazdag falvak a Bécs-Budapest tengelyen, illetve az agglomerációban helyezkednek el, a déli perifériatárségek falvai általában funkció nélküliek	Kis mértékű elmozdulás tapasztalható a területi polarizáció irányában, a kedvező adottságú térségek falvai jellemzően erősítették, bővítették meglévő funkcióikat
A formalizált nagytárségi kooperációkban aktív és kezdeményező szerepet játszik a megye	Némileg kedvezőtlen változások (Centropo, Alpok-Adria), illetve a kooperáció hangsúlyai az ETT-k irányába mozdultak el
A térség nagyközpontjainak a megyére gyakorolt hatásai erősödnek	További erősödés tapasztalható (Pozsonyi agglomeráció, Ausztria munkaerő-elszívó hatása)
Az agglomerálódás folyamatai erősödnek	A folyamatok még intenzívebbé váltak, az elsődleges vonzási övek mind Győr, mind pedig Sopron esetében tovább terjeszkedtek és az integráció mértéke is növekedett

6. TÁRSADALMI FOLYAMATOK

6.1. Népeség, demográfiai folyamatok

Győr-Moson-Sopron megye **lakónépessége** 2020. január 1-én 473 141 fő volt. A megye lakónépessége egy évtized alatt összesen 24 706 fővel (5,5%) nőtt. Az ország teljes lakónépességén belüli aránya a megyének 4,5%-ról 4,8%-ra növekedett 10 év alatt. A környező megyék²⁰, a Nyugat-dunántúli régió és az ország egészére vetített **népességszám változási trendek** viszont ezzel ellenétes irányúak: átlagosan 3-4%-os, míg az aktív korosztálynál akár 7-8%-os csökkenési tendencia figyelhető meg 10 év távlatában (**18. ábra**). Komárom-Esztergom megye lakónépessége például 11 436 fővel (-3,7%), Veszprém megye népessége 17 650 fővel (-4,9%), Vas megye népessége 5 227 fővel (-2,0%) csökkent a vizsgált időszakban.

18. ábra: A lakónépesség változása 2010. január 1-hez viszonyítva, összesen és korcsoporti bontásban (%), 2020. január 1.

Forrás: KSH összefoglaló táblák (STADAT). Megjegyzés: a szomszédos megyék átlaga Komárom-Esztergom, Veszprém és Vas megye adatain alapul.

Az **állandó népesség** számának bővülése ugyan kisebb léptékű (10 581 fő) volt a vizsgált időszakban, de ebben a vonatkozásban is pozitív irányú változási folyamatok zajlódnak. A megye belső területi egységeinek (járások) szintjén vizsgált **területi alapú belső differenciálódása** a népességszám alakulásának (követve a korábbi helyzetelemzés során feltárt mintázatot) kettős képet mutat (**11. táblázat**). A Csornai és a Kapuvári járás állandó népessége csökkent, a Pannonhalmi járás stagnált, míg a többi térségben 2-3%-os növekedés volt jellemző az elmúlt évtizedben. A lakónépesség változása hasonló területi

²⁰ A környező vagy szomszédos megyék összesített átlagértékei minden esetben Komárom-Esztergom, Veszprém és Vas megye adatain alapulnak.

mintázatot követ, de nagyobb növekedési rátákkal (5-6%-os növekedés), csak a csornai és a kapuvári térségben figyelhető meg stagnálás.

11. táblázat: Győr-Moson-Sopron megye állandó- és lakónépessége járasonként (fő, változás %-a), 2010 és 2019. december 31.

Járás	Állandó népesség				Lakónépesség			
	2010	2019	Vált. fő	Vált. %	2010	2019	Vált. fő	Vált. %
Csornai	33 942	33 090	-852	-2,5%	32 699	32 625	-74	-0,2%
Győri	188 162	194 190	6 028	3,2%	192 730	203 862	11 132	5,8%
Kapuvári	25 305	24 438	-867	-3,4%	24 328	24 364	36	0,1%
Mosonmagyaróvári	73 135	76 379	3 244	4,4%	72 590	77 257	4 667	6,4%
Pannonhalmi	15 532	15 655	123	0,8%	15 233	16 033	800	5,3%
Soproni	95 506	98 081	2 575	2,7%	98 177	104 041	5 864	6,0%
Téti	14 747	15 077	330	2,2%	14 210	14 959	749	5,3%
Megye összesen	446 329	456 910	10 581	2,3%	449 967	473 141	23 174	5,1%

Forrás: KSH T-Star.

A **születéskor várható átlagos élettartam** a nők esetében 81 év, míg a férfiaknál 74 év volt 2019-ben (népesség egészére számolva pedig 75,5 év). 2001 óta a megye lakosságának átlagos élettartama 3,8 évvel, 2012 óta pedig 2,2 évvel növekedett. Az átlagéletkor 41,8 év. A környező megyék mutatóihoz és az országos adatokhoz képest Győr-Moson-Sopron megye lakossága fiatalabb, a születéskor várható átlagos élettartam pedig mindkét nem esetében az egyik legkedvezőbb az országban.

A népesség **nemi- és korszerkezete** is változásokat mutat 2010 és 2020 között (**12. táblázat**). A lakosság 49%-a volt férfi és 51%-a nő 2020. január 1-én. A nemi megoszlási arányokban 10 év alatt mindössze fél százalékpontos volt az eltolódás. A férfiak száma 10 év alatt 6,6%-kal (14 163 fővel), míg a nőké 4,5%-kal (10 543 fővel) emelkedett. Jelentősebb a változás viszont a **népesség korszerkezetében**. Győr-Moson-Sopron megye esetében mind a 0-14 évesek, a 15-64 évesek és a 65-X évesek csoportjában is növekedett a népesség száma, amely kiemelkedő eredmény, figyelembe véve a környező megyék és az ország egészének – korábban bemutatott – negatív irányú (népességcsökkenési) változási tendenciáit.

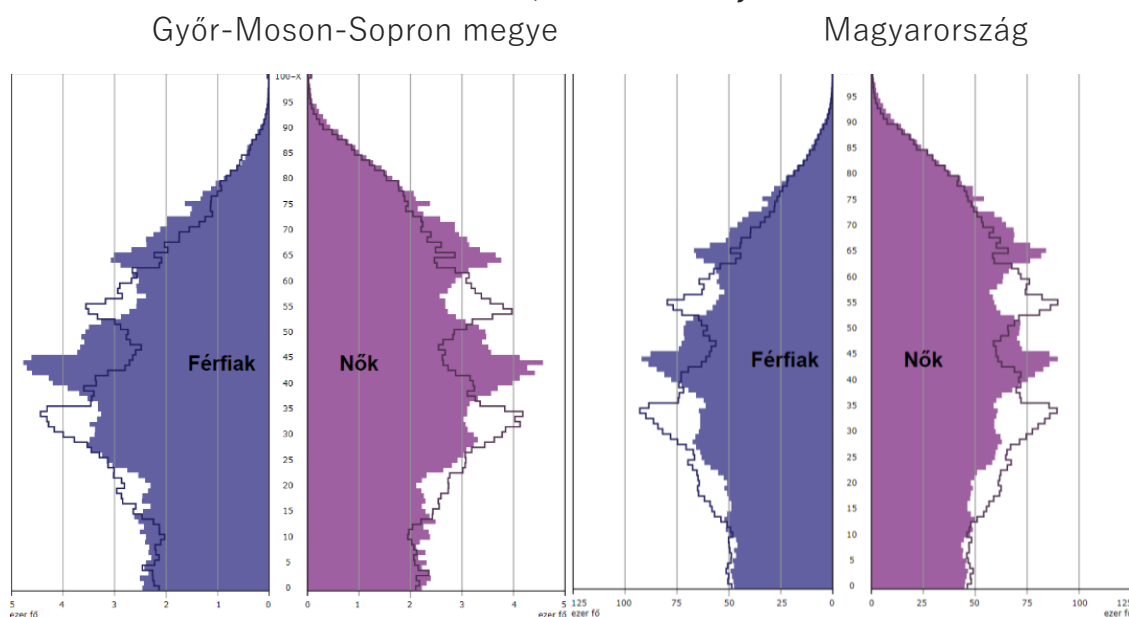
12. táblázat: Győr-Moson-Sopron megye lakónépességének főbb adatai nem és életkor szerinti bontásban (fő), 2010 és 2020. január 1.

Kategóriák	2010. január 1.	2020. január 1	Különbözet, fő	Változás, %
Összesen	448 435	473 141	24 706	+5,5
Férfi	216 670	230 833	14 163	+6,6
Nő	231 765	242 308	10 543	+4,5
0-14 éves	65 056	70 819	5 763	+8,9
15-64 éves	312 995	316 505	3 510	+1,1
65-X éves	70 384	85 817	15 433	+21,9

Forrás: KSH összefoglaló táblák (STADAT).

A 15 év alatti korosztály száma 5 763 fővel (8,9%), a 15-64 éves korcsoport száma 3 510 fővel (1,1%), míg a 65 éves és idősebb népesség száma 15 433 fővel (21,9%) növekedett egy évtized alatt. Ezzel szemben a környező megyékben és az ország egészében is a 65 év alatti korosztályok aránya és száma jelentősen (akár 8-10%-kal) csökkent. Viszont az is jól látható, hogy Győr-Moson-Sopron megyében a legdinamikusabb a 65 éves és idősebb korosztály növekedési rátája, amely a **megye korfáján** és öregedési mutatóján is jól nyomon követhető (**19. ábra**). Az idősödő és időskorú népesség számának és arányának növekedése egyre jelentősebb a megye korszerkezeti struktúrájában.

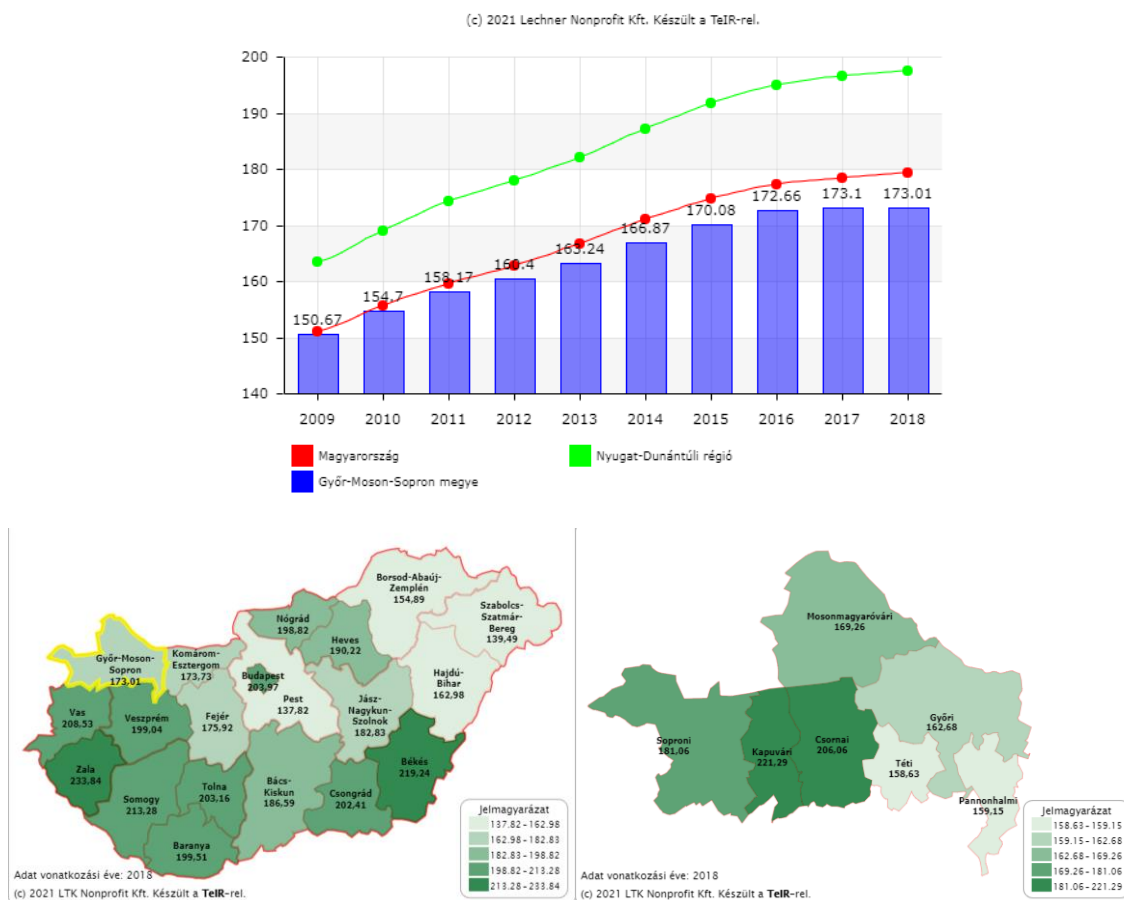
19. ábra: Győr-Moson-Sopron megye és Magyarország népességének száma nemek és életkor szerint (fő), 2010. és 2020. január 1.

Forrás: KSH A magyar régiók és megyék interaktív korfája. Megjegyzés: vonal – 2010-es adatok; kitöltött alakzat – 2020-as adatok.

Az **öregedési mutató** az állandó népességből a 100 fő 0-14 évesekre jutó 60-X évesek számát reprezentálja. A megye öregedési mutatója – nagyjából követve az országos trendeket és volument – folyamatosan emelkedő tendenciát mutat (**20. ábra**). A megye környezetében Komárom-Esztergom és Fejér megye értékei hasonlóak, míg Veszprém és Vas megye esetében már kétszerese a 60 év feletti korosztály a 0-14 éves korcsoporténak. A megyén belüli járási alapú különbségek is szembetűnők, a Kapuvári és a Csornai járások öregedési mutatói a legmagasabbak, míg a Téti és a Pannonhalmi járásoké a legalacsonyabbak.

20. ábra: Az öregedési mutató változása, illetve megyei és járási különbségei (fő), 2009-2018

Forrás: TEIR Helyzet-Tér-Kép. Megjegyzés: Állandó népességből a 100 fő 0-14 évesre jutó 60-X évesek száma.

Az **eltartottsági ráta** és az **öregségi index** két évtizedes alakulási trendjei is megerősítik a **demográfiai szerkezetátalakulás** gyorsuló ütemét, bár ennek hatásai a megyében csak mérsékeltebben érzékelhetők. Az eltartott népesség (0-14 évesek és 65-X évesek) rátája a 2001-es 43,9%-hoz képest 49,5%-ra emelkedett a megyében 2020-ra, ami 13 százalékpontos növekedés. Az idős népesség eltartottsági rátája emelkedett jelentősebben (21%-ról 27%-ra), míg a gyermeknépesség eltartottsági rátája kissé csökkent²¹. A megye **öregségi indexe** közel 20 év alatt 91%-ról 121%-ra emelkedett. Amennyiben csak 2012 és 2020 között vizsgáljuk a változási tendenciákat, akkor már megfigyelhetők a gyermeknépesség eltartottsági rátájában az enyhe javuló tendenciák is (**13. táblázat**).

²¹ Az egyes eltartottsági ráták számítási alapját az aktív korú (15-64 éves) népesség jelenti.

13. táblázat: Eltartottsági ráták, öregségi index (%), január 1. 2012, 2020

Terület	Gyerme népesség eltartottsági rátája (0-14 évesek)			Idős népesség eltartottsági rátája (65-x évesek)			Öregségi index		
	2012	2020	Vált.	2012	2020	Vált.	2012	2020	Vált.
Győr-Moson-Sopron	20,5	22,4	+1,9	23,1	27,1	+4,0	112,6	121,2	+8,6
Komárom-Esztergom	20,9	22,1	+1,2	23,4	28,6	+5,2	112,0	129,5	+17,4
Veszprém	19,9	21,2	+1,3	24,7	31,8	+7,1	124,3	149,6	+25,3
Vas	19,1	20,1	+1,0	24,7	30,8	+6,1	129,4	153,4	+24,0
Ország összesen	21,1	22,2	+1,1	24,6	30,3	+5,9	116,4	136,6	+20,3

Forrás: KSH összefoglaló táblák (STADAT). Megjegyzés: a gyermeknépesség és az idős népesség eltartottsági rátája az aktív korúakhoz viszonyított arányát jelenti a két korcsoportnak.

Az eredmények alapján megállapítható, hogy Győr-Moson-Sopron megyét mindegyik eltartottsági indikátornál, és az összes területi alapú viszonyítási ponthoz képest a „legkedvezőbb” korszerkezeti **demográfiai változási tendenciák** jellemzik: itt figyelhető meg 1) a gyermeknépesség arányának legkedvezőbb mértékű növekedése, 2) az idős népesség legkisebb arányú növekedése, 3) az öregségi index szintén legkisebb arányú emelkedése a vizsgált időszakban.

A **népmozgalmi folyamatokat** a természetes szaporodás/fogyás, a belföldi és a nemzetközi vándorlási egyenleg, illetve a kettőt kombináló tényleges szaporodási mutató időbeni alakulása írja le a legpontosabban. Az elérhető legfrissebb, 2019-es adatok követik a hosszabb távú idősorokból kirajzolódó tendenciákat (**14. táblázat**). A népmozgalmi események tíz éves átlagai pedig lehetővé teszik az elmúlt néhány év kiugró mértékű növekedési trendjeinek a viszonyítását is.

14. táblázat: Népmozgalmi események (fő és ezrelék), 2010-2019

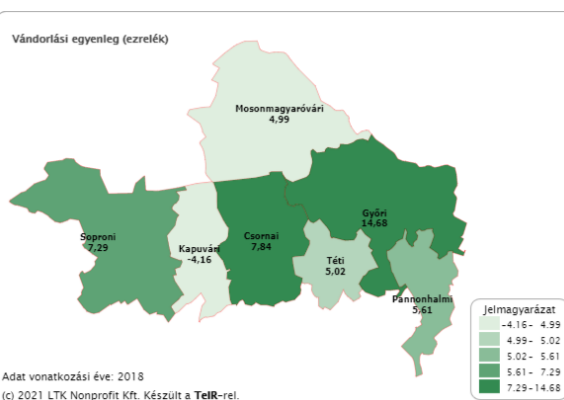
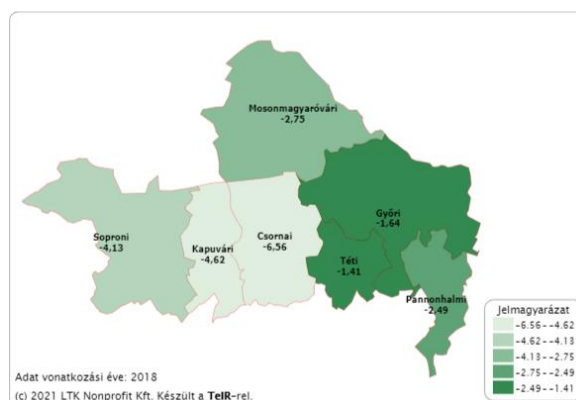
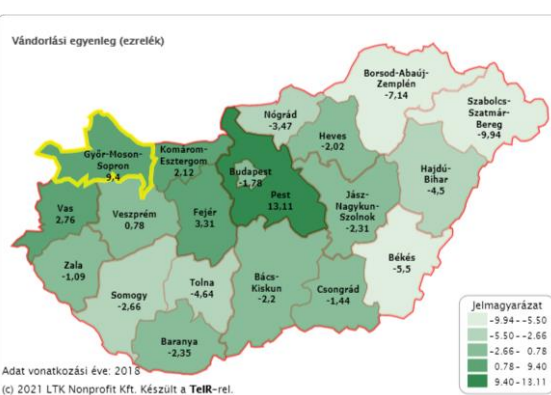
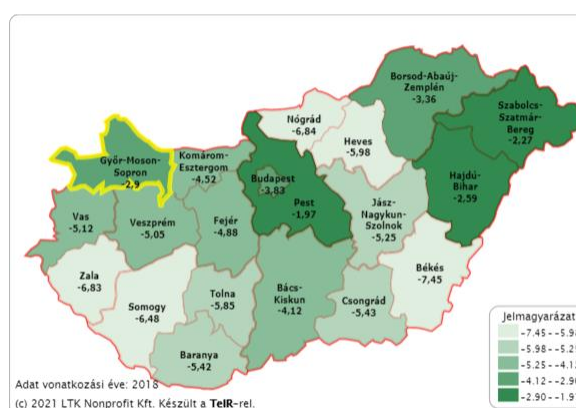
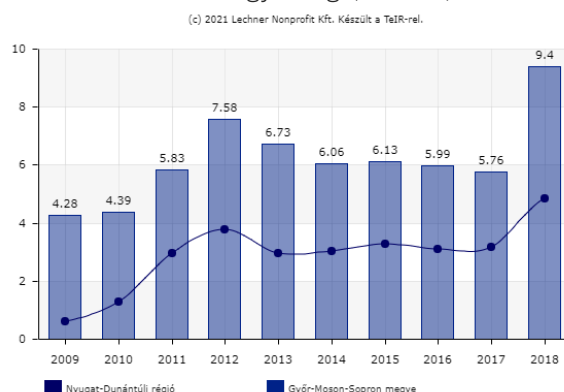
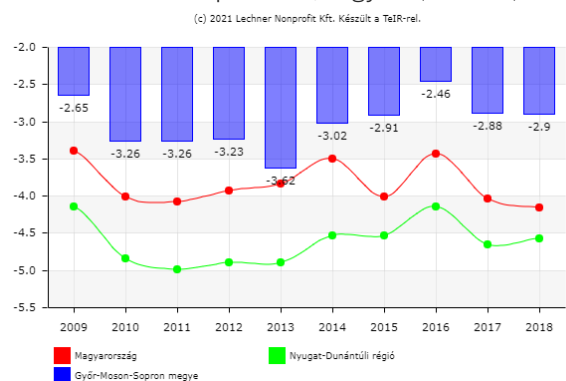
Események	2019		2010/19 közötti évek átlaga	
	Fő	Ezrelék	Fő	Ezrelék
Élveszületés	4 158	8,8	4 025	8,8
Halálozás	5 290	11,3	5 377	11,8
Természetes fogyás	-1 132	-2,4	-1 352	-3,0
Belföldi vándorlási különbözet	4 291	9,1	3 062	6,7
Nemzetközi vándorlási különbözet	2 838	6,0	1 450	3,2
Tényleges szaporodás	5 997	12,8	3 160	6,9

Forrás: KSH összefoglaló táblák (STADAT).

21. ábra: A természetes szaporodás, fogyás és a vándorlási egyenleg alakulása -
összesítetten, megyei és járási bontásban (ezer fő), 2009-2018

Természetes szaporodás/fogyás (ezrelék)

Belföldi vándorlási egyenleg (ezrelék)

Forrás: TEIR Helyzet-Tér-Kép.

A megye **kedvező népességnövekedési rátájáért** együttesen felelős az enyhébb mértékű természetes népességfogyás, és az egyre nagyobb arányú pozitív irányú belföldi és nemzetközi vándorlási egyenleg. Az elmúlt évtizedben a megye természetesen módon évente átlagosan 1300-1400 főt vesztett népességéből, míg az emelkedő arányú pozitív vándorlási egyenlege miatt évente átlagosan 4500 fővel nőtt a lakosságszáma (2019-ben már több mint 7 000 fővel). A **vándorlási többlet iránya** nagyságrendileg a kétharmad-egyharmad arányú megoszlással írható le a belföldi vándorlások javára (éves szinten 3-4 000 főnyi többlet). A megye éves szintű nemzetközi vándorlási

többlete pedig az évtized végére elérte a 2500-2800 főt. A **tényleges szaporodási mutató** értéke a vándorlási többlet miatt minden évben pozitív volt, ráadásul növekvő tendenciát mutat, különösen az elmúlt 2-3 évet figyelembe véve (megközelítve a 6000 főt).

Területi alapon is - a környező megyék, a régió és az ország fajlagos népmozgalmi mutatóiban - minden esetben kedvezőbb értékek figyelhetők meg **(21. ábra)** Győr-Moson-Sopron megye vonatkozásában az elmúlt évtizedben. A természetes fogyás a megye nyugati felében, a Csornai, Kapuvári és Soproni járásokban magasabb, a vándorlási egyenleg viszont inkább a keleti, de főként a Győri járásban, vonzáskörzetben kiugró.

A **házasságkötések** száma a 2010-es évek elejei 1700-1800 esetről 2500-3000 esetre emelkedett az évtized végére (2019: 3080 db), míg a **válások** száma 9000-1000 eset között ingadozott az elmúlt évtizedben (2019: 927db). Ezekben a népmozgalmi eseményekben nem figyelhetők meg jelentősebb területi alapú különbségek a megye járási és a környező megyék tekintetében.

6.2. Nemzetiség és vallás

Az anyanyelvről, a nemzetiségről és a vallási, felekezeti hovatartozásról a legutolsó hitelesnek számító információk a 2011-es Népszámlálásból származnak.

A megyében az országoshoz képest alacsonyabb a nemzeti és etnikai **kisebbségek száma és részaránya** a népesség körében. Viszont követve az előző évtizedre jellemző folyamatot, a 2001-2011-es időintervallumban is tovább nőtt (majdnem megduplázódott, 189%) azoknak a száma, s népességen belüli aránya, akik a népszámlálás során valamely nemzetiséghez tartozónak (a 12 ezer körüli értékről 22 000 fő fölé emelkedve) vallották magukat **(15. táblázat)**. A megye lakosságának túlnyomó többsége magyar anyanyelvű (99%) és nemzetiségű (99%), a lakosság 3,7%-a tartozott valamelyik hazai történelmi kisebbséghez, 0,3%-uk pedig egyéb etnikumhoz. A nemzetiségek többsége általában kettős identitású.

A megyében sorrendben a német, a cigány, a horvát és a szlovák a **legnépesebb etnikum**. A németek a megyében élő hazai kisebbségeknek az 54%-át, a cigányok 16%-át, a horvátok 13%-át, a szlovákok pedig 10%-át alkották. Az egyre élénkülő határmenti gazdasági, társadalmi kapcsolatok, Pozsony lakóhelyi szuburbanizációja, az uniós csatlakozás, a schengeni határrend bevezetése, a kedvező munkavállalási és otthonteremtési lehetőségek következtében tovább nőtt a megyében (különösen annak határhoz közeli területein) a szlovákok létszáma. A 2001-es népszámláláshoz képest megkilencszereződött (9,2)! a létszámuk.

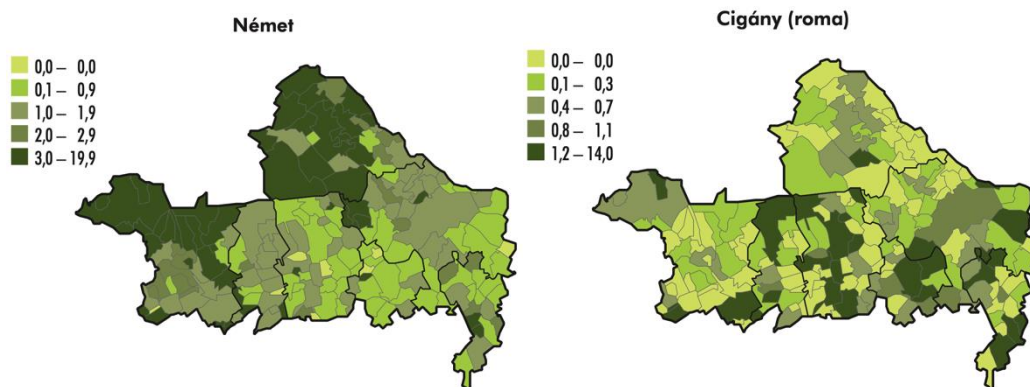
15. táblázat: A nemzetiségi népesség száma, aránya, 2011

Nemzetiség	Nemzetiség	Anyanyelv	Családi, baráti körben használt nyelv	Előzőek alapján nemzetiséghez tartozik		
				fő	a népesség	a 2001. évi
	alapján			százalékában		
Bolgár	111	146	111	256	0,1	1024,0
Cigány (romani, beás)	3 329	1 175	1 277	3 511	0,8	209,6
Görög	41	21	17	60	0,0	49,2
Horvát	2 787	1 834	1 954	3 028	0,7	87,0
Lengyel	170	93	103	196	0,0	119,5
Német	5 145	2 463	9 638	12 203	2,7	220,2
Örmény	70	13	15	82	0,0	482,4
Román	642	294	435	923	0,2	362,0
Ruszin	29	17	15	49	0,0	144,1
Szerb	108	55	96	173	0,0	219,0
Szlovák	1 522	1 280	1 487	1 802	0,4	924,1
Szlovén	90	59	46	111	0,0	88,8
Ukrán	116	77	74	159	0,0	83,7
Hazai nemzetiséghez tartozó összesen	14 160	7 527	15 268	22 553	5,0	189,4

Forrás: KSH Népszámlálás 2011. 3. Területi adatok. 3.8. Győr-Moson-Sopron megye. 24. o.

A megyében élő kisebbségek 45%-a községekben, 17%-a kisebb városokban, 38%-a pedig megyei jogú városokban lakott. **Területi elhelyezkedésük** nemzetiségenként különböző volt (22. ábra).

22. ábra: A két legnagyobb nemzetiséghez tartozók aránya (%), 2011

Forrás: KSH Népszámlálás 2011. 3. Területi adatok. 3.8. Győr-Moson-Sopron megye. 23. o.

A lakóhelyre vonatkozóan elmondható, hogy a 2011-es Népszámlálás adatai alapján a németek hattizede, a cigányok kétharmada városlakó volt, ezzel szemben a horvátok háromnegyed, a szlovákok kétharmada vidéken élt. A további hazai kisebbséghez tartozók többsége városi rangú településen választott lakhelyet. A németek több mint fele a három legnépesebb városban lakott. 2011-ben összesen 104 településen életek cigányok, nagyobb lélekszámú közösséget az öt legnépesebb városban alkotnak. Elsősorban a megye déli részén néhány községben gyakoribb a jelenlétük, részesedésük azonban sehol nem múlta felül a 14%-ot. A szlovákok háromtizede Rajkán, további háromtizede pedig Győrben és Mosonmagyaróváron lakott. Rajka kifejezetten szlovák

nemzetiségű településsé vált ekkorra (20%-os arány), továbbá Bezenye, Dunakiliti, Feketeerdő esetében is jelentősen emelkedett a szlovák nemzetiségű lakosság aránya elérve a 6-7% vagy akár 9%-os rátát.

A 2011-es összeírás alapján a megyében az érdemi választ adók 86%-a, összesen 284 ezer személy tartozott **vallási közösséghez**, hitfelekezethez (**16. táblázat**).

16. táblázat: A népesség száma és aránya vallási/felekezeti hovatartozás szerint (fő, %), 2011

Vallás, felekezet	2001			2011			
	fő	a népesség	a válaszolók	fő	a népesség	a válaszolók	a 2001. évi
		százalékában			százalékában		
Katolikus	325 490	74,2	81,1	244 355	54,5	74,0	75,1
Ebből: római katolikus	324 171	73,9	80,7	243 196	54,3	73,6	75,0
görög katolikus	1 308	0,3	0,3	1 066	0,2	0,3	81,5
Református	16 948	3,9	4,2	14 741	3,3	4,5	87,0
Evangelikus	27 334	6,2	6,8	21 062	4,7	6,4	77,1
Ortodox keresztény	112	0,0	0,0	165	0,0	0,0	147,3
Izraelita	164	0,0	0,0	146	0,0	0,0	89,0
Más egyház, felekezet	2 233	0,5	0,6	3 952	0,9	1,2	177,0
Egyházhoz, felekezethez nem tartozik ^{a)}	29 172	6,6	7,3	41 179	9,2	12,5	141,2
Ateista ^{b)}	..	..	..	4 683	1,0	1,4	x
Válaszolók együtt	401 453	91,5	100,0	330 283	73,7	100,0	82,3
Nem válaszolt, ismeretlen	37 320	8,5	x	117 702	26,3	x	315,4
Népesség	438 773	100,0	x	447 985	100,0	x	102,1

Forrás: KSH Népszámlálás 2011. 3. Területi adatok. 3.8. Győr-Moson-Sopron megye. 25. o.

A legnagyobb **vallási, felekezeti csoport** továbbra is a római katolikus (54,3%) a megyében, ezt követik az evangélikusok (4,7%) és a reformátusok (3,3%). A **vallás szerepe** a fiatalabb korcsoportokban továbbra is kisebb, az életkor előrehaladtával viszont egyre jelentősebb a valamely felekezethez tartozók aránya. A nemek közül továbbra is a nők tekinthetők vallásosabbnak. Az iskolázottság emelkedésével nőtt az egyházi közösségekhez nem tartozók hányada is. A vallások közötti preferenciákban nem figyelhető meg komolyabb módosulás, eltolódás, viszont a felekezethez nem tartozók előfordulása folyamatos emelkedést mutat az elmúlt évtizedekben. Vélhetően a változási tendenciák a 2010-es években is folytatódtak.

6.3. Foglalkoztatási viszonyok és munkaerőpiac

6.3.1. A foglalkoztatás alakulása

A megye elhelyezkedésénél fogva speciális, és ezzel együtt előnyös helyzetben van, mivel munkaerőpiacát egyszerre alakítja a munkaerő ki- és beáramlása. **Munkaerő kiáramlás** a megyéből az osztrák munkaerőpiac és a főváros irányába jelentős, míg a felvidéki területek és a többi magyar megye felől a **munkaerő beáramlása** történik. Ezt az organikusan kialakult rendszert rajzolta át a koronavírus járvány 2020-ban, a határok lezárásának, a munkaerő szabad mozgásában akadályoztatásának és az egyes szektorok ellehetetlenülésének hosszútávú hatásait ma még csak becsülni lehet, a 2020-as év adatai is ennek a hatásnak a figyelembevételével értelmezendők. A foglalkoztatottság megoszlása a nemzetgazdasági ágak szerint a megyében az ipar, építőipar többletet, míg a mezőgazdaság és szolgáltatások kisebb arányokat mutatnak az országos képhez képest.

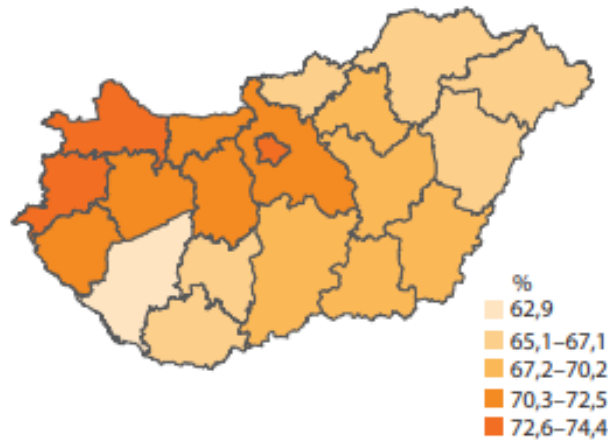
A járvány előtti utolsó évben, 2019-ben a megyék döntő többségét **foglalkoztatásiarány-növekedés** jellemezte Magyarországon, Győr-Moson-Sopron megye munkaerőpiaci helyzete ebben az évben messze a legkedvezőbben alakult, itt volt a legmagasabb a foglalkoztatási arány (74,4%) és a legalacsonyabb a munkanélküliségi ráta (1,1%.) az országban. 2010-ben a foglalkoztatottak száma a megyében 186 740 fő volt. Ez a szám nőtt fokozatosan, a továbbiakban, a növekedés ütemét csak a negyedéves, szezonális fluktuáció befolyásolta. 2019. IV. negyedévében a megyében 236 148 fővel érte el a csúcst a foglalkoztatottság. A pandémia hatására 2020-ban, az első két negyedév jelentős, 4000 fős csökkenést hozott, majd a harmadik negyedév emelkedést, a negyedik negyedév pedig a megyében foglalkoztatottak száma lecsökkent 232 467-ra.

Vessük össze az országos értékekkel és a szomszédos megyék adataival a fent leírt megyei folyamatot a foglalkoztatásban. Az összehasonlítás alapja a 2010 IV. negyedéve a pandémia előtti, 2019-es év IV. negyedévének adataival, és a 2019-es év és a 2020-as év IV. negyedévének eredményeinek összevetése. Ezen összehasonlítással elmondható, hogy 2010-2019 tekintetében a foglalkoztatás Győr-Moson-Sopron megyében az országos átlag felett növekedett, Pest megye után a második legnagyobb ütemben, míg a szomszédos megyék növekménye mind az országos átlag alatt maradt. 2019-2020 esetében pedig Győr-Moson-Sopron és Vas megye foglalkoztatottsága az országos átlaggal megegyező mértékben csökkent, míg Komárom-Esztergom és Veszprém megye foglalkoztatottsága pedig stagnált, illetve kis mértékben növekedett.

Pest és Fejér megyék után Győr-Moson-Sopron megyében volt a harmadik legtöbb **betölthető üres álláshely** az országban 2019-ben. A 3 100 álláshely mellett a potenciális munkaerő-tartalék ennek a kétszerese volt ebben az évben

6 500 fővel. Komárom-Esztergom, Vas és Veszprém megyékben a munkaerő-tartalék ennél kevesebb volt.

23. ábra: Foglalkoztatási arány Magyarországon a 15-64 éves népességen belül (%), 2019

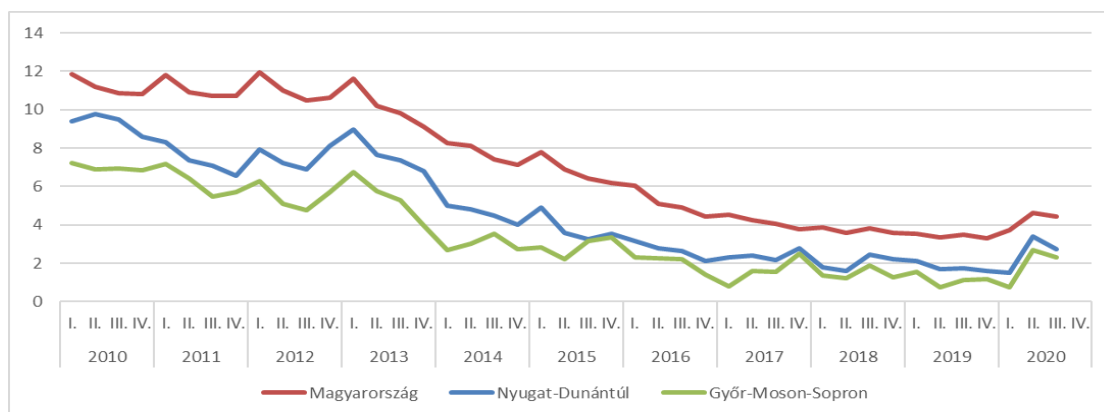

Forrás: KSH Magyarország 2019 kiadvány, 155. o.

6.3.2. A munkanélküliség alakulása

A dinamikusan fejlődő és külföld felé is nyitott munkaerőpiaca miatt Győr-Moson-Sopron megye foglalkoztatási, és ezzel párhuzamosan a **munkanélküliségi mutatói** is országosan kiemelkedők voltak az elmúlt évtizedekben. A megye pozíciója nem változott ebből a szempontból, sőt a 2008-as válság zavarai utáni visszarendeződés során a munkanélküliség gyakorlatilag „eltűnt” a megyéből, amikor 2017 első negyedévében a munkanélküliségi ráta 0,8-as értéket mutatott. Ugyanezzel az értékkel indult a 2020-as év is, majd a járványügyi korlátozások következtében a II. negyedévben 2,7-re ugrott, ami a III. negyedévre 2,3 –ra csökkent (**24. ábra**). A megyében az összesen 3310 főnyi nyilvántartott álláskeresőnek a 27 %-a (907 fő) volt a munkaerőpiacról kiszorult idősebb (55 év feletti) korcsoport 2019-ben.

24. ábra: Munkanélküliségi ráta változása Győr-Moson-Sopron megyében (%), 2010-2020 között

Forrás: KSH összefoglaló táblák (STADAT)

6.3.3. A munkanélküliek ellátása, a foglalkoztatás elősegítése

A munkanélküliségi rátához hasonlóan az **álláskeresői járadékban részesülők számaránya** is mindvégig alacsony volt a megyében. A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálatnál rendelkezésre álló legutolsó adat szerint 2021 januárjában a nyilvántartott álláskeresők száma 4 894 fő volt, az álláskeresői járadékban részesülők létszáma pedig 2 261 fő volt, a kifizetett járadékok átlagos összege 131 069 Ft, ami országos összehasonlításban a legmagasabb ilyen tétel. Ez a szám is a járvány utáni visszarendeződést mutatja.

A 2019-es évben **az álláskeresői járadékban részesülők számának** havi átlaga 2 081 fő volt, ehhez képest 2020-ban a havi átlag 3 739 főre ugrott fel, úgy, hogy a szezonális szempontjából általában a legjobb adatokkal rendelkező nyári hónapokban a járadékban részesülők száma több éve nem tapasztalt magasságokba emelkedett. 2020 júniusa volt a csúcspont: ekkor 7 162 fő részesült a megyében álláskeresői járadékban. Ezt megelőzően a rendszerbe újonnan belépők nagy hányada 2020 áprilisában és májusában érkezett (az érintett két hónapban összesen 4 820 fő). A **nyilvántartott álláskeresők számának** éves átlaga (6 225 fő) így 2020-ban kétszerese volt a 2019-es értéknek (3 131 fő).

A **közfoglalkoztatás**, mint a foglalkoztatást elősegítő program, tekintettel a megye kiemelkedő foglalkoztatottsági eredményeire, arányaiban nem játszik akkora szerepet Győr-Moson-Sopron megye munkaügyi folyamataiban, mint például az ország keleti megyéiben. Az elmúlt tíz évben a közfoglalkoztatásba bevont és ott alkalmazottak éves átlagos száma mindvégig a legalacsonyabb volt Győr-Moson-Sopron megyében; 2014-től 2019-ig a közfoglalkoztatásba bevont megyei lakosok száma egyenletesen az egyharmadára csökkent, 2 149-ről 691-re. 2020-ban a járvány hatására sem történt elmozdulás, a csökkenés tovább folytatódott, az utolsó elérhető statisztika alapján a közfoglalkoztatottak száma a megyében 2020 novemberében 534 fő volt. Lakosságszám arányosan a Téli járásban található a legnagyobb arányú közfoglalkoztatás a megyében.

6.4. Jövedelmi helyzet

Amennyiben az ország **egy főre jutó bruttó nemzeti termék előállítás**a szempontjából erősortrendet állítunk fel a főváros és a megyék között, úgy a Győr-Moson-Sopron megyében működő vállalkozások és a lakosság hozzájárulásának mértéke kapcsán az elmúlt tíz év során a megye mindvégig a második helyen állt a főváros mögött. A megye GDP-je az országos átlag százalékában mérve mindvégig 100% felett alakult, a legmagasabb értéket 2016-ban érte el, akkor 133,7%-on állt, 2019-ben ez az érték 113,6% volt, ugyanebben az évben az egy főre jutó GDP 5,525 millió Ft volt, 800 ezer Forinttal több, mint a nyugat-dunántúl és 660 ezer Forinttal több, mint az országos érték.

Az önkormányzatok jövedelme

Nemzeti szinten a **helyi adóbevételek** az elmúlt tíz évben megduplázódtak, 2011-ben 482 milliárd Forint folyt be ilyen módon az önkormányzatokhoz, míg 2019-ben az így befolyó összeg már 1 005 milliárd forintot tett ki. A helyi adóbevétel Győr-Moson-Sopron megyében nem nőtt ilyen ütemben, a 2019-es növekmény 200 milliárddal több volt, mint 2011-ben. Az országos növekedéssel megegyező változást produkált ebben az időszakban a Csornai és a Kapuvári járás, míg a Pannonhalmi járásban volt a legnagyobb a változás. Itt a 2019-es bevételek két és félszer nagyobbak a 2011-es év eredményeihez képest. A legkisebb mértékű növekedés a helyi adóbevételek szempontjából a Győri járásban tapasztalható, ahol az összes Győr-Moson-Sopron megyében található járás közül nominálisan a legnagyobb bevételi összeg, 288 milliárd Forint, „csak” 68%-kal több, mint a 2011-es bevétel. Mivel a Győri járásban kisebb mértékű volt a növekedés, ezért arányaiban kisebb lett a járási bevétel hozzájárulása az összesített megyei bevételhez is, de a járás meghatározó szerepe továbbra is érzékelhető: 2019-ben megyei helyi adóbevételek közel 60%-a ebből a járásból folyt be (**17. táblázat**).

17. táblázat: Helyi adóbevételek mértéke és súlya a megyében és a járásokban (millió Ft, %), 2011-2019

	Helyi adóbevételek (millió Ft)		Helyi adóbevételek aránya megyében/országban (%)		Helyi adó aránya a tárgyévi bevételekből (%)	
	2011	2019	2011	2019	2011	2019
Járások						
Csornai	620	1290	2,0	2,6	7,7	17,1
Győri	19786	28858	64,1	57,7	31,5	46,6
Kapuvári	585	1198	1,9	2,4	7,8	19,9
Mosonmagyaróvári	4566	8963	14,8	17,9	22,7	43,2
Pannonhalmi	165	424	0,5	0,8	6,9	12,5
Soproni	4977	8954	16,1	17,9	15,8	29,8
Téti	165	316	0,5	0,6	7,6	10,6
Győr-Moson-Sopron	30865	50003	100	100	23,0	37,7
Megyék						
Győr-Moson-Sopron	30865	50003	6,4	5,0	23,0	37,7
Komárom-Esztergom	19848	36446	4,1	3,6	26,0	42,0
Vas	12398	23196	2,6	2,3	17,1	27,9
Veszprém	16930	29010	3,5	2,9	16,8	28,9
Magyarország	482107	1005259	100	100	18,0	31,5

Forrás: TEIR – Önkormányzati költségvetés adatai

Az önkormányzati gazdálkodás átalakulását mutatja a helyi adóbevételek arányának megváltozása és szerepének felértékelődése az összes bevétel között. Ebben az esetben az **iparűzési adó** játszik nagy szerepet az egyes megyék, járások eredményeinek alakulásában. 2019-ben 20 megyei település nem számolhatott iparűzési adóval. Hegykő az egyetlen település a megyében, ahol az idegenforgalmi adó részesedése a helyi adóbevételekből megelőzi az

iparűzési adóét. A legnagyobb iparűzési adóbevétellel 2019-ben Győr, Sopron és Mosonmagyaróvár rendelkezett a megye települései közül.

Nemzeti szinten a **helyi bevételek aránya** 2011-ben még csak 18%-ot tett ki az önkormányzatok összes bevételei között, ez az arány 2019-ben már 31%-ra nőtt. Megyei szinten ezen országos aránynál jobb értéket Győr-Moson-Sopron megye (37,7%), szomszédai közül pedig csak Komárom-Esztergom megye tud felmutatni (42%). Járási szinten kiemelkedő a Győri járás (46,6%) és a Mosonmagyaróvári járás (43,2%) országos arányt meghaladó értéke, míg a legrosszabb aránnyal a Téti járás (10,7%) bír.

6.4.1. A lakosság jövedelme

2019-ben és 2020-ban a fővárosban és minden megyében nőttek az **átlagkeresetek** Magyarországon. A béremelkedés mértéke térségenként nagyon szóródott: a szomszédos megyék közül Vas megyében volt az egyik legkisebb (7,9%), míg Győr-Moson-Sopron megyében a legnagyobb (11,28%), ha 2019 és 2020 első féléves adatait hasonlítjuk össze. A főváros mellett a magyarországi megyék közül egyedül Győr-Moson-Sopron megye lakóinak átlagkeresete haladta meg a nemzetgazdasági átlagot, itt a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete 2020. I-III. negyedévében 272 086 Ft volt, ami 10 000 forinttal volt több mint az országos átlag és közel 54 000 forinttal kevesebb, mint a fővárosi átlagkereset.

Amennyiben a lakosság jövedelmeinek alakulását a **személyi jövedelemadó alapjául szolgáló éves jövedelem** összegének változásán és az országos átlaghoz való viszonyában ábrázoljuk, úgy láthatóvá válik, hogy megyei szinten az elmúlt egy évtized során Komárom-Esztergom megye volt az, ahol ezek az értékek rendre magasabbak a Győr-Moson-Sopron megyeinél, ahol az érték egyre inkább közelít az országosan mért átlagértékhez. Vas megye 2018-ra érte be és hagyta le (**18. táblázat**). 2018-ban már mindegyik vizsgált megyében az országos átlagérték feletti volt az egy lakosra jutó SZJA alapot képező jövedelem összege.

18. táblázat: A lakossági jövedelmek alakulása (ezer Ft), 2010-2018

	Egy állandó lakosra jutó személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem					
	ezer Ft			az országos átlag százalékában		
Járas	2010	2015	2018	2010	2015	2018
Csornai	771	1034	1419	95,8	105	103,3
Győri	994	1277	1716	123,6	129,6	125
Kapuvári	722	882	1183	89,8	89,6	86,2
Mosonmagyaróvári	807	920	1227	100,4	93,4	89,4
Pannonhalmi	776	1091	1526	96,5	110,8	111,1
Soproni	770	834	1089	95,7	84,7	79,3
Téti	791	1096	1534	98,3	111,3	111,7
Megye	2010	2015	2018	2010	2015	2018
Győr-Moson-Sopron	869	1070	1437	108,0	108,7	104,6

Komárom-Esztergom	890	1101	1549	110,7	111,8	112,8
Vas	850	1067	1442	105,6	108,3	105
Veszprém	791	996	1414	98,3	101,1	103
Magyarország	804	985	1373	100	100	100

Forrás: TEIR – NAV SZJA adatok

Ha Győr-Moson-Sopron megye SZJA adatait a járásokra fókuszálva vizsgáljuk, akkor a lakosság jövedelmi viszonyainak **belső területi alapú különbségeire** is fény derül. A Soproni, Kapuvári és Mosonmagyaróvári járásban az egy lakosra jutó SZJA alap az országos átlag alatti, aminek oka a nagyszámú, külföldön, többnyire Ausztriában dolgozó és ott adózó lakos lehet. Ezzel szemben magasan az országos átlag feletti az érték a Győri járásban.

6.5. Nevelés-oktatás

A megye lakosságának növekedési trendjei eltérnek a környező megyék, illetve az országosan tapasztalható trendektől, ami alatt a legfiatalabb korosztályi csoport növekményét is értjük az elmúlt tíz év távlatában. A megyében élő 3 év alatti gyermekek száma: 14.333; a megyében működő **bölcsődei ellátást** nyújtó férőhelyek száma: 2446; jelenleg futó pályázatokból megvalósuló bölcsődei ellátást nyújtó férőhelyek: 37 településen 742 önkormányzati férőhely, 24 egyházi férőhely; a települési önkormányzatok által jelzett további igény a bölcsődei ellátást nyújtó férőhelyek iránt: 543. 2021. március 31-én összesen 59 településen volt elérhető a megyében bölcsődei ellátás, ez a megyében található 183 településre vetítve 32 %.

Azonban az óvodába beírt és általános iskolában tanuló gyermekek számarányának változása ezzel ellentétesen alakult a vizsgált évtizedben. Az **óvodai gyesekszám** a megyében a 2011 és 2014 között fokozatosan csökkent, majd a 2015-ös, a gyermekek hároméves korától kötelezővé tett óvodai részvételt előíró köznevelési törvény hatására kezdett emelkedni. 2019-ben az óvodások száma a 15 496 fő volt, ami megközelíti az elmúlt évtized legmagasabb értékét a 2012-es 15 632 fős számot. Ehhez mérten alakul a megye nevelési és oktatási intézményeinek számaránya és a rendszer telítettsége is.

Az **óvodai csoportok számának** alakulásán a fentiekben említett hullámvölgy nem látszott, számuk folyamatosan emelkedett. 2019-ben a megyében működő 721 óvodai csoport kiemelkedőnek mondható a Nyugat-dunántúli összehasonlításban. A vizsgált évben a megye 283 településéből 47-ben nem volt óvodai ellátás helyben, ezen falvak, két kivétellel (Győrasszonyfa, Feketeerdő) mindegyike 500 fő alatti törpetelepülések. Az óvodai feladatellátási helyek száma 224-ről 235-re nőtt 2010 és 2019 között a megyében.

Győr-Moson-Sopron megyében az **általános iskolások száma** a vizsgált évtized során, folyamatosan növekedett: 2011-ben 32 042 fő volt az általános iskolás korosztály számaránya, az évtized végén ez a szám közel kétezer ötszáz fővel

(7,2%-kal) már 34 530 főre emelkedett. A korábbi évtizedek az általános iskolák számának csökkenését hozták. Ezt a folyamatot a közoktatási intézmények tankerületi központok alá szervezésével és támogatásokkal sikerült megállítani. 2010-ben az **általános iskolai feladatellátási helyek** száma a megyében 174 volt, ami 2019-ben 184-re nőtt (**19. táblázat**). Ezzel együtt a főállású **pedagógusok száma** is növekedésnek indult, 2010-ben 3 130, 2019-ben 3 347 pedagógus tanított a megye általános iskoláiban. Az egy pedagógusra jutó gyerekszám (10) nem változott az elmúlt évtizedben.

A **középiskolai feladatellátási helyek** közül gimnáziumokat, szakgimnáziumokat, szakiskolai és készségfejlesztő iskolákat és szakközépiskolákat tartanak számon a megyében. A szervezeti átalakítások miatt a változások a korábbi évtizeddel nehezen vethetők össze. A középiskolai feladatellátási helyek háromnegyede két városban, Sopronban és Győrben található. Győr igazi iskolaközpontként funkcionál, hiszen a 2019-ben működő 95 feladatellátási helyből 47 ebben a városban volt megtalálható. A két említett város mellett még Mosonmagyaróvár és Csorna rendelkezik számottevő középiskolai kapacitással, illetve Kapuváron három, Fertődön, Kimlén, Lébényben, Mezőörsön és Pannonhalmán vehető igénybe egy-egy középfokú oktatási intézmény szolgáltatásai a megyében.

19. táblázat: Bölcsődei, óvodai, köz- és szakoktatási feladatellátási helyek a megye járásaiban (db), 2019

Járás	Települések száma	Működő bölcsődék	Óvodai feladatellátási helyek (gyógyászati neveléssel együtt)	Általános iskolai feladatellátási helyek (gyógyászati oktatással együtt)	Gimnáziumi feladatellátási helyek	Szakgimnáziumi feladatellátási helyek	Szakiskola és készségfejlesztő iskolai feladatellátási helyek	Szakközépiskolai feladatellátási helyek
Csornai	33	1	24	16	0	2	2	3
Győri	35	24	86	66	15	20	2	11
Kapuvári	20	2	17	13	2			1
Mosonmagyaróvári	26	10	34	31	4	3	1	4
Pannonhalmi	17	3	11	9	1	0	0	0
Soproni	38	8	53	41	6	10	4	4
Téti	14	1	10	8	0	0	0	0
Összesen	183	49	235	184	28	35	9	23

Forrás: TEIR – KSH T-STAR

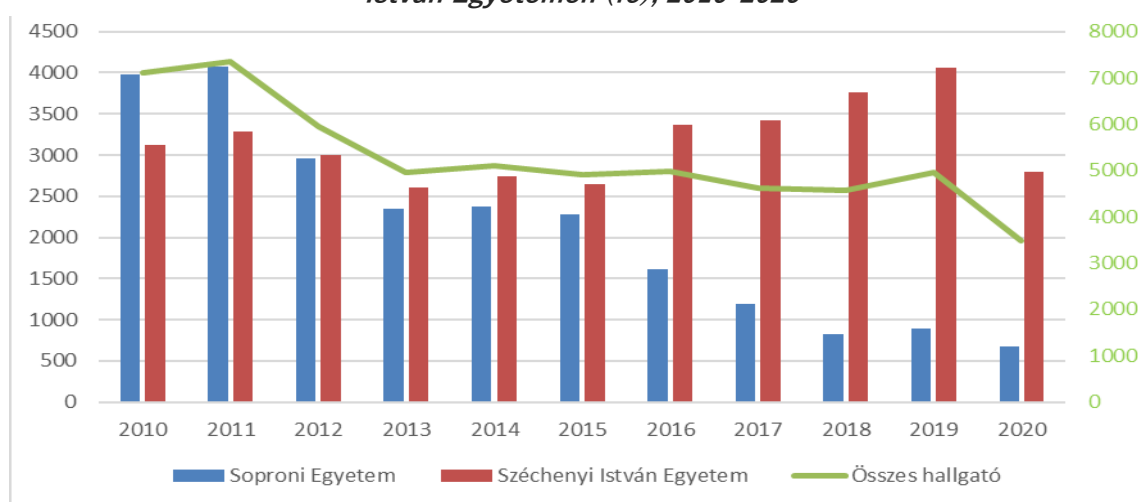
A vizsgált időszak során az **egyházi iskolák** térnyerésének lehetünk tanúi, főként a gimnáziumi oktatás vonatkozásában. Szintén nagy átalakuláson ment keresztül a **szakoktatás** is az utóbbi években a szakképzési centrumok felügyelete alatt, enyhítendő a megyében egyre nagyobb méreteket öltő szakemberhiányt. Az alábbi **megyei hiányszakmákat** sorolták fel a 2019-2020-as tanévben a Szabóky

Adolf Szakképzési ösztöndíjra jogosító szakképesítések listája alapján: ács, hegesztő, gépi forgácsoló, gazda, dísznövénykertész, gyakorló ápoló, szociális gondozó és ápoló, kőműves, központifűtés- és gázhálózat rendszerszerelő, ipari gépész, virágkötő és virágkereskedő, műanyagfeldolgozó, villanszerelő, szakács, járműipari fémalkatrész-gyártó, gyakorló csecsemő- és gyermekápoló, eladó, asztalos, húsipari termékgyártó, mechatronikai technikus. 2020-tól a szakképzés újabb általános átalakítása indult el.

A megye **felsőoktatási kínálata** jelentősen nem változott, azonban szerkezeti és szervezeti átalakításokra sor került az elmúlt évtized során, aminek során a felsőoktatási központ szerepét egyre inkább Győr és azon belül a Széchenyi Egyetem látja el a megyében és a régióban egyaránt. A soproni székhelyű Nyugat-magyarországi Egyetem (NYME, 2017-től Soproni Egyetem, SE) két karát, az Apáczai Csere János Kart (Győr) és a Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kart (Mosonmagyaróvár) a Széchenyi István Egyetemhez (SZE) csatolták 2016. január 1-jén, így a győri egyetem karainak és hallgatóinak száma tovább növekedett. További változásnak tekinthető a Széchenyi István Egyetem alapítványi fenntartású egyetemmé alakítása 2020. augusztus 1-vel, ami egy új típusú működés alapjait jelenti a jövőben.

A két képzési hely összesített adataiból kitűnik, hogy az **újonnan felvett hallgatók száma** összességében megfeleződött 2020-ra, úgy, hogy a Soproni Egyetem az átalakítások és az általánosan, országsszerte észlelhető hallgatói létszám csökkenése miatt folyamatosan veszített új hallgatói létszámából, míg a Széchenyi Egyetem az átalakítással növelni tudta újonnan beérkező hallgatói számát, de ez a növekedés a 2020-2021-es tanévben már megtorpanni látszik (25. ábra).

25. ábra: Felvett hallgatók számának alakulása a Soproni Egyetemen és a Széchenyi István Egyetemen (fő), 2010-2020

Forrás: Felvi.hu alapján saját szerkesztés

A két egyetem **beiskolázási körzete** alapján regionális jelentőségű és vonzáskörzettel bíró intézményekről beszélhetünk. A 2019-es beiskolázási

adatokra építve elmondható, hogy a hallgatók kicsit több mint egyharmada Győr-Moson-Sopron megyéből érkezik az intézményekbe. További fontos beiskolázási körzetként pedig a szomszédos megyék értelmezhetők, más-más arányokkal Sopron és Győr esetében. Míg a Széchenyi István Egyetem esetében Komárom-Esztergom (12,2%), Vas (9,4%), Veszprém (9,2%), Pest (6%) és Budapest (5,3%) addig a Soproni Egyetem esetében Vas (20,4%), Veszprém (8,8%), Zala (6,8%), Pest (5%) és Komárom-Esztergom (4,9%) alkotják azon megyék csoportját, ahonnan arányaiban a legtöbb első éves beiratkozó érkezett 2019-ben.

Győr-Moson-Sopron megye a magyar **felsőoktatási erőterben** köztes helyzetet foglal el, amennyiben a felsőoktatási kapacitásokat (1000 lakosra jutó felsőoktatásban részt vevő hallgatók száma képzési hely alapján) vagy a felsőoktatási potenciált, (nappalis egyetemi hallgatók nominális száma 2019-ben, a képzési hely alapján) vizsgáljuk. Budapest (110 894 fő) után ebben az erőssorrendben a hagyományosan nagy, regionális egyetemi központokkal rendelkező megyék Csongrád (17 531 fő), Baranya (15 069 fő) és Hajdú-Bihar (21 479 fő) előzik csak meg Győr-Moson-Sopron megyét (9 374 fő), ami értékeivel önmagában képez egy átmeneti pontot a többi, a felsőoktatás szempontjából nem annyira erőteljes megyékhez képest. Külön kielemezendő – az országosan prioritásként kezelt és pályázatokkal támogatott programok keretében egyre nagyobb számban megjelenő – külföldi hallgatók jelenléte és hatásuk a megyeszékhelyen, Győrben.

6.6. Egészségügy, szociális ellátás

6.6.1. A lakosság egészségi állapotának főbb jellemzői

A születéskor várható **átlagos élettartam** mindkét nem esetében 1,2 évvel nőtt 2012 és 2019 között. Győr-Moson-Sopron megyében a férfiaknál ez az érték 74,24 év, míg a nőknél átlépte a 80 évet, 80,94 év. A környező megyékben számolt születéskor várható átlagos élettartam értékek minden esetben alacsonyabbak ennél. Az országban egyedül még Veszprém megyében számoltak 80 év feletti értékeket a nők részére. A **csecsemőhalandóság** tovább csökkent az elmúlt tíz év alatt a megyében, a 2010-es 4,9-es érték 2019-ben már 1,7, amivel Győr-Moson-Soproné a legalacsonyabb mutató a magyarországi megyék között.

Győr-Moson-Sopron megyében átlagosan 5300 ember halt meg évente 2010 és 2019 között. A **standard halálozási arány** ebben az időszakban az országos arányoknak megfelelően alakult, fokozatosan javult, mind a férfiak, de különösen a nők esetében az országos arányokhoz képest kedvezőbb értékeket mutatott az összhálózás tekintetében, akár a korai akár az időskori mortalitást vizsgáljuk. De a megyei adatok még így sem közelítik meg az Európai Unió sokkal megnyugtatóbb, standardizált halálozási arányait egyik haláloki csoportban sem.

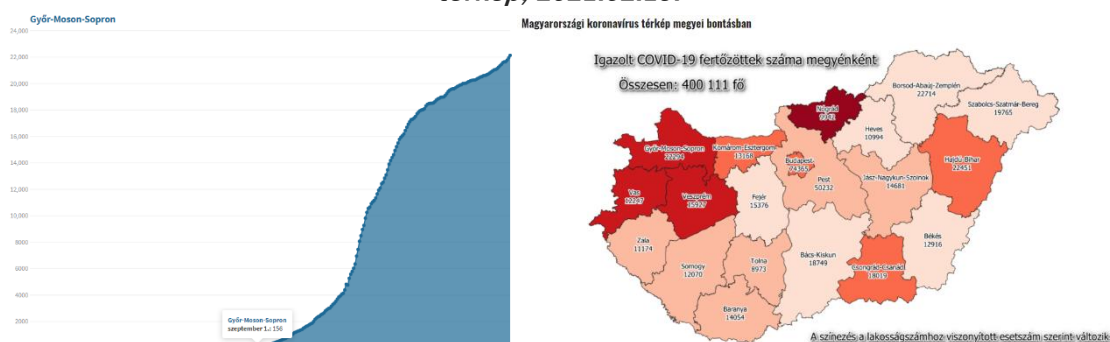
A **leggyakoribb halálokok** az országos trendeknek megfelelően a megyében is a keringéssel kapcsolatosak, ahol a férfiak jóval mortalitása magasabb, mint a nőké. A legjelentősebb csökkenés az alábbi csoportok és

halálokok között történt az elmúlt időszakban: 0-64 év közötti, illetve a 65 év feletti férfiak légzőszervi halálocai, 0-64 év közötti nők és a 65 év feletti férfiak emésztőrendszeri halálocai,

A **halálozási trendeket** a járvány teljesen átírta az egész világon, ami alól Magyarország és megyéi sem kivételek. A 2019-es halálozási számhoz képest jelentősen, 15%-kal nőtt meg a halálozások száma a pandémia miatt 2020-ban, ebben az évben 6094 halottja volt a megyének. 2019 és 2020 évek közötti eltérés országos aránya 8%-volt, Baranya megye (16%) után a Győr-Moson-Sopron (15%) és Veszprém (14%) megyékben voltak a legmagasabb arányú eltérések. Komárom-Esztergom és Vas megyében is az országos átlag feletti növekedés volt kimutatható.

Amennyiben csak a COVID-19 fertőzöttekkel kapcsolatos statisztikák területi aspektusait vizsgáljuk, úgy kitűnik, hogy jelenleg (2021. február), Nógrád megye mellett a Nyugat-Dunántúl érintett a legjobban a járvány szempontjából. A 100 000 lakosra jutó fertőzöttek száma Nógrád megye (5308 fő) Vas megye (4852 fő) után Győr-Moson-Sopron megyében (4806 fő) a legmagasabb az országban, ezt követi Veszprém megye (4684 fő) (**26. ábra**).

26. ábra: Igazolt COVID-19 fertőzöttek számának alakulása és a megyei koronavírus térkép, 2021.02.19.

Forrás: www.pandemia.hu (magyarországi adatok megyei bontásban)

6.6.2. Egészségügyi ellátás

Az **alapfokú orvosi ellátás** kapcsán elmondható, hogy országos összehasonlításban Győr-Moson-Sopron megyében a legmagasabb az egy háziiorvosra és gyermekorvosra jutó lakosok száma. 2019-ben 1 878 lakos jutott egy háziiorvosra, míg országosan csak 1 625 fő. A megyei érték 2010-hez képest 13%-os emelkedést mutat, míg az országos érték csak 5%-kal nőtt (**20. táblázat**).

20. táblázat: Háziiorvosi ellátottság és betegforgalom változása (fő, %-os változás), 2010, 2019, 2021

Terület	Egy háziiorvosra és gyermekorvosra jutó lakos (fő)			Háziiorvosok betegforgalma 1000 lakosra (alkalom)			Tartósan betöltetlen háziiorvosi praxisok száma
	2010	2019	Vált.	2010	2019	Vált.	
Győr-Moson-Sopron	1660	1878	+13,1	5668	5171	-9,6	12

Komárom-Esztergom	1639	1610	-1,8	5753	5795	0	5
Veszprém	1606	1681	+4,7	5602	5769	+2,9	10
Vas	1498	1640	+9,4	6233	5943	-4,8	11
Ország összesen	1548	1625	+4,9	5738	5702	-0,4	352

Forrás: KSH összefoglaló táblák (STADAT), KSH T-STAR és OKF adatok alapján

Az egy orvosra jutó **ellátotti arány** azonban nem a nagyszámú, hiányzó körzeti orvosi praxis, hanem a lakosságnövekmény eredménye. Az Országos Kórházi Főigazgatóság Alapellátásfejlesztési Igazgatóságának legfrissebb (2021. február 1.) adatszolgáltatásából kiderül, hogy Győr-Moson-Sopron megyében a **tartósan betöltetlen háziorvosi körzetek** száma 12, amiből négy felnőtt, egy gyerek és hét vegyes körzetet tartanak számon. Ez az érték a szomszédos megyékhez képest rosszabb, hiszen Komárom-Esztergom megyében, ahol a legkisebb országos viszonylatban ez a szám csak öt ilyen körzet van, míg Veszprém megyében 10, Vas megyében pedig 11, de jóval alacsonyabb, mint az ország észak-keleti megyéiben mért értékek és alacsonyabb az országos átlagnál is, ami ebben az esetben 17,6. A két legrégebben ellátatlan körzetként számontartott hely a megyében Rábatamási és Rábakecöl településhez tartozik, mindkettő 2008 óta tartósan ellátatlan körzet, ahol az ellátás csak helyettesítéssel megoldott.

Az **egészségügyi ellátás** országos nagy reformjára 2012-ben került sor Magyarországon, aminek folyamán egy többszintű, progresszív ellátási rendszer kialakítása történt meg, ahol az alapszintű ellátást a lakóhely közelében, míg a szakellátást (járóbeteg és fekvőbeteg ellátást) területi elven szerveződő rendszerben működő kórházakkal kívánták lefedni. A járóbeteg ellátás városi szinten szerveződött, önálló szakrendelők vagy kórházak részlegeiként működő egységekkel. A területi rendszerben nyolc térséget állapítottak meg, ahol egy **vezető kórházat, térségi progresszív központot** jelöltek ki. Nyugat-Dunántúl esetében a térségi központ a győri Petz Aladár Megyei Oktató Kórház lett. Jól mutatja a győri kórház súlyát a megyében, hogy az aktív ágyak számának kétharmada ebben az intézményben található. Csornán és Kapuváron ezzel szemben nincsen aktív ágy (**21. táblázat**). Összehasonlítva a 2012-ben kidolgozott rendszer adatait a 2019-es statisztikákkal elmondható, hogy az akkor kialakított ágyszámok megmaradtak. További változásokra és még nagyobb fokú centralizációra a 2020. novemberben beindított újabb átalakítások alapján lehet számítani, amiknek a hatása jelenleg még nem mérhető, egyrészt az átalakítás kezdeti stádiuma miatt, másrészt a járványügyi intézkedések speciális körülményei miatt. Az átalakítás egyik fő célja az állami és a magánegészségügy rendezett körülmények között történő szétválasztása. Ezen átalakítások következtében a kórházak korábbi fenntartója, az Állami Egészségügyi Ellátó Központ, helyébe 2021. január 1-vel a nagyobb jogköröket kapó Országos

Kórházi Főigazgatóság lépett és szervezi az általános betegellátási rendet az alapellátástól a megyei kórházakig.

21. táblázat: Állami tulajdonú, központi egészségügyi intézmények ágyszámai (db), 2019

Intézmény neve	Aktív ágyak száma összesen	Krónikus ágyak száma összesen	Ágyak száma összesen	Nappali kórház ellátás
Petz Aladár Megyei Oktató Kórház, Győr	1081	402	1483	39
Soproni Erzsébet Oktató Kórház és Rehabilitációs Intézet	413	588	1001	0
Karolina Kórház és Rendelőintézet, Mosonmagyaróvár	164	147	311	0
Csornai Margit Kórház	0	156	156	12
Lumniczer Sándor Kórház-Rendelőintézet, Kapuvár	0	278	278	0
Központi intézmények összesen	1658	1571	3229	51

Forrás: NEAK

A megyében a központi kórház mellett további **városi kórházak** is működnek, szám szerint négy (Sopronban, Mosonmagyaróváron, Kapuváron és Csornán). Az egészségügyi rendszer átalakulásának legfrissebb fejleményei abba az irányba mutatnak, hogy a mosonmagyaróvári, a csornai, és a kapuvári kórház is a győri centrumkórház irányítása alá fog tartozni, 2021. január közepe óta pedig már a munkáltatói jogkört a győri kórház intézményvezető gyakorolja. Ilyen értelemben az intézmény feladatköre egyre összetettebb lesz, amely szükségessé teszi a megye egészségügyi ellátásának szakmai racionalizálását. A megyében az intézményi statisztikák számontartanak továbbá egy **magánkézben lévő intézményt** is, a győri Kardirex Egészségügyi Központ Kft. által üzemeltetett, kizárólag járóbeteg ellátással foglalkozó szolgáltatót. Számítani lehet a magánszolgáltatók számának és szolgáltatásaik számosságának növekedésére, ahol a fizetőképes kereslet megteremtheti a jövőben azt a folyamatot, ami a fővárosban már évek óta zajlik. A fent említett szolgáltató esetében is látható, hogy több szakágban nyújt már ma szolgáltatást, mint a megye kisebb kórházai (22. táblázat).

22. táblázat: Szakellátások megléte a megye kórházaiban 2019

	Győr	Sopron	Moson-magyaróvár	Kapuvár	Csorna
Belgyógyászat	+	+	+	-	-
Sebészet	+	+	+	+	+
Szülészet-nőgyógyászat	+	+	+	+	+
Csecsemő- és gyermek-gyógyászat	+	+	+	-	-
Fül-orr-gégegyógyászat	+	+	+	-	-
Szemészet	+	+	+	-	-
Bőrgyógyászat	+	+	+	-	-
Neurológia	+	+	+	-	-

Ortopédia-traumatológia	+	+	+	+	-
Urológia	+	+	+	+	-
Klinikai onkológia	+	+	+	-	-
Reumatológia	+	+	+	-	-
Aneszteziológiai és intenzív betegellátás	+	+	+	-	-
Infektológia	+	+	-	-	-
Arc-, állcsont- és szájsebészet	+	-	-	-	-
Pszichiátria	+	+	+	-	-
Tüdőgyógyászat (pulmonológia)	+	+	+	-	-
Plasztikai- és égés-sebészet	+	+	-	-	-
Kardiológia	+	+	+	-	-
Sürgősségi betegellátás	+	+	+	-	-

Forrás: NEAK

A **magán-jellegű szakrendelések mellett** a megye nagyvárosaiban (Győrben, Mosonmagyaróváron, Sopronban az elmúlt évtizedben szintén kiépült egy többszereplős, széleskörű szolgáltatásokat nyújtó, egészségügyi magánlabor- és diagnosztikai hálózat is, általában országos magánegészségügyi vállalkozások kihelyezett központjaiként. Az egyszerű laborvizsgálatok vagy a komplexebb laborvizsgálati csomagok orvosi javaslat vagy beutaló nélkül is elérhetőek itt. Győrben a különböző laborvizsgálatok mellett már CT-, MR-, mammográfiás és ultrahangvizsgálatok is igénybe vehetők magánúton.

A **gyógyszertárak** száma a megyében a 2010-es szolgáltatási állapothoz képest 15-tel csökkent. 2019-ben 100 gyógyszertár működött, ehhez kapcsolódott még további 45 darab fiókgyógyszertár.

6.6.3. Szociális ellátás

Hajléktalanellátás a megyében hivatalosan a három nagyvárosban érhető el. Győrben, Sopronban és Mosonmagyaróváron működik egy-egy nappali ellátást nyújtó intézmény, összesen 150 főnek biztosítva szolgáltatásokat.

A **fogyatékosok** nappali ellátását biztosító intézmények szintén a városokhoz köthetők. Győr, Sopron és Mosonmagyaróvár mellett Kapuváron és Csornán is működik ilyen profilú intézmény. Ezen intézmények 2019-ben összesen 229 főnek tudtak ellátást biztosítani.

Az **idősekkel** kapcsolatos ellátások és személyes szolgáltatások a települések széles körében elérhetőek. 2019-ben a megye 120 településén összesen 1 832 szépkorú személy részesült házi segítségnyújtásban, 67 településen 1 068-an jelzőrendszeres házi segítségnyújtás során kapnak a mindennapi teendőikhez támogatást. Az így megsegített emberek kétharmada győri, mosonmagyaróvári, vagy kapuvári. Időskorúak gondozóháza 5, míg időotthon 18 településen működik a megyében. A szakosított ellátás részeként működő 35 **időotthonban** összesen 2 098 lakót tudnak elszállásolni a megyében. Ezen intézmények kihasználtsága a legtöbb esetben 100%-os, a

várólisták meglehetősen hosszúak. Az idősek nappali ellátása 18 településen vehető igénybe, összesen 863 férőhellyel. A **szociális étkeztetésben** 4 981 fő vett részt a megyében 2019-ben.

A szociális alapszolgáltatásokban és a nappali ellátásban 571 fő dolgozott a megyei intézményekben, belőlük 348 fő ápolási, gondozási munkát végzett. A **szociális szférában dolgozók** aránya ezen a téren csökkenést mutat a megyében. A 2019-es év foglalkoztatotti száma közel egynegyedével kevesebb, mint a 2010-es évben, úgy, hogy az intézmények száma és az ott található férőhelyek mennyisége szinte alig változott az elmúlt időszakban.

A megye gyermekvédelmi ellátórendszerének működéséhez többek között a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia indikátorok áttekintésével juthatunk közelebb. A további területi indikátorok kapcsán nehéz az elmúlt tíz év kapcsán trendek bemutatása és az időbeni összehasonlítás, mivel a legtöbb adat kapcsán 2017 óta új módszertan van érvényben a gyűjtés kapcsán.

A gyermekek napközbeni ellátásában részesülő gyermekek aránya a napközbeni ellátásban a megyében 2019-ben 16% volt, ami az országos átlagnak felel meg.

Család és gyermekjóléti központok a járási székhelyeken találhatóak, a megye városaiban (Csorna, Győr, Kapuvár, Mosonmagyaróvár, Pannonhalma, Sopron, Tét). Család és gyermekjóléti szolgálatok a járási székhelyeken túl további településeken is működnek. Ezek a települések a következők: Abda, Beled, Dunaszeg, Fertőd, Fertőszentmiklós, Győrújbarát, Győrújfalú, Győrzámoly, Kisbajcs, Kóny, Lövő, Nagyszentjános. A veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma a megyében 1736 főt tett ki 2019-ben, ebből a védelembe vett gyermekek száma 534 fő volt ugyanakkor, vagyis a veszélyeztetett gyermekek közel egyharmada kerül védelembe súlyos veszélyeztetettség miatt.

A megyében összesen 28 településen elérhető bölcsődei szolgáltatás 49 bölcsődében, összesen 1864 férőhellyel.

6.7. Sport és rekreáció

A sportolással és rekreációs célú szabadidő eltöltéssel kapcsolatban az előző helyzetelemzésben nem szerepeltek információk, továbbá szinte minimális az ilyen tartalmú elérhető statisztikai indikátorok köre, főként csak vagy országos léptékű (KSH: Magyarország 2018) vagy lokális, főként a nagyobb városok és vonzáskörzetük szintjén érvényes adatok állnak rendelkezésre a sportkonceptiók megújítása miatt (pl. Győr: 2021-2026, Mosonmagyaróvár: 2018-2023). Továbbá bizonyos sajtónyilatkozatok segíthetnek a legfontosabb helyzetjelző adatok és folyamatok meghatározásában.

Országos viszonylatban (KSH: Magyarország 2018: 188) az látható, hogy a legtöbb rekreációs sporttevékenységet azok végzik, akik a munkájuk során keveset mozognak, 58%-uk heti rendszerességgel mozog, és közülük minden második személy legalább 4 órát. A nem dolgozók közül a tanulók a

legaktívabbak, több mint négyötödük heti rendszerességgel, közel felük hetente legalább 4 órát tölt testedzéssel. Összességében viszont országos szinten kijelenthető, hogy egyre kevesebben sportolnak (KSH 2019: 198). Az Európai Bizottság 2017. decemberi felméréséből ²² kiderült, hogy az unióban a megkérdezettek 46%-a, míg Magyarországon 53%-a soha nem sportol. Mindkét mutató nőtt a 2013-as felméréshez képest, az uniós arány 4, a magyar 9 százalékponttal. Magyarországon a férfiak 49, a nők 56%-a nem sportol. Korcsoportok szerint is vannak különbségek, az idősebbekre kisebb aktivitás jellemző. A 15–24 évesek 26%-a nem sportol, ez az uniós átlaghoz hasonló, a 25–39 évesek 44%-os arányszáma ugyanakkor 9 százalékponttal meghaladja az EU-28 átlagát. A házasságban élők 58%-a, az egyedülállók 28%-a nem sportol.

A **közép- és nagyvárosi övezetekre (vonzáskörzetekre)** vonatkozó korábban hivatkozott sportkon koncepciók (Győr, Mosonmagyaróvár példái) SWOT elemzése alapján kirajzolódó kép talán pontosabb képet fest **a kérdéskör megyei vonatkozásairól**, mivel területi szinten nem érhetőek el központi statisztikai indikátorok ebben a témakörben. Természetesen az alábbi tényezők nem érvényesek a megye minden térségére, településére, de a felmerülő erősségek és gyengeségek listája segíthet megtalálni a fejlesztési prioritásokat.

Pozitív jellemzők	Negatív jellemzők
► Sokszínű sportági paletta	► Legmagasabb szintű eredmények hiánya (néhány kivételtől eltekintve)
► Javuló, néhol magas szintű létesítmények	► Sportszakemberek hiánya
► Bizonyos területeken kiemelkedő élsport eredmények	► A versenysportot folytatók száma alacsony (különösen iskolás korban)
► Önkormányzat és cégek nyitottsága	► Lakosság sportolási és mozgási aktivitása és a sportolás iránti érdeklődése alacsony, szegmentált
► Tradicionális hagyományokkal rendelkező, sokszínű sportélet	► Ágazati együttműködések hiányosak
► Köznevelési intézmények ellátottsága, felszereltsége elfogadható	► Oktatási intézmények sportlétesítményei nem megfelelően biztosítják a sport alapjainak lefektetését
► Magas a sportszervezetek száma	► Munkahelyi, lakóközösségi sportszerveződések hiánya
► Önkormányzati háttértámogatás	► Sportszakmai együttműködések gyengék
► Erős lokális identitás	► Szétaprózódott finanszírozási szerkezet
► Felsőfokú tudásépítés a térségben biztosított (Egyetem)	► Alacsony szponzori támogatások
►	► Fizetőképes sportfogyasztók alacsony száma, aránya

A sporttal kapcsolatos kérdések az **ágazat differenciáltsága és sokszínűsége** miatt is összetettek, elkülönítve egymástól a közösségi sportokat és az élsportokat, megkülönböztetve a lakossági és szabadidő sportot, az oktatási

²² Sport and physical activity. Special Eurobarometer 472. European Commission, 2018. március

rendszerek sportját, a fogyatékkal élők, az idősek és az utánpótlásképzések sportját.

Példaként ismertethető a legfrissebb **győri sportfelmérések néhány eredménye** (1 141 fős, online kérdőíves adatfelvétel alapján 2020-ban). A városban a legnépszerűbb sportágak listáján sorrendben a női kézilabda, férfi labdarúgás, úszás, kajak-kenu, kosárlabda majd a jégkorong, atlétika és evezés szerepel. A leginkább rendszeresen látogatott rendezvények a kézilabdához és a labdarúgáshoz kapcsolódnak. A helyi közszolgáltatásokkal való lakossági elégedettség rangsorban a második helyen szerepelnek a sportolási lehetőségek. Különösen fontos kérdéssé válik az egyre nagyobb számú időskorú lakosság mobilizálása, bevonása a rekreációs célú sporttevékenységekbe és aktivitásokba. A lakossági kérdőíves felmérés rávilágított arra is, hogy a sporttevékenységek végzésének gyakorisága az életkor előrehaladtával jelentősen csökken, de a napi sportolás már 30 éves kor felett elkezd csökkenni, átteődik a hangsúly heti rendszerességű mozgásra. A lakosság sportaktivitásának növelése az egyik legnagyobb kihívásnak tekinthető ezen a téren. A sportrendezvények kedvező társadalmi hatásainak lakossági megítélése egyöntetűen pozitív volt, az ilyen események erősítik a közösségi kohéziót (pl. büszkeség, társasági élet), a fiatalok számára követendő mintákat közvetítenek.

2019-ben a megye 183 településének közel felében (86 településen) volt megtalálható sportcsarnok vagy sportpálya. Ez az arány 2011-ben még kilenc százalékkal volt kisebb a megyében, ekkor csak a megyei települések esetében 76 esetben volt működő sportcsarnok a település területén. Az elmúlt egy évtizedben az alábbi települések jutottak új intézményekhez: Dénesfa, Écs, Gyóró, Iván, Kópháza, Lövő, Mosonudvar, Nagycenk, Petőháza, Sobor, Sokorópátka, Tápszentmiklós, Töltéstava, Veszény. A sportolási lehetőségek megújítása és a már meglévő sportinfrastruktúra továbbfejlesztésére több pályázati lehetőség is nyílt az elmúlt időszakban. Egyrészt szakágazati pályázatokból épülhetett például új sportpálya, a Bozsik program keretében, de a településeknek lehetősége nyílt kisebb fejlesztések végigvitelére vidékfejlesztési programokból, de találhatunk példákat dedikált sportcélú fejlesztésekre is. Így újultak meg sportöltözők például Écsen, Börcsön és Veszprémvarsányban vagy Ravazdon és készült el egy sportpark Töltéstaván. A megyének jelenleg nincsen NBI-es labdarúgócsapata (2021-22-es idényben a Gyirmót kiharcolhatja ezt.) Jelen pillanatban két NBII-es, négy NBIII-as és 133 egyéb megyei labdarúgócsapat tevékenykedik a megyében. 240 labdarúgásra alkalmas sportpályát és stadiont tart számon a magyarfutball.hu adatbázisa.

A fentiekben említett sportpálya növekmény egy nagy hányada a Bozsik program keretében, fókuszáltnak a labdarúgó utánpótlás infrastrukturális lehetőségeit javítani hivatott pályázatból megvalósuló műfüves pályaépítést jelentett. 2012-től 2019 végéig összesen 32 db műfüves pályát adtak át a megyei településeken. Ennek egyharmadát a megyeszékhelyen, Győrbe, szám szerint 10 darabot. Az átadott pályák száma 2 és 5 között mozgott ebben az időszakban

éves szinten. Az alábbi megyei településeken épült műfüves pálya az elmúlt időszakban (zárójelben a pályák száma és az évek)

- ▶ Bőny (2016)
- ▶ Bősárkány (2014)
- ▶ Dénesfa (2016)
- ▶ Dunakiliti (2014)
- ▶ Dunasziget (2019)
- ▶ Fertőd (2017)
- ▶ Győr (10 db – 2012, 2014, 2019)
- ▶ Halászi (2 db - 2016, 2018)
- ▶ Hegykő (2013)
- ▶ Iván (2018)
- ▶ Kópháza (2017)
- ▶ Lövő (2016)
- ▶ Mosonmagyaróvár (3 db - 2013, 2015, 2017)
- ▶ Nyúl (2012)
- ▶ Rajka (2012)
- ▶ Sopron (3 db - 2015, 2016, 2017)
- ▶ Szany (2017)
- ▶ Vitnyéd (2017)

Bár a megye földrajzi adottságai miatt jól ellátott folyóvizekkel és tavakkal egyaránt, amik a vizes sportoknak és a vízhez köthető szabadidős tevékenységeknek és aktív pihenésnek adhat otthont, azonban szabadtéri strandokban és fürdőkben nem bővelkedik annyira (Petőháza, Halászi, Dunasziget, Lövő, Tómalom, Fertőrákos). Az egyes strandok gyógyfürdőként is üzemelnek, amennyiben az ott feltörő víz minősége erre lehetőséget ad (Kapuvár, Hegykő, Lipót, Mosonmagyaróvár, Győr, Csorna). Sportuszodaként használható uszodák Sopronban illetve Győrben működnek, további vizes sportoknak megfelelő sportközpontok (kajak-kenu, evezés) szintén a megyeszékhelyen, Győrben találhatóak.

Annál élénkebb ezzel szemben a hobbihorgász és a sporthorgász jelenlét a megyében. A megyében működő területei horgászegyesületek munkáját a Sporthorgász Egyesületek Győr-Moson Megyei Szövetsége fogja össze.²³ A kiadott jegyek száma folyamatosan nő. Míg 2018-ban 23768 állami jegyet értékesítettek a megye vizein, addig ez a szám 2019-re 9,2%-kal 25971-re nőtt. További fejlesztések történtek a megyében a víziturizmus és a kerékpáros turizmus kapcsán is, amik egyben a megyében élők szabadidős sportolását is hivatottak elősegíteni.

²³A Sporthorgász Egyesületek Győr-Moson Megyei Szövetségének honlapján megtalálható a megye összes horgászvize, illetve a sólyázásra alkalmas helyek.
<http://www.horgaszovgyor.hu/megyei-horgaszterkep/>

A megyében a lovaglásnak is nagy hagyománya van. A megyében öt fő szakág, a díjugrató 30, a díjlovas 14, a military 7, fogathajtó 15 és távlovagló 2 egyesülettel működik. Az egyesületek több szakágban is indítanak versenyzőt, így vannak átfedések a szakágak között. Az öt szakágban közel 200 igazolt megyei versenyző van. Sz ország második legnagyobb megyei lovas szövetsége a Győr-Moson-Sopron Megyei Lovas Szövetség. Jelenleg a megyei szövetséghez bejelentkezett egyesületek száma 39 ebből 17 van bejegyezve a megyeszékhelyen Győrben.

6.8. A megye kulturális intézményrendszere és szolgáltatásai

A megye kulturális szempontból rendkívül sokszínű és választékos programkínálattal és az ezt működtető intézményrendszerrel bír, ahol egyaránt jelen vannak közintézmények és az alulról jövő civil és nonprofit kezdeményezések egyaránt. Az intézményrendszerre vonatkozó területi statisztikák nem mindig fedik a valóságot, ezért kiegészítésre szorulnak. Ehhez a Nemzeti Művelődési Intézet (NMI) által összegyűjtött, éves kulturális adatgyűjtésből származó adattáblákból dolgoztunk, ahol nem csupán az intézményrendszer, de annak működése is bemutatásra kerül. (Főbb adatgyűjtési körök a következők: közművelődés, állatkertek, könyvtárak, múzeumok, levéltárak, kortárs kiállítások, színházak, hangversenyek, táncegyüttesek.)

A megyében egy állatkert működik Győrben a Xantus János Állatkert Közhasznú Nonprofit Kft. működtetésében. Az állatkertek szerepe jelentősen átalakult a rendszerváltás óta Magyarországon. A fajmegőrzés, fajmentés és a génállomány megőrzése mellett a tudományos ismeretterjesztés és a művészeti jellegű programok is megjelentek a programban. A győri állatkert az utóbbi tíz évben nagyívű fejlesztéseken esett át, ami jótékonyan hatott az országos ismertségére és a látogatottságára egyaránt. Az állatkert 2019-ben 289 foglalkozást kínált, aminek közel fele iskolai oktatást segítő előadás volt, amivel 20371 résztvevőt ért el. A 2019-es évben összesen 188885 látogatót fogadott az intézmény, aminek közel egynegyede (22,4%) volt 14 éven aluli.

Hangversenyek tekintetében, illetve a klasszikus zenei koncertek szervezőin között három megyei szereplőt említ az NMI statisztikája: a Győri Filharmonikus Zenekar mellett a Soproni Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekart és Fidelissima Alapítványt, ami egy vegyeskari énekkart takar. 2018-ban a Győri Filharmonikus Zenekar 146 hangversenyt tartott, amivel 62145 hallgatót ért el, alkalmanként átlagosan 425 látogatóval. A Soproni Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar ugyanekkor 41 hangversenyt rendezett, amivel 9400 hallgatót ért el, átlagosan 229 fős látogatói szám mellett. A hangversenyek száma mellett a bérletesek száma is fontos iránymutató lehet. Győrben 2018-ban 9759 bérletes volt, ezen bérletek 70%-a volt ifjúsági bérlet, míg Sopronban a 823 bérlet 57%-a volt ifjúsági bérlet, azonban a soproni zenekar bérletesei további öt község

hallgatóit is tartalmazzák, ahová a zenekar -kilátogat. A Győri Filharmonikus Zenekar Győr mellett további 6 városban játszott még 2018-ban.

A színházi színtéren szintén a megye nagyvárosai vannak jelen állandó intézményekkel. A Győri Nemzeti Színház és Vaskakas Bábszínház Győrben, míg a Soproni Petőfi Színház Sopronban és Fertőrákoson rendelkezik állandó épületekkel. A Pannonhalma Kulturális Közhasznú Nonprofit Kft, Gáti Oszkár vezetésével korábban Győrben, majd Pannonhalmán vitt befogadó színházat. Győrben további két, produkciós színházi csoport is működik civil szervezeti formában FAQ Színházi Egyesület és Import Impro Társulat néven. Ezen színházi társulatok 2019-ben 67 darabot mutattak be 1324 eladással, amivel 330 ezer színházlátogatónak nyújtottak élményt a megyében. Az adatbázis nem tartalmazza azokat, a főként egy településhez kötődő, amatőr szintű társulatokat, amelyek időről-időre előrukkolnak egy-egy színdarabbal, szervezve ezáltal az adott település közösségi és kulturális életét egyaránt, mint például a Dunaszegi Színjátszókör.

Múzeumok és kiállítóterek tekintetében is jól ellátott a megye, ahol már nem csupán a nagyobb települések szerepelnek programokkal és látnivalókkal. Az NMI adatbázisa 48 kiállítóhelyet tartalmaz a megyéből 18 településhez kötve. Ebből 12 Győrben, 16 Sopronban található, míg a további településeken 1-2 ilyen intézmény működik. Ezek a települések a következők: Ágfalva, Csorna, Felpéc, Fertőd, Fertőhomok, Fertőrákos, Fertőszéplak, Jánossomorja, Kapuvár, Mosonmagyaróvár, Nagycenk, Pannonhalma, Sarród, Szany, Tényő, Tét. Győrben 11 intézmény a Rómer Flóris Művészeti és Történelmi Múzeum tagintézményeként működik, míg Sopronban 9 kiállítóhely a Soproni Múzeum kiállítóhelye. A kiállítóhelyek zömében önkormányzati költségvetésből finanszírozottak (33), míg a fennmaradó intézmények közül 5 egyházi, 3 gazdasági társaság által üzemeltetett 4 pedig a központi költségvetés által támogatott. A kiállítóhelyek közel felében, 21 helyen összesen 79 időszakos kiállítást is rendeztek 2019-ben a 71 állandó kiállítás mellett. Az itt említett kiállítások összesen 454488 látogatót vonzottak ebben az évben. A leglátogatottabb öt kiállítóhely az alábbi helyszín volt (zárójelben az adott évben eladott összes jegy száma):

- ▶ Esterházy-kastély, Fertőd (105155)
- ▶ Soproni Múzeum-Storno Ház (77779)
- ▶ Pannonhalmi Főapátsági Múzeum (77529)
- ▶ Széchenyi István Emlékmúzeum, Nagycenk (40348)
- ▶ Egyházmegyei Kincstár és Könyvtár, Győr (32007)

Kortárs művészeti kiállítótérként egyedülként a jánossomorjai Balassi Bálint Művelődési Ház került be az NMI listájára 2017-ben, amikor három önálló képzőművészeti kiállítást összesen 940-en láttak.

Táncművészet kapcsán egyértelműen Győr a vezető intézmény. Az NMI adatbázisában szereplő két, tánccal foglalkozó intézmény mindegyike a

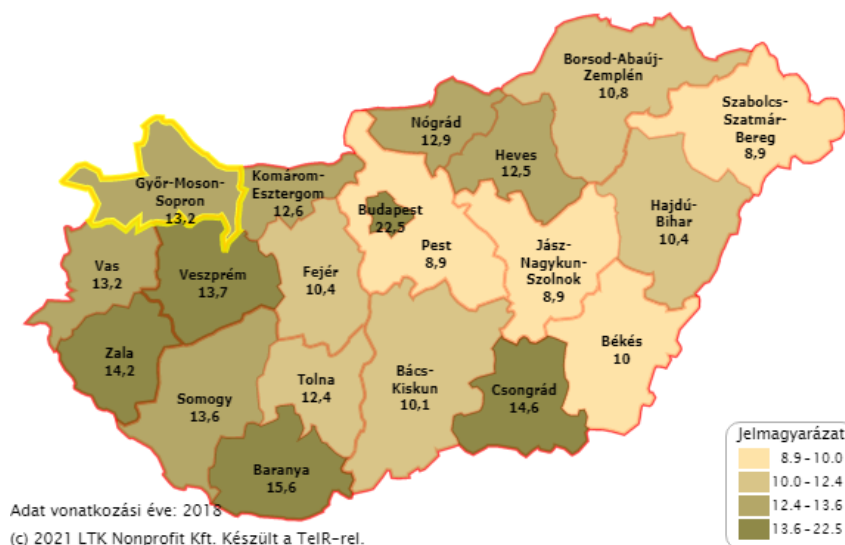
megyeszékhelyhez kötődik. A Győri Balett előadásait 2019-ben 31401 néző tekintette meg, míg a Jelenlét Színház programjára pedig 250-en voltak kíváncsiak.

A megye kulturális életének legfőbb szervezői azonban egyértelműen a települések saját kulturális terei, a régi, de fokozatosan megújuló kultúrházak épületeiben, új tartalmakkal és szolgáltatásokkal előrukkoló intézmények. Az NMI adatbázisában 279 ilyen intézmény szerepel, nincsen olyan település a megyében, ahol ne lenne megtalálható a közművelődés valamilyen formája. Van közöttük kulturális központ, művelődési ház, művelődési központ, többcélú és többfunkciós intézmény egyaránt. Döntő többségük települési vagy településrészi hatókörrel bíró intézmény. 29 közművelődési intézmény, 169 pedig közművelődési közösségiszíntérként van számon tartva. A legtöbb esetben egészen kicsi alapterülettel működő intézményekről beszélhetünk, hiszen a tevékenységet ellátó helyiségek száma a megyei intézmények esetében 2,8 db, ami kisebb, mint az országos átlag, ami 3,1 db.

6.9. Civil aktivitás

A **civil szektor mérete** országosan szűkülni látszik, 2010-től 4 000-rel kevesebb nonprofit szervezetet tartanak nyilván: 2019-ben a működő nonprofit szervezetek száma 60 890 volt Magyarországon, azonban Győr-Moson-Sopron megyében az elmúlt egy évtized során, jelentős átalakulás vagy átrendeződést nem történt, az itt bejegyzett nonprofit szervezetek száma nem mutatott változást 2010 és 2018 között, 2019 végén 2 425 civil szervezetet tartottak nyilván. A 2010-es kiinduló évben 2 692 bejegyzett szervezet működött a megyében, 2014-re számuk elérte a 2 747-et, majd 2018-ra újra lecsökkent 2 691 szervezetre. A megyék 1000 lakosára jutó nonprofit szervezeti arányával Győr-Moson-Sopron megye (13,2) 2018-ban a Nyugat-dunántúli régió (6,6), Veszprém (13,7) és Vas (13,2) megyék mögött szerepelt, megelőzve Komárom-Esztergom megyét (12,6) (**27. ábra**).

27. ábra: Regisztrált nonprofit szervezetek ezer lakosra jutó száma (db), 2018

Forrás: TEIR Helyzet-Tér-Kép

A **szervezetek súlya és pénzügyi háttere** azonban átalakult: a közel ugyanakkorra számú szervezet által realizált 2010-es és 2018-as bevételek között két és félszeres növekedés mutatható ki. A megyei nonprofit szektor bevétele 19,5 milliárd forintról 50,9 milliárd forintra növekedett ezen időszak alatt, ezzel a bevétellel rendelkező megyei szervezetek egy intézményre jutó bevétele is megnőtt 7,9 millióról 20,5 millió forintra. Ezzel a megyei **nonprofit szektor forrásbevonó képességben** megelőzi a többi szomszédos megyét. A pályázati bevételek aránya a teljes bevétel tekintetében pedig eközben lecsökkent a vizsgált években 15,7%-ról 9,1%-ra.

A megyében működő szervezetek 15,6%-a közhasznú minősítéssel rendelkezik. Az összes megyei szervezet kilencetizede nyilatkozott úgy 2018-ban, hogy van bevétele és kiadása is, vagyis valamilyen szinten működik. Továbbá a NAV adataiból kiderül az is, hogy 2018-ban 58%-uk volt jogosult rá, de csak 45%-uk jutott **1%-os felajánláshoz**. Az egy szervezetre jutó felajánlás összege átlagosan 230 ezer forint volt a megyében, ami közepesnek mondható országos összehasonlításban. A legmagasabb összegű felajánlásokat az állatokkal, állatvédelemmel foglalkozó szervezetek, a kórházak egyes osztályaihoz köthető alapítványok és a közoktatási intézmények alapítványai tudják összegyűjteni évről-évre.

A megyei civil szervezetek koordinálásában a Győr-Moson-Sopron Megyei Civil Közösségi Szolgáltató Központ vesz részt. A központ működtetését 2017 és 2019 között a Kisalföldi Vállalkozásfejlesztési Alapítvány nyerte el pályázati úton. A központ a civil szektor erősítése és fejlesztése mellett szakmai és módszertani háttérrel biztosít, programjaival és pályázataival a szektorközi együttműködést segíti elő és nyilvánosságot teremt a megye szervezetei számára.

6.10. Digitalizáció, információs társadalom

Az információs társadalom mutatóinak országos alakulását bemutató longitudinális adatsorok a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság oldalán elérhetőek, megyei bontásban nem adják ezeket közzé. Ebből a terjedelmes adatsorból kiderül, hogy 2019-ben a magyar háztartások 71%-a rendelkezett számítógéppel, ami jelentős növekedés a 2010-ben mért 51%-hoz képest. Az internet-hozzáféréssel rendelkező háztartások aránya 2019-ben 70% volt, az internethasználók száma pedig természetesen magasabb, 81%-ot tett ki a magyar népességből. Két oldalról lehet tehát megfogni az információs társadalom fejlettségét, amint azt a fenti adatok is mutatják: a kiépített és meglévő infrastruktúra mennyisége és milyensége és az erre épülő szolgáltatások száma, illetve a lakosság azon csoportjainak számaránya, akik felhasználóként jelennek meg, mint az eszközök és az infrastruktúra felhasználói és a digitális szolgáltatásokat használók. A KSH minden évben megjelentet egy kiadványt, amiben a digitális gazdaság és társadalom mutatószámainak alakulásáról számol be. Sajnálatos módon az itt közölt friss adatok túlnyomó többsége kizárólag regionális szinten elérhető, így a megyei fókuszú elemzés meglehetősen nehézkes és csak az adatok kis százalékaival számolhat. Települési szinten például csak a helyhez kötött szélessávú előfizetéseket tartja nyilván a statisztikai adatszolgáltatás, miközben Magyarországon 100 lakosra 103,4 db mobilelefon jut, aminek a nagy hányada már mobilinternettel rendelkezik, ezen adat hiányában viszont a lakossági internethasználat szempontjából torz eredményekhez juthatunk csak megyei szinten.

A **szolgáltatás oldaláról** megyei, illetve járási adatokat az oktatási intézmények kapcsán találhatunk. Országosan az alap- középfokú oktatásban (általános iskola, gimnázium, szakgimnázium, szakközépiskola, szakiskola) működő **oktatási feladatellátási helyek** 90%-a rendelkezik **internetkapcsolattal**. Ez az elmúlt év kihívásainak tükrében, ahol a digitális átállást hirtelen kellett megoldani az oktatásban a járványügyi védekezés keretében, nem egy jó kiindulási pont. Amennyiben Győr-Moson-Sopron megyét vizsgáljuk, úgy a kép egy kicsit megnyugtatóbb: 2019-ben a 262 db nyilvántartásba vett alap-és középfokú iskolai feladatellátási helyből 17 nem rendelkezett internettel, ez az arány (94%) jobb, mint az országos átlag, megelőzve az összes szomszédos megye átlagát is. Ezen az ellátatlan helyek az alábbi járásokban találhatók: Csornai járás: 3 db, Győri járás: 6db, Kapuvári járás: 1 db, Soproni járás: 6 db, Téti járás: 1 db. A Pannonhalmi és a Mosonmagyaróvári járás minden oktatási intézménye internettel ellátott.

A **digitális szolgáltatások igénybevétele** kapcsán pedig a megyei szinten (kormányhivatal, okmányiroda) számontartott Ügyfélkapu regisztrációk számarányának változását tudjuk a megyei társadalom digitális fejlettségének bemutatására felhasználni. A 2010-es értékekhez képest a 2018-as adatok több mint háromszoros emelkedést mutatnak ezen a téren. Országosan az 1000

lakosra jutó Ügyfélkapu regisztrációk száma 2010-ben még csak 95 volt, 2018-ban már 342. Győr-Moson-Sopron megye 2010-ben elől járt a regisztrációk számában, itt az 1000 lakosra jutó érték 103 volt ekkor, ez nőtt meg 2018-ra 316-ra, amivel viszont a megye az országos átlag alatt áll. Ez jelentheti azt, hogy a digitális átállás a megyében korábban kezdődött meg és mára a telítődés állapotába jutott. A szomszédos megyék értékei változatosak ebből a szempontból 2018-ban, mivel 2010-hez képest az országos átlag felett növekedett a regisztrációk száma Vas és Komárom-Esztergom megyében, de az 1000 főre jutó értékeik (Vas megye: 310, Komárom-Esztergom megye: 307) így is Győr-Moson-Sopron megye értékei alatt maradtak. Veszprém megyében a változás mértéke és az elért arány (319) is az országos átlag alatt maradt.

Egy eltérő szempontú megközelítést ad, amennyiben a megyékben működő **vállalkozások digitális felkészültségét** és lehetőségeit vizsgáljuk. 2016-ban végezte az utolsó ilyen jellegű adatgyűjtését a KSH, amiből kiderült, hogy a Győr-Moson-Sopron megyében működő vállalkozások 96,9%-nál használnak számítógépet. 95,5%-ban internetet, és a vállalkozások kétharmada (67,5%) honlappal is rendelkezik. Ezek az arányok rendre magasabbak az országos és a környező megyék arányaihoz képest.

6.11. Összefoglalás

Összehasonlíthatók az előző tervezési-fejlesztési időszakra (2001-2012) vonatkozó társadalmi helyzetelemzés főbb megállapításai a jelenlegi, aktuális helyzetkép (2010-2020) eredményeivel, mintegy a két évtizedre vetített tendenciák összekapcsolásaként. Mely folyamatok folytatódtak, melyek fordultak meg, jelentek-e meg új társadalmi tendenciák az elmúlt évtizedben?

Korábbi helyzetelemzés 2001-2012	Aktuális helyzetelemzés 2010-2020
A környező megyékkel összehasonlítva csak Győr-Moson-Sopron lakóinak száma bővült.	Igaz, főleg a lakónépesség
A külföldiek letelepedése a megyében jóval magasabb, mint a szomszédos megyékben.	Igaz, növekvő
A megye lakosságának folyamatos emelkedése a belföldi és a nemzetközi vándorlási különbözet pozitív változásának köszönhető.	Igaz, nemzetközi vándorlás egyre dinamikusabb
A megye tényleges szaporodási mutatója minden évben pozitív mérleget mutat.	Igaz, folyamatos
A kistérségek népességének alakulása differenciált képet mutat, a természetes szaporodás mindegyik térségben csökkent, a vándorlási különbözet változatos képet mutat.	Igaz
A népesség kor szerinti megoszlásában a megye helyzete hasonló az országos átlaghoz.	Igaz
Szembevetve a népesség elöregedése. A megyére az elöregedés jellemző. Idősek fiatalokhoz viszonyított aránya növekszik.	Igaz, de a régióban a legmérsékeltebben
Folyamatosan csökkent a gyermeknépesség eltartottsági rátája.	Nem igaz, megfordult a trend
Az idős népesség eltartottsági rátája folyamatosan emelkedett.	Igaz, de a régióban így is a legkisebb az emelkedés
A népesedési folyamatok területileg koncentráltan és differenciáltan jelennek meg.	Igaz, erősödés

Jelentősen nőtt azok száma és aránya, akik valamely nemzetiséghez tartozónak vallják magukat. Az országos átlagot meghaladóan nőtt a nemzetiségek száma.	Igaz, emelkedő mértékben
Megjelent és emelkedő számot mutat a bevándorló népesség is.	Igaz, bár mérsékelten
A legnagyobb súlyú történelmi nemzetiségek: németek, horvátok, cigányok, szlovákok.	Igaz, változó arányokkal
A szlovák nemzetiségűek számának növekedése dinamikus.	Igaz, emelkedő tendenciával
A standard halálozási arány mind a korai, mind az idős mortalitás esetében az országos átlaghoz képest jobban javul	Igaz, továbbra is így van, de a járvány teljes hatása még nem mérhető
A megyében a legmagasabb a bejelentett, nem támogatott, betölthető munkahelyek száma	2019-ben a harmadik volt a megye
A munkanélküliségi ráta a legalacsonyabb az országban	Igen
A vidéki megyék (Pest nélkül) rangsorában az egy főre jutó GDP szempontjából a megye előkelő helyen szerepel	Budapest után mindig a második
Helyi adóbevételek szempontjából a növekedés az országos átlag feletti	Igen
A lakosság jövedelmét mutató, egy lakosra jutó SZJA alapjául szolgáló jövedelmek az országos átlag felett nőttek	Igen
Csökken az általános iskolás korú gyerekek száma	Megfordult a trend, nőtt a számuk
Csökken az általános iskolai feladatellátási helyek száma	Megállt a folyamat, átszervezésekkel nőtt a feladatellátási helyek száma
Egy tanárra 10 diák jut	Igen
Egyetemekre felvett hallgatók száma megtorpant, majd nőtt	Egyetemekre felvettek száma nőtt, majd megtorpant, végül csökken
Születéskor várható élettartam az országos átlaghoz képest nagyobb arányban nő	Igen
A bejegyzett civil szervezetek száma nőtt	A bejegyzett civil szervezetek száma csökkent

A népességszám változására, a népesség korszerkezetére, a népmozgalmi folyamatokra vonatkozó legfontosabb indikátorok eredményeit járási szintű bontásban is összefoglalhatjuk egy „hő térkép” szerű megoldással jelezve a megyén belüli kedvezőtlen (piros) és kedvező adottságokat (kék) úgy, hogy a referenciapontokat ebben az esetben a relatív, egymáshoz viszonyított és a megye egészére vetített adottságok jelentik.

Járás	Állandó népesség	Lakónépesség	Öregedési mutató	Természetes szaporodás	Vándorlási egyenleg
Csornai	-	-/+	--	--	+
Győri	+	+	+	+	++
Kapuvári	-	-/+	--	-	-
Mosonmagyaróvári	+	+	+	+	+
Pannonhalmai	-/+	+	+	+	+
Soproni	+	+	+	-	+
Téti	+	+	+	+	+

A foglalkozási, munkaerőpiaci, jövedelmi, illetve az oktatási és egészségügyi sajátosságokra vonatkozó legfontosabb indikátorok eredményei járási szintű bontásban:

Járás	Gazdasági aktivitás	Munkanélküliség	Civil szervezetek aránya	Helyi adóbevételek	SZJA alap
Csornai	-	++	+	--	-/+
Győri	+	-/+	-/+	++	++
Kapuvári	-/+	--	++	-	--
Mosonmagyaróvári	++	+	-	+	-
Pannonhalmi	--	--	+	--	+
Soproni	+	+	+	-/+	--
Téti	-	-/+	--	--	+

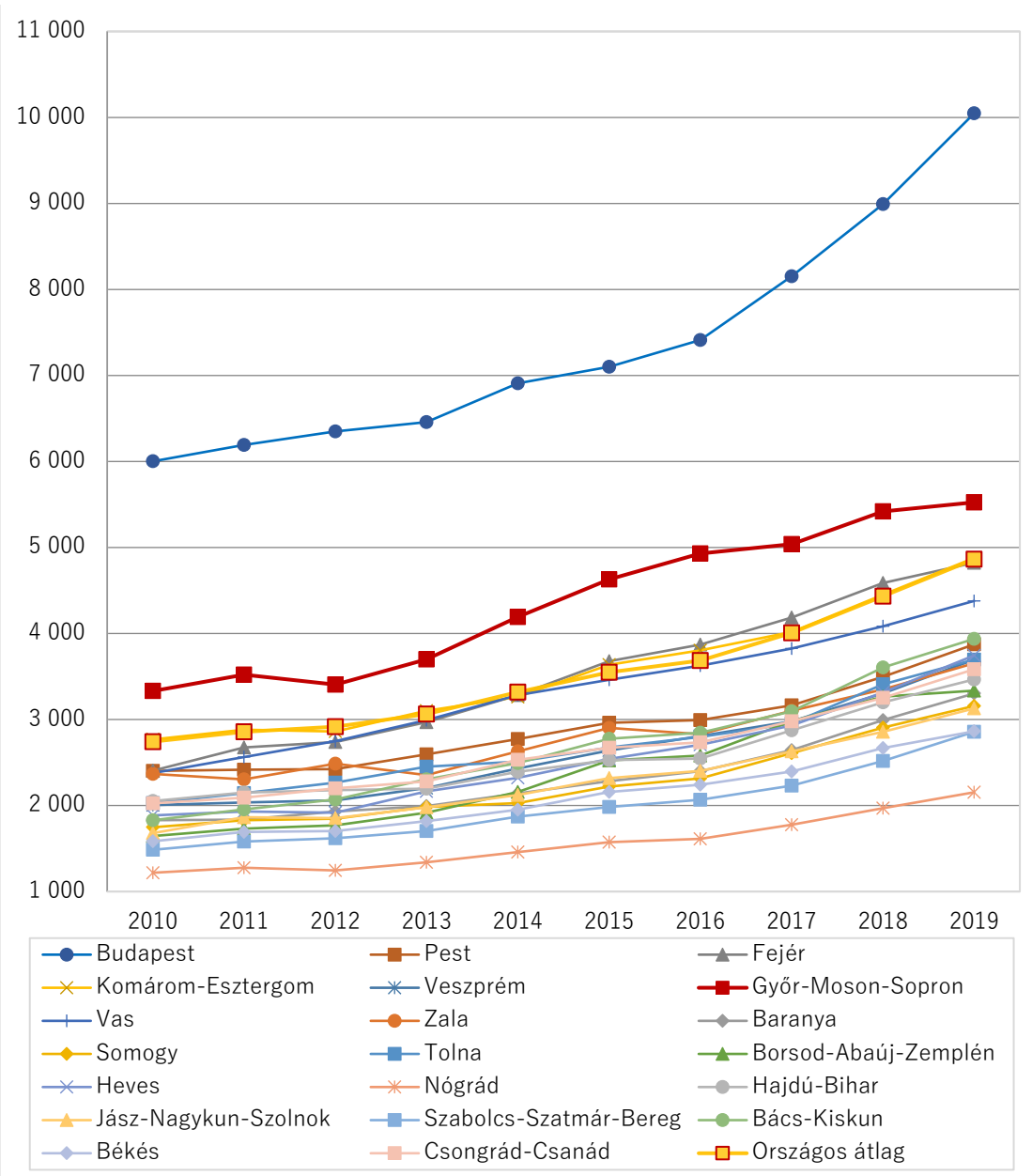
7. GAZDASÁGI BÁZIS

7.1. Gazdasági teljesítmény²⁴

Győr-Moson-Sopron megye **az ország egyik legfejlettebb térsége**. A 2019-es **egy főre jutó megyei GDP** adatok alapján Budapest után **a második legmagasabb mutatókkal** rendelkezik. Igaz az 5525 ezer Ft-os érték csak alig fele a budapestinek, mégis 13%-kal haladja meg az országos átlagot. Ráadásul a megye **stabilan tartja második pozícióját az egyfőre jutó bruttó hozzáadott érték** tekintetében, hiszen 2000 óta csak egyetlen év volt (2005), amikor Komárom-Esztergom megye meg tudta előzni ebben a rangsorban. Bízató az is, hogy míg Budapest esetében 2012-2018 között határozottan visszaesett a fajlagos GDP növekedési üteme, addig Győr-Moson-Sopron megye ezen időszakban is folyamatosan trendvonal fölötti értékeket produkált. Ugyanakkor mivel a vizsgált időszakban több, kevésbé fejlett megye teljesítménye jelentősen javult, így Győr-Moson-Sopron **megye relatív előnye** ebben a tekintetben **némileg csökkent (28. ábra)**.

²⁴ A gazdasági teljesítmény megítélése szempontjából alapvetően a KSH tájékoztatási adatbázis 2010-2019-es idősorait vettük alapul, trendeket ez alapján határoztunk meg. A statikus állapotfelmérések esetében a legfrissebb elérhető adatra (2019) koncentráltunk. Mivel 2020-ból csak az első három negyedév adatai elérhetők, ezeket csak a COVID hatásának bemutatásánál használtuk. Mivel ágazati statisztikák ritkán elérhetők területi bontásban, így azokat az ágazatra vonatkozó KSH szakstatisztikai elemzések alapján készítettük el, ahol lehetett az adatsorok után követésével. Ezeket a kiadványokat az érintett alfejezeteknél lábjegyzetben közöltük.

28. ábra: Egy főre jutó GDP alakulása megyénként (Ft), 2010-2019

Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis alapján saját szerkesztés

Az országban a GDP előállítása területileg erősen koncentrált, 2019-ben a GDP 37%-át Budapesten állították elő, további 10%-ot Pest megyében és a megyék közül egyedül Győr-Moson-Sopron megye hozzájárulása haladta meg az 5%-ot. A megyében a hozzáadott érték forrása egyértelműen az ipar, melynek részesedése 54%, ami több, mint duplája az országos átlagnak, és amelynél csak Komárom-Esztergom megye értéke volt magasabb 2019-ben. Az ipari termelés értéke a megyében 3-szorosan haladja meg a népességátlagos volument. Az iparon belül a megye húzóágazata egyértelműen a járműipar, amely a kibocsátásból²⁵ 77%-os részesedéssel bír. Az ipar mellett jóval szerényebb a

²⁵ a legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások körében

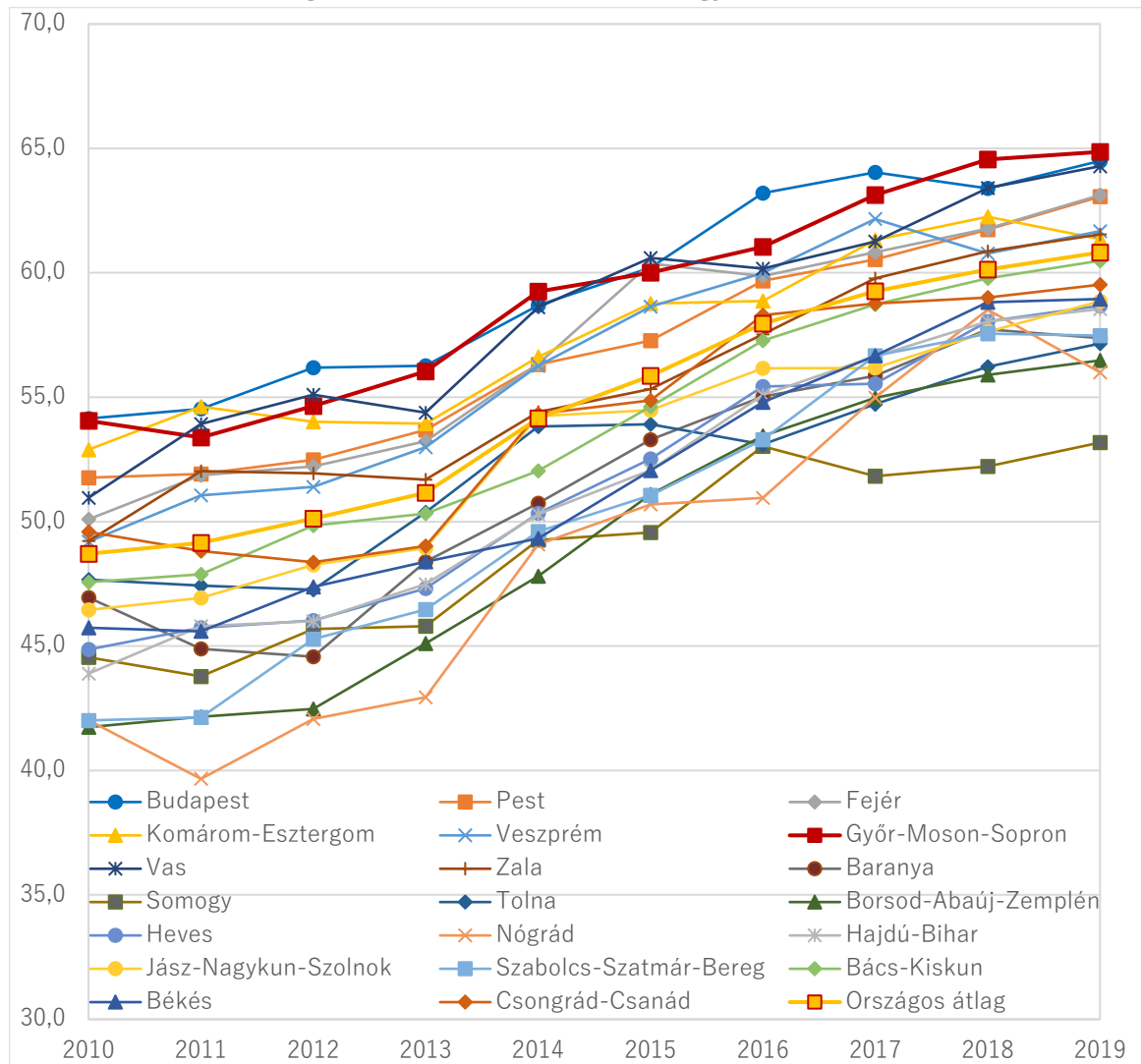
tercier szektor részesedése a hozzáadott értékből, a 42%-os részarány 24%-kal marad el az országos átlagtól, míg a mezőgazdaság 4%-os részesedése gyakorlatilag az országos átlagnak megfelelő arány, igaz ennél alacsonyabb mutatóval csak Pest megye rendelkezik. Megjegyezzük, hogy a mezőgazdaság szerény hozzájárulása a megyei GDP-hez nem az ágazat elmaradottságára utaló jel, csupán annak relatív alacsony súlyát jelzi a megye határozott ipari profiljához képest, ugyanakkor az ágazat hatékonysági mutatói kifejezetten kedvezőek országos összehasonlításban is.

A megye gazdasági fejlettségét részben kedvező földrajzi elhelyezkedésének köszönheti, hiszen egyrészt a hazai ipari fejlődés hagyományos Bécs-Budapest tengelyén fekszik, másrészt a rendszerváltozás óta felértékelődött nyugati határmenti térségben terül el. Igaz a megyében, különösen a közvetlen határmenti térségben a környező fővárosi régiók által kiváltott centripetális erők hatása is egyre erőteljesebben érzékelhető.

Foglalkoztatási szerkezet

A vizsgált, 2010-2019-es időszakban a **foglalkoztatási ráta** az ország egészében **növekvő tendenciát mutatott**, az országos átlagérték 49%-ról 61%-ra növekedett. Győr-Moson-Sopron **megye mutatói folyamatosan meghaladták az országos átlagot**, sőt az ország legjobban teljesítő megyei közé tartozott, kisebb visszaesés csupán 2011-ben volt tapasztalható. Az utolsó két vizsgált évben pedig a budapesti értékeket is meghaladva, a legmagasabb volt az országban a megyei foglalkoztatási ráta. Bár az országos átlagérték és Győr-Moson-Sopron megye mutatója közti különbség időközben némileg közelített egymáshoz, a lemaradó Somogy megye miatt nőtt a különbség a legjobban és a legrosszabbul teljesítő megye között (**29. ábra**).

29. ábra: A foglalkoztatási ráta alakulása megyénként (%), 2010-2019

Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis alapján saját szerkesztés

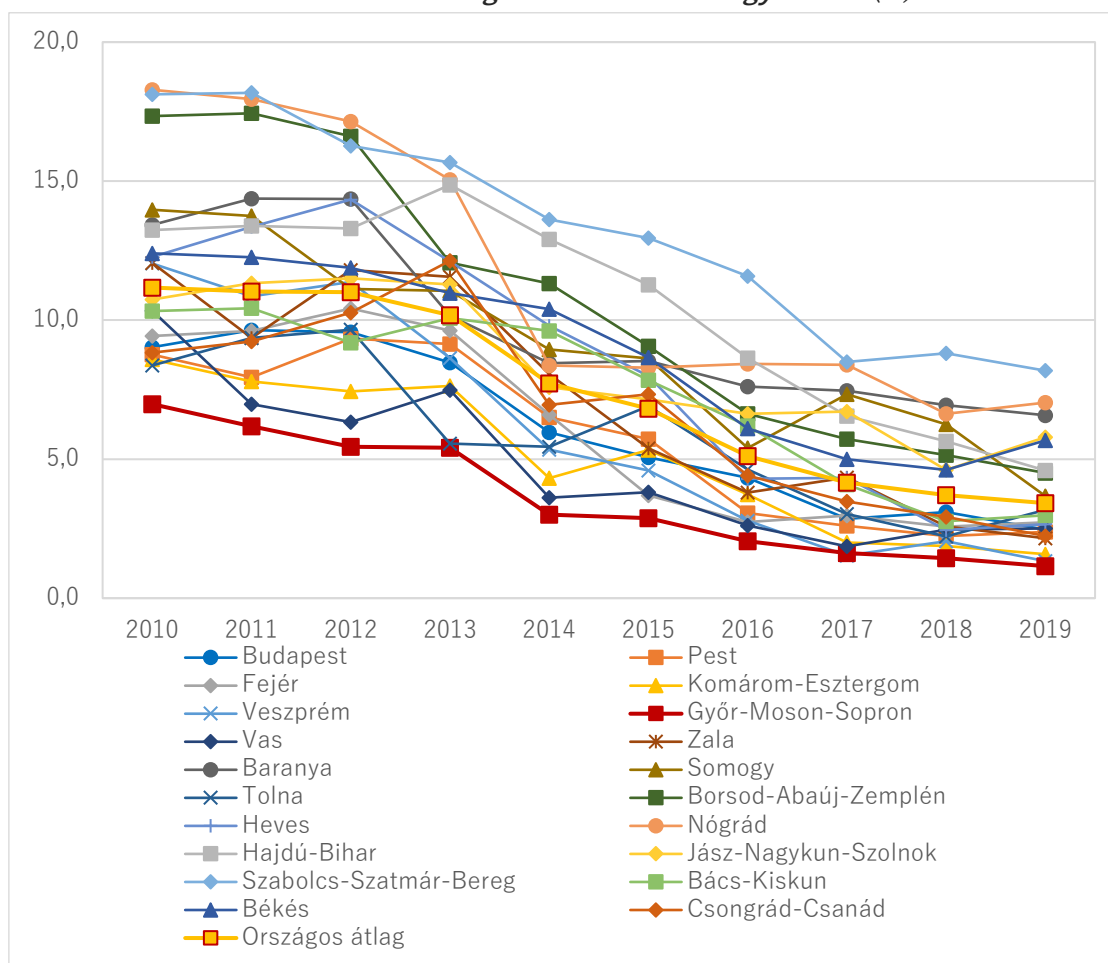
A **munkanélküliségi ráta** a vizsgált időszakban országos szinten **jelentősen csökkent**, 12,2%-ról 3,4%-ra. **Győr-Moson-Sopron megye mutatói mindvégig a legalacsonyabbak voltak**, és a csökkenés mértéke is alacsonyabb volt az országos átlagnál. Mivel az elmúlt évtizedben nemcsak a megyei mutatók értéke csökkent, de a köztük lévő különbségek is szűkültek, így **mára a megye relatív előnye e mutató tekintetében némileg csökkent (30. ábra)**.

Az utolsó vizsgált évben, 2019. decemberében Győr-Moson-Sopron megyében 3 ezer álláskeresőt tartottak nyilván. Ha számukat a munkaképes korú népességhez viszonyítjuk, akkor országos szinten a legalacsonyabb, 1,1%-os értéket kapunk, ami 2 százalékponttal kedvezőbb az országos átlagnál. A pályakezdő álláskeresők összes álláskeresőhöz viszonyított aránya 2,5% volt, ami 40%-os javulást mutat az előző évhez képest. Az álláskeresők 69%-a legfeljebb 3 hónapja, 15%-a tartósan, egy évet meghaladóan nem tudott elhelyezkedni. A tartósan állás nélkül lévők száma 2,9%-kal kevesebb volt az

előző évinél. **Mind a pályakezdők, mind a tartósan munkanélküliek aránya csupán fele az országos mutatónak.** Az álláskeresők 23%-a legfeljebb általános iskolai végzettséggel, 31%-a szakmunkás, szakiskolai bizonyítvánnyal, 33%-a érettségivel, illetve technikai oklevéllel, 13%-a pedig diplomával rendelkezett. Ha **a megyei és az országos összetételt összevetjük** egymással, kiderül, hogy **jelentősek a különbségek, és a legnagyobb eltérések a legalacsonyabb és a legmagasabb végzettségi kategóriákban tapasztalhatók.** Míg országos szinten az álláskeresők 43%-át teszik ki az általános iskolai végzettségűek, addig Győr-Moson-Sopron megyei ráta ennek alig több, mint fele (23%). Kevésbé kedvező a helyzet a **diplomás álláskeresők** tekintetében, hiszen ott az **országos átlagérték 6%, míg a Győr-Moson-Sopron megyei mutató ennek több, mint duplája (13%).** Igaz Budapesten még ennél is sokkal rosszabb a helyzet, hiszen ott az álláskeresők 26%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel. Összességében megállapítható, hogy **a megye álláskeresőinek átlagos képzettségi szintje magasabb az országosnál,** ugyanakkor míg országos szinten a végzettségi szint növekedésével párhuzamosan csökken az álláskeresőkön belüli részarány, addig Győr-Moson-Sopron megyében úgy tűnik, hogy **a magasabb végzettség nem jelent előnyt az elhelyezkedésben,** hiszen a szakmunkás bizonyítvánnyal, érettségivel illetve diplomával rendelkezők aránya megyei szinten rendre 6, 8 és 7 százalékponttal haladja meg az országos rátát. A Győr-Moson-Sopron megyei eltérés azonban nemcsak magasabb képzettségi szintre utal, hanem azzal is magyarázható, hogy 2018-19-ben a megye gazdasága átlagon felüli tempóban növekedett, amivel a helyi munkaerőpiaci kapacitások nehezen tudtak lépést tartani. És mivel elsősorban a termelésben volt szükség munkavállalókra, az alacsonyabb végzettségűeket jobban fel tudta szívni a munkaerőpiac²⁶.

²⁶ Az információk forrását a megyei vállalatok és munkaerő-kölcsönző cégek vezetőivel folytatott mélyinterjúk képezik, amelyek elmezhető statisztikai adatokat nem szolgáltatottak. Mélyebb munkaerőpiaci elemzések elvégzéséhez szükséges adatbázisok nem állnak rendelkezésre.

30. ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása megyénként (%) 2010-2019

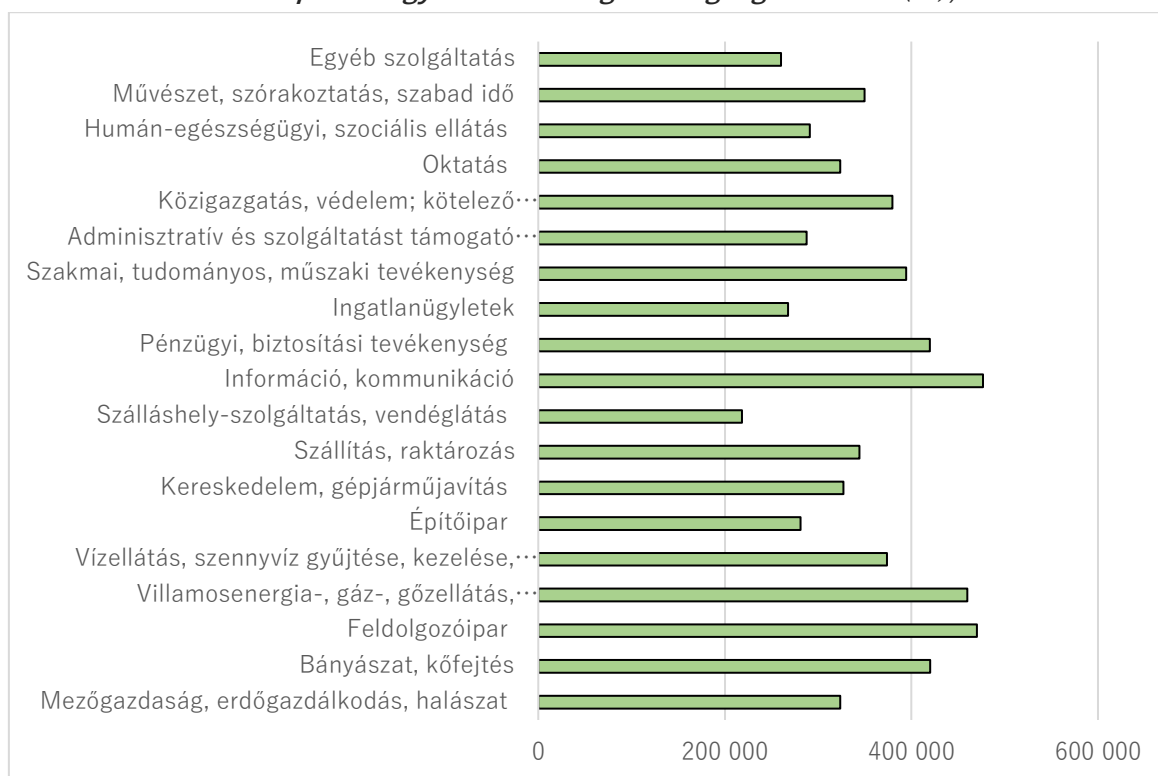
Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis alapján saját szerkesztés

Az **alkalmazásban állók keresetében** az elmúlt időszakban **jelentős növekedés** volt kimutatható országos szinten. **Győr-Moson-Sopron megye** országos összehasonlításban **folyamatosan tartja a főváros utáni második pozícióját** mind a bruttó, mind pedig a nettó keresetek tekintetében. 2019-ben a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 368 ezer forintot, míg adókedvezmények nélküli nettó átlagkeresete 245 ezer forintot tett ki. A Győr-Moson-Sopron megyei adatok ennél mintegy 6%-kal magasabb értékeket mutatnak, ráadásul 2019-ben éppen a győr-moson-soproni keresetek növekedtek a legnagyobb mértékben (12,6%) az előző év azonos időszakához képest is. Külön kiemelendő, hogy az alkalmazásban állókon belül **a fizikai dolgozók jövedelmi mutatóinak tekintetében Győr-Moson-Sopron megye az országban az abszolút listavezető.**

Ha a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkereseteit vizsgáljuk Győr-Moson-Sopron megyében a nemzetgazdasági ágak szerint (**31. ábra**), kiderül, hogy **a legmagasabb keresetekkel éppen a fő foglalkoztató ágazatnak számító feldolgozóiparban találkozhatunk**, ami összességében pozitív hatást gyakorol a társadalom jólétére annak ellenére is, hogy az

ágazatban viszonylag nagy a különbség (40%) a szellemi és a fizikai dolgozók bére között. A legjobban fizetett ágazat az **infokommunikáció**, amely érdekes módon a **legkisebb foglalkoztatónak**, kvázi hiány területnek minősül a megyében, foglalkoztatási mutatói országos viszonylatban is szerények. A **legalacsonyabb bérek a megyében** az országos viszonyokhoz hasonlóan a **szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban** tapasztalhatók.

31. ábra: A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete Győr-Moson-Sopron megyében nemzetgazdasági ágak szerint (Ft), 2019

Forrás: KSH Fókuszban a megyék, 2019 alapján saját szerkesztés

A koronavírus foglalkoztatásra gyakorolt hatásáról a 2000. évi I-III negyedévi adatok alapján elmondhatjuk, hogy a foglalkoztatási rátában enyhe, a munkanélküliségi rátában számottevő, míg az álláskereső arányában jelentős változás következett be 2019 azonos időszakához képest, ugyanakkor a járvány az alkalmazásban állók kereseteinek növekedésében tapasztalható évtizedes trendet nem tudta megtörni.

A foglalkoztatottak és a munkanélküliek száma a megyében egyaránt nőtt 2019 III. negyedévéhez képest. Az előbbiek száma az országgal ellentétesen változott, az utóbbiaké az átlagnál jelentősebben emelkedett.

A foglalkoztatási ráta 64,6%-ot tett ki, ami 0,5 százalékponttal elmaradt az egy évvel korábbitól. Az arány magasabb volt az országos átlagnál (60,5%), egyben a megyék és a főváros körében az egyik legmagasabb volt. A munkanélküliségi ráta 2,3%-ot ért el, ami 1,2 százalékponttal meghaladta az egy évvel korábbit. A növekedés ellenére az arány elmaradt az országos átlagtól

(4,4%), egyben a megyék és a főváros körében szintén az egyik legkedvezőbb volt.

Az alkalmazásban állók bruttó és nettó átlagkereset egyaránt 7,9%-kal múlta felül a 2019. I–III. negyedévit, folytatva a korábbi időszakok emelkedő tendenciáját., ugyanakkor a növekedés üteme elmaradt az országostól, egyben a megyék és a főváros körében az egyik legalacsonyabb volt. A keresetek nagysága még így is 3,6%-kal magasabb volt az országos átlagnál.

A fizikai foglalkozásúak átlagkeresete a megyék és a főváros körében a járvány idején is itt volt a legmagasabb.

Gazdasági szervezetek

A **regisztrált gazdasági vállalkozások számát** tekintve Győr-Moson-Sopron megye az **ország középmezőnyébe** tartozik. 2020-ban ugyanis a regisztrált vállalkozások száma a megyében meghaladta a 80 ezret (**23. táblázat**), ami 17%-kal magasabb, mint 2010-ben. Ez azonban az **önálló vállalkozások nagyarányú, évente 3%-os növekedésének** köszönhető, mivel a társas vállalkozások száma évről-évre csökkent. Ugyanezen időszak alatt a nem profitérdekelt vállalkozások száma közel duplájára emelkedett. A társas vállalkozások számának csökkenése országos jelenség, minden megyében csökkenés volt megfigyelhető. Az országos csökkenés mértéke (1-3%) megegyezik a Győr-Moson-Sopron megyében tapasztaltakkal. **Az ezer lakosra jutó vállalkozások száma** 172 (2010-ben még csak 156 volt), ami a Budapest nélküli (167), valamint a Budapesttel együtt számított (181) két országos átlag között helyezkedik el, és ezzel a **megyék között a 9. helyen áll.**

23. táblázat: Győr-Moson-Sopron megyében regisztrált gazdasági szervezetek száma gazdálkodási forma szerint

Év	Vállalkozás Társas vállalkozás	Önálló vállalkozó	Nonprofit és egyéb nem nyereségérdekelt szervezet	Összesen
2010	22 045	47 428	3 408	73 598
2011	20 744	48 390	5 582	75 433
2012	20 868	48 462	5 622	75 635
2013	20 720	49 302	5 672	76 302
2014	20 212	50 885	5 777	77 523
2015	19 543	51 300	5 880	77 372
2016	19 307	52 633	5 937	78 524
2017	19 173	54 435	6 027	80 282
2018	19 062	57 206	6 184	83 097
2019	19 013	59 579	6 301	85 542
2020	19 227	61 738	6 496	88 118

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

2020-ban a 80 ezer gazdasági vállalkozás 76%-a működött önálló vállalkozásként, ami 4 százalékponttal magasabb volt az országos átlagnál. A legtöbb önálló vállalkozás a megyében a mezőgazdaságban (31%) és az

ingatlanügyletek (17%) terén működött, míg a társas vállalkozások esetében a kereskedelem, a tudományos és műszaki tevékenység, valamint az építőipar és az ipar volt a jellemző tevékenységi kör. A 19 ezer társas vállalkozás 91%-a legfeljebb 9 főt foglalkoztatott, a 249 fő felettiekből pedig összesen 59 db volt a megyében.

A gazdaság területi koncentrációjára utal, hogy a működő vállalkozások több mint 60%-a a megye három legnagyobb városában (Győr, Sopron, Mosonmagyaróvár) található. Ha kistérségükkel együtt nézzük a három várost, akkor a működő vállalkozások koncentrációja közel 85%-os.²⁷ Ebben érdemi változás az előző programidőszakhoz képest nem következett be. A nagyfokú koncentráció egyértelmű oka, hogy a letelepedést, majd működést az ipari, építőipari vállalkozások esetében elősegítette a kiépített infrastruktúra, a helyi szakképzett munkaerő jelenléte, valamint a potenciális felvevőpiac közelsége, de a szolgáltató szektorban is a piac és a magas urbanizáltsági szint a megyeszékhelyek, illetve közepes méretű városok felé tereli a vállalkozásokat.

A működő vállalkozások száma a megyében valamennyi fő ágazatban növekedett 2010 és 2018 között. Az **iparban több mint kétszer annyi vállalkozás működik, mint a mezőgazdaságban**, míg a szolgáltatási szektor működő vállalkozásainak száma tízszerese az iparénak (**24. táblázat**). Ez a **szolgáltatási szektor elaprózódását** mutatja, ami az országos jelenséggel összhangban áll.

24. táblázat: A Győr-Moson-Sopron megyében működő vállalkozások száma nemzetgazdasági ág szerint

Év	Mezőgazdaság	Ipar	Szolgáltatás
2010	1 180	2 720	28 643
2011	1 157	2 706	28 341
2012	1 117	2 615	25 712
2013	1 146	2 560	25 768
2014	1 143	2 604	26 348
2015	1 180	2 633	27 192
2016	1 229	2 666	28 225
2017	1 276	2 686	30 235
2018	1 310	2 918	32 710

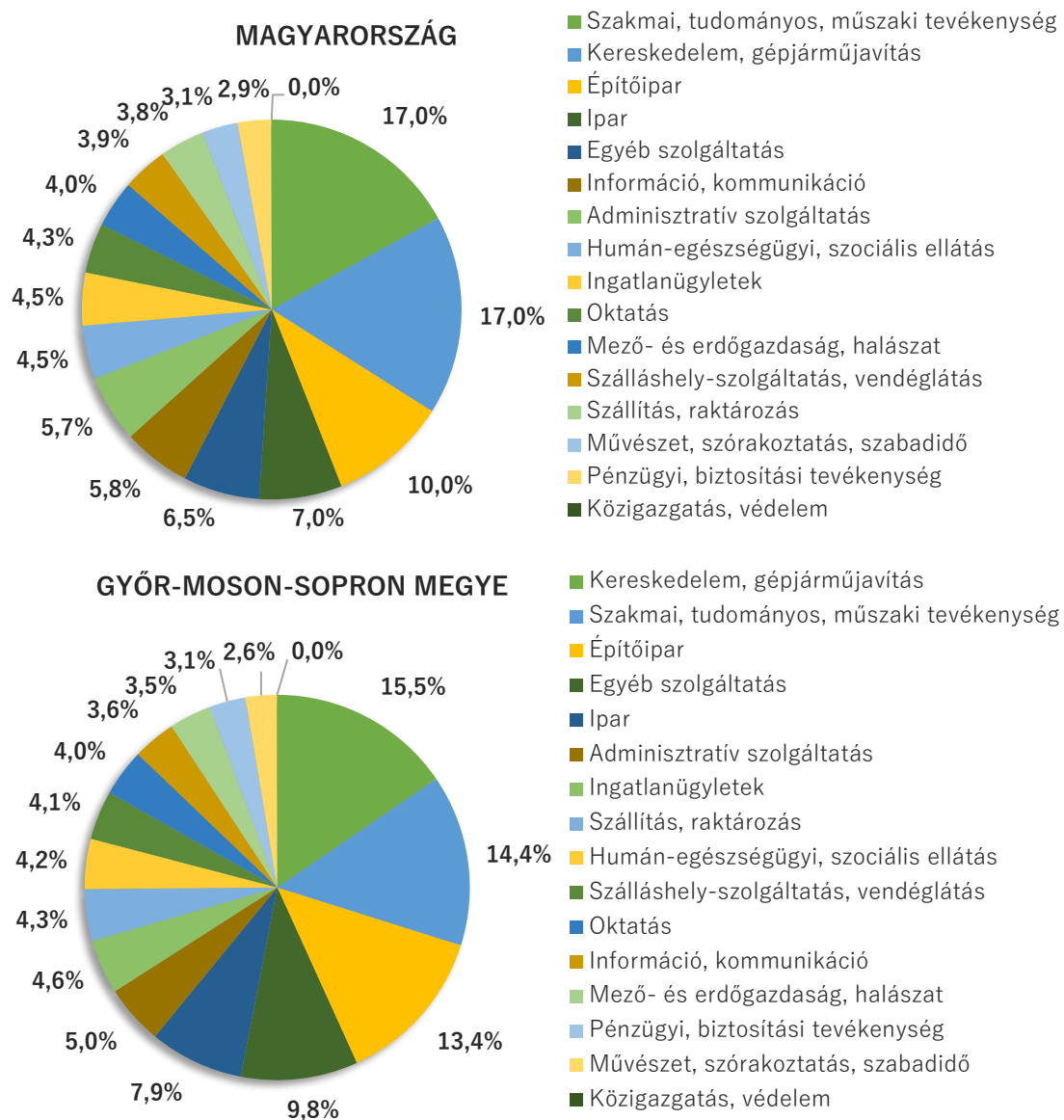
Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

Ha a működő vállalkozások egyes nemzetgazdasági ágazatok közti megoszlását vizsgáljuk, kiderül, hogy **a megyében ugyanazok tartoznak a top 3 ágazat közé** (kereskedelem, szakmai tudományos és műszaki tevékenység, építőipar), **mint országos szinten**, és ezen ágazatok **részaránya is megegyező** (40%), eltérés csak a sorrendben van, illetve Győr-Moson-Sopron megyében az országoshoz képest kiegyenlítettebb az ágazatok egymás közti viszonya (**32. ábra**). Jelentős

²⁷ Győr-Moson-Sopron megye TOP 100, 2019

eltérés a két sorrendben csak információ és kommunikáció ágazatban tapasztalható, amely országos szinten a hatodik, míg Győr-Moson-Sopron megyében csak a tizenkettedik a rangsorban.

32. ábra: A működő gazdaságok számának megoszlása nemzetgazdasági ágazatok szerint Magyarországon és Győr-Moson-Sopron megyében (%), 2018

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

2020. I-III. negyedévében az előző év azonos időszakához képest az önálló vállalkozók száma minden gazdasági ágban növekedett, legjelentősebb mértékben a szállításban és raktározásban (9,5%), az építőiparban (9,4%), valamint az adminisztratív szolgáltatás területén (7,5%). Ugyanezen időszakban a társas vállalkozások száma az építőipar, a kereskedelem és az egészségügyi szolgáltatás kivételével minden gazdasági ágban csökkent. A legnagyobb csökkenés az oktatás (7,9%) és a pénzügyi szolgáltatás (7,1%) területén történt. A társas vállalkozások 4,8%-a került csődeljárás, kényszersztörlés vagy

felszámolási eljárás alá. Szeptember végén 3,8 ezer egyéni vállalkozás szüneteltette a tevékenységét, vélhetően a járvány hatására számuk jelentősen (40%-kal) nőtt az egy évvel korábbihoz képest. Az ideiglenesen szüneteltetett egyéni vállalkozások aránya egy év alatt 9,9%-ról 13,4%-ra emelkedett.

Méretkategóriák szerint 2018-ban a vállalkozások 87,5%-a mikrovállalkozásként működött (**25. táblázat**), azaz 10 főnél kevesebbet foglalkoztatott. A **megye foglalkoztatottainak közel 40%-a nagyvállalkozásnál dolgozik**, a mikro-, kis- és középvállalkozások a foglalkoztatottakat közel azonos arányban alkalmazzák.

25. táblázat: A Győr-Moson-Sopron megyében működő vállalkozások száma és a foglalkoztatottak létszáma

Vállalkozások mérete	Vállalkozások		Foglalkoztatottak	
	száma	megoszlása (%)	létszáma	megoszlása (%)
Mikrovállalkozás	11 812	87,5	20 304	18,8
Kisvállalkozás	1 040	7,7	20 412	18,9
Középvállalkozás	216	1,6	22 140	20,5
Nagyvállalkozás	54	0,4	42 120	39,0
Egyéb vállalkozás ²⁸	378	2,8	3 028	2,8

Forrás: Győr-Moson-Sopron megye TOP 100 2018 alapján saját szerkesztés

A Győr-Moson-Sopron megyei **KKV szektor**²⁹ – csakúgy, mint az országos – mind **a vállalkozások számának arányában** (96,8%), mind pedig **a foglalkoztatottak arányának** (58,2) tekintetében az **EU átlaghoz** (99,8%, illetve 56,8%) **közelít**. Országos szinten a KKV-k **hozzáadott érték aránya** (53,7%) azonban **elmarad az EU átlagtól** (56,8%), továbbá a **termelékenység** 2010 és 2017 közötti dinamikus növekedése (31,6%) ellenére annak szintje az EU átlagában is csak 40,6% volt 2017-ben. Ugyanezen időszakban a KKV-szektor termelékenységének aránya a nagyvállalatok termelékenységéhez képest sokat javult (47%-ról 52,6%-ra), de ez még mindig elmarad az EU átlagtól (66,4%), ezért a gazdaság növekedési tartalékainak kiaknázása érdekében további erősödésre, a nagyvállalatokhoz történő erőteljesebb felzárkózásra van szükség. **A megye árbevétel növekedése elsősorban a multinacionális nagyvállalatok termelő beruházásaihoz köthető.** A bruttó hozzáadott érték 2013 és 2017 közötti változásai nem követik pontosan az árbevételek alakulását. A **Győr-Moson-Sopron megyében is jellemző, hogy a nagyvállalatok jelentős árbevétel növekedése csak néhol tükröződik a hozzáadott értékben is**, több megyében a növekedés elsősorban a KKV körben jelentkezik. A fogyasztásbővülés következtében a **GDP termelői oldalának hozzáadott értéknövekedése** a 2010

²⁸ máshova nem sorolható vállalkozó kategória, jellemzően vállalkozói tevékenységet is végző alapítványok, egyesületek, ügyvédi irodák

²⁹ A KKV szektorra vonatkozó elemzés alapvetően az Innovációs és Technológiai Minisztérium: A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája 2019-2030 c. dokumentum felhasználásával készült.

és 2017 közötti években a **szolgáltató ágakban** (ezen belül is leginkább a kereskedelemben) volt a legmagasabb, amely a megye kulcságazatát jelentő **járműipari nagyvállalatok által megtermelt többletértéket jelentősen meghaladta**. A külföldi irányítású KKV-k gazdasági súlya jelentős Magyarországon, de az elmúlt években a hazai irányításúak a külföldiekénél gyorsabban növekedtek. 2010 és 2017 között a KKV-k által foglalkoztatottak létszámában is növekedés történt, ugyanakkor ez elsősorban azokban a megyékben (Budapesten és Pest megyében) történt, ahol minden méretkategória dinamikusan bővülni tudott, így foglalkoztatottság tekintetében az országos különbségek erősödtek.

Az említett két területi egységen kívül egyedül Szabolcs-Szatmár-Bereg megye tudta érdemben növelni a foglalkoztatotti részarányát a vizsgált időszakban, **Győr-Moson-Sopron megye** ebben a tekintetben **a megyék között hátulról a harmadik helyre esett vissza**. Ennek egyik legfőbb oka, hogy a **munkaerőpiaci bővülés** a hozzáadott értéknövekedéshez hasonlóan, elsősorban **nem a termelő ágazatokban, hanem a szolgáltatásokban** (elsősorban a szakmai, tudományos, műszaki, valamint az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenységek körében) **és az építőiparban következett be**. A szállítás, raktározás, valamint az építőipar foglalkoztatotti bővítését követi csak a megye kulcságazatát jelentő járműipari nagyvállalatok létszámnövelése. A munkaerőpiacon **a képzett munkaerő toborzása és megtartása a hazai KKV-k számára nehézséget jelent**. A KKV-szektor hitelállománya 2010 és 2017 között ugyan bővült, de egyrészt a GDP-hez viszonyított aránya **elmarad a fejlett hitelfinanszírozással rendelkező országok szintjétől**, másrészt **a pénzügyi szektor** egyes területeken **csak részben finanszírozza a KKV-szektor működését és fejlesztését**. A KKV szektor további problémáját jelenti, hogy a **hazai KKV-k** az általuk előállított bruttó hozzáadott érték arányában mért **exportteljesítménye** ugyan **magas**, de ezt a **vállalkozások 5,9%-a bonyolítja** le, továbbá a külpiaci értékesítésben **e-kereskedelmet alkalmazó vállalkozások aránya is rendkívül alacsony** (7%).

A **nagyvállalati szektor** elemzéséhez a HVG 2020-ban publikált Top 500-as (legnagyobb nyereségű vállalatok) listáját, illetve ugyancsak a HVG TOP 50-es nagyvállalati rangsorait, valamint a FORBES magazin kizárólag magyar tulajdonban lévő vállalatcsoportokat listázó TOP 100-as listáját vettük alapul³⁰. A megye nagyvállalatai közül természetesen az **AUDI Hungária Zrt.** minden HVG-s rangsorban szerepel. A legnagyobb saját tőkéjű magyarországi cégek között az 1., a legnagyobb árbevételűek és a legnagyobb export-árbevételűek között a 2., a legnagyobb nyereségűek között a 4., a legnagyobb adózott eredményűek között a 6., míg a legtöbb alkalmazottat foglalkoztató cégek között

³⁰ Mivel a Győr-Moson-Sopron megye TOP 100-as rangsorában szereplő vállalatok 25%-a nem járult hozzá, hogy adatait nyilvánosságra hozzák, így a torzított tartalom miatt ezen rangsor elemeit nem vettük figyelembe az elemzés elkészítése során.

a 7. helyet foglalja el. **A legnagyobb nyereségű 500 magyarországi cég között 13 db Győr-Moson-Sopron megyei szerepel, közülük három a járműiparban**³¹ és további három a hozzá kapcsolódó iparágakban tevékenykedik. Figyelemre méltó továbbá, hogy az említett rangsorban **három olyan Győr-Moson-Sopron megyei cég szerepel, amely az élelmiszergazdaságban**³² működik. A HVG TOP 50 nagyvállalati rangsorban az AUDI Hungária Zrt-n kívül további öt Győr-Moson-Sopron megyei cég szerepel. Közülük **kettő foglalkozik autóalkatrész-gyártással**³³. A FORBES magazin 2020. évi 100-as listáján három Győr-Moson-Sopron megyei cégcsoport szerepel, közülük a legmagasabb szinten rangsorolt (Kravtex-Kühne) szintén a **járműgyártás** terén aktív. A **nagyvállalati rangsorok** tehát saját tőke, foglalkoztatás, árbevétel, export-árbevétel, adózott eredmény és nyereség oldalról is **visszaigazolják a megye járműipari profilját**.

Fontos felhívni arra is a figyelmet, hogy a legnagyobb árbevételű **nagyvállalatok területi eloszlása nem egyenletes**, legnagyobb számban a megyén belüli három legnagyobb településen (Győr, Sopron, Mosonmagyaróvár) és azok járásaiban találhatók meg, és dinamizáló hatásuk elsősorban itt érzékelhető. Ezek a központok sokszor jóval erősebb elszívó hatást gyakorolnak más járások munkaképes korú lakosságára is, mint az adott járások természetes központjai. Pannonhalma esetében a turizmus némileg képes enyhíteni a hátrányokat, de **Csorna és Kapuvár térsége** gazdasági szempontból kifejezetten **belső periferiának** számít, aminek enyhítése fontos prioritás kell, hogy legyen a megyei programokban. A **téti járás** speciális helyzetű, hiszen a megyén belül ez az egyetlen, a 290/2014 (XI. 26.) Korm. rendelet alapján **kedvezményezett kategóriába besorolt** járás. A rendelet alapvetően társadalmi, foglalkoztatási, és infrastrukturális szempontok alapján jelöli ki a hátrányos helyzetű járásokat. A téti járás komplex mutatóértéke alapján az ország járásai között a **legelmaradottabb 30%-hoz tartozik**, ezért a támogatáspolitikában kedvezményezett státuszt élvez, **felzárkóztatása a megyéhez** kiemelt feladatot jelent.

Győr-Moson-Sopron megyében az összes ágazatban alkalmazásban állók száma 2010 és 2017 között 114 ezerről 136 ezerre, összesen 19%-kal növekedett, ami az országos átlagos növekedésnél (12%) 7 százalékponttal magasabb. Ez a növekedés elsősorban az iparban következett be, mivel a mezőgazdaság, erdőgazdaság, halászat területén 1%-kal, a szolgáltató szektorban 10%-kal, míg az iparban közel 30%-kal dolgoztak többen. 2010-ben az alkalmazásban állók 3%-a (3 976 fő) a mezőgazdaságban, erdőgazdaságban és halászatban, 39%-a (44 949 fő) az iparban és 58%-a (75 344 fő) a szolgáltatások területén dolgozott, míg 2017-ben ugyanezek a számok a fenti sorrendben 3% (3 795), 44% (59 717 fő) és 53% (82 664 fő). Ebből is látszik, hogy az ipar szerepe nőtt.

³¹ az AUDI Hungaria Zrt-n kívül a Kravtex Kft. és a Kühne Mezőgazdasági Gépgyár Zrt.

³² Aviagen Baromfitenyésztő Kft., Heineken Hungária Sörgyárak Zrt., Agrofeed Kft.

³³ SMR Automotive Mirror Technology Bt., Dana Hungary Kft.

Mivel Győr-Moson-Sopron megyében a foglalkoztatottak nagy része a járvány által erősen sújtott feldolgozóiparban dolgozik, ezért a foglalkoztatottak létszámának csökkenése erőteljesebb volt. **A megyében a feldolgozóipar nagy súlya erős kitettséget jelent.**

7.2. Ágazati szerkezet

Mezőgazdaság³⁴

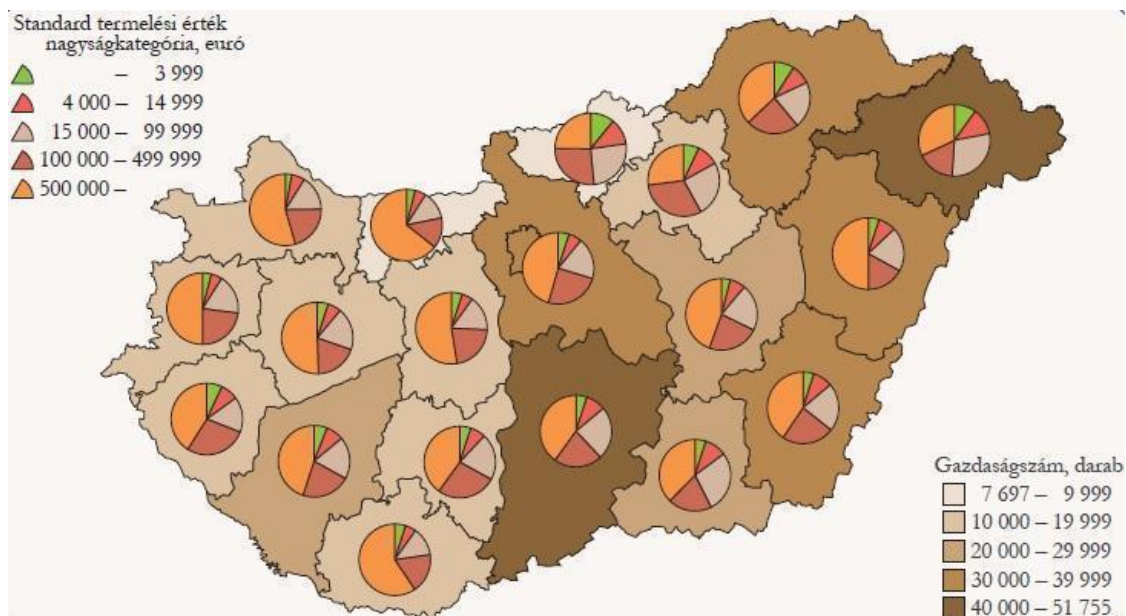
Magyarországon az agrárium a nemzetgazdaság jelentős ágazata, amely 2019-ben mintegy 3,3%-kal járult hozzá a bruttó hazai termék (GDP) előállításához. A bruttó hozzáadott értékhez 4,1%-ot adott az agrárium, a beruházásokban 4,1%, a foglalkoztatásban 4,7% volt az aránya. Győr-Moson-Sopron megyében a mezőgazdaság a fentiekhez hasonló alapmutatókkal rendelkezett 2019-ben, **a bruttó hozzáadott értékhez és a beruházásokhoz egyaránt 4-4%-kal, viszont a foglalkoztatáshoz csupán 2,6%-ban járult hozzá**, ami kiemelkedően **jó munkatermelékenységet** jelez az ágazatban annak ellenére is, hogy **az ágazatban dolgozók havi nettó átlagkeresete** (215000 Ft) mintegy **17%-kal marad el** az átlagos megyei nettó keresettől. Ugyancsak a munkatermelékenységet alátámasztó faktor, hogy a megyében gazdálkodók az országos átlagnál nagyobb arányban rendelkeznek szakirányú iskolai végzettséggel, és ezen belül az alapfokú végzettséggel rendelkezők arány a negyedik legalacsonyabb országos szinten. Ugyanakkor a megye gazdálkodóinak körében is egyre feszítőbb probléma az agrártársadalom elöregedése, ami üzemméret és gazdálkodási forma függvényében differenciáltan jelentkezik, de az ágazatban a generációváltásra nagy hangsúlyt kell fektetni a közeljövőben.

Bár Győr-Moson-Sopron megyében **a mezőgazdaság kisebb gazdasági súllyal rendelkező ágazat**, hiszen részesedése a megyék bruttó hozzáadott értékéből országos szinten alacsony (4%), ugyanakkor viszont **a megye a mezőgazdasági termelés jövedelmezőségét mutató standard termelési érték (STÉ) mutató alapján az ország legjobban teljesítő térsége**, hiszen a STÉ érték itt a legmagasabb (28000 euro), közel duplája az országos átlagnak. **Erős koncentrációra** utaló jel, hogy a megyében a standard termelési érték több, mint felét a legmagasabb nagyságkategóriába tartozó gazdaságok adják, mivel a megyét egyúttal a **legkisebb gazdaságsszámmal rendelkező megyék** között tartják számon. Ebből az is következik, hogy bár az ágazatban a megyében is az önálló vállalkozások (családi gazdaságok tagjai, őstermelők) teszik ki a regisztrált ágazati szereplők több, mint 90%-át, ugyanakkor a működő vállalkozások között azonban jellemzően a **nagyobb üzemméretű társas**

³⁴ Az alfejezet megírása során a legfontosabb információforrás a KSH által 2016-ban készített központi mezőgazdasági gazdaságszerkezeti összeírás volt, melyet Agrárium 2016 - A magyar mezőgazdaság regionális különbségei címmel publikáltak. Ahol lehetett az adatok után követését 2019-ig a KSH Tájékoztatási adatbázisából végeztük el.

vállalkozások a legszámottevőbb termelési értékkel bíró, és egyben a **legtöbb munkavállalót foglalkoztató cégek**. Ennek azért van nagy jelentősége, mert az üzemméret és a tőkeellátottság között erős pozitív korrelációt lehet kimutatni, ami országos viszonylatban szintén a **megyei agrárvállalkozások versenyképességét** támasztja alá. Győr-Moson-Sopron megyében - az országos átlagnak megfelelően - a standard termelési érték nagyobb hányadát a **növénytermesztő gazdaságok** termelése biztosítja (**33. ábra**).

33. ábra: A gazdaságszám, és a standard termelési érték nagyságkategóriái megyénként, 2016

Forrás: KSH, 2016³⁵ alapján saját szerkesztés

Magyarországon a **mezőgazdasági terület** a termőhelyi adottságokhoz igazodva az Alföldön összpontosul, ugyanakkor Győr-Moson-Sopron megye helyzete ebből a szempontból **Dunántúli viszonylatban kiemelkedő**. Ugyanis amennyiben a megye teljes területén belül vizsgáljuk a mezőgazdasági terület arányát, akkor 60%-os értékeket kapunk, ha pedig a termőterület nagyságához viszonyítunk (amibe már az erdőterület is beletartozik), akkor Győr-Moson-Sopron megyénél 75% az aktuális érték. A mezőgazdasági terület extrém magas arányát, több mint **90%-át a szántók teszik ki Győr-Moson-Sopron megyében**. Nem véletlen, hogy a megyében a szántóterület nagysága jelentősen, mintegy 17%-kal haladja meg az országos átlagot. Ebben nyilván jelentős szerepe van annak, hogy a **megyében jó minőségűek a termőföldek**³⁶, ugyanakkor a klímaváltozás hatására a megye időjárása is egyre szélsőségesebb, egyre nagyobb kiterjedésűek az **aszállyal veszélyeztetett területek**, ami a termésátlagok visszaesésében, országos átlagtól való elmaradásában is

³⁵ KSH (2016): Agrárium 2016 - A magyar mezőgazdaság regionális különbségei. KSH, Budapest

³⁶ átlag 25 AK, de Sopron környékén nem ritkák a 40 AK értékű területek sem

megmutatkoznak. A termésbiztonság növelése érdekében az **öntözés terén jelentős fejlesztésekre lenne szükség**, hiszen pillanatnyilag a megye szántóterületének mindössze 1%-a áll öntözés alatt.

Győr-Moson-Sopron megye szántóin **legnagyobb arányban** (59%) **gabonaféléket termesztnek**, jellemzően **kalászosokat**, azon belül is kiemelten **búzát** (69%). A megyében magas az ipari növények részaránya is, azon belül meghatározó a **cukorrépa**, hiszen a **hazai mennyiség 11%-a, míg a repcének 8%-a** itt terem. Továbbá a szintén jelentős állattenyésztési ágazat igényeinek kielégítése érdekében viszonylag magas a **takarmánynövények, különösen a lucerna** részaránya is.

Győr-Moson-Sopronban **megyében két borvidék is található**, a Soproni és a Pannonhalmi, melyek viszonylag kis kiterjedésűek (az országos terület 2,7%-a), és alacsony termés hozamúak (az országban betakarított mennyiség 1,9%-a), tehát nem a mennyiségi, hanem a minőségi termékek előállítására koncentráltak, és mindkettő erős brand a hazai piacon, jelentős turisztikai potenciállal is bírnak. Ugyanakkor a megye **nem tartozik az ország nagy gyümölcstermő területei közé**. A megyében a **cseresznye és a meggy** a jellemző fajta, de egyre nagyobb területen termesztnek **bodzát** is.

Az állattenyésztési ágazaton belül Győr-Moson-Sopron megyében jelentős a **szarvasmarha, a sertés és a pulyka állomány** is. Az ágazaton belül, ugyanúgy, ahogy a növénytermesztésnél, a **nagyobb gazdaságok felülreprezentáltak**, így az egy gazdaságra jutó állategység a megyében közel duplája az országos átlagnak. A **szarvasmarhaállomány dunántúli viszonylatban a legnagyobb, annak sűrűsége pedig meghaladja az országos átlagot**, hiszen 2019-ben száz hektár mezőgazdasági területre az országos átlagnál 4-gyel több, összesen 21 szarvasmarha jutott. Korábban jelentős sertésállománnyal rendelkezett a megye, hiszen a csúcsévben, 2013-ban a teljes hazai sertésállomány több, mint 6%-át tartották a megyében, azóta azonban az ágazat sokat veszített a jelentőségéből, 2019-re az állomány gyakorlatilag megfeleződött. A megye **pulykaállománya pedig az országos állomány mintegy 15%-át teszi ki**.

A megye **mezőgazdasági alapanyag-termelésében megmutatkozó koncentrációs folyamatok** kedvező lehetőséget jelenthetnek az élelmiszeripar számára, hiszen a térségi szinten **kialakítható élelmiszer termékpályák** lehetősége nemcsak a hazai piacon jelenthet versenyelőnyt a kiszámítható beszállítói kapcsolatok révén, de a komplett termékpályák integrációja révén a hazai és nemzetközi élelmiszer kereskedelmi láncok képviselőivel szemben is kedvezőbb alkupozíciót teremthet az érintett cégeknek, cégcsoportoknak. Nem véletlen, hogy a Nyugat-Dunántúli régió belül az élelmiszeriparban tevékenykedő vállalkozások több, mint fele Győr-Moson-Sopron megyében található.

A COVID hatására némileg már utalnak a legfrissebb, 2020 első három negyedévi adatok, amelyek szerint **a járvány ágazatra gyakorolt hatása nem jelentős**. Az ágazatban **működő vállalkozások száma 2 %-kal nőtt** az előző

évihez képest, igaz a növekedés elsősorban a kevésbé profitorientált vállalkozási formákban jelent meg, az önálló vállalkozásoknál és a non-profit szervezeteknél. Az **ágazatban foglalkoztatottak száma** a nemzetgazdasági átlagnál (6%) **kisebb mértékben csökkent, csupán 3 %-kal**, ami azzal magyarázható, hogy egyrészt az ágazatban sok az önfoglalkoztató, önálló vállalkozás, másrészt a járványhelyzettől függetlenül is magas a segítő családtagok aktivitása, ami nyilván nem jelenik meg a kimutatásokban, csakúgy ahogy a szürke gazdaság mutatói sem, pedig köztudott, hogy ebből a szempontból a mezőgazdaság az egyik leginkább érintett ágazat. Harmadrészt arról sem szabad megfeledkezni, hogy a mezőgazdasági termelés esetleges visszaesése nemcsak a mezőgazdasági termelőket, de az ágazati kapcsolatok révén az **egész élelmiszergazdaságot** súlyos helyzetbe sodorhatta volna, és akár élelmiszer ellátási nehézségeket is okozhatott volna. Az ágazat stratégiai jellegére utal az is, hogy **az alkalmazásban állók átlagkeresete a nemzetgazdasági átlagnál 2%-kal nagyobb mértékben nőtt** (10%) a vizsgált időszakban. Az **ágazat kifejezetten jól teljesített a beruházások terén** is, ami azért figyelemre méltó, mert a **beruházások terén a megyei visszaesés** mind volumenében, mind pedig értékében **jelentősen meghaladta az országos átlagot**. (A volumencsökkenés országos szinten 49%, míg a megyei érték 70%, a beruházási érték csökkenése pedig országos szinten 6,5% míg a megyében 31%). A 2000. év III. negyedévére az agrárágazati beruházások volumene ugyanis éppen elérte az előző évi szintet, de mivel a megyében szinte minden más ágazatban drasztikusan visszaestek a beruházások, így a mezőgazdaság ezzel a teljesítménnyel a **harmadik legnagyobb beruházó** lett a megyében a feldolgozó-, és az energiaipar után. A fejlesztési források 8,5%-át használták fel a mezőgazdaságban, és az agrárium beruházásainak volumene 29%-kal haladta meg az egy évvel korábbi értéket.

Ipar³⁷

Győr-Moson-Sopron megye húzóágazata az **ipar**. Az ipar a megye GDP-jének 54%-ához járul hozzá (országos szinten ez 30%). A megyei beruházások fele az iparban valósul meg, amelynek 80%-a a feldolgozóiparhoz köthető.³⁸ Az ipari termelés értéke 2010-ről 2019-re 114%-kal növekedett, a legjelentősebb növekedést 2014-ben, 2015-ben és 2019-ben érte el. Az egy lakosra jutó ipari termelés értéke 9,5 millió Ft, ami az országos átlag (3,5 millió Ft) több mint kétszerese, és a megyék között is az első helyen áll, tehát az ország legiparosodottabb megyéje. Az ipari értékesítés árbevételének legnagyobb része, 88%-a exportértékesítésből (12%-a belföldi értékesítésből) származott 2019-ben, ami 2010-ben még 86% volt, tehát az exportértékesítés értékének

³⁷ Az alfejezet alapvetően a KSH: TÉR-KÉP – A járműgyártás területi különbségei, 2018, c. kiadvány felhasználásával készült.

³⁸ Győr-Moson-Sopron megye TOP 100, 2019

aránya – kis mértékben ugyan, de – növekedett. Az ipari tevékenység legnagyobb része a feldolgozóiparhoz kötődik, amelyen belül a legjelentősebb ágazat a gépipar, és azon belül is a járműgyártás, amely 2010-ben az összes ipari termelés 73%-át, 2019-ben pedig már 77%-át adta (**26. táblázat**).

26. táblázat: A Győr-Moson-Sopron megyei székhelyű ipar termelési értéke ágazat szerint

Ágazat, ágazatcsoport		Termelés (millió Ft)	
		2010	2019
B+C+D	Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül Ebből:	1 967 349	4 176 149
C	Feldolgozóipar Ezen belül:	1 899 657	4 083 108
CA	élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	103 750	122 156
CB	textília, ruházat, bőr és bőrtermék gyártása	14 505	20 706
CC	fafeldolgozás, papírttermék gyártása, nyomdai tevékenység	34 436	45 133
CE	vegyi anyag, termék gyártása	11 301	14 528
CG	gumi-, műanyag és nemfém ásványi termék gyártása	123 588	230 240
CH	fémalapanyag és fémfeldolgozási termék gyártása	53 648	184 603
CI	számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása	27 994	51 909
CJ	villamos berendezés gyártása	16 928	53 774
CK	gép, gépi berendezés gyártása	29 603	90 086
CL	járműgyártás	1 440 834	3 211 199
CI-CL	gépipar	1 515 360	3 406 968
CM	egyéb feldolgozóipar; ipari gép, berendezés üzembe helyezése, javítása	43 069	58 774
D	Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	67 691	93 041

Forrás: KSH Fókuszban a megyék alapján saját szerkesztés

Hazánkban a **járműgyártás a legnagyobb súlyú** és az egyik leginkább **exportorientált területe a feldolgozóiparnak**, kibocsátása jelentősen kihat az egész gazdaság teljesítményére is. A székhely szerinti adatok szerint a legalább 50 főt foglalkoztató **járműipari vállalkozások 2019. évi termelési értékének 34%-a Győr-Moson-Sopron, 15%-a Bács-Kiskun, 11%-a Komárom-Esztergom megyében realizálódott**, döntően a 3 nagy magyarországi autógyártó vállalatnak köszönhetően. Ezen kívül Veszprém, Vas, Borsod-Abaúj-Zemplén, Pest és Fejér megyei – elsősorban **járműalkatrész-gyártással foglalkozó** – vállalkozások adták összességében a **kibocsátás további 30%-át**. A Győr-Moson-Sopron megyei **járműgyártás a megyei összes hozzáadott értéknek 35%-át**, míg az **ország járműgyártási hozzáadott értékének 43,7%-át adja**. Széles körű **beszállítói kapcsolatai** révén hatással van más feldolgozóipari tevékenységekre is, így teljesítménye számottevően befolyásolja az egész ipari termelés alakulását. A **járműgyártás bruttó hozzáadott értéke elmarad a bruttó kibocsátástól**, aminek az az oka, hogy a járműipari szereplők kibocsátása nagymértékben támaszkodik importból származó vagy más ágazatokban

előállított termékekre, alkatrészekre, amelyek felhasználását a hozzáadott érték már nem tartalmazza. A **globális hatásoknak kitett iparág** függőséget is teremt a **külföldi irányítású járműgyártók** teljesítményétől, illetve az **anyavállalatok stratégiai döntésitől**. Ezt jól mutatja, hogy a 2020-as koronavírus járványban azoknak a megyéknek esett vissza leginkább a gazdasági teljesítménye, ahol meghatározó volt a járműgyártás szerepe. Magyarországon a járműgyártásban meghatározó a külföldi irányítású leányvállalatok szerepe. Győr-Moson-Sopron megyében a **járműgyártással foglalkozó leányvállalatok közel 40%-a külföldi irányítás alá tartozik**, ezzel a megyék között a harmadik helyen szerepel, ennél magasabb arány csak Heves (50%) és Komárom-Esztergom (48%) megyében található. Ezen leányvállalatok termelési értékének aránya közelíti a 100%-ot. A járműgyártás erősen exportorientált. A kivitel árbevétele minden megyében meghaladta a belföldi eladásokét. A **legnagyobb külpiaci kitettség Győr-Moson-Sopron**, Vas és Bács-Kiskun, továbbá a közepes súlyú Heves, valamint az országos termelésben kis részarányú Jász- Nagykanizsa-Szolnok **megyét jellemezte** 2018-ban, 94% vagy a feletti részaránnyal. A jelentősebb járműipari kapacitással rendelkező megyék közül **Győr-Moson-Sopronban** és Bács-Kiskunban a **járműgyártás adta az ipari export 80**, illetve 75%-át. A járműgyártás a magas lekötött tőke mellett **folyamatos technikai fejlesztéseket** (például elektromos meghajtású járművek fejlesztését) igényel, ezért a beruházások értéke és összetétele jelentősen befolyásolja a jövőbeli kibocsátást. Magyarországon 2010–2018 között a nemzetgazdasági beruházások évente 6–13%-át valósították meg a járműipari vállalkozások, Győr-Moson-Sopron megyében a járműipari fejlesztések aránya ennek többszöröse volt. A **beruházások teljesítményértékének 37%-át Győr-Moson-Sopron**, további 31%-át pedig – csaknem azonos arányban – Bács-Kiskun, Vas és Komárom-Esztergom megyében valósították meg. A 2010 és 2018 közötti időszakban a **teljesítményérték 81%-át a gépek és berendezések** beszerzésére, üzembe helyezésére fordított fejlesztések, **19%-át pedig építési beruházások adták**. A gépberuházások értéke szinte minden megyében meghaladta az építési beruházásokét, amely ugyanebben az időszakban a súlyponti megyék közül Bács-Kiskunban és Győr-Moson-Sopronban volt a legmagasabb (32, illetve 23%), ami elsősorban üzemcsarnok építés formájában valósult meg.³⁹

Az iparban Győr-Moson-Sopron megyében a legtöbb vállalkozás a feldolgozóiparban tevékenykedik (**27. táblázat**). A feldolgozóiparon belül az egyéb feldolgozóiparban, az ipari gép, berendezés üzembe helyezésében, javításában is arányaiban magas számú vállalkozás működik. A megye húzóágazatát jelentő járműgyártásban viszonylag kevés a vállalkozások száma, ami a tevékenység koncentrációjára utal.

³⁹ KSH: TÉR-KÉP – A járműgyártás területi különbségei, 2018

27. táblázat: A Győr-Moson-Sopron megyében működő ipari vállalkozások száma ágazat szerint

Ágazat, ágazatcsoport		2010	2018
B	Bányászat, kőfejtés	26	29
C	Feldolgozóipar Ezen belül:	2 592	2 776
CA	élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	297	287
CB	textília, ruházat, bőr és bőrtérkép gyártása	233	268
CC	fafeldolgozás, papírtérkép gyártása, nyomdai tevékenység	337	281
CD	kocszgyártás, kőolajfeldolgozás	1	1
CE	vegyi anyag, térkép gyártása	17	22
CF	gyógyszergyártás	2	1
CG	gumi-, műanyag és nemfém ásványi térkép gyártása	225	241
CH	fémalapanyag és fémfeldolgozási térkép gyártása	481	491
CI	számítógép, elektronikai, optikai térkép gyártása	44	39
CJ	villamos berendezés gyártása	31	33
CK	gép, gépi berendezés gyártása	155	142
CL	járműgyártás	45	49
CI-CL	gépipar	275	263
CM	egyéb feldolgozóipar; ipari gép, berendezés üzembe helyezése, javítása	724	921
D	Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	37	50
E	Vízellátás	65	57

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

Az iparon belül a gépipar, és azon belül **a járműgyártás dominanciája** – a **termelési érték** mellett – az ott **alkalmazottak számában** is visszatükröződik, ami 2010 és 2019 között több mint duplájára emelkedett (**28. táblázat**). A megyében a gépipar mellett a járműiparnak beszállító egyéb ágazatok, úgymint **a gumi-, műanyag, nemfém ásványi termékek, továbbá a fémalapanyag és fémfeldolgozási termékek gyártásában, valamint a villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás** területén is viszonylag magas az alkalmazásban állók létszáma, ami 2010-ről 2019-re jelentős mértékben emelkedett. Az élelmiszeriparban és a textiliparban ugyanezen időszak alatt jelentősen csökkent az alkalmazottak száma, ami az ágazatok csökkenő súlyának köszönhető.

28. táblázat: Alkalmazásban állók létszáma Győr-Moson-Sopron megye iparának egyes ágazataiban

Ágazat, ágazatcsoport		Létszám (fő)	
		2010	2019
B+C+D	Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül Ebből:	83 684	120 050
C	Feldolgozóipar Ezen belül:	40 974	58 586

CA	élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	4 830	3 681
CB	textília, ruházat, bőr és bőrtermék gyártása	2 761	1 783
CC	fafeldolgozás, papírttermék gyártása, nyomdai tevékenység	2 302	2 206
CE	vegyi anyag, termék gyártása	256	283
CG	gumi-, műanyag és nemfém ásványi termék gyártása	6 597	7 743
CH	fémalapanyag és fémfeldolgozási termék gyártása	3 806	5 607
CI	számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása	1 605	1 047
CJ	villamos berendezés gyártása	829	1 718
CK	gép, gépi berendezés gyártása	1 976	3 550
CL	járműgyártás	12 856	26 696
CI-CL	gépipar	17 266	33 011
CM	egyéb feldolgozóipar; ipari gép, berendezés üzembe helyezése, javítása	3 157	4 243
D	Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	1 653	2 772

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

A **járműgyártásban** 2018-ban 410 ezer forintot tett ki a teljes munkaidőben alkalmazásban állók **havi bruttó átlagkeresete**, ami 80 ezer forinttal **meghaladta a nemzetgazdasági átlagot**, és a feldolgozóiparon belül az egyik legmagasabb összeg volt. Mivel Győr-Moson-Sopron megyében a járműgyártás foglalkoztatási szerepe nagyobb, az iparág bérszintje is magasabb (2018-ban havonta átlagosan bruttó 504, illetve 470 ezer forint volt). A járműipar a megye átlagbérének csaknem másfélszeresét nyújtotta.⁴⁰

A feldolgozóipari ágazatok közül a villamos berendezés gyártását kivéve, az összes ágazat termelése csökkent 2020. I-III. negyedében az előző év azonos időszakához képest, ami valószínűleg a koronavírus járványnak köszönhető. A Covid-19 a legkisebb mértékben az élelmiszeripart és az egyéb feldolgozóipart érintette, ezekben az ágazatokban a visszaesés 1-2% körüli volt. Ennél nagyobb mértékben vetette vissza a fa-, papír és nyomdaipart és gép, gépi berendezés gyártását. Előbbi 15%-kal, utóbbi 12%-kal csökkent. **A járvány a legsúlyosabban a kulcságazatot jelentő járműgyártást érintette**, amelynek **termelése** az előző időszakhoz képest több mint **20%-kal esett vissza**. A koronavírus-járvány elleni védekezés miatt kialakult globális helyzet igen érzékenyen érinti a hazai járműgyártást, az iparág európai recesszióját pedig tovább mélyítheti. Bár a járműgyártás súlya a munkaerőpiacon kisebb, mint a termelésben, a járműipari cégek termelésének felfüggesztése – a beszállítói kapcsolatok révén – ennél lényegesen több munkavállalót érinthet. És mivel Győr-Moson-Sopron megye húzóágazata egyértelműen a járműgyártás, így **a megye a COVID járvány egyik fő vesztese** lett. Ráadásul a megyében számos járműgyártáshoz közvetlenül vagy közvetve kapcsolódó iparág is aktív, amelyek a beszállítói kapcsolataik révén szintén érintettek, hiszen a járvány hatására a termékeik iránti **származékos kereslet is lecsökkent**, így az elsősorban a

⁴⁰ KSH TÉR-KÉP 2018

járműipart érintő negatív hatás tovább gyűrűzött, és más feldolgozóipari ágazatokra is tovább terjedt.

Szolgáltatások

Győr-Moson-Sopron megye **szolgáltatási szektora** a megye GDP-jéhez 42%-kal járul hozzá, ami jelentősen **elmarad az országos szinttől** (66%), a többi megyéhez viszonyítva azonban a gazdasági szolgáltatásokkal való ellátottság átlagosnak nevezhető. A megye összes beruházásának közel 40%-a valósul meg a szolgáltatási ágazatban, amelynek jelentős része, 44%-a a szállítás és raktározás területéhez köthető.⁴¹ **Győr és környéke** az egyetlen terület, amely **fejlett üzleti szolgáltatásaival kiemelkedik, és országos viszonylatban is képes átlag feletti szolgáltatási feltételeket biztosítani.**

A **szolálató** szektorban a többi szektorhoz képest magas a vállalkozások száma, ami a **szektor elaprózódását** jelenti. A legtöbb vállalkozás a kereskedelem és gépjárműjavítás, valamint a szakmai, tudományos és műszaki tevékenység területén működik. Azonban amíg az előző esetében folyamatos csökkenés, utóbbinál dinamikus növekedés figyelhető meg (29. táblázat).

29. táblázat: A Győr-Moson-Sopron megyében szolgáltatási szektorban működő vállalkozások száma ágazat szerint

Ágazat, ágazatcsoport		2010	2018
F	Építőipar	3 886	4 934
G	Kereskedelem, gépjárműjavítás	6 076	5 716
H	Szállítás, raktározás	1 582	1 605
I	Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	1 649	1 516
J	Információ, kommunikáció	1 082	1 333
K	Pénzügyi, biztosítási tevékenység	1 338	1 127
L	Ingatlanügyletek	1 385	1 691
M	Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	4 540	5 315
N	Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	1 536	1 848
O	Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	6	6
P	Oktatás	1 261	1 465
Q	Humán-egészségügy, szociális ellátás	1 329	1 556
R	Művészet, szórakoztatás, szabadidő	632	972
S	Egyéb szolgáltatás	2 341	3 626

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

A **szolgáltatási szektorban alkalmazottak létszáma** 2010-ről 2019-re 16%-kal, 66 ezer főről 76 ezer főre **emelkedett**. 2019-ben a szektoron belül az alkalmazottak több, mint fele (58%-a) a kereskedelem és gépjárműjavítás (18%), szállítás és raktározás (11%), oktatás (16%), valamint a humán-egészségügyi, szociális ellátás (13%) területén dolgozott. 2010-hez képest az előző két szektor

⁴¹ Győr-Moson-Sopron megye TOP 100 2019

alkalmazottainak aránya növekedett, míg az utóbbi kettőé csökkent. Ezzel közel az országos szintre változott. Az építőiparban 8%-os volt az alkalmazottak aránya, míg a szálláshely-szolgáltatásban és vendéglátásban 6%-os. Ezzel mindkettő az országos átlag (7% és 5%) felett alakult. A **szállítmányozásban nem csak az alkalmazottak száma**, hanem a közúti forgalomban részt vevő **tehergépkocsik száma is növekedett**, közel 30%-kal. A tehergépkocsi állománya mind azok számát (25 951 db), mind pedig az ezer lakosra jutó számát (56,9 db) tekintve országos viszonylatban 4. helyen szerepel, és az országos átlagnál (52,8 db) magasabb.

Mivel a szolgáltató szektorban foglalkoztatottak többsége a járvány által kevésbé sújtott területeken (kereskedelem, szállítás, raktározás, oktatás, egészségügy) dolgozott, így a **szolgáltatási szektorban** a COVID hatására **a létszámcsökkenés nem volt olyan jelentős, mint az iparban**.

Az **építőipar termelési értéke** 2010-ben közel 60 milliárd Ft volt, ami évről-évre nem nőtt jelentősen, sőt 2016-ban az előző év azonos időszakához képest 22%-kal csökkent. Nagy változás az időszak végén, 2018-ról 2019-re történt, ekkor a termelési érték 34%-kal **növekedett**, így 2019-ben az építőipar termelése közel 118 milliárd Ft volt, amely a többi megyéhez viszonyítva jó középmezőnynek számít. Az egy főre vetített termelési érték szintén közelít az országos átlaghoz. Az **építőipar bővülését** az ebben az **ágazatban alkalmazottak száma** is követte. 2010 és 2019 közötti időszakban az országos 32%-os növekedés Győr-Moson-Sopron megyében is azonos volt. 2020. I-III. negyedévében a termelés értéke 25%-kal csökkent az előző év azonos időszakához képest, amelyben koronavírus járvány egyértelműen közrejátszott.

Győr-Moson-Sopron megye **kiskereskedelmi üzleteinek számában** 2010 és 2019 között évről-évre **csökkenés** figyelhető meg, 2019-ben összesen 6 026 ilyen jellegű üzlet volt található, ami 13%-kal kevesebb, mint 2010-ben. A kiskereskedelmi üzletek száma minden megyében csökkent, országos szinten 17%-kal. A **gyógyszertárak** számának csökkenési üteme valamelyest kisebb, Győr-Moson-Sopron megyében és országosan is 9% körüli. A kiskereskedelmi egységek közül az önálló vállalkozás által működtetett üzletek aránya 34%, ami 1 százalékponttal magasabb az országos átlagnál (33%), azonban a többi megye közül ennél alacsonyabb arány csak Pest (30%), Baranya (32%) és Vas (33%) megyében található, illetve Fejér és Komárom-Esztergom megyében azonos (34%). **Győr-Moson-Sopron megyében bevásárlóközpontból 9, hipermarketből 8 található. A bevásárlóközpontok száma az országban Pest megye mellett itt a legtöbb**, amiben nyilvánvalóan szerepe van nemcsak az országosnál **kedvezőbb foglalkoztatási és jövedelmi viszonyoknak**, de a megye hármashatár menti elhelyezkedéséből adódóan a **bevásárlóturizmusnak** is. Hipermarketek tekintetében a megye Veszprém és Bács-Kiskun megyével együtt a 4. helyen áll, ennél több Pest megyében (27), Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (12) és Fejér megyében (9) található. A bevásárlóközpontokban és a hipermarketekben működő kiskereskedelmi üzletek száma egyaránt növekedett

az elmúlt 9 évben, mindkét esetben 13%-kal. Ez egyébként országos szinten csökkenő tendenciát mutat. Győr-Moson-Sopron megyében 2019-ben a kiskereskedelmi üzletek 5%-a bevásárlóközpontban, 2%-a hipermarketben működött. Az egy kiskereskedelmi üzletre jutó lakosok száma 2019-ben a megyék között középmezőnyben helyezkedett el (78 fő) és az országos átlaggal (77 fő) közel megegyezett. A bevásárlóközpontokra (1 511 fő) és hipermarketekre (3 478 fő) jutó lakosok száma – ezen kereskedelmi egységek magas száma miatt – az országos átlag (1 639 fő és 3 960 fő) alatti volt. Az **egy kiskereskedelmi üzletre jutó forgalom értéke 2019-ben Pest megyét követően Győr-Moson-Sopron megyében volt a legmagasabb**, 105 millió Ft, ami az országos átlagnál (96 millió Ft) jóval magasabb. Az egy lakosra jutó forgalom alapján kiemelkednek a megyeszékhelyeket magukba foglaló, a jelentős turisztikai vonzerővel bíró, illetve a számottevő átutazó forgalmat lebonyolító járások, amihez az erőteljesebb lakossági vásárlóerő, az itt vendégeskedők és a más területről ingázók költségei is hozzájárulnak. A forgalom évről-évre 5%-kal növekedett, 2020-ban azonban az előző év előző időszakához képest **3,4%-kal csökkent a kiskereskedelmi forgalom**, amihez a koronavírus járvány, illetve az amiatt szükséges korlátozó intézkedések is hozzájárulhattak. A forgalom 2020 áprilisában az előző év azonos időszakához képest közel 20%-ot esett, majd fokozatosan elindult felfelé, de szeptemberben egy újabb visszaesés következett. Ezek a **visszaesések egyértelműen követik a járvány lefutását**. A válsághelyzet okozta forgalomváltozás a kiskereskedelmen belül az egyes üzletcsoportokat eltérően érintheti, az **élelmiszerüzletek és gyógyszertárak forgalma jelentősen növekedett, míg az egyéb üzleteké csökkent**. Szintén a forgalomváltozást befolyásolja, hogy az üzletek többsége korlátozottan lehet nyitva a járvány megfékezése érdekében hozott jogszabályok alapján. Az utazások szigorítása következtében a külföldi-vendég- és -átutazó-forgalom elmaradása járásonként eltérő mértékben mérsékli a kiskereskedelmi üzletek forgalmát. A kiskereskedelmi ágazatban az alkalmazottak száma 2010 és 2019 között kismértékben (9%-kal) növekedett, míg az országos tendencia erős (11%-os) csökkenést mutat.

Turizmus

A megye turizmusát, turisztikai kínálatát elsősorban természeti értékei, kulturális és építészeti örökségei, valamint földrajzi fekvése határozzák meg.

A megye hármashatár menti elhelyezkedéséből adódóan **jelentős az átutazó turizmus. A külföldi vendégek körében népszerű a gyógy-, wellness- és egészségturizmus, valamint a szépségipari szolgáltatások. E szolgáltatások igénybevételének másodlagos hatása a bevásárló turizmus, ami az árfolyamhatások által erősen determinált, így erősen fluktuáló jellegű.** A megyének **négy meghatározó turisztikai térsége** van: **Pannonhalma-Győr, Sopron-Fertő, Szigetköz és Alpokalja. A Pannonhalmi Apátság és a Fertő Táj**

a világörökség része, míg a Mosonmagyaróvártól Győrig terjedő **Szigetköz országos jelentőséggel bír**. A megyében három **nemzeti emlékhely** is található; a **Pannonhalmi Főapátság**, a **győri Káptalandomb**, valamint a **nagycenki Széchenyi-kastély**. A fenti térségek közül Sopronnak és a Fertő-tó vidékének van a legnagyobb gazdasági súlya. A Fertő Táj, Szigetköz és Alpokalja az aktív (vízparti, gyalogos és kerekpáros) turizmus szempontjából egyaránt fontos térségek. A Szigetközben az aktív turizmushoz kapcsolódóan több napos programlehetőségek is adóttak, ilyen például a csillagtúrázás lehetősége (Dunakiliti, Trianoni zsilip, Ördög-szigeti tavak, Dunacsúnyi raft komplexum, azaz a Szigetköz egésze bejárható Dunakilitiből), vagy a Szigetköz ökoturizmusának egyik központja, a Kisvesszősi Turisztikai Centrum által kínált lehetőségek. Az aktív turisztikai térségek fejlesztésével jelentős gazdasági erősödés érhető el. Az aktív turizmus közvetlen és közvetett pozitív hatást gyakorol a helyi gazdaságra, a versenyképesség növekedésére, a népességcsökkenésre, illetve (jellegénél fogva) a környezettudatos szemlélet kialakítására és a környezetvédelemre is. A Mosoni-Duna lehetséges aktív turisztikai fejlesztési terület, mivel az evezős túrázók kiemelt célpontja, a több napos kenu túrautak Rajkától, Mosonmagyaróvártól Győrig, Vénekig, Gönyűig tartanak. A Mosoni-Duna lassú folyású, biztonságos túraterep, ezért a kínálatfejlesztéssel széles csoportok (családok, idősek, iskolások) szólíthatóak meg. A Lajta - Mosoni-Duna összefolyásánál található kanyargós, középszakasz jellegű szakasz sportolási célra alkalmas. A megyében az aktív turizmus másik ága, a kerekpáros turizmus is jelentős. A már létrejött, és turisztikai céllal használt kerekpárutak (pl. SacraVelo, Danube Bike & Boat) mellett további kerekpáros fejlesztések vannak tervben (pl. a rábaközi kerekpárutak összekötése az osztrák oldali Fertőzuggal, illetve kerekpárút fejlesztés a Szigetközben). Emellett megépült a 17,7 km hosszú Győr-Pannonhalmi kerekpárút (amely 2021-ben kerül átadásra). A beruházás révén kölcsönösen elérhetővé válnak a turisták számára a két kiemelt jelentőségű település vonzerői, valamint Győr városon belüli szakaszokon keresztül a szigetközi kerekpárút is összeköttetésben lesz a pannonhalmival. A Győr-Pannonhalmi-Sokoró térség alapvetően az egynapos kirándulások célpontja. A Rábaköz kulturális értékeinek feltárásával és hasznosításával, illetve meglévő természeti potenciáljával (gyógyvizek, Rába, Hanság) feltörekvő turisztikai térségnek számít.

Új és **speciális**, a városok határán messze túlnyúló hatású **turisztikai kínálatot** biztosítanak a 2012-ben működésüket megkezdő **természet- és műszaki tudományokat népszerűsítő interaktív kiállítások** a **győri Mobilis Interaktív Kiállítási Központ**, a **mosonmagyaróvári Futura Interaktív Természettudományi Élményközpont** és a **soproni Ligneum**, a Soproni Egyetem Látogatóközpontja. A győri kezdeményezés a műszaki tudományok, a mosonmagyaróvári és a soproni pedig a természet- és a környezettudományok népszerűsítésében játszik kiemelkedő szerepet. Ezek az intézmények speciális **tudománynépszerűsítő programjaik** révén aktívan részt vesznek a helyi

általános- és középiskolák **oktatási programjaiban**, valamint országos szinten a fiatal generációk **szabadidős tevékenységeinek** szervezésében (osztálykirándulások, nyári táborok) is. Interaktív foglalkozásaikkal segítik az ifjúság kompetenciáinak, kreativitásának fejlesztését, és azt a szemléletformálását, amely a természettudományos és műszaki pályák felé hivatott terelni őket.

A megye a fenti vonzerők minőségi, valamint a látogatók igényeihez jobban igazodó kínálatával, összehangolt fejlesztésével és hatékonyabb értékesítésével továbbra is az ország turisztikai szempontból meghatározó térsége marad. A komplex turisztikai termékek kialakításának feltétele a megfelelő színvonalú és mennyiségű fogadóképesség kiépítése, valamint a turisztikai szempontból frekvenciált kistéleplések és a turisztikai vonzerők megközelíthetőségének biztosítása, közvetlen közelében infrastruktúráis fejlesztése. A természeti és kulturális értékek összehangolt térségi kínálatát segíti a megyei önkormányzat keretében működő turisztikai szervezet, a Tourinform irodái, valamint az egyes települések turisztikai, kulturális célú tevékenységet végző civil szervezetei. Mivel világszerte átalakul a desztinációs terület menedzsmentjének koncepciója, ezért a turizmusszervező és értékesítési szervezetrendszer fejlesztése különösen fontos. Egy adott térség turisztikai versenyképességét egyre inkább a földrajzi értelemben lehatárolható kínálat egészének idegenforgalmi vonzerőire épített egységes megjelenítése (turisztikai térségek) határozza meg, miközben erősödik az egyedi, speciális termékek szerepe.

A **kereskedelmi szálláshelyek kínálata és kapacitása** a nemzetközi és országos trendekhez hasonlóan a turisztikai kínálat bővülésével összhangban 2019-ig kismértékben ugyan, de fokozatosan **emelkedett (30. táblázat)**, így ebben az évben összesen 13 562 kereskedelmi szállás férőhely állt rendelkezésre. Az **ezer lakosra jutó férőhely** tekintetében Győr-Moson-Sopron megye (29,7) a többi megye között 10. helyet foglal el, azonban **az országos átlagot (35,3) nem éri el**. A vendégforgalom és az itt töltött **vendégéjszakák száma** – az országos változással összhangban – évről-évre **egyre nagyobb mértékben növekedett**, miközben a megyében az **átlagos tartózkodási idő egyre inkább csökkent**. Ez összefüggésben áll azzal, hogy a megyében az átutazó turizmus mellett elsősorban a wellness, termál-, gyógy- és egészségturizmus⁴², a konferencia- és üzleti turizmus, aktív és természeti turizmus (kerékpár, vízi, lovas, természetjáró), fesztivál turizmus és a borturizmus az elsődleges, amelyekre kevesebb időre érkeznek az idelátogatók. A **külföldi turisták aránya** 2010-től kezdetben 40-50% között mozgott, majd **2016-tól 2019-ig stabilan 50% felett volt (51%)**. Ez az országos átlagnál (47%) magasabb.

⁴² Sopronban és Mosonmagyaróváron a fogászati turizmus országos viszonylatban is kiemelkedő presztízzsel bír.

A 2020-as koronavírus járvány azonban ezt az ágazatot is erősen sújtotta. A jelenleg rendelkezésre álló adatok szerint az itt eltöltött összes **vendégéjszakák száma több mint felére**, míg a **külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma harmadára csökkent** az előző évhez képest. Az országos visszaesés 40% körüli, Győr-Moson-Sopron megyében a visszaesés a külföldi vendégek viszonylag magasabb aránya miatt volt nagyobb.

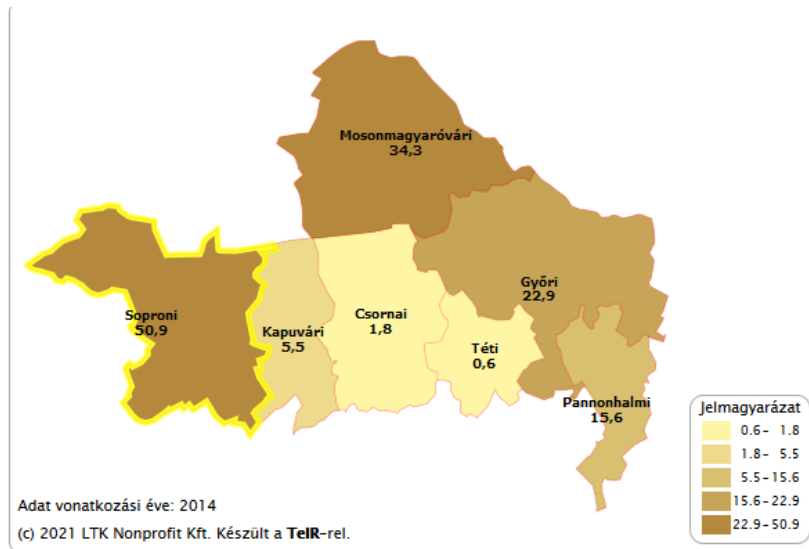
30. táblázat: A kereskedelmi szálláshelyek kapacitása és vendégforgalma Győr-Moson-Sopron megyében (2010-2020)

Év	Férőhely	Vendég (fő)		Vendégéjszakák száma		Átlagos tartózkodási idő (éjszaka)	
		összesen	ebből: külföldi	összesen	ebből: külföldi	összesen	ebből: külföldi
2010	11 949	446 632	194 755	1 030 817	421 427	2,3	2,2
2011	11 755	474 447	214 796	1 071 722	448 683	2,3	2,1
2012	11 851	476 455	231 618	1 122 425	514 051	2,4	2,2
2013	12 173	476 969	242 407	1 078 234	514 400	2,3	2,1
2014	12 446	504 409	245 999	1 135 111	498 383	2,3	2,0
2015	12 537	530 150	253 419	1 178 257	505 664	2,2	2,0
2016	13 355	558 576	282 234	1 214 767	553 717	2,2	2,0
2017	12 218	572 592	289 799	1 264 314	578 578	2,2	2,0
2018	13 698	613 929	313 757	1 360 851	618 243	2,2	2,0
2019	13 562	652 907	332 385	1 327 967	633 400	2,0	1,9
2020	n.a.	n.a.	n.a.	601 734	209 882	n.a.	n.a.

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

A megyében a területi eloszlást tekintve azonban mind az ezer lakosra jutó kereskedelmi szállás férőhelyek száma, mind pedig az ezer lakosra jutó vendégéjszakák száma rendkívül egyenlőtlen. A férőhelyek közel 40%-a a Soproni járásban található. Arányuk jelentős még a Mosonmagyaróvári járásban (26%), míg ugyanez az érték a Győri járásban 17%, a Pannonhalmi járásban pedig 12%. A megye többi járásához (Kapunvári, Csornai, Téti) a férőhelyek csupán 5%-a köthető (**34. ábra**).

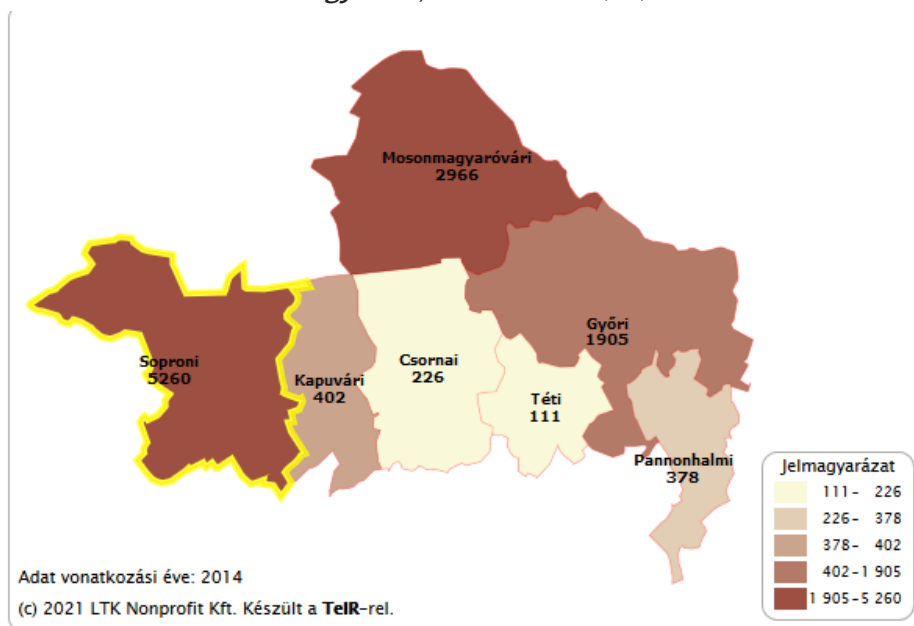
34. ábra: Összes kereskedelmi szálláshely szállásférőhelyeinek száma Győr-Moson-Sopron megyében, ezer lakosra (db)

Forrás: TelR

A férőhellyel összhangban a vendégéjszakák 47%-át a Soproni, 26%-át a Mosonmagyaróvári, 17%-át pedig a Győri járásban töltik el a vendégek. A maradék 10% körülbelül arányosan oszlik meg a többi járás között (**35. ábra**).

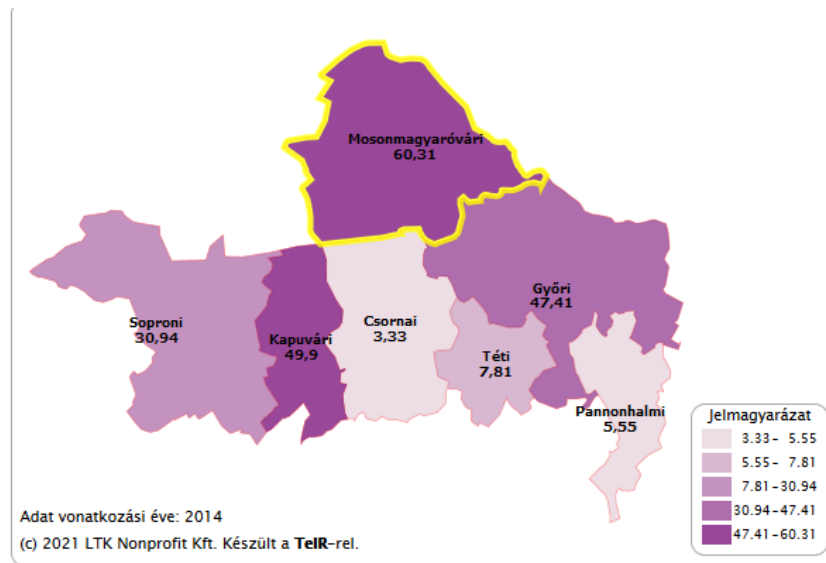
35. ábra: Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken Győr-Moson-Sopron megyében, ezer lakosra (db)

Forrás: TelR

A külföldi vendégek arányát tekintve más a helyzet, ebben egyértelműen Mosonmagyaróvár vezet, amelyet a Kapuvári járás követ, és csak ezután következik a Győri, majd a Soproni járás (**36. ábra**).

36. ábra: Külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák aránya Győr-Moson-Sopron megyében (százalék)

Forrás: TeIR

Ennek egyik oka a külföldiek által preferált gyógy-, wellness- és fürdőturizmus, amelyben Mosonmagyaróvár élen jár (különösen a fogászati kezelések tekintetében kiemelkedő a részesedése), ugyanakkor Kapuváron a Lumniczer Sándor Kórház-Rendelőintézet Angiológiai Osztályán létrejött az egyedülállónak számító szénsav-gázfürdő kezelés a perifériás érbetegségek gyógyítására. A kezelés annyira népszerű a betegek körében, hogy 2010-ben az EU által támogatott fejlesztési beruházással egy új objektumot hoztak létre, amely ma már hotel szintű szolgáltatással áll az igénylők rendelkezésére. A szénsav-gázfürdő mellett a kapuvári 67 C°-os, gyógyvíz minősítésű termálvíz sem elhanyagolható, amely a szakértői vélemények szerint országos szinten csúcsmínőségű víz, Hévíz után a leginkább elismert, így a szintén modern, széles szolgáltatást nyújtó termálfürdő a külföldiek körében is rendkívül népszerű.

A megyében a fürdők száma 2010-ről 2012-re 10-ről 20-ra nőtt, majd 2013-tól számuk fokozatosan csökkent, 2019-ben összesen 15 ilyen létesítmény működött. Ez a csökkenés egyébként országos szintű jelenség. A százezer lakosra jutó fürdők száma Győr-Moson-Sopron megyében magasabb (3), mint az országos átlag (1). A 15 fürdőből 12 egész évben üzemel. A fürdők között 3 gyógyfürdő, 8 termálfürdő, 4 élményfürdő, 8 strand, 4 uszoda és 5 tanuszoda található a megyében. A fürdők közül wellness szolgáltatás 11-ben, orvosi vizsgálat 3-ban, gyógykezelés pedig 4-ben vehető igénybe. A megyei fürdők ezer lakosra jutó napi legnagyobb befogadóképessége átlagosan (135 fő) jóval az országos átlag (85 fő) felett alakul. Ennek ellenére az ezer lakosra vetített éves személyforgalom (közel 2 500 fő) elmarad az országos átlagtól (4 300 fő). Az ezer lakosra jutó átlagos árbevétel (6 millió Ft) pedig csupán harmada az országos átlagnak (18 millió Ft). A megyei fürdők árbevételének közel fele (47%-a) fürdőszolgáltatásból, 29%-a szálláshely nyújtásából, 10%-a pedig gyógyászati és

egészségmegőrző szolgáltatásból származott 2019-ben. Országos átlagban ugyanezek az arányok 32%, 38% és 7%. Ez azt jelenti, hogy a megyei fürdőhelyek árbevételének kisebb része származik szálláshely szolgáltatásból, mint az országos átlag.

A több mint 13 ezer szállás férőhely közel fele (6 374 db) szállodákhoz köthető. A szállodák elsősorban a nagyobb városokban találhatók, legnagyobb részben (41%) Győrben (**31. táblázat**). A ritkábban lakott vidéki térségekben elsősorban kastélyszállók működnek. A megye egyes térségeit tekintve, a szálláshelyek száma a három nagyvárosban (Győr, Sopron, Mosonmagyaróvár), illetve Sopron és Mosonmagyaróvár környékén a legmagasabb, a Rábaközben, Győr környékén, a pannonhalmi térségben, valamint a Bakonyalján pedig a legalacsonyabb. Ez utóbbi három térségben szálloda egyáltalán nem található. A turistaszállók és kempingek száma nem igazán jelentős, kivéve a Szigetközben, ahol a kempingek több mint fele található, szinte minden községben legalább egy. Ennek oka a Szigetköz víziturizmusának jelentősége. Sopronban és környékén magas a panziók aránya, ezek többsége az utóbbi években jött létre vagy újult meg, mivel a soproni térség az előző programozási időszakban a Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Programban kiemelt turisztikai térségnek számított.

31. táblázat: Győr-Moson-Sopron megye szálláshelyei

	Szálloda	Panzió	Vendégház	Turistaszálló	Kollégium	Kemping	Falusi szálláshelyek
Sopron	10	25	20	4	4	2	-
Alpokalja	-	5	4	-	-	-	2
Fertő-táj	5	28	46	-	1	4	19
Rábaköz	5	3	2	-	-	1	8
Szigetköz	10	24	25	3	-	14	12
Moson-magyaróvár	10	4	2	-	-	1	-
Győr	28	34	-	-	5	3	-
Győr környéke	-	7	-	2	-	-	10
Pannonhalmi Dombvidék – Sokoróalja	-	8	7	-	-	1	10
Bakonyalja	-	-	5	1	-	-	2

Forrás: Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat alapján saját szerkesztés

A pannonhalmi térség turisztikai fejlesztésének, és ezzel együtt szálláshely bővítésének egyik projektje keretében a Pannonhalmi Főapátság mintegy 5 milliárd forintból alakítja át 350 éves majorsági épületegyüttesét négy csillag superior minősítésű, 100 szobás szállodává, a Marriott szállodalánc részeként. Ezzel Magyarország első vidéki Marriott hotelje és a régió egyik legszínvonalasabb szállodája jön létre. A turizmushoz szorosan kapcsolódó vendéglátás terén a megye jobban ellátott kiváló minőségű vendéglátó

helyekkel, hiszen a Dining Guide étteremkalauz TOP 10 vidéki éttermeiből kettő is a megyében található (LaMareda, Győr; Viator, Pannonhalma).

7.3. A gazdaság belső és külső kapcsolatai

Belső kapcsolatok

Győr-Moson-Sopron megye Magyarország gazdasági növekedésében tartósan kiemelt szerepet játszik, és ebben meghatározó jelentőséggel bír a **győri járműipari körzet**⁴³ (GYIK). A körzethez tartozó települések kijelölését alapvetően a munkaerő ingázás adatai alapján jelölték ki. Megjegyezzük, hogy a körzet határát más módszerrel is meg lehetne határozni, pl. hálózatelméleti alapon, ahol az adott iparágban tevékenykedő vállalatok egymás közti – jellemzően vevő-beszállítói – kapcsolatainak számosságát és intenzitását veszik alapul. Erre vonatkozóan azonban egyrészt nem állnak rendelkezésre hiteles információk, másrészt a későbbiekben vizsgálandó iparági klaszterek éppen ezen elv alapján működnek. A **GYIK ingázási körzet alapú lehatárolása** Győr-Moson-Sopron megyéből 85, Komárom-Esztergom megyéből 2, Veszprém megyéből pedig 7 települést foglal magába, sőt a vonzáskörzet egy része átnyúlik Szlovákiába is. A győri járműipari körzet magyarországi része **Győr-Moson-Sopron megye területének majdnem felét, 45,5%-át adja**, és a 2010. évi adatok alapján a GDP 68,1%-ának megfelelő hozzáadott értéket generál, amelynek 88,7%-a, a megyei érték 60,4%-a Győrben termelődik.

Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a **térség kiemelkedő, a nemzetgazdasági folyamatokat is jelentősen befolyásoló szereplője a győri székhelyű Audi Hungaria Kft**, melynek árbevétele nagyobb, mint az összes többi GYIK-vállalat árbevétele együttesen. Az Audi a második vállalatnak is közel húszszorosa, a hozzáadott érték alapján pedig még nagyobbnak mutatkozik a többiekénél. Az **Audi jelenléte tehát erősen rányomja bélyegét Győr és a GYIK gazdaságára, annak összteljesítményére és belső arányaira egyaránt**. A régió átlagon felüli növekedése döntően ennek a vállalatnak köszönhető, mint ahogyan a győri gazdaság járműipari dominanciát tükröző ágazati szerkezete is. A GYIK gazdasági teljesítménye tehát jelentős mértékben a nagyvállalat tevékenységétől függ. Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy **hatása nem áll meg a megye-, sőt az országhatárnál sem, hanem a szomszédos térségekre is kisugárzik**.

A megyei gazdaságot alkotó vállalatok mellett fontos az ezen **vállalatok közti együttműködések** felmérése is. A gazdasági szereplőkhöz tartozó üzleti és egyéb kapcsolatok hálózata ugyanis képet ad a vizsgált résztvevők **regionális beágyazottságáról**. A vállalatok közti kapcsolatok utalnak a térségre jellemző

⁴³ A körzetre vonatkozó információk forrása: Dusek T., Koppány K., Kovács N., Szabó D. R. 2015: A győri járműipari körzet hozzáadott értékének becslése = Területi Statisztika. 55. évf. 1. sz. pp. 76-87.

üzleti környezetre, amelyet azonban nem csak piaci jellegű, hanem költségvetési, önkormányzati, non-profit, és egyéb intézmények is befolyásolnak. A helyi gazdaság (együtt)működési jellegzetességei jól megragadhatók a gazdasági szereplők vevő-beszállói kapcsolataiból, logisztikai és kutatás-fejlesztési együttműködéseiből.⁴⁴ Az ilyen típusú üzleti együttműködések formalizálására és dinamizálására iparági és/vagy regionális klaszterszervezetek hivatottak, amelyek nagy hagyományokkal bírnak Magyarországon és Győr-Moson-Sopron megyében is, hiszen **az első magyar iparági klaszter (Pannon Autóipari Klaszter), éppen itt alakult** meg 2000-ben, amely igazi sikertörténet volt Magyarországon, hiszen **hatóköre nemcsak a megye, de az egész ország területére kiterjedt**. Igaz a menedzsment feladatokat ellátó szervezet (NYDRFÜ) felszámolásával maga a klaszter is megszűnt, de addigra az iparágon belüli vevő-beszállító kapcsolatok nyilván rögzültek, így vélhetően nem formalizált keretek között is képesek a tovább élésre.

A klaszterszervezetek alapítása iránti kezdeti lelkesedés a megyében idővel visszaesett, amit jól jelez a megyei klaszterek számában 2010 óta tapasztalható csökkenés, hiszen a korábbi 14-ről 2020-ra **9-re esett vissza a működő klaszterek száma**. Szerencsére más megyékkel ellentétben, a klaszterek összetétele a felszámoltakon kívül nem változott, a szervezeteken belül a tagok fluktuálásáról viszont nincs megbízható információnk. Ugyanakkor fejlettségüket tekintve a megyei szereplők között **csak két akkreditált innovációs klasztert találunk**, amelyek minden igényt kielégítően tudják segíteni tagjaik belső együttműködéseit, a többiek döntően induló fázisban vannak (**32. táblázat**). Országos összehasonlításban elmondható, hogy a **klaszterek száma** nemcsak a megyében, de az egész Nyugat-Dunántúli régióban **alacsony** (24db), csupán az Észak-Alföldön regisztráltak ennél kevesebb szervezetet. A régió belül Győr-Moson-Sopron megye részesedése közel 40%, ami megegyezik Vas megye részesedésével, ugyanakkor míg Vas megyében az összes szervezet a megyeszékhelyen van bejegyezve, addig Győr-Moson-Sopronban **egészségesebb a klaszterek területi megoszlása** (5 db győri, 3 db soproni, 1 db mosonmagyaróvári székhelyű szervezet). A megyei klaszterek által érintett iparágak tekintetében elmondható, hogy az **akkreditált szervezetek** jellemzően a megyében nagy **hagyományokkal rendelkező iparágakban** tevékenykednek, míg az **induló klaszterek** inkább a **feltörekvő ágazatokat** képviselik.

32. táblázat: Klaszterek Győr-Moson-Sopron megyében, 2020

Klaszter neve	Iparág	Székhely	Kategória
Biogáz és Biofinomító klaszter	energetika	Győr	induló
InnoDental Klaszter	egészségipar	Sopron	induló

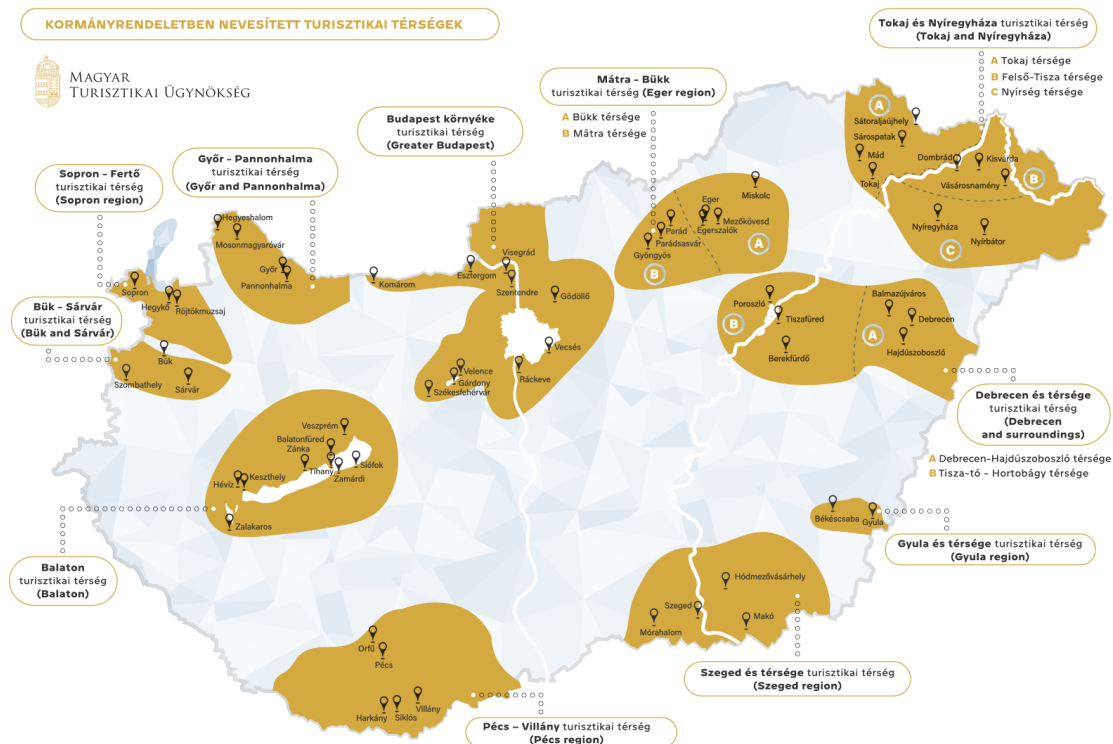
⁴⁴ Lados M., Süle E., Tóth T. 2014: Klaszterhálózat fejlesztés Győr-Moson-Sopron megyében In: Lados M. (szerk.) 2014: A gazdaságszerkezet és vonzáskörzet alakulása. Győr: Universitas-Győr Nonprofit Kft., 2014. pp. 189-200.

Innovatív nyugat-dunántúli klaszter-kezdeményezés	járműipar	Győr	induló
Nyugat-dunántúli Borászati és Borturisztikai Klaszter	turizmus	Sopron	fejlődő
Nyugat-dunántúli Felépítmény- és Utánfutó Fejlesztő Klaszter	járműipar	Győr	induló
Nyugat-dunántúli Információ-technológiai és Oktatási Klaszter	informatika	Győr	induló
Pannon Fa- és Bútoripari Klaszter	faipar	Sopron	akkreditált
Professio Fémipari és Szakképzési Klaszter	fémipar	Győr	akkreditált
Szigetköz Egészség Turizmus Klaszter	turizmus	Mosonmagyaróvár	induló

Forrás: Pénzügyminisztérium klaszterfejlesztési adatbázisa alapján saját szerkesztés

Külön érdemes vizsgálni a **turisztikai desztinációs menedzsment (TDM)** szervezeteket működését, hiszen a hivatalos turizmusirányítási rendszer részeként, ők végzik a különböző turisztikai célterület komplett menedzselését. Esetükben olyan egyesületről van szó, amely összefogja a térség idegenforgalmi vállalkozóit, civil egyesületeit, az önkormányzatot és a jelentős turisztikai attrakciókat. A Magyar TDM Szövetség adatbázisa szerint az országban pillanatnyilag 94 db regisztrált TDM szervezet működik, melyek közül **mindössze kettőnek a működési területe található a megyében:** a soproni székhelyű Sopron Régió Turisztikai Központ Nonprofit Kft. és a mosonmagyaróvári székhelyű Szigetköz Turizmusáért Egyesület. A megyei szereplők alulreprezentáltsága ezen a területen még **kihasználatlan lehetőségekre** utal, különösen annak ismeretében, hogy időközben a kormány 2020-ban 11 db kiemelt turisztikai térséget jelölt ki, a turisztikai feladatok ellátásának hatékonyabbá tétele, és célzott turisztikai fejlesztések elősegítése érdekében, a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 céljaival összhangban, amelyből kettő a megyében található. A Győr-Pannonhalma turisztikai térség 21, míg a Sopron-Fertő turisztikai térségek 15 települést nevesít. Ezzel **Győr-Moson-Sopron megye településeinek mintegy 20%-a lett része kiemelt turisztikai térségnek (37. ábra).**

37. ábra: Turisztikai térségek Magyarországon, 2020

Forrás: MTÜ

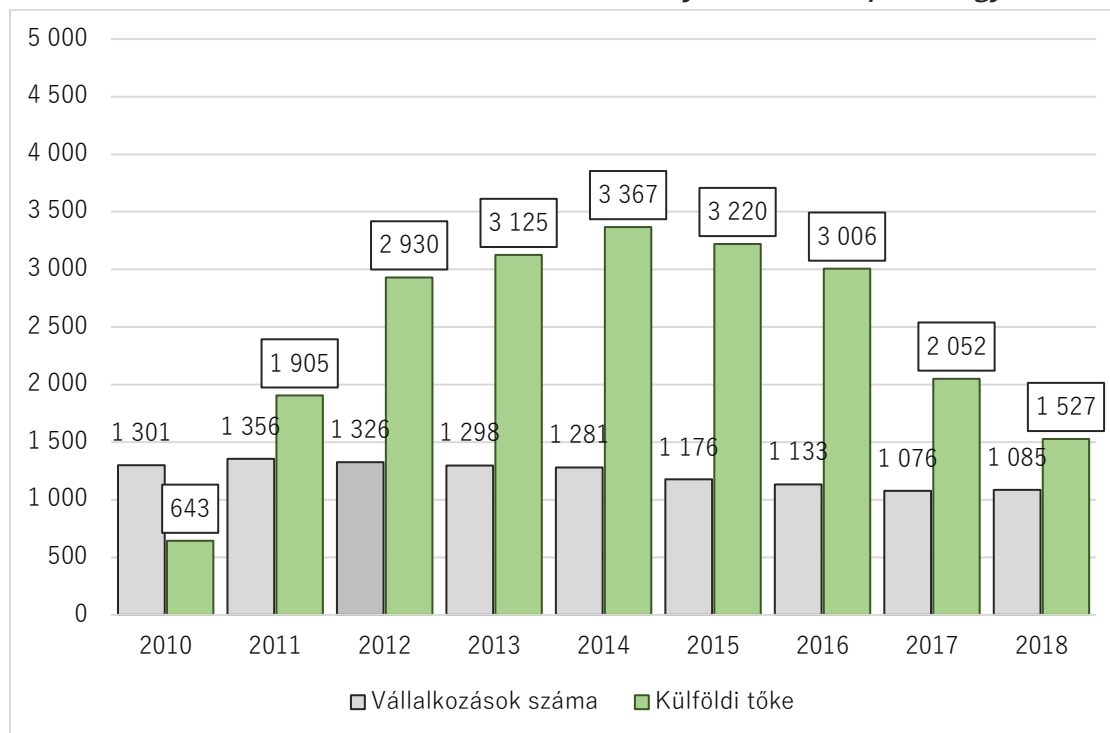
A **megyei vállalkozások közötti kapcsolatok szervezésében** nagy szerepe van különböző **NGO-knak**, a Győr-Moson-Sopron Megyei Kereskedelmi- és Iparkamarának, a Nemzeti Agrárkamara Győr-Moson-Sopron Megyei Igazgatóságának, a Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége Győr-Moson-Sopron Megyei Szervezetének és a Kisalföld Vállalkozásfejlesztési Alapítványának. A Győr-Moson-Sopron Megyei Kereskedelmi és Iparkamara országos viszonylatban is aktív szereplő, amelyen belül térségi és szakmai elven szerveződő tagozatok is működnek, amelyek információgyűjtési, érdekvédelmi és egyéb vállalkozásfejlesztési tevékenységeket is végeznek. A megyei agrárkamara elsődlegesen a mezőgazdaságban a megyében tevékenykedő nagy számú önálló vállalkozás tevékenységének regisztrálásában és koordinálásban van fontos szerepe, de az élelmiszergazdaságban működő társas vállalkozások érdekképviselésében is hasznos szereplő. A VOSZ tevékenysége a megyei vállalkozások összefogását célozza, míg a KVA elsődlegesen pénzügyi közvetítő szerepet játszik a vállalkozások életében.

Külső kapcsolatok

A külföldi kapcsolatok egyik meghatározó tényezője a **külföldi közvetlentőke befektetések (FDI)** jelenléte. 2018-ban az országban külföldi közvetlentőke befektetéssel rendelkező vállalkozások 64%-a (14 826 db) Budapesten, 10%-a (2 207 db) Pest megyében és 5%-a (1085 db) Győr-Moson-Sopron megyében volt található. Arányuk a többi megyében 0 és 2% között alakult. Ezzel a **külföldi**

érdekeltségű vállalkozások számát tekintve Győr-Moson-Sopron megye az országban a 3., Budapestet és Pest megyét leszámítva, a többi megye között pedig az 1. helyen szerepel. A vállalkozások tőkéjének aránya a megyék között némileg másképpen alakul, ugyanis a külföldi tőke 50%-a (13 000 milliárd Ft) Budapesten, 8%-a (2 200 milliárd Ft) Pest megyében, 6%-a (1500 milliárd Ft) Győr-Moson-Sopron megyében és további 5-5%-a a kevesebb külföldi vállalkozással bíró Fejér (1 300 milliárd Ft) és Komárom-Esztergom megyében (1 400 milliárd Ft) található, ami azt jelenti, hogy e két megyében az egy vállalkozásra jutó tőke aránya jóval magasabb, mint Budapesten és Pest megyében. Az előző két megyében 3,5 és 2,9 milliárd Ft, míg utóbbi két térségben 0,9 és 1 milliárd Ft volt 2018-ban. **Győr-Moson-Sopron megyében** ugyanebben az évben **az egy külföldi vállalkozásra jutó tőke 1,4 milliárd Ft volt,** ami nem csak **a budapesti és Pest megyei értéknél,** de **az országos átlagnál (1,12 milliárd Ft) is magasabb.** Ezek a megyék **jelentős járműipari kapacitással** rendelkeznek, amelyre jellemző a jelentős külföldi közvetlentőke befektetéssel működő vállalkozások szerepe. 2017-ben az országban 177 ilyen cég működött, összesen 3 474 milliárd forint külföldi tőkével. A vállalkozások közül 30-nak Budapesten, további 90-nek pedig a fenti öt megyében (Pest, Győr-Moson-Sopron, Bács-Kiskun, Komárom-Esztergom és Fejér) volt a székhelye. A **külföldi tőke** területi eloszlása ennél jóval koncentráltabb, **közel felét Győr-Moson-Sopron megyei székhelyű vállalkozásoknál** jegyezték.

2010 és 2017 között a **külföldi érdekelttségű vállalkozások száma** az ország minden megyéjében évről-évre **csökkent,** így Győr-Moson-Sopron megyében is, az országos csökkenéssel megegyező ütemben. 2018-ban Budapesten és néhány megyében (Pest, Komárom-Esztergom, Zala, Somogy, Nógrád, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok, Csongrád-Csanád) ismét növekedett a számuk, köztük Győr-Moson-Sopron megyében is, ugyanakkor a megyében a növekedés mértéke (1%) jóval alatta maradt a többi térségben bekövetkezett növekedés mértékénél (4-6%). Ugyanezen időszak alatt **a külföldi tőke értéke** Budapest, Pest megye és Győr-Moson-Sopron megye kivételével minden megyében növekedett. Győr-Moson-Sopron megyében 2013-ig egyre kisebb mértékben, de még növekedett, **2014-től azonban egyre nagyobb ütemben csökkent,** 2017-ről 2018-ra például ez a visszaesés már 26%-os volt. Ebben az időszakban tehát a megyében kezdetben a külföldi tőke nagyobb ütemben növekedett, mint a vállalkozások száma, majd ez a tendencia megfordult, a tőke a vállalkozások számának csökkenési üteménél nagyobb ütemben csökkent (**38. ábra**).

38. ábra: Közvetlen külfölditőke-befektetések Győr-Moson-Sopron megyében

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

A megye gazdaságába a 2010 és 2018 közötti időszakban bevont összesen mintegy 22 milliárd Ft **külföldi tőke több mint 90%-a ipari vállalkozásokba történő befektetés** volt. Az iparon belül a legtöbb közvetlen tőkebefektetés **a gépiparba irányult**, egyes ágazataiban számos világcég létesített korszerű üzemet. A **legjelentősebb járműipari befektető az Audi Hungaria Motor Kft.** Győrben, de jelentős a külföldiek ingatlanügyletekbe, gazdasági szolgáltatásokba fektetett tőkéje is. A feldolgozóiparba érkezett **külföldi tőke** nagymértékben **hozzájárult az új gyártási kultúrák, termékek meghonosításához, illetve a korábbi kapacitások modernizálásához.** A megyében működő Audi mellett további járműipari központok vannak a szomszédos szlovákiai és magyar megyékben (Pozsony Volkswagen, Nagyszombat Peugeot, Esztergom Suzuki, Szentgotthárd Opel), továbbá vasi és zalai partnerekkel létrejött a **„Nyugat-Pannon Járműipari és Mechatronikai Központ”**. Indokolt a nagytérség járműipari szereplőinek együttműködése.

A megyén belüli területi különbségek külföldi tőke ellátottság tekintetben még szembetűnőbbek. A megyébe érkezett külföldi működő tőkebefektetések, azon belül is gépipari beruházások elsőszámú célpontja természetesen az igen jelentős ipari hagyományokkal, képzett munkaerővel és kiváló infrastrukturális adottságokkal rendelkező Győr volt. Az M1-es autópálya mentén fekvő Győri és Mosonmagyaróvári kistérségben ez meghaladja a 40, illetve 20%-ot, de a Sopron-Fertődi kistérség is eléri ez utóbbi szintet.

A gazdaság külső kapcsolatai a külfölddel bonyolított áruforgalmon (export és import) keresztül is megnyilvánulnak. A 2019-ben Magyarországon megtermelt termékek 32%-a került exportra. Az ország legjelentősebb export ágazata a feldolgozóipar, 2019-ben a termékek külkereskedelmi export forgalmának 60%-át ez az ágazat adta (2010-ben még 66%-át). A feldolgozóipari termékek legnagyobb arányban az Európai Unió országaiba kerülnek. Az export legnagyobb része, 33,6%-a Németországba irányul. Emellett a termékek főbb felvásárló országai még Szlovákia (5,8%), Ausztria (4,7%), Franciaország (4,7%), Olaszország (4,7%), Lengyelország (4,3%), Románia (4,0%) és Csehország (4,0%). **Győr-Moson-Sopron megye export forgalmának értéke** 2019-ben 2 ezer milliárd Ft volt, ami a **teljes üzleti forgalmának 62%-a. Ez az országos export forgalom arányának közel kétszerese.** Ez az arány 2017-ben még 66%- volt és évről-évre csökkent, vagyis a belföldi értékesítés aránya növekedett, ami országos szintű tendencia. A külpiaci forgalom értéke évről-évre mintegy 7-8%-kal növekedett, ami szintén megfelel az országos átlagnak. A forgalom értékének növekedése azonban sok esetben 1,5-2%-kal gyengébb forint árfolyam mellett következett be, ami arra utal, hogy a kivitel volumenének növekedése ennél kisebb mértékű volt. A **megye teljes exportjából az EU tagállamaival bonyolított forgalom aránya és értéke is évről-évre növekedett**, 2019-ben az **export 93%-a az EU-ba irányult**, ami 1868 milliárd forintot jelentett. Ezzel együtt a közösség területén kívülre történt értékesítésnek nem csak az exporton belüli aránya, de annak értéke is csökkent az előző év azonos időszakához képest (2018-ban 6, 2019-ben már több mint 10%-kal).

Győr-Moson-Sopron megyében megfigyelhető, hogy a **vállalatméret növekedésével növekszik a külföldi értékesítés aránya.** 2017-ben a megye exportértékének 1,4%-a a mikrovállalkozásoktól, 3,3%-a a kisvállalkozásoktól, 8,6%-a a közepes méretű vállalkozásoktól, 86,1%-a pedig a nagyvállalatoktól származott (a fennmaradó 0,6% a fenti kategóriákba nem sorolható, egyéb vállalkozásoktól). Az **ország 50 legnagyobb exportárbevételű vállalata között két megyei cég** is szerepel, melyek közül az **egyik autógyártással, a másik autóalkatrész gyártással** foglalkozik.⁴⁵

Győr-Moson-Sopron megyében – az országos jellemzőkhöz hasonlóan – az export legnagyobb része a feldolgozóiparból származik. A **járműgyártás** súlyának köszönhetően **az exportérték 82,8%-a** ehhez az ágazathoz kapcsolódik (**33. táblázat**). Az élelmiszeripart kivéve a többi **feldolgozóipari ágazatban előállított termékek jelentős része** (több mint 90%-a) is **exportra kerül.** Mindebből következik, hogy **Győr-Moson-Sopron megye erősen exportorientált** kereskedelmi gyakorlatot folytat.

⁴⁵ GYMSMIK TOP 100 2017, 2018, 2019

33. táblázat: A Győr-Moson-Sopron megyei székhelyű ipar értékesítési adatai ágazat szerint 2019-ben

Ágazat, ágazatcsoport		Termelés (millió Ft)	Belföldi	Export-	Összes	Export-értékesítés aránya	
			értékesítés (millió Ft)			az ágazat összes értékesít ésén belül	a feldolgozó- ipar teljes export- értékesítés én belül
C	Feldolgozóipar Ezen belül:	4 083 108	402 846	3 702 793	4 105 639	90,2%	-
CA	élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	122 156	81 694	39 998	121 692	32,9%	1,1%
CB	textília, ruházat, bőr és bőrtermék gyártása	20 706	667	20 213	20 880	96,8%	0,5%
CC	fafeldolgozás, papírtermék gyártása, nyomdai tevékenység	45 133	3 865	41 791	45 656	91,5%	1,1%
CE	vegyi anyag, termék gyártása	14 528	1 746	12 828	14 573	88,0%	0,3%
CG	gumi-, műanyag és nemfém ásványi termék gyártása	230 240	81 272	147 470	228 742	64,5%	4,0%
CH	fémalapanyag és fémfeldolgozási termék gyártása	184 603	34 910	149 876	184 787	81,1%	4,0%
CI	számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása	51 909	80	51 951	52 030	99,8%	1,4%
CJ	villamos berendezés gyártása	53 774	893	52 733	53 626	98,3%	1,4%
CK	gép, gépi berendezés gyártása	90 086	23 835	64 840	88 675	73,1%	1,8%
CL	járműgyártás	3 211 199	169 489	3 067 100	3 236 588	94,8%	82,8%
CI- CL	gépipar	3 406 968	194 296	3 236 623	3 430 919	94,3%	87,4%
CM	egyéb feldolgozóipar; ipari gép, berendezés üzembe helyezése, javítása	58 774	4 395	53 995	58 389	92,5%	1,5%

Forrás: KSH Fókuszban a megyék alapján saját szerkesztés

Az ipari értékesítés 2020. első negyedévében az előző év azonos időszakához képest még kismértékben (3%-kal) (a belföldi 10%-kal, míg az exportértékesítés 2%-kal) növekedett, A második és harmadik negyedévvél együtt tekintve azonban az exportértékesítésben már jelentős, az első félévben 21%-os, az első három negyedévben 18%-os csökkenés következett be. a belföldi értékesítés kevésbé esett vissza, az első félévben 6, az első három negyedévben pedig 4%-kal. A külföldi értékesítés csökkenésének nem csak az értékesítési nehézségek, hanem a termelés visszaesése is a háttérben állt.

A külső kapcsolatokon belül mindenképpen szót kell még ejteni a határon átnyúló együttműködésekről, azon belül is kiemelten az **Európai Területi Társulásokról** (ETT) ⁴⁶. A kormányzati portál szerint 2020-ban 16 db ETT működött Magyarországon, és további három olyan ETT működése érintette az országot, amelyek székhelye nem Magyarországon található. Hosszú évek óta a **szlovák-magyar határszakasz a legaktívabb** a határon átnyúló együttműködésekben, ami nemcsak az ETT-k számosságában, de a közös munka dinamizmusában is tetten érhető. A működő ETT-k fele a szlovák-magyar határszakaszon található, míg az osztrák-magyar határszakasz az egyetlen olyan reláció, ahol egyáltalán nincs regisztrált ETT. Igaz ott viszont még mindig aktív az EU-s tagországok régiói közti kapcsolatok formalizálására korábban használt népszerű formáció, az eurégió. **Győr-Moson-Sopron megye** nem tagja nem külföldi ETT-nek, és a magyar irányításúak közül **kettőben érdekelt**. A győri székhellyel működő **Arrabona EGTC**-t a Szigetköz, illetve a Csallóköz négy meghatározó települése, Győr, Mosonmagyaróvár, valamint Szlovákia területéről Dunaszerdahely (Dunajska Streda) valamint Somorja (Samorin) alapította. Ma már összesen 35 település (7 szlovák, és 28 település magyar) tagja az ETT-nek, és tevékenysége elsődlegesen **a térség integrált turisztikai fejlesztésére** irányul. A jóval nagyobb kiterjedésű, tatabányai székhelyű **Rába-Duna-Vág Korlátolt Felelősségű Európai Területi Társulás** 2011-ben alakult. A Társulás alapító tagjai Magyarország és Szlovákia területén: Győr-Sopron-Moson megye és Komárom-Esztergom megye, valamint Nagyszombat megye. A későbbiekben a Társuláshoz csatlakozott Pest megye és Pozsony megye is, 2019-ben pedig Nyitra megye. A hat tagból álló Európai Területi Társulás így összefüggő területet képez a teljes magyar-szlovák Duna-szakaszon. A Társulás általános **célja**, hogy a **gazdasági, szociális és területi kohézió megerősítése** céljából tagjai között, működési területén előmozdítsa a határokon átnyúló együttműködést. A megye az osztrák magyar határszakaszon tagja a **Centrope eurégió**nak, amely 2006-ban alakult és alapvetően Bécs nagytérségi kapcsolatainak szervezését hivatott szolgálni. A Centrope igyekszik integrálni a

⁴⁶ Az ETT az Európai Unió első olyan jogi eszköze, mely jogi személyiséget és keretet nyújt az európai önkormányzatok és régiók együttműködésére, az uniós támogatások hatékony felhasználására. A csoportosulás legalább két tagállam vagy harmadik állam szereplőit (helyi önkormányzat, regionális hatóság vagy az állam) fogja közös szervezetbe.

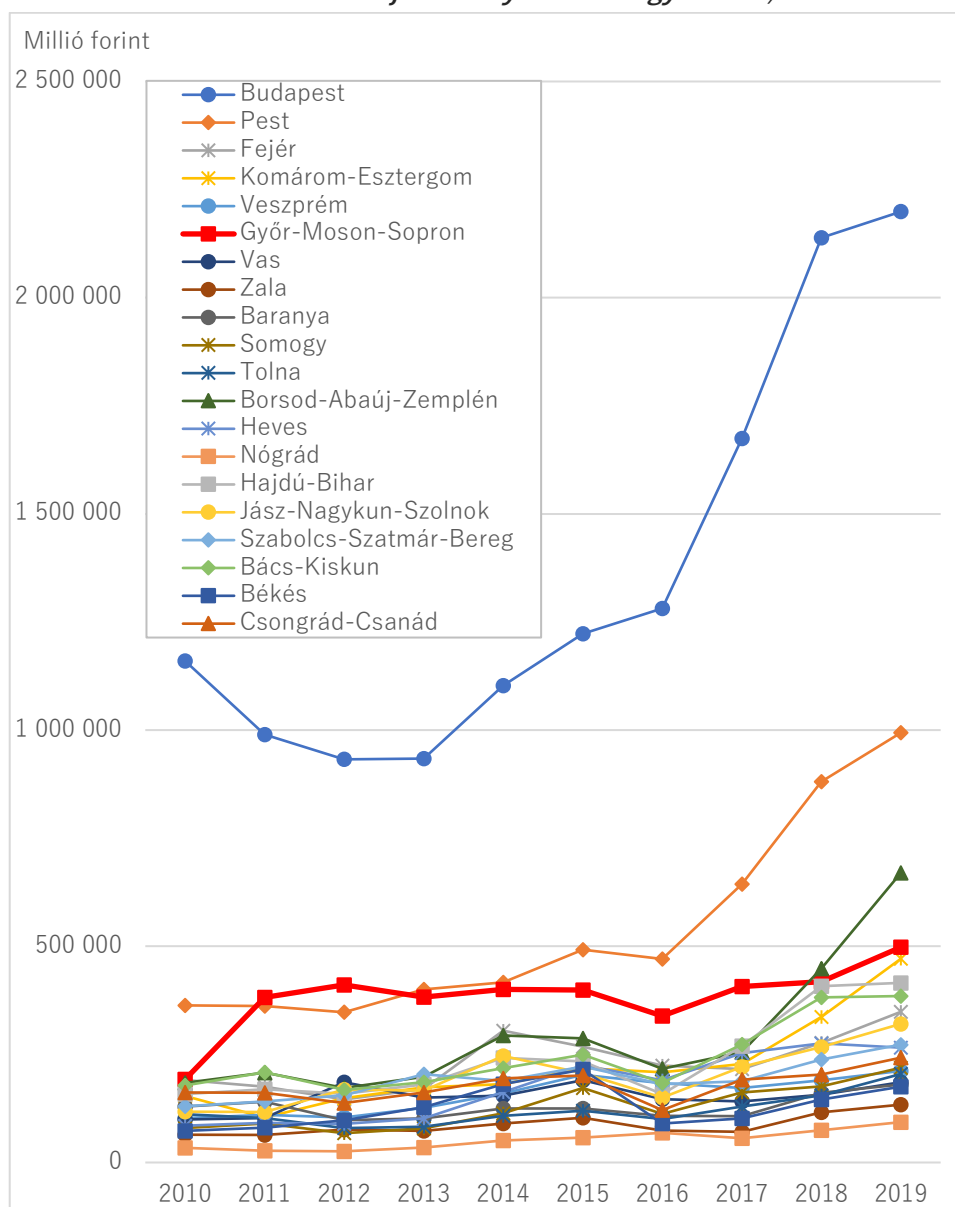
területi kapcsolatokat, segíteni a megyei központ beépülését ebbe a közép-európai fejlődési övezetbe. Tény azonban, hogy a túlzott osztrák dominanciát tapasztaló magyar (Győr-Moson-Sopron és Vas megyei) partnerek az utóbbi időben visszafogták részvételüket az együttműködésben. Megjegyezzük, hogy nemcsak az eurégiós együttműködések intenzitása csökkent az elmúlt évtizedben Magyarországon, de az ETT-k számában is jelentős, mintegy 20%-os visszaesés mutatkozott 2017 és 2020 között, de a megyét érintő ETT szervezetek aktivitása töretlen.

7.4. A termelési infrastruktúra

Beruházások

2010 és 2013 között a hazai beruházások értéke stagnált, sőt egyes térségekben (például Budapesten) csökkent is. 2014-től 2019-ig a beruházások értéke országos szinten is és valamennyi megyében évről-évre növekedett. A növekedés azonban nem egyforma ütemben történt az egyes megyékben (**39. ábra**). A legnagyobb mértékű növekedés Budapesten, Pest megyében és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében következett be, előző kettőben átlagosan 20%-kal, utóbbiban 26%-kal növekedett a beruházások értéke. **Győr-Moson-Sopron megyében a növekedés üteme viszonylag kisebb volt** (átlagosan 3% körüli), azonban a **beruházások értéke alapján** a megye egészen 2017-ig a többi megye között **harmadik helyen állt**, 2018-tól csak Borsod-Abaúj-Zemplén megye előzte meg, a már előbb említett nagymértékű beruházásával. Győr-Moson-Sopron megyében 2010-ben történt nagymértékű beruházás, ez az előző évihez képest 100%-os emelkedést jelentett.

39. ábra: Beruházások teljesítményértéke megyénként, 2010-2019

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A beruházások 2017-től kezdődő erőteljes bővüléséhez a 2014–2020-as uniós költségvetési ciklus forrásaiból finanszírozott **infrastrukturális fejlesztések** és az üzleti környezet javulásával együtt járó **kapacitásbővítések** egyaránt hozzájárultak. A fővárosban és vidéken **a beruházások legnagyobb hányadát a vállalkozások hajtották végre.**

A megyei székhelyű gazdasági szervezetek 2019-ben 402 milliárd forint értékű új beruházást valósítottak meg, ami az előző évihez képest nominál értékben ugyan 19%-os növekedést jelent, összehasonlító áron 6%-os csökkenés történt. A csökkenés részben a magas bázissal függött össze. Ugyanezen időszakban országosan 6,9%-os növekedés történt. A beruházási érték 64%-át a legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások realizálták.

Az anyagi-műszaki összetétel szerint országos szinten a beruházások közel fele-fele arányban valósultak meg az épületek és egyéb építmények, valamint a gépek, berendezések, járművek között. Győr-Moson-Sopron megyében kis mértékben ez utóbbiak beruházása volt nagyobb arányú (50-60% közötti). A gépek, berendezések, járművek kétharmadát külföldről szerzik be, és csak egyharmadát vásárolják belföldön.

A megye beruházásainak értéke 2020 első negyedében az előző év azonos időszakához képest 24%-kal, míg az első három negyedében már több mint 30%-kal esett vissza.

A megye ágazatait tekintve 2019-ben a legtöbb beruházás az iparba érkezett, azon belül is a feldolgozóiparba (58%) (**34. táblázat**). A feldolgozóiparon belül a járműiparban és a gumi-, műanyag- és építőanyag-ipar területén valósultak meg a legnagyobb értékű beruházások. Szolgáltatásokon belül a szállítás és raktározás ágazatba érkezett nagy értékű beruházás. Az előző év azonos időszakához képest a villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás, az építőipar, a szállítás, raktározás, a pénzügyi, biztosítási tevékenység, az ingatlanügyek, a szakmai, tudományos műszaki tevékenység, valamint az egyéb szolgáltatások területén történt jelentős bővülés. Az épületek, valamint a gépek, berendezések, járművek aránya ágazatonként rendkívül eltérő, a fellebbezett megyei 40:60%-os átlagos megoszlás csak néhány ágazatban figyelhető meg. A gépberuházás aránya az épületekhez képest jóval nagyobb (több mint 80%) a bányászatban, kőfejtésben, a feldolgozóiparban, az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenységben, valamint az információ, kommunikáció ágazatban. Ezenkívül jelentős még (70%-nál magasabb) az építőiparban, a kereskedelemben és gépjárműjavításban, valamint a szakmai, tudományos műszaki tevékenység területén. A gépek, berendezések, járművek aránya elenyésző az ingatlanszolgáltatásban. Ezen eszközök beszerzése szinte minden ágazatban kétharmad arányban külföldről történt, ennél magasabb arányban a bányászat, kőfejtés (93%), az információ, kommunikáció (87%), valamint az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenységekben (82%) importálták. a villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás ágazatban minimális (9%) az import eszközök aránya, azonban ebben az ágazatban a gépek, berendezések, járművek beszerzésének aránya egyébként is jóval alacsonyabb, itt inkább az épületberuházás a jelentős.

34. táblázat: A gazdasági szervezetek beruházásainak adatai gazdasági ágak szerint Győr-Moson-Sopron megyében, 2019

Ágazat		Beruházás összesen		Ebből:	
		millió Ft	előző év azonos időszaka 100% =	Épületek és egyéb építmények megoszlása (%)	Gépek, berendezések, járművek megoszlása (%)
A	Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	8 594	90,1	43%	57%
B	Bányászat, kőfejtés	292	74,2	7%	93%
C	Feldolgozóipar	232 456	92,3	17%	83%
D	Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	31 726	122,5	73%	27%
B+C+D	Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül	264 473	95,1	24%	76%
E	Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés	6 411	92,3	71%	29%
B+C+D+E	Ipar	270 885	95,0	25%	75%
F	Építőipar	7 617	146,3	25%	75%
G	Kereskedelem, gépjárműjavítás	13 504	97,9	24%	76%
H	Szállítás, raktározás	38 193	124,4	44%	56%
I	Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	2 090	9,7	36%	64%
J	Információ, kommunikáció	1 566	93,8	6%	94%
K	Pénzügyi, biztosítási tevékenység	351	163,7	38%	62%
L	Ingatlanügyletek	15 149	190,0	91%	9%
M	Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	3 742	131,1	30%	70%
N	Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	6 575	94,7	16%	84%
O	Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	10 770	79,5	80%	20%
P	Oktatás	4 696	41,8	58%	42%
Q	Humán-egészségügyi, szociális ellátás	4 058	99,0	43%	57%
R	Művészet, szórakoztatás, szabad idő	3 896	97,1	79%	21%
S	Egyéb szolgáltatás	2 391	833,9	64%	36%
A-S	Összesen	401 704	94,0	32%	66%

Forrás: KSH Fókuszban a megyék alapján saját szerkesztés

A Győr-Moson-Sopron megyei székhelyű gazdasági szervezetek 2020. I–III. negyedévben összehasonlító áron az egy évvel korábbinál **31%-kal kevesebb új beruházást** valósítottak meg. A **volumencsökkenés mértéke ebben a megyében volt a legnagyobb**. A koronavírus okozta járvány által előidézett kedvezőtlen gazdasági környezet hatására a III. negyedévi teljesítmény

volumene 70%-kal elmaradt az előző év azonos időszakától. Az információ és kommunikáció, valamint a mezőgazdaságot kivéve szinte **minden ágazatban visszaestek a beruházások, a legnagyobb mértékben (50%) a szállítás és raktározás területén**. A feldolgozóipari beruházás aránya az előző évihez képest csökkent, az összes beruházás 42%-a érkezett ebbe az ágazatba, az ágazat beruházásainak volumene 46%-kal csökkent. Az agrárium és az energiaipar beruházásainak volumene azonban nőtt, előbbié 29, utóbbié 4,2%-kal. Az építési beruházások volumene 23%-kal csökkent. A külföldi gyártású gépek, berendezések és járművek teljesítményértéke összehasonlító áron 40%-kal visszaesett.

A 2014-2020 időszakban a **vállalati szféra technológiai kapacitás bővítésére** több, Európai Unió pályázati forrás rendelkezésre állt. A **Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP)** keretében kiírt pályázati konstrukciókra Győr-Moson-Sopron megyében 253 vállalkozás, összesen több mint 22 milliárd forint igénytel jelentkezett, elsősorban a mikro-, kis- és középvállalkozási szektorból. A benyújtott **pályázatok több mint fele (299 db) támogatásban részesült, összesen több mint 15 milliárd forint értékben (35. táblázat)**.

35. táblázat: A Győr-Moson-Sopron megyei vállalkozások kapacitásbővítési és egyéb fejlesztési pályázatainak adatai

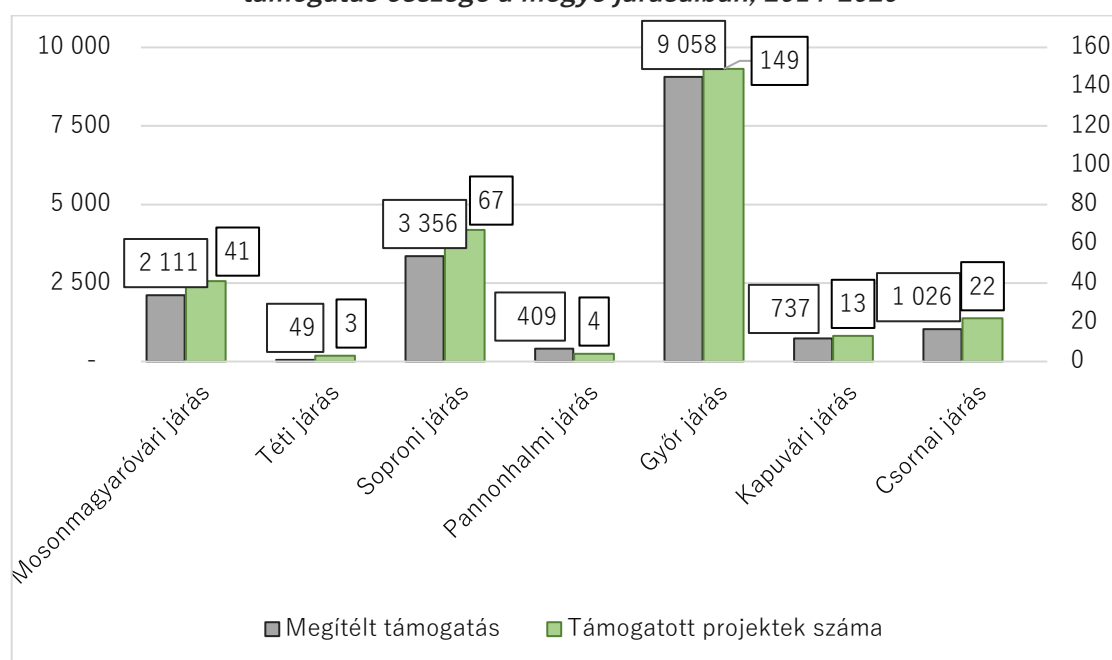
Felhívás azonosító	Felhívás címe	Beérkezett pályázatok (db)	Igényelt támogatás (Millió Ft)	IH által támogatott (db)	Megítélt támogatás (Millió Ft)
GINOP-1.2.1-14	Mikro-, kis- és középvállalkozások termelési kapacitásainak bővítése	65	2 637	44	1 789
GINOP-1.2.1-15	Mikro-, kis- és középvállalkozások termelési kapacitásainak bővítése	40	4 433	27	3 103
GINOP-1.2.1-16	Mikro-, kis- és középvállalkozások termelési kapacitásainak bővítése	63	7 005	40	4 671
GINOP-1.2.2-15	Mikro-kis és középvállalkozások kapacitásbővítő beruházásainak támogatása	87	1 740	59	1 212
GINOP-1.2.2-16	Mikro-, kis- és középvállalkozások kapacitásbővítő beruházásainak támogatása	77	1 398	54	1 064
GINOP-1.2.3-8-3-4-16	Mikro-, kis- és középvállalkozások kapacitásbővítő beruházásainak támogatása kombinált hiteeltermék keretében	97	3 168	57	1 769

GINOP-1.2.5-15	Logisztikai szolgáltató központok fejlesztésének támogatása	10	956	8	794
GINOP-1.2.6-8-3-4-16	Élelmiszeripari közép- és nagyvállalatok komplex beruházásainak támogatása kombinált hiteltermékekkel	1	474	1	468
GINOP-1.2.7-19	Magyar Multiprogram III. - A kiemelt növekedési potencionállal bíró feldolgozóipari kis- és középvállalkozások komplex fejlesztéseinek támogatása	3	544	3	543
GINOP-1.2.8-17	Kis- és középvállalkozások ipari digitalizációhoz (IPAR 4.0) kapcsolódó fejlesztéseinek támogatása	1	62	1	62
GINOP-1.2.10-19	Mikro-, kis- és középvállalkozások technológiai modernizációjának támogatása	9	123	5	223

Forrás: www.palyazat.gov.hu

A nyertes pályázatok száma a megye egyes járásaiban arányban áll az elnyert összegekkel (**40. ábra**). A projektek fele a Győri járáshoz köthető, 20%-a a Soproni, és 13%-a a Mosonmagyaróvári járáshoz.

40. ábra: A Győr-Moson-Sopron megyei vállalkozások támogatott projektjeinek száma és a támogatás összege a megye járásaiban, 2014-2020

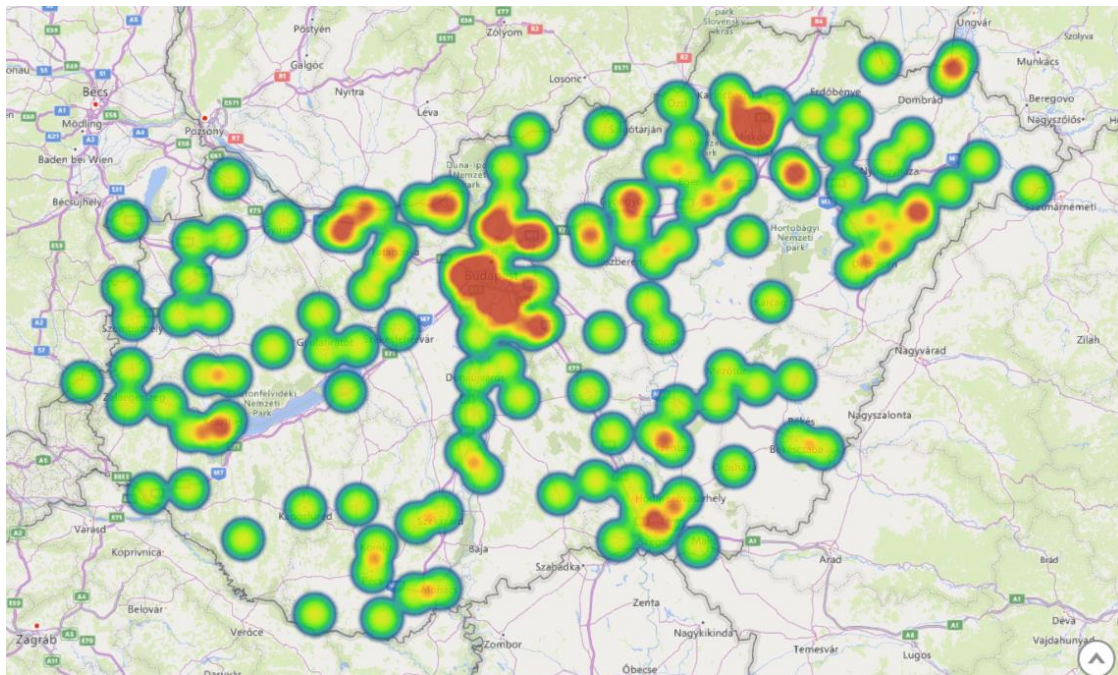

Forrás: www.palyazat.gov.hu

Ipari és technológiai parkok, logisztikai központok

A magyarországi ipari parkokról szóló, utolsó elérhető, 2016-os jelentés szerint az ország 196 ipari parkjából **Győr-Moson-Sopron megyében összesen 7 található. Győrben** kettő ipari park is van, amelyeket országos viszonylatban is az elsők között alapítottak (Rába Ipari Park, Győri Ipari Park, 1992). Majd sorra jöttek létre az újabb ipari parkok a megyében **Mosonmagyaróváron** (1999), **Kapuváron** (2000), **Csornán** (2003), valamint **Sopronban** (Aranyhegy 1997, Délkelet 2005) (**41. ábra**). A jelentés ugyanakkor azt is megállapítja, hogy a fenti 196 ipari park közül csak 68 nyújtott be beszámolót az éves jelentéséről és közülük 11 nem tudja teljesíteni a címmel járó kötelezettségeit⁴⁷.

41. ábra: Hő térkép Magyarország ipari parkjairól, 2016

Forrás: kormány.hu⁴⁸ alapján saját szerkesztés

A tisztánlátást nehezíti, hogy pillanatnyilag nincs hivatalos adatbázis a működő ipari parkokról, azok teljesítményéről és területi eloszlásáról, pedig időközben **komoly átalakulás kezdődött** a szektorban, hiszen a jogszabályi keretek az **ipari parkok új típusait** jelölték ki, és ennek hatására megkezdődött az ipari parkok belső átalakulása is, hogy optimalizálni tudják helyzetüket az új viszonyokhoz alkalmazkodva. **Győrben és Sopronban** például egyesültek a városon belüli ipari parkok, és **integrátor parkként** folytatják tevékenységüket már a 2000-es évek közepe óta a méretgazdaságossági előnyök jobb kihasználása érdekében. A döntéshozók éppen a túlfejlődött hazai ipari park rendszer megszűrése céljából

⁴⁷ Tájékoztató a Magyarországon működő ipari parkok helyzetéről, 2016

⁴⁸ <https://www.kormany.hu/download/7/5c/d0000/lpari%20parkok%20list%C3%A1ja.pdf>

vezették be a hagyományos „ipari park” cím mellett a „tudományos és technológia park” kategóriát.

A **tudományos és technológiai park (TTP)** az az ipari park, mely elsődlegesen tudásintenzív, technológiai innovációval foglalkozó vállalkozások fejlődésének elősegítésére jött létre, vagy ilyenként működik. Jellemző sajátossága, hogy gazdaságfejlesztési stratégiája az egyetemi és tudományos kutatási kapacitásán alapul. Vagyis az ide betelepült vállalatok egymáshoz kapcsolódó, technológiaintenzív tevékenységeket végeznek. Gyakorlatilag a tudományos és technológiai parkok a kutató szervezetek és más olyan intézmények csoportosulásai, amelyek a tudományos fejlesztés teljes folyamatához kapcsolódnak, a laboratóriumi kísérletektől a termelésen át az értékesítésig. Fizikai megjelenésében egy vállalati zóna (többségében kis- és középvállalatok) irodák, laboratóriumok és a termelés együttese⁴⁹.

A kormányzati szándék a TTP-k kívánatos hazai számát 30-ban határozta meg, ezek egy része már megalakult, de Győr-Moson-Sopron megyei nem található köztük.⁵⁰ A TTP egy **speciális, egyetem központú típusát** jelenti viszont a **„science park”**. Ezt a modellt (amely eredetileg Stanford Egyetem iparfejlesztési koncepciója) kifejezetten a gyártásra érett egyetemi spin off cégek kihelyezésére találták ki, és éppen az egyetem-ipar együttműködések dinamizálását hivatottak Magyarországon is szolgálni. A hazai TTP fejlesztés második körében kerül sor 6 ilyen science park kialakítására⁵¹. Az **egyik** közülük a **győri Széchenyi István Egyetem tulajdonában**, működtetésében és többszomszédságában található. A kiválasztott helyszín a **kekszgyár** Sziget városrészben lévő egykori központja. A parkot **többlépcsős beruházással** tervezi létrehozni az egyetem. Az első ütemben a jellegzetes kekszgyári kockaépület felújítása történik meg. A létesítményben a nemrég átadott Menedzsment Campus bázisán megerősödő **startup- és spinoff vállalkozások kapnak helyet**, illeszkedve az egyetem fő oktatási-kutatási erősségeihez. A cél, hogy olyan épületegyüttes jöjjön létre, amelyben telephelyet létesíthetnek azok a vállalkozások, amelyek fejlesztési tevékenysége erős, ezért is fontos az egyetem közelsége, ahol igénybe vehetnek laborok által nyújtott mérési vagy más kutatási szolgáltatásokat is⁵².

Győr-Moson-Sopron megyében tehát az elmúlt 10 évben egyetlen telephely sem kapott ipari park címet, ugyanakkor egyrészt **a meglévő ipari parkokon belül számos fejlesztést hajtottak végre**, másrészt a címmel rendelkező **parkokon kívül is számos olyan gazdasági telephelyfejlesztés** valósult meg, már nem csupán városokban, de községekben is, amelyet a beruházók ipari parknak hívnak, bár azok többsége elsődlegesen inkább logisztikai feladatok

⁴⁹ Tájékoztató a Magyarországon működő ipari parkok helyzetéről, 2016

⁵⁰ Idén kilenc tudományos és technológiai park alakulhat = Világgazdaság, 2019. január 9.

⁵¹ Magyarok a Szilícium-völgy nyomában = Világgazdaság, 2018. július 5.

⁵² Tudományos és innovációs park épül Győrben = Világgazdaság, 2020. szeptember. 11.

ellátására fókuszál pl.: Mosonmagyaróváron (MoWinPark), Jánossomorján, Gönyűn, Lébényben, Péren. Ezek további mintegy 400 ha-ral bővítik a megyei korszerű telephelykínálatot.

Általánosságban elmondható, hogy az elmúlt 25 évben kiépült és sikeresen működő ipari parkok legnagyobb része elérte működési kapacitásának határait, **további bővítésükhöz jelentős forrásra és infrastrukturális fejlesztésre van szükség.** Ahhoz, hogy egy ipari park vonzó befektetési környezetet kínáljon a betelepülő vállalkozások számára, folyamatosan fejlesztenie kell az infrastrukturális ellátottság mellett a nyújtott szolgáltatások körét és színvonalát is⁵³. Ezért volt nagy jelentősége a **2014-2020-as programidőszakban a TOP-nak,** hiszen ebből a forrásból Győr-Moson-Sopron megye települési önkormányzatai összesen **17 iparterületet**

érintő fejlesztési projektet kezdtek meg. A fejlesztések a megyei térben kiegyensúlyozottan és nemcsak a nagyobb városokba koncentrálódva valósultak meg, hiszen a kedvezményezettek között több községet is találunk. Ugyanakkor, ha a fejlesztések számukat tekintve döntően nem is a meglévő ipari parkokban valósultak meg, az **elnyert források döntő többsége azonban a győri és a soproni ipari park fejlesztését szolgálta** (előbbi 200 millió, utóbbi 2 milliárd forintos nagyságrendben). Ugyancsak **Sopron volt a fő kedvezményezettje a TOP inkubátorház fejlesztési programjának** a megyében az elnyert 2,7 milliárd forintos támogatással. A TOP-1.1.1 konstrukció keretében összesen 3,7 milliárd forint, a TOP -1.1.2 konstrukció keretében pedig 2,8 milliárd forint értékben valósultak meg az üzleti környezet infrastrukturális fejlesztései. a megyében a 2014-2020-as programozási időszakban.

A **győri logisztikai központ fejlesztése** érdekében is igen jelentős beruházások valósultak meg a közelmúltban. Ez Magyarországon – a Budapesten kívüli térségeket tekintve – egyedülálló komplex rendszer, hiszen annak egyaránt **része a közúti és vasúti, valamint a vízi és a légi szállítás.** Komoly fejlesztések mentek végbe a **péri repülőtér**en is, megújult a kifutópálya, kiépült az új leszállórendszer (ILS-Instrument Landing System), bővült a reptér pályakarbantartó és kiszolgáló kapacitása, valamint hangárt és előteret kapott a légikikötő. A fejlesztések eredményeként Boeing 737 és Airbus A320-as kategóriájú gépek is használhatják a repteret.

A Győri Nemzetközi Ipari Park bővítési területén került kialakításra 2013-ban az **Audi új győri gyárához kapcsolódó logisztikai park,** amelyben a csarnokok, tárolók és előtetők összterülete 74 ezer négyzetméter. A beruházáshoz is kapcsolódóan közel 2 km-rel bővül az ipari park iparvágánya. Várhatóan ezek a fejlesztések nagy mértékben hozzájárulnak az ipari park további bővüléséhez.

Ugyancsak látványos fejlesztések történtek a **gönyői kikötő** területén, mely nemzetközi normáknak megfelelő létesítményként az elmúlt években egyre több

⁵³ Ipari parkok Magyarországon, útban a megoldás = Portfólió, 2018. április. 17.

vállalkozás érdeklődését kelti fel. A kikötő körül már megindult egy **logisztikai ipari park** kialakítása, melynek fejlődését segítheti a kikötő elkészült vasúti bekötése is.

A **soproni logisztikai központ** lelke a GYSEV által üzemeltetett kombi-terminál, mely nemcsak a térség, de az ország egyik legjelentősebb vasúti-közúti átrakó állomása, továbbfejlesztése folyamatban van. A logisztikai központ emellett lehetőséget kínál további cégek, elsősorban a szállítmányozás által érintett multinacionális vállalkozások letelepedésére is.

Mosonmagyaróvár különleges gazdasági övezet

Az üzleti infrastruktúra akár településhatárokon átívelő, komplex fejlesztéséhez egy speciális megoldást kínál a 2020. évi LIX törvény⁵⁴ által létrehozott új konstrukció, az ún. „különleges gazdasági övezet”. A törvényalkotó az ország gazdasági termelőképességének előmozdítása és versenyképességének fokozása, valamint kiemelt gazdasági jelentőséggel bíró területei gazdasági fejlődésének előmozdítása érdekében hozta létre ezt a kategóriát abból a célból, hogy elkülönített területek létrehozásával kedvező körülményeket teremtsen a gazdasági tevékenység folytatására, az ilyen tevékenységből származó pozitív gazdasági eredmények és azok hasznainak arányos, és méltányos, valamint az érintett helyi önkormányzatok hatékonyabb feladatellátása céljára történő felosztása érdekében. A törvény előírja, hogy ezen különleges gazdasági övezetek területén kizárólag kereskedelmi, szolgáltató, valamint ipari tevékenység folytatható. A megyén belül az első ilyen különleges gazdasági övezetet kijelölésére Mosonmagyaróvár közigazgatási területén került sor a 44/2021. (II. 5.) Korm. rendelet értelmében. Ugyanakkor a beruházással közvetlenebbül érintett települési önkormányzat Mosonmagyaróváron kívül Károlyháza és Kimle is. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a kijelölt területek (forgalomképtelen törzsvagyon) tulajdonjoga a települési önkormányzattól Győr-Moson-Sopron Megye Önkormányzatához került át. Ezzel együtt az onnan beszedett bevételek is a megyéhez folynak be ezentúl, amit az a fent ismertetett szempontok szerint fog szétosztani a környező települések között.

A különleges övezet kialakítását Mosonmagyaróvár város önkormányzata kezdeményezte, amelyet a megyei önkormányzat támogatott, részben azzal a nem titkolt szándékkal, hogy ezáltal állami beruházásként épülhessen meg a tervezett, az 1-es és a 86-os sz. főutat összekötő útszakasz, amely lehetővé tenné új iparterületek feltárását, egyben lehetőséget teremtené, hogy a forgalom elkerülje Mosonmagyaróvár Moson településrészét. Az alapvető cél azonban az, hogy elősegítsék azon, eddig kihasználatlan gazdasági területek feltárását, ahol olyan gazdasági környezet jöhet létre, ahol a megyei önkormányzat által

⁵⁴ 2020. évi LIX. törvény a különleges gazdasági övezetről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

megállapított, kedvező adókönyezet segíti a betelepülő befektetőket, a létrejövő beruházások pedig erősítsék a megye gazdaságát.

Az övezet kialakítását eredetileg négy mosonmagyaróvári cég - az Immo Reál Kft., a Milüp Kft., a Moson Projekt Kft. és az Alas Minerals Hungaria Kft. - kezdeményezte a mosonmagyaróvári képviselő-testületnél. Közülük az Alas Minerals Hungaria Kft. ötmilliárd forintot meghaladó ipari beruházást szeretne az érintett területen megvalósítani. Az új gazdasági területek feltárását, optikai infrastrukturális fejlesztését az is indokolja, hogy az ipari park címmel rendelkező Mosonmagyaróvári Ipari Logisztikai és Üzleti Park (Milüp) elérte kapacitásai határát, miközben a kedvező fekvés és a helyi gazdaság agglomeratív előnyei újabb befektetők számára is vonzóvá teszik a várost. Ugyanakkor a MILÜP és a városban működő másik jelentős ipari terület, a Mosonmagyaróvári Innovációs és Kereskedelmi Park (Mowin Park) összekötésének fizikai akadályai vannak, így a bővülésnek és egyben a logisztikai lehetőségek jobb kihasználásának ez a legcélszerűbb módja.

7.5. Területi innovációs potenciál

K+F tevékenység

A hosszú távú versenyképesség egyik legfontosabb, elengedhetetlen feltétele egy térség gazdaságának folyamatos megújulási készsége, más szóval innovativitása. Bár az innováció természetesen jóval tágabb kategória, számos egyéb tényező is befolyásolja, mégis rendkívül fontos az azt megalapozó **kutatási és fejlesztési tevékenység**. Mint ahogy a Lisszaboni Célkitűzés is megfogalmazza, az európai gazdaság globális versenyképességének elérése érdekében az egyik legfontosabb elérendő célkitűzés a K+F ráfordítások összegének jelentős növelése, és a GDP-hez mérve legalább 3%-ának az elérése. Magyarországon az országos átlag 2018-ban 1,5% volt, ennél magasabb csak Veszprém megyében (3,4%), Budapesten (2,5%), Csongrád-Csanád megyében (2,3%), valamint Hajdú-Bihar megyében (1,9%) volt megfigyelhető.

Győr-Moson-Sopron megye GDP-hez mért K+F tevékenysége ugyanebben az évben **0,9%-ot** ért el, ezzel a megyék között a 8. helyen szerepel. A K+F GDP-ben mért százaléka a 2010 és 2018 közötti időszak fejlődését tekintve elmondható, hogy a változás üteme és iránya az egyes megyékben – így Győr-Moson-Sopron megyében is – nem volt egyenletes, az előző évi adathoz mérten csökkenő és növekvő időszakok váltakoztak. A mutató 2010-ről 2018-ra történt változását tekintve, Somogy, Heves, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok és Békés megye kivételével minden megyében növekedés volt megfigyelhető, a legnagyobb ütemű Tolna (480%), Veszprém (325%) és Vas (234%) megyében, de még így sem érte el az elvárt 3%-ot. **Győr-Moson Sopron megyében** a GDP-ben mért K+F a **nyolc év alatt mindössze 9%-kal növekedett**. Ez alapján mind országos szinten, de megyénkben is komoly fejlődésre van még szükség ahhoz, hogy közelebb zárkózzunk a fejlett térségekhez.

Az országban összesen 3 555 **kutató-fejlesztőhely** működött 2019-ben, 20%-kal több, mint 2010-ben, ennek 41%-a Budapesten és közel **6%-a Győr-Moson-Sopron megyében volt** megtalálható (**36. táblázat**). A kutatóhelyek száma 2010 és 2019 között Magyarországon – a K+F GDP-ben mért arányához hasonlóan – évről évre növekvő és csökkenő tendenciát egyaránt mutatott, de 2010-ről 2019-re összességében Vas és Jász-Nagykun-Szolnok megye kivételével minden megyében növekedett, legnagyobb mértékben Nógrád megyében, ahol megduplázódott a számuk, az ezer lakosra vetített számuk (0,1) azonban még így is jóval az országos átlag (0,4) alatt volt. **Győr-Moson-Sopron megyében** ebben az időszakban a **kutatóhelyek száma közel 20%-kal növekedett**, így 2019-ben megegyezett az országos átlaggal. A kutató-fejlesztőhelyek tényleges, állományi létszámát tekintve ugyanaz a tendencia figyelhető meg, mint a kutatóhelyek esetében. A kutatás-fejlesztéssel foglalkozók országos létszáma 2019-ben meghaladta a 84 ezer főt, 69%-uk kutató volt. Ezen belül az állományba tartozó kutatók létszáma ugyanebben az évben több mint 70 ezer fő volt, ami tíz év alatt 36%-kal emelkedett. Ez annak köszönhető, hogy a vállalkozási szektorban közel a duplájára nőtt a létszámuk. A megyei ezer lakosra vetített állományi létszám (6 fő) azonban alacsonyabb az országos átlagnál (7 fő), és **az országban foglalkoztatott kutatók csupán 4%-a található a megyében**, míg 54%-a Budapesten.

36. táblázat: A Győr-Moson-Sopron megyei és az országos kutató-fejlesztő helyek adatai, 2019

	Győr-Moson-Sopron megye		Magyarország	
	összesen	ezer lakosra vetítve	összesen	ezer lakosra vetítve
Kutató-fejlesztő helyek száma (db)	204	0,4	3 555	0,4
A kutató, fejlesztő helyek tényleges, állományi K+F létszáma (fő)	2 699	6	70 589	7
Összes K+F ráfordítás (millió Ft)	23 536	49,8	702 199	71,9
Ebből:				
K+F költség (millió Ft)	20 611	43,6	585 569	59,9
K+F beruházás (millió Ft)	2 925	6,2	111 631	11,4

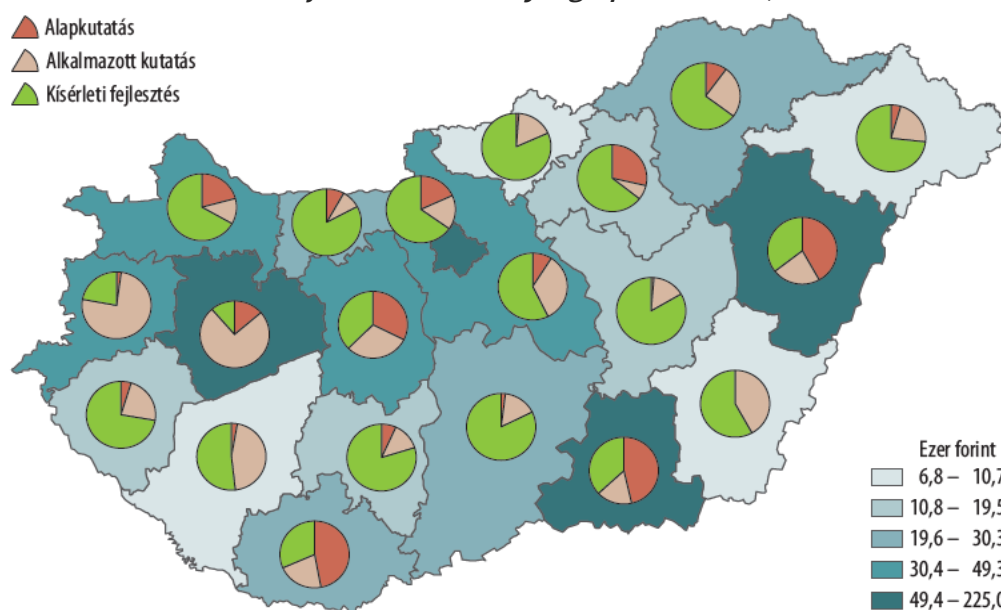
Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

2019-ben nemzetgazdasági szinten több mint 700 milliárd forintot fordítottak kutatás-fejlesztésre, ami az előző évihez képest 7%-kal, 2010-hez képest 126%-kal volt magasabb. Az **ország összes K+F ráfordításának** több mint 60%-a köthető Budapesthez, és **csupán 3,3%-a Győr-Moson-Sopron megyéhez**, ahol az összegek előző évhez képest 8%-kal, míg 2010-hez képest 96%-kal növekedtek. Az **ezer lakosra jutó K+F ráfordítás** (49,8 millió Ft) **jelentősen elmarad az országostól** (71,9 millió Ft). A ráfordítások jelentős része költség, és csak kisebb hányada kerül beruházásra. Ez utóbbi aránya a megyében 12%, az országban 17%. Az országos K+F-ráfordítás 76%-át, 527 milliárd forintot a vállalkozási kutatóhelyeknél, további 14%-át (100 milliárd forintot) a

felsőoktatásban, 10%-át (70 milliárd forintot) az államháztartási szektorba tartozó intézeteknél és egyéb költségvetési kutatóhelyeknél költötték el.

2019-ben a Magyarországon felhasznált összes K+F költségek 60%-a kísérleti fejlesztést szolgált. Ennek oka, a K+F területen erőteljes a vállalati szektor dominanciája, amelyek nagyobb részben a gyakorlati hasznot eredményező kísérleti fejlesztésre koncentrálnak. 2019-ben költségeik közel negyötödét, 338 milliárd forintot használtak fel erre a célra. Az alapkutatás eredménye hosszú távon megtérülő kutatási forma, pénzben sokszor nem is mérhető fel annak megtérülése. Ezért ezen a területen igen fontos az államháztartási finanszírozás szerepe. Az alapkutatásra felhasznált pénzeszközök mértéke 2010 óta megkétszereződött, de így is csak a teljes K+F-költségek egyötödét használták fel, amelynek döntő részét (80%) a kutatóintézetek és egyéb költségvetési kutatóhelyeken, valamint a felsőoktatásban hasznosították. A profitorientált vállalati szektor lényegesen kevesebbet fordít erre a területre, költségeinek 6,1%-át hasznosította itt. Alkalmazott kutatásra 2019-ben 24%-kal költöttek többet, mint tíz évvel korábban. A nemzetgazdasági szintű K+F-költségek 18%-át használták fel ezen a kutatási területen. Ennek közel kétharmada (64%) a vállalati szektorban hasznosult (42. ábra).

42. ábra: A K+F-ráfordítások egy lakosra jutó értéke és a K+F-költségek megoszlása a kutatás-fejlesztési tevékenység típusa szerint, 2018

Forrás: KSH TÉR-KÉP 2018

A 2014-2020 időszakban a kutatás-fejlesztésre több, Európai Unió pályázati forrás rendelkezésre állt. A **Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program** (GINOP) keretében kiírt **pályázati konstrukciókra Győr-Moson-Sopron megyéből** 84 pályázatot nyújtottak be, összesen több mint 40 milliárd

forint igényrel. **A benyújtott pályázatok 45%-a (38 db), összesen mintegy 30 milliárd Ft támogatásban részesült (37. táblázat).**

A 38 elnyert pályázatból 28 a Győri járásban, 5 a Mosonmagyaróvári, 5 Soproni és 1 a Kapuvári járásban valósult meg. A megyébe érkező pályázati forrás kétharmadát (közel 20 milliárd Ft-ot) a Győri járásban, 20%-át a Soproni járásban, 13%-át a Mosonmagyaróvári járásban, és csupán 0,5%-át a Kapuvári járásban használták fel kutatás-fejlesztésre.

37. táblázat: Győr-Moson-Sopron megye kutatási pályázatainak adatai (2014-2020)

Felhívás azonosító	Felhívás címe	Beérkezett pályázatok (db)	Igényelt támogatás (Millió Ft)	IH által támogatott (db)	Megítélt támogatás (Millió Ft)
GINOP-2.1.1-15	Vállaltok K+F+I tevékenységének támogatása	35	9 420	9	2 126
GINOP-2.1.2-8-1-4-16	Vállaltok K+F+I tevékenységének támogatása kombinált hiteltermék keretében	34	3 692	16	1 862
GINOP-2.2.1-15	K+F versenyképességi és kiválósági együttműködések	5	4 153	4	3 056
GINOP-2.3.1-20	Regionális kutatóintézeti kapacitások megerősítése	2	10 787	2	10 787
GINOP-2.3.2-15	Stratégia K+F műhelyek kiválósága	2	2 519	2	2 511
GINOP-2.3.3-15	Kutatási infrastukrára megerősítése - nemzetköziesedés, hálózatosodás	4	1 591	3	1 161
GINOP-2.3.4-15	Felsőoktatási és Ipari Együttműködési Központ - Kutatási infrastruktúra fejlesztése	2	7 999	2	7 854

Forrás: www.palyazat.gov.hu

Természetesen tudjuk, hogy a K+F tevékenység nem azonos az innovációval, ugyanakkor más vizsgálatok azt mutatják, hogy az innováció terén is hasonló a helyzet. A vállalkozások innovációs tevékenységére vonatkozó felmérések azt mutatják, hogy K+F tevékenységük és innovációs aktivitásuk alapján jól megkülönböztethető néhány csoport. A régió vállalkozásainak közel 70%-a olyan hazai, főként kisméretű cég, amelynek alacsony az árbevétele, minimális K+F erőforrásokkal rendelkeznek és saját maguk is elmaradottnak tekintik az innovációs szintjüket. A vállalati populáció másik egyharmada három egymástól markánsan elkülönülő csoportra oszlik, melyek közül a tudásorientált, fejlesztő kisvállalkozásra kell elsősorban odafigyelni, de kiemelkednek a túlnyomórészt külföldi tulajdonban lévő kisvállalkozások és a tradicionális nagyvállalatok.

Egyetem - Ipar kapcsolatok

Külön érdemes vizsgálni a **megye felsőoktatási központjainak innovációs ökoszisztémáját**. A **Soproni Egyetem** kutatási tevékenységét támogatja a

Humántudományi Kutatóközpont, melynek célja koordinálni és megerősíteni a Benedek Elek Pedagógiai Kar kutatási tevékenységét hazai és nemzetközi kapcsolatokon keresztül. A Soproni Egyetem **Kooperációs Kutatási Központ** Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság kutatásai az alábbi területeket fedik le: környezeti hatásvizsgálatok, hulladékkezelés és -hasznosítás, az ökoenergetika, valamint a környezeti értékek megőrzése. A **Természeti Erőforrások Kutató Központ** tevékenysége kiterjed a nanotechnológia, a speciális anyagvizsgálatok, a faanyag modifikáció, az alternatív energetika, a robotika, a polimerfeldolgozás, a környezetvédelem, a geofizika, a genetika, a talajtan, a geoinformatika, a levegő- és növénykémia területére.

A **Széchenyi István Egyetemnek** szoros kapcsolata van a térség gazdasági-ipari szereplőivel a gyakorlatorientált képzés és a duális képzés jóvoltából, valamint a K+F+I területén létrejött együttműködések miatt. A **Felsőoktatási és Ipari Együttműködési Központ (FIEK)** kétirányú technológiai transzfert valósít meg: a fejlesztési ötletek az iparból, kívülről származnak, az ipari kihívásokra ad választ kutatási tevékenységével, illetve az egyetemen létrejövő eredményeket közvetíti a vállalkozások felé.

A **Járműipari Kutatóközpont** (JKK) a győri Széchenyi István Egyetem önálló kutatási egysége, amelynek küldetése a fenntartható közlekedés támogatása hibrid és villamos hajtású járművek kutatásával és fejlesztésével. A kutatások kiegészültek a járműirányítás új megoldásainak fejlesztésével, az autonóm (önvezető) járművek, valamint a virtuális terek kérdéseivel. A kutatás főbb irányai: autonóm/önvezető rendszerek kutatása, neurális hálózatok és mesterséges intelligencia alkalmazásfejlesztés, villamos és hibrid hajtások (villamos gépekkel kapcsolatos kutatás-fejlesztés, motorvezérlő rendszerek fejlesztése, járművekben alkalmazott beágyazott- és kiegészítő rendszerek fejlesztése, járműhajtások próbapadi és járműben történő vizsgálata, mérése, villamosgép-fejlesztéshez kapcsolódó elektromágnesesség alapkutatások); matematikai szimuláció és optimalizáció, anyagtudományi kutatások.

A Mezőgazdaság – és Élelmiszertudományi Kar kutatási portfóliójában többek között szerepel a vállalkozásfejlesztés, hazai nemesítésű tojóhibrid kifejlesztése, borászati melléktermékek és kertészeti termékek kombinált hasznosítása, termékpálya modellek kidolgozása, természetvédelmi területek használata, fermentációs technológia adaptálása, élesztők helyi biodiverzitásának kiaknázása. A karon az **Élelmiszertudományi Kompetenciaközpont** koordinálja a kutatásokat.

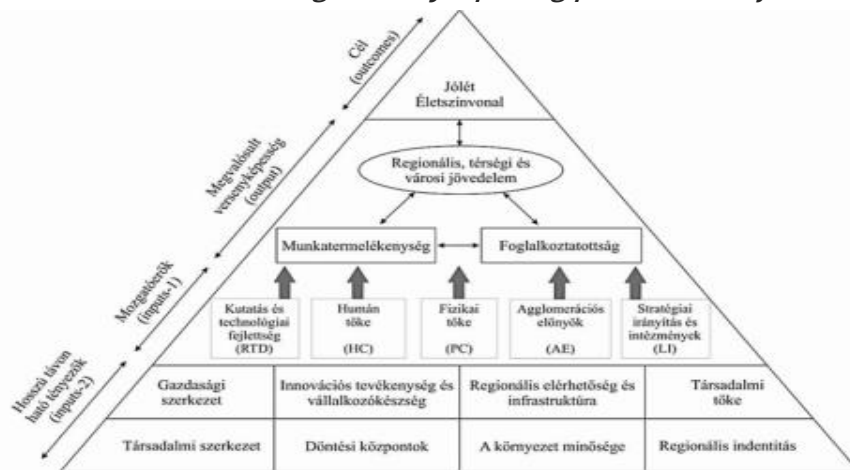
Összességében megállapítható, hogy a megye jelenlegi **innovációs ökoszisztémája megfelelő alapot** jelent ahhoz, hogy a bekapcsolódjon a hazai és nemzetközi innovációs folyamatokba, hogy megfeleljen a jövő innovációs kihívásainak (a megye erős járműipari dominanciája révén különös tekintettel az IPAR 4.0 kihívásaira). Ehhez azonban elengedhetetlenül fontos a **térség gazdasági szereplőinek és felsőfokú intézményeinek** folyamatos és intenzív együttműködése, a vállalkozások innovációs potenciáljának növelése és a

kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése. Ezen célok együttes kielégítést szolgálhatja többek közt a győri science park kialakítása, amelyről korábban már szoltunk. Az innovációs ökoszisztéma azonban folyamatos fejlesztésre szorul anyagi és szellemi erőforrások (kapacitások és kompetenciák) tekintetében egyaránt.

7.6. Telepítési tényezők, mint versenyképességi faktorok

A versenyképesség fogalmát a területi tudományokban az ún. **térségi versenyképességi piramis** segítségével határozzuk meg, amelynek felépítést a (43. ábra) mutatja. A módszer lényege, hogy egy térség versenyképessége mérésének és javításának logikailag négy egymásra épülő szintje van. Mivel az életminőség javulását tekinti végcélnak (legfelső szint), a versenyképesség megvalósulása kapcsán három alapkategória (második szint), a térségi szinten rendelkezésre álló jövedelem és az azt alapvetően befolyásoló foglalkoztatás és a munkatermelékenység alakulását alapján mond véleményt a térség versenyképességéről. Ezeket a faktorokat, és az azokat befolyásoló tényezőket (harmadik és negyedik szint) a korábbiakban már részletesen vizsgáltuk⁵⁵, új megállapítást velük kapcsolatban nem tudunk tenni. Ugyanakkor a fenti modell szerint az is nyilvánvaló, hogy **fejlesztési programokkal leginkább a mozgóerők szintjén** (harmadik szint) **van lehetőség beavatkozni**, a következő időszakban tehát ezeket érdemes stratégiai területnek tekinteni.

43. ábra: A térségi versenyképesség piramismodellje

Forrás: Lengyel I., 2016.⁵⁶ p. 149.

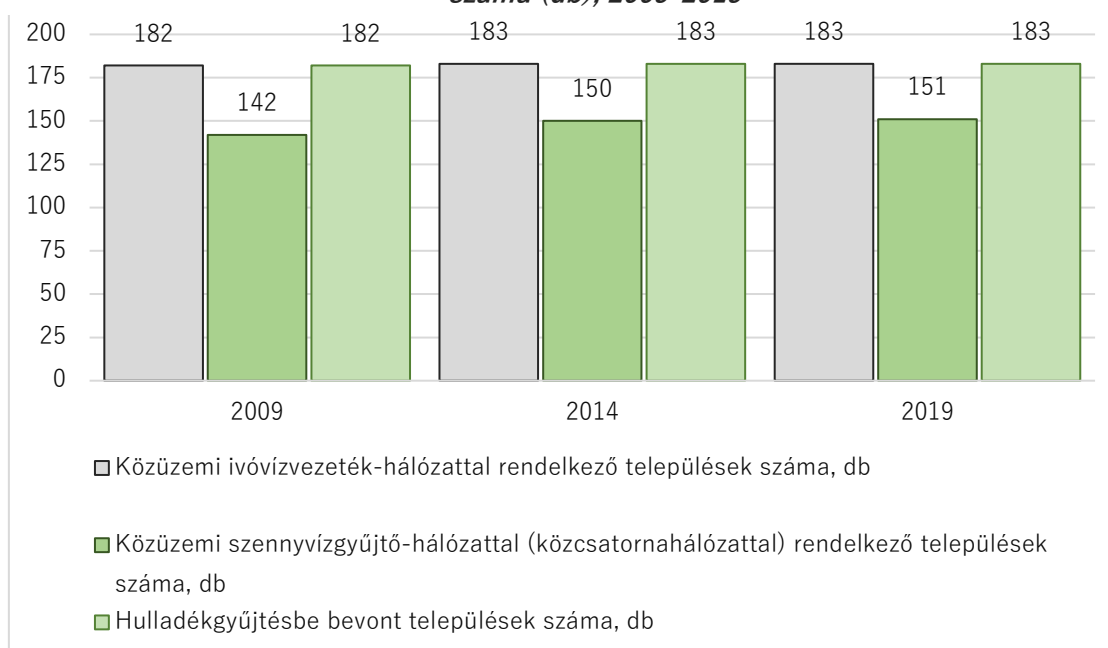
⁵⁵ részben a gazdasági bázis másrészt más szakterületi elemzések keretében

⁵⁶ Lengyel I., 2016.: A megyék versenyképességének néhány összefüggése a megújult piramismodell alapján In: Lengyel I. – Nagy B. (szerk.): Térségek versenyképessége, intelligens szakosodása és újraiparosodása, 2016 pp. 143-161.

8. MŰSZAKI INFRASTRUKTÚRA

Az infrastruktúra olyan gazdasági feltételek összessége, amelyek, noha nem vesznek részt a közvetlen termelési folyamatokban, ámbár közvetve vagy közvetlenül mégis képesek befolyásolni a termelés minőségi és mennyiségi fejleszthetőségét. A közlekedés és hírközlés esetén az infrastruktúrának tekintendő minden olyan eszköz, berendezés, továbbá az általuk létrehozott hálózati rendszer, amely a szállításhoz és hírközléshez szükséges. E rendszer elemei a szárazföldi szállítási (közúti, vasúti), belvízi szállítási (folyók, csatornák), tengeri szállítási (kikötők, hajóutak), légi közlekedési (repülőterek, légifolyosók) rendszerelemek és hálózatok. Emellett különös figyelmet érdemel mind gazdasági, társadalmi és környezeti szempontból egyaránt a környezeti infrastruktúra jelenléte is minden egyes megyei településen (44. ábra). E kategória meghatározó elemei az olyan közösségi szolgáltatást nyújtó létesítmények és szervezetek, mint például: vízelosztási- és szolgáltatási, szennyvízelvezetési- és tisztítási, hulladékgazdálkodási és energiaszolgáltatási rendszerek.

44. ábra: Győr-Moson-Sopron megye környezeti infrastruktúrába bevont településeinek száma (db), 2009-2019

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

8.1. Közlekedés

Szakpolitikai célkitűzés a fenntartható, az éghajlatváltozás hatásaival szemben ellenállóképes, intelligens, intermodális transzeurópai közlekedési hálózatok kialakítása, illetve a transzeurópai közlekedési hálózatok jobb elérhetősége, a nemzeti, regionális és határokon átnyúló mobilitás.

8.1.1. Közúti közlekedés

Győr-Moson-Sopron megye úthálózata az ország egészéhez hasonlóan centrális, sugaras kialakítású, a megyeszékhely központi szerepe az úthálózaton is visszatükröződik. Az 522 kilométeres főhálózatot gyorsforgalmi utak és első- és másodrendű főutak alkotják.

A főhálózat útsűrűsége az egyes megyék viszonylatában nagy eltéréseket mutat. Országos összehasonlításban Győr-Moson-Sopron megyére sűrűbb főhálózat jellemző, mint az ország kevésbé fejlett térségeire.

38. táblázat: A Magyar Közút Nonprofit Zrt. Győr-Moson-Sopron megyei úthálózata

Autópálya	57 km
Autóút	58 km
Első-és másodrendű főút	407 km
Összekötő-és bekötőút	1214 km
Állomáshoz vezető út	18 km
Autópálya vagy autóút csomóponti ág	32 km
Egyéb csomóponti ágak	2 km
Gyorsforgalmi utak pihenőinek útjai	13 km
Kerékpárút	67 km
Összesen	1868 km

Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt.

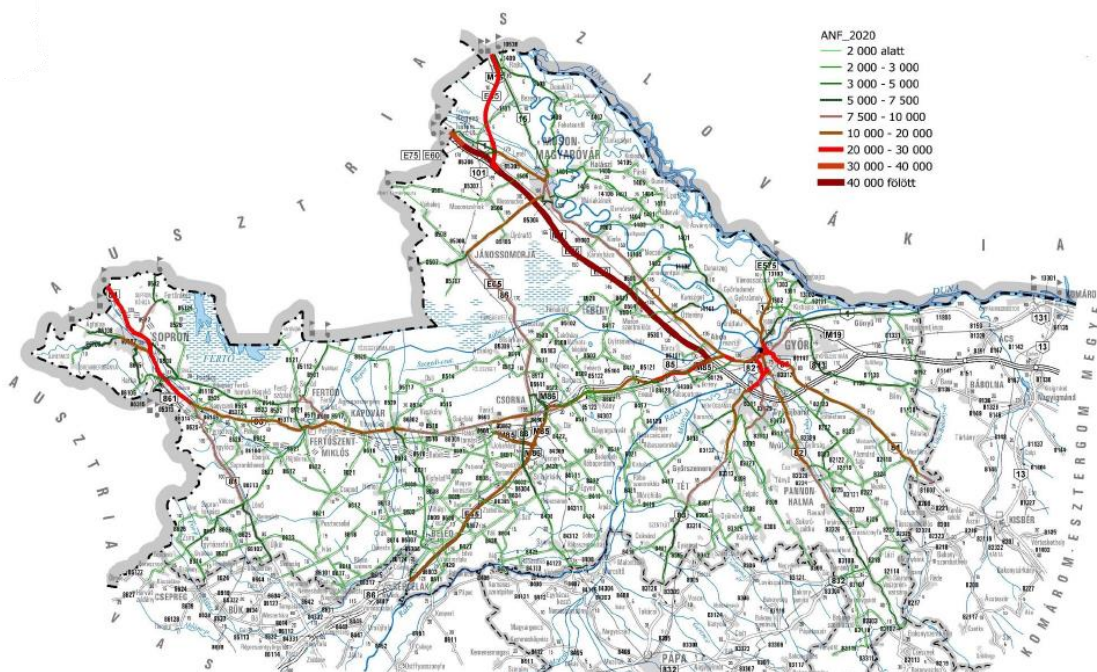
A térségek elérhetőségének, valamint a gyors és biztonságos közlekedés biztosításának alapvető feltétele az ország úthálózatának megfelelő állapota. Az országos közúthálózat jellemzően kiépített, vagyis rendelkezik szilárd burkolattal. A megyék közül három megyében, köztük Győr-Moson-Sopronban 100%-os a kiépítettség.

A közúti közlekedés területi jellemzői burkolatállapot osztályzatának a megfelelő szakaszok hosszával súlyozott átlaga alapján Győr-Moson-Sopron Megye az egyike azoknak a megyéknek, ahol a legkedvezőtlenebbek ezek az értékek.

Az egyenetlenség osztályzatok az utak hullámosságát, nyomvályúságát minősítik. Ebből a szempontból is a legrosszabb értéket az országban Győr-Moson-Sopron megyében mérték.

Az egyes térségek, települések népességmegtartó erejét, gazdasági erőviszonyait, a külföldi és belföldi tőke megtelepedési esélyeit számos egyéb tényező mellett a megfelelő intézményi infrastruktúra elérhetősége is nagymértékben befolyásolja. Győr-Moson-Sopron megyében az átlagosnál lényegesen nagyobb (37–40%-os) részarányt képviselnek azok a települések, amelyekről legfeljebb 10 perc alatt elérhető a legközelebbi járásközpont.

45. ábra: GYMS megye úthálózata és annak átlagos napi forgalma (Ej/nap)

Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt.

Gyorsforgalmi utak

A megyében kiemelt jelentőségű az M1 autópálya. Ebből Győrnél, ill. Levélnél ágazik ki az M19, ill. M15 autótű. Az M85 és M86 gyorsforgalmi utak Győr – Csorna – Sopron kelet csomópont, illetve Csorna – Szombathely közötti szakaszai jelentősen javították a megye, illetve a régió nyugati részének közlekedését. Jelenleg folyamatban van az M85 Sopron kelet -Sopron országhatár szakasz építése, amely a meglévő 84. sz. főúti határátkelőhelyhez csatlakozik. Az M85 és M86 gyorsforgalmi utak Győr – Csorna, illetve Csorna – Szombathely közötti szakaszai jelentősen javították a megye illetve a régió nyugati részének közlekedését. Az M86-os gyorsforgalmi út magasabb színvonalon szolgálja ki a Közép-Európában jelentős észak-déli kereskedelmi folyosót. Jelenleg folyamatban van az M85 Csorna-Sopron szakasz építése, ami várhatóan az országhatárig folytatódik.

Magyarország export-tevékenysége és a délről-keletről érkező tranzitforgalom is főként Ausztrián keresztül Nyugat-Európába irányul. Magyarország egyetlen, ilyen jellegű tranzitforgalomra alkalmas útja a folyamatos felújításokra szoruló M1-es autópálya, amely lassan már nem képes kiszolgálni az egyre növekvő forgalmat. Kapacitásának 2x3 sávra való bővítése elengedhetetlen a térség és a nemzetközi kapcsolatok vonatkozásában. A Budapest-Győr szakasz bővítésének tervezése jelenleg folyik, de a teljes autópálya fejlesztése indokolt lenne.

Az észak-déli viszonylatokat tekintve hiányok tapasztalhatók a gyorsforgalmi hálózatban. Itt megemlítenő a Győr-Székesfehérvár, a Komárom-Kisbér-Székesfehérvár, a Győr-Pápa, a Mosonmagyaróvár-Csorna közötti

kapcsolat hiánya. Jelentős igény fogalmazódott meg az M9 gyorsforgalmi út, Pereszteg-Vas megye határa közötti szakaszának megépítésére, illetve az M85 befejező alagutas szakaszának megvalósítására is a Sopron-Fertőrákos forgalmi csomóponttól az országhatárig.

Győr-Moson-Sopron megye gyorsforgalmi úthálózatát a meglévő szakaszok mellett a M85, M86 és M9 tervezett szakaszai teszik majd teljessé.

Főutak

A főutak útkategóriába tartoznak az első- és másodrendű főutak. A főutak országrészeket összekötő, fontos üdülőterületeket a főúthálózathoz kapcsoló, gyűjtő-elosztó szerepkört ellátó közutak, amelyek általában 2x1 forgalmi sávosak és csak kiemelkedő forgalmi szakaszaikon van kettőnél több forgalmi sávjuk. Nagy forgalmú csomópontjaik különszintűek, egyéb szintbeni csomópontjaikban a balra kanyarodó járművek részére minden esetben, a jobbra kanyarodók részére általában külön sávjuk van. A lassú járművek (kerékpár, fogat, munkagép) forgalma elsőrendű főutakon tilos, másodrendű főutakon folyamatosan, vagy időszakosan megengedett.

Az utóbbi időben a közúti fejlesztések az egész országban, így a megyében is a gyorsforgalmi utakra koncentráálódtak, a főúti problémák a településeken átvezető szakaszok környezeti problémáira, egyes útvonalak kapacitásának elégtelenségére, az alacsony utazási sebességre, ill. egyes kapcsolatok hiányára utalnak.

A főúthálózatot érintő fejlesztési igényeket a megyei adatszolgáltatás szereplői a következők szerint fogalmazták meg.

Településeket elkerülő szakaszok építése, fejlesztése:

- ▶ Győr belső keleti tehermentesítő út az 1. sz. főút és a 1301 jelű út között, és új Mosoni-Duna híddal (a 14. sz. főút és az M1 ap.-M85 gyorsforgalmi út csomópontja között)
- ▶ Győr észak-nyugati elkerülő főút befejezése, új Mosoni-Duna híddal (a 14. sz. főút és az M1 ap.-M85 gyorsforgalmi út csomópontja között)
- ▶ Győr belső elkerülő út kiépítése a 14. sz. főút és az 1. sz. főút között;
- ▶ Mosonmagyaróvár déli tehermentesítő út 1. és 86. sz. főutak közötti szakasz megvalósítása, valamint az M1 autópálya Moson pihenőhely átépítésével új autópálya csomópont előkészítése

82-es főút győri bevezető és településeket elkerülő szakaszok megvalósítása.

Kapacitás- és utazási sebesség problémák miatti fejlesztések:

- ▶ 82. sz. út fejlesztése Veszprém-Győr között, a győri bevezető és településeket elkerülő szakaszok megvalósítása;
- ▶ 83. sz. főút fejlesztése Pápa-Győr között;
- ▶ 84-es főút fejlesztése Sopron-Balaton négysávosítása.

Hiányzó főúti kapcsolatok kiépítése:

- ▶ Fertőszentmiklós-Répcévis-Kőszeg önkormányzati út főúttá fejlesztése;
- ▶ Új észak-dél irányú közlekedési tengely kiépítése Pápa-Devecser-Tapolca nyomvonalon;
- ▶ közvetlen magyarországi főúti kapcsolódás létrehozása a 86-os és az M70 utak között.
- ▶ 8611 jelű út főúttá fejlesztése (11,5 t burkolatmegerősítés párhuzamos kerékpárúttal) Kapuvár (M85) – Beled (M86) között

Új hidak építése

- ▶ A Vámosszabadi határátkelőnél egy új híd építése kívánatos lenne az ingázók és a gazdasági szektor közlekedési forgalma miatt.

A fejlesztéseken kívül a főutak tönkrement útburkolatának megerősítésére is szükség van a megyében. pl. a 84. és 86. sz. főutak rekonstrukciójára.

Mellékutak

Szakpolitikai célkitűzés az integrált társadalmi, gazdasági, kulturális és környezeti fejlődés előmozdítása a vidéki területeken is.

Az állami közúthálózaton a főutak hossza mintegy 6000 km, a mellékutaké ennek négyszerese, kb. 24 000 km. A mellékutak – összekötő és bekötő utak – elsődleges feladata az egyes települések bekapcsolása az országos úthálózati rendszerbe. Térségi szerepű összekötő utak azok a mellékutak, amelyek számos települést összekötő és/vagy nagyforgalmú utak, szerepük a főutakéval vetekszik, azok hálózatát egészíti ki. A mellékutak döntő többsége rossz állapotban van.

Győr-Moson-Sopron megyében a települések kedvezőbb feltárása, illetve zsákhelyzetének (Ágfalva, Csér, Dunaszentpál, Ebergőc, Kajárpec, Kisbodak, Mérges, Nemeskér, Rábapatona, Rábasebes, Sobor, Újrónafő, Vének) megszüntetése érdekében a meglévő mellékúthálózat tervezett mellékutakkal való kiegészítésre szorul.

A jobb elérés biztosításához a hiányzó, a területrendezési tervben tervezett térségi szerepű összekötő utak, és mellékutak megvalósítása is fontos feladat. Ehhez szükséges az érintett településekkel együttműködve a Településközi úthálózat-fejlesztési stratégia átdolgozása, aktualizálása.

Fontos lenne a településközi közlekedési hálózat fejlesztése, amely a belső periféria felszámolását is elősegítené. A kistelepülések népességmegtartó erejének megőrzése szempontjából a közlekedési infrastruktúra fejlesztése továbbra is az egyik legfontosabb tényező.

Győr-Moson-Sopron megye társadalmi-gazdasági mutatói az ország más megyéivel való összehasonlításban kedvezőek, ugyanakkor a megyén belül számos relatíve kedvezőtlen helyzetű település található. A megye elérhetőségi mutatói és közlekedési infrastruktúra ellátottsága is kedvezőnek mondható.

Ugyanakkor a megyén belül kedvezőtlen közlekedésföldrajzi-elérhetőségi jellemzőkkel rendelkező települések és településcsoportok helyezkednek el. Ezekről a településekről a megye három nagyvárosa csak relatíve hosszabb idő alatt érhető el.

A Kormány 1792/2018. (XII. 21.) Korm. határozata meghirdette a Magyar Falu Program részeként ütemezetten megvalósuló, kistelepüléseket érintő útfelújítások programját és ezek projektlistáját is. A 2019 évi forrásból Győr-Moson-Sopron megyében 8, összesen 16,7 km útszakasz felújítására került sor illetve egy része még folyamatban van.

Mellékutak javasolt közlekedési infrastruktúra fejlesztései:

- ▶ Balf-Fertőrákos közút szélesítése;
- ▶ Újkér-Tormásliget (megyehatár) közútfejlesztése Bükk-Csepreg irányába;
- ▶ Beled-Csapod-Röjtökmuzsaj 85. sz. főútra kivezető útvonalak korszerűsítése;
- ▶ A 84-es és a 86-os főutakra ráhordó négy számjegyű közutak felújítása;
- ▶ 8647 j. Sopron Észak-nyugati elkerülő út építése, mely a 84. sz. főút és a 86108. j. Ágfalvi út között teremt kapcsolatot;
- ▶ A Kapuvár–Pomogy határátkelő közötti út felújítása.
- ▶ Fertőd - Pomogy útszakasz felújítása
- ▶ Új közúti tengely nyitása a Lővérek megközelítésére Harka irányából Sopron délnyugati területeinek jobb megközelíthetőségének javítására
- ▶ Harkát elkerülő új út kiépítése a Csengery és Győri utak forgalmának csökkentése érdekében
- ▶ 8505. jelű út rekonstrukciója az összekötő út 1. sz. főút (Mosonmagyaróvár) – M1 autópálya – Mosonszolnok közötti szakaszán

Városi közlekedés

Szakpolitikai célkitűzés a városi területek integrált társadalmi, gazdasági, kulturális és környezeti fejlődésének előmozdítása és a fenntartható városi mobilitás előmozdítása.

A motorizáció növekedése azt eredményezte, hogy a városokban megnőtt a személygépkocsi használata és csökkent a közösségi közlekedési eszközök igénybevétele, ennek következtében jelentős a káros anyag kibocsátás. Ennek tükrében az egyéni közlekedésből át kellene térni a közösségi alapú közlekedésre vagy az egyéni nem szennyező módzatokra. A közösségi közlekedés igénybevétele viszont a COVID-19 járvány hatására várhatóan tovább fog csökkenni.

Az önkormányzati tulajdonban lévő úthálózat fejlesztése és fenntartása, valamint a forgalom szabályozása a legnagyobb kihívás településmérettől függetlenül. A városi önkormányzatoknak e területen elsősorban a közösségi közlekedés ösztönzésében, másodsorban a belvárosok forgalmi rendjének a

meghatározásában, harmadsorban pedig a nem szennyező egyéni közlekedésben, a kerékpáros hálózat fejlesztésében kell szerepet vállalnia. Ezen célok megvalósításához viszont az önkormányzatok nem rendelkeznek finanszírozási eszközökkel.

A városi közlekedés legjelentősebb kitörési pontjait a városi közúthálózat rekonstrukciója és fejlesztése, a parkolási rendszerek fejlesztése, a közösségi közlekedési szolgáltatás szinten tartása, valamint a gyalogos és a kerékpáros kapcsolatok kiépítése, karbantartása jelentik.

A települések belterületén a közvilágítás, okos közvilágítás, forgalomirányítási rendszerek fejlesztésének igénye is megfogalmazódott az igények felmérésekor.

8.1.2. Vasúti közlekedés

Győr-Moson-Sopron megye területén két vasúti pályahálózat működtető található. A MÁV Zrt. az 1-es, 10-es, 11-es és 14-es vasútvonalak üzemeltetését, míg a GYSEV Zrt. a 8-as, 9-es, 1d, 15-ös és 16-os vonalak üzemeltetését látja el. A megyében található vasútvonalak közül csak az 1-es számú fővonal kétvágányúsított és ETCS vonatbefolyásoló rendszerrel ellátott pálya. ETCS az 1d jelű Hegyeshalom-Rajka oh. vonalon is kiépítésre került. Villamosított vonalak az 1, 1d, 8, 9, 15 és 16 jelű vonalak. A térség legfontosabb vasúti határátkelője Hegyeshalom határállomás, mely a MÁV Zrt. üzemeltetésében, a többi a megyében található vasúti határállomás (Rajka – Szlovákia felé, Fertőszentmiklós, Sopron, Harka – Ausztria felé) pedig a GYSEV Zrt. üzemeltetésében áll.

46. ábra: Magyarország vasúthálózati térképe (részlet)

Forrás: MÁV Zrt.

47. ábra: GYSEV által üzemeltetett vasútvonalak

Forrás: GYSEV Zrt.

Az 1-es Bécs és Budapest közötti összeköttetést biztosító fővonal az ország egyik legforgalmasabb vasútvonala, az országon áthaladó transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat korridorjainak (RFC 6, RFC 7 és RFC 11) fő eleme. A GYSEV Zrt. hálózata az észak-déli nemzetközi forgalom lebonyolításában játszik jelentős szerepet, a szomszédos osztrák hálózattal párhuzamosan biztosít összeköttetési alternatívát az adriai- és a balti-térség között.

A 11-es (Győr - Veszprém) vonal részben elővárosi forgalmi szerepet, részben turisztikai jellegű forgalmat bonyolít le. A 10-es vonalhoz (Győr - Celldömölk) hasonlóan az infrastruktúra állapota leromlott, jelentős fejlesztésekre van szükség a forgalmi lehetőségek kiaknázásához. A 14-es vonal (Pápa - Csorna) térségi szerepet tölt be, a megszűnés határán ingadozik. A pálya igen leromlott állapotban van, a vonalon a nyújtott szolgáltatás minimális.

Ezen túlmenően a személyszállítás területén a GYSEV Zrt. hálózata szorosan kapcsolódik a nemzetközi forgalomhoz. Sopron állomás az osztrák VOR (Keleti-régió Közlekedési Szövetség) része (Deutschkreutz térsége vasúton csak Magyarországon keresztül érhető el), valamint a GYSEV Zrt. Pozsony irányába is közlekedtet regionális járatokat. Regionális nemzetközi forgalma a MÁV-Start Zrt.-nek is van, Győr és Bruck ad. Leitha között.

A megyei vasútvonalak esetében a fejlesztés az áruforgalmi fejlődést figyelembe véve indokolt, a 10-es (Győr-Celldömölk) vasútvonal, mint a transzeurópai áruszállítási hálózati alternatív útvonal villamosítása már

évtizedek óta, valamint a 8-as (Győr-Sopron) vonal kétvágányúsítása is régóta tervezett beruházás. Míg előbbi esetében a gazdaságossági kérdések játszanak szerepet, utóbbit elsősorban a vonalon tapasztalható kapacitásproblémák teszik szükségessé.

Több tanulmány is készült Győr kötőttpályás elővárosi közlekedésének a megvalósíthatóságáról. Felmerült a meglévő vasúti hálózati elemek célorientált kiegészítése, másrészt a menetrendi kínálat bővítése a kötőttpályás közlekedés prioritását alapul véve. A térség másik fontos vasúti kérdése a nagysebességű vasút, melynek megvalósíthatósági vizsgálata a Bécs - Budapest relációban megtörtént, illetve a közelmúltban a Varsó - Budapest nagysebességű vasút megvalósítási tanulmánya is elkészült.

8.1.3. Légi közlekedés

A megye két nemzetközi repülőtérrel rendelkezik. A Győr mellett található péri repülőtér fejlesztését 1994-ben kezdték meg. 2003-tól szilárd burkolatú kifutópályával, forgalmi előtérral és kiszolgáló létesítményekkel áll rendelkezésre. 2013/14-es fejlesztés keretén belül közepes méretű repülőgépek (B737, A320) közlekedtetésére is alkalmassá tették a kifutópálya bővítésével (1450 méteresről 2030 méteresre), valamint műszeres leszállító berendezés (ILS) telepítésével. A repülőtér határnyitási joggal rendelkező nyilvános, kereskedelmi repülőtér besorolással rendelkezik. A hazai regionális repülőterek sorában utasforgalmában csak harmadik (2014 – 33817 utas, 2018 – 20076 utas), azonban áruforgalma jelentős.

A fertőszentmiklósi repülőtér 1997 óta fogadja a hazai és nemzetközi kisgépes forgalmat. 985x23 méteres aszfalt burkolatú kifutópályával rendelkezik, mely elsősorban hobby és szabadidős tevékenységeket szolgál ki.

A megyében további, füves kifutójú repülőterek találhatók Bőny, Halászi, Lipót (Szigetköz), Nyúl és Fertőrákos-Piuszpuszta településeken, valamint helikopterek fogadására kialakított reptér Győrújbaráton.

8.1.4. Vízi közlekedés

A megyét érintő Duna európai jelentőségű vízi út, a kontinenst feltáró Duna-Majna-Rajna víziútrendszer része. Közvetlen vízi kapcsolatot biztosít fél Európával, beleértve a kontinens gazdaságának központi területét is. A megyét érintő szakasza a 17/2002. (III. 7.) KöViM rendelet alapján VI/B. osztályú víziút, a Mosoni-Duna 0-2 folyamkilométer közötti szakasza VI/B., a többi szakasza III. osztályú besorolást kapott. A Fertő-tó II. osztályú besorolású. Nemzetközi vízi útról a IV osztálytól beszélhetünk, azaz a Duna és a Mosoni-Duna alsó szakasza hasznosítható csak nemzetközi forgalomban, a Fertő-tó és a Mosoni-Duna (gyakorlatilag a gönyői kikötő felett) csak országos jelentőségű víziút.

Annak ellenére, hogy a Duna nemzetközi víziút, a magyarországi szakasz infrastrukturális hiányosságai, a vízállás szabályozhatóságának hiánya és az időjárási ingadozások eredményeként a folyó, mint közlekedési útvonal

használhatósága erősen korlátozott, az előírt hajózhatósági paramétereknek sokszor nem felel meg, a hajózható napok száma messze elmarad az előírttól.

A hajózási infrastruktúrában a megye egy kikötővel – Győr-Gönyű Országos Közforgalmú Kikötő – rendelkezik. A gönyői kikötő a Mosoni-Duna torkolati részén helyezkedik el, a hat hajóállás (közülük egy Ro-Ro rámpával) folyami, nyíltvízi kiépítésű. A már említett vízállás problémák miatt különösen fontos a kikötő folyamatos és biztonságos üzemeléséhez a vízszintszabályozás kérdése. Ez részben rendeződik a Véneknél létesülő torkolati műtárgy elkészültével, melynek többek között egyik célja a Mosoni-Duna hajózhatóságának javítása. Ugyanakkor az Öreg-Duna problémáinak vonatkozásában a műtárgy nem nyújt megoldást. Ebben a kérdésben a Szap-Szob közötti Duna-szakasz hajózhatóságának javítását célzó projekt nyújthat megoldást, mely a tervezési fázisban van. A kikötő működése a kezdeti nehézségek után stabilizálódott, forgalma ugyanakkor erősen ingadozó mind irányát, mind volumenét tekintve.

A megye gazdag vízhálózattal rendelkezik, azonban ezek közlekedési felhasználása az említett víziutak kivételével nem lehetséges, azok csak sport és rekreációs célra alkalmazhatók.

Személyközlekedési hajózás a megyében nem jellemző, ugyanakkor érdemes lehet a Győr városi, vagy a Mosoni-Duna menti települések esetében a helyközi közlekedésbe történő bevonása. Felmerült lehetőségként a fellendülő dunai szállodahajó forgalomra alapozott győri személykikötő létesítése is.

8.1.5. Kombinált közlekedés, logisztika

Az intermodalitás szempontjából a megyében a közút-vasút kapcsolaté a főszerep. Terv volt a gönyői kikötő intermodális logisztikai központtá való alakítása, de a kiépült vasúti kapcsolat nem elsősorban az intermodális forgalmat, hanem a kikötő köré épült ipari park forgalmát szolgálja ki.

A GYSEV Cargo Zrt. Sopronban üzemeltet logisztikai szolgáltató központot. Hosszú távon a tranzitforgalom, különösen a konténerforgalom elosztásában szeretnék növelni a szerepüket, együttműködnek a koperi és püreuszi kikötőkkel, valamint török fogadópontokkal.

Sopronban Ro-La terminál is kiépült, azonban a hazai Ro-La forgalom megszűnésével működését beszüntette.

A megye logisztikai szolgáltatókban bővelkedik, ugyanakkor nagyobb logisztikai centrumok a soproni kivételével nem jöttek létre, az áruforgalom jelentős része direkt módon történik, vagy vállalati logisztikai telephelyen (pl.: Audi) történik a kiegészítő logisztikai szolgáltatások biztosítása.

8.1.6. Kerékpáros közlekedés

A belterületi járdák, kerékpárutak felújítása, újak kialakítása, a fenntartható közlekedési módok, a kerékpáros és gyalogos közlekedés feltételeinek további fejlesztése, megteremtése jelentős életminőségi, esélyegyenlőségi, közlekedés-biztonsági, turisztikai és egyben gazdasági fejlődést jelent.

Az országos kerékpárút törzshálózat az országos kerékpárút-hálózat gerinceként elsősorban a hazai, valamint a határon túli régiók turizmust segítő kapcsolatait biztosítja.

Térségi kerékpárutak az országos kerékpárút törzshálózat elemeit kapcsolják össze, illetve térségi összeköttetést is biztosítanak.

A kerékpáros közlekedés a COVID-19 járvány - ezzel kapcsolatban a közösségi közlekedési eszközökön a távolságtartás előírása/ajánlása - következtében népszerűbb a munkába- és iskolába járással kapcsolatos utazások között, mint korábban volt. A megnövekvő forgalmi igények kielégítésében és a kerékpárosok biztonságának javítása érdekében újabb, elsősorban helyi és térségi kerékpáros létesítmények kiépítése adhat segítséget.

Emellett továbbra is fontos a turisztikai célú kerékpárutak fejlesztése hazai és külföldi használók számára egyaránt.

Ez utóbbiak közül megemlítené az EuroVelo6 hiányzó szakaszainak fejlesztése Gönyű-Ács-Komárom szakasz kiépítése, az amortizálódott szigetközi szakaszok helyreállítása.

További tervezett fejlesztések:

- ▶ a rábaközi kerékpárutak összekötése az osztrák oldali Fertőzuggal;
- ▶ Dunakiliti - Dobrohošť (Doborgaz) közötti gyalogos-kerékpáros híd kiépítése a hozzá vezető szakaszokkal;
- ▶ a kerékpárút fejlesztési program folytatása, bővítése a Szigetköz belső területein is.

Az utóbbi évtizedben a régió településein sok helyütt jelentős kerékpáros infrastruktúra fejlesztések történtek. Ebben nagy része volt a TOP pályázati programnak.

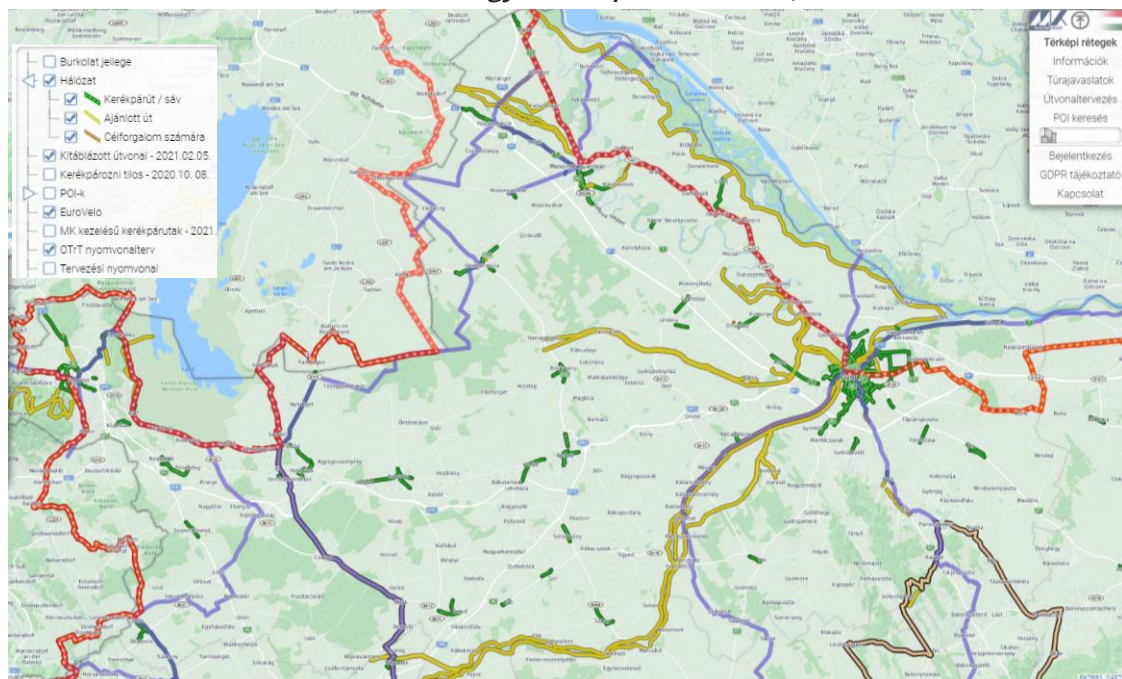
Szintén több helyen épültek térségi kerékpárutak (Nyugat-Rábaköz kerékpáros infrastruktúra létesítményei, kerékpáros híd a Hanság főcsatornán)

39. táblázat: A Magyar Közút Nonprofit Zrt. GyMS megyei kerékpárúthálózat-fejlesztési tervei (2021)

Vitnyéd – Agyagosszergény – Fertőendréd	4,4 km
Mosonmagyaróvár-Jánossomorja	11,2 km
Csorna-Kapuvár	11,0 km

A nemzetközi hálózatba tartozó EuroVelo 6 nyomvonala részben megvalósult, továbbá szakaszonként épül a megyén keresztül, több jelentős szakasz tervezés alatt van.

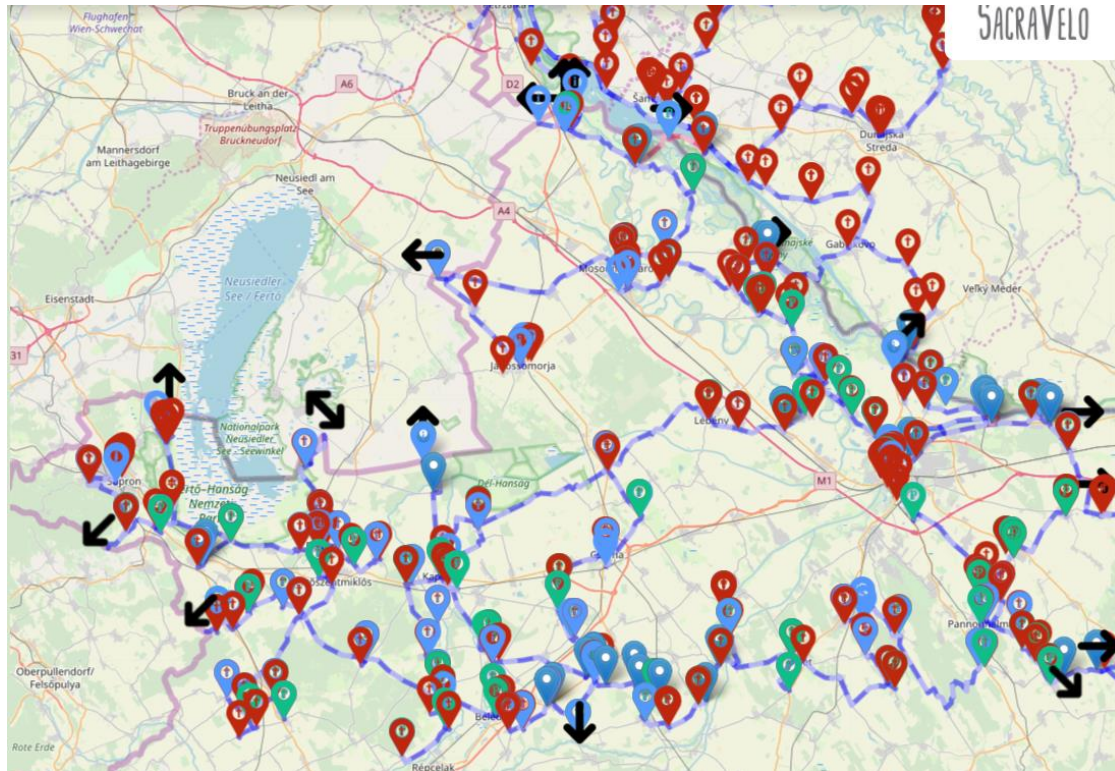
48. ábra: A megye kerékpárúthálózata, 2021

Forrás: Kerékpárút Nyilvántartó Rendszer, www.kenyi.hu

SacraVelo

A megye számára fontos a SacraVelo kerékpárút, amelynek nyomvonalát nagyrészen lefedi részben az országos, részben a térségi hálózat. A „SacraVelo – határon átnyúló kerékpáros zarándokutak hálózata a Duna térségében” projekt Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Nagyszombat és Pozsony megyékben kerékpárral biztonságosan bejárható hálózatot jelöl ki a szakrális értékek mentén. A kitáblázással, valamint honlapon és mobil applikációval ajánlott kerékpáros zarándokút hálózat két pontján, Bacsfa és Szil községben biciklis centrum létesült. Az új turisztikai termék a Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat vezetésével, az Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatásával, az Interreg V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program keretében valósult meg.

49. ábra: A SacraVelo – határon átnyúló kerékpáros zarándokutak megyei hálózata

Forrás: <https://sacaravelo.eu/>

Danube Bike & Boat

A Danube Bike & Boat projekt célja, hogy hozzájáruljon a Duna-menti határrégió vonzerejének és látogatószámának növeléséhez a Duna szlovák és magyar oldalán egyaránt. Az Interreg-projekt eredményeként Szlovákia és Magyarország 36 pontján épült ki a kerékpáros és vízisport-infrastruktúra. A Szigetköz és Csallóköz területén többek között felújították a falumúzeumot és vízimalmot a Duna szlovákiai oldalán található Jóka településen, Somorján a víziturisztikai központot, Tókésszigeten pedig egy kialakítottak egy vízparti korzót.

A Duna magyarországi szakaszán a vízi turizmust támogató fejlesztések: kajakok és kenek részére ki- és beszálló helyek kivitelezési munkálatai valósultak meg, valamint a kerékpárok és a csónakok praktikus szállítását lehetővé tevő „ökoflotta” szállítóeszközeit is beszerezték.

A projekt üzleti fenntarthatósága és piacra vitele szempontjából fontos lépés, hogy az infrastrukturális fejlesztések mellett kidolgozták a határokon átnyúló turisztikai célterületek (Szigetköz, Csallóköz) egységes desztinációs stratégiáját, illetve készült egy közös ernyőmárka és kommunikációs akcióterv is.

8.2. Vízellátás, szennyvízkezelés, árvíz-, belvízvédelem

8.2.1. Vízellátás

Győr-Moson-Sopron megye felszín alatti vizeinek a minősége nemcsak a Nyugat-Dunántúlon, de közép-európai viszonylatban is kiválónak mondható. A legnagyobb mennyiségben a rétegvizeket használjuk, néhol parti szűrésű kutak vizét, karsztvizet vagy talajvizet is használunk vízellátáshoz. Az ivóvíztermelés elsősorban a rétegvíz készletekből, továbbá a karsztvíz készletből és parti szűrésű vízbázisból történik. Illetve a szomszédos megyékhez hasonlóan a felszín alatti vízkészlet további fontos összetevője a termálvíz készlet, amelyre országos jelentőségű gyógyászati intézmények alapulnak.

Győr-Moson-Sopron megye vízellátásáról három szolgáltató gondoskodik a győri Pannon-Víz Zrt., a mosonmagyaróvári Aqua Szolgáltató Kft. és a Soproni Vízmű Zrt, emellett 20 egyedi ivóvízellátó-rendszert tartanak nyilván. A megye vízszolgáltatás tekintetében megfelelően ellátott, mivel 2003 óta a 182 település mindegyike rendelkezik közüemi vízellátással (**40. táblázat**). A közüemi vízhálózatba bekapcsolt lakások száma 2010-től 2019-ig több mint 17 ezerrel növekedett. A szolgáltatott vízmennyiség abszolútértéke emelkedett a 2010-2019 közötti időszakban, ami változást jelent a korábbi évtized csökkenő trendjéhez képest. Az összes szolgáltatott vízmennyiség és a háztartásoknak szolgáltatott vízmennyiség elemzéséből az is látszik, hogy a növekvő fogyasztás a lakossághoz volt köthető. Ez csak részben magyarázható a lakosság növekedésével, másrésről pedig az egy főre jutó fajlagos fogyasztás megugrásával, amely 2019 végére átlagosan 36,6 m³/fő/év-re emelkedett.

Ivóvízhálózat problémái

A nagyvárosok körüli területeken jelentősen megnőtt a lakosságszám, valamint az úthálózatok fejlődése miatt a vidéki településeken is fokozottabb, az ipari fejlődés és egyre több ipari park jön létre. A kiépült víz-, szennyvíz hálózatok, valamint egyéb infrastruktúrák kapacitásai kevésnek bizonyulnak. Nem tudják lekövetni a fejlődés, fejlesztések mértékét.

A megépült víziközmű hálózatok nagy része elöregedett. A hálózati veszteségek mértéke 20-50 % közötti, ami jelentős „vízpazarlást” eredményez. A hálózat rekonstrukciók felújításának felgyorsítása segíthetne ezen. Ehhez kapcsolódik a digitalizáció kérdése: ha ki lehetne építeni egy olyan monitoring rendszert, amely adatot szolgáltat a hálózatok működéséről, hibahelyekről, hálózatveszteségekről, akkor ezek a rekonstrukciók célzottan, a legszükségesebb helyeken valósíthatók meg.

40. táblázat: Győr-Moson-Sopron Megye közüemi vízellátással rendelkező településeinek, és lakásainak száma (2010-2019)

Vízellátás:	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Közüemi vízellátással rendelkező település (db)	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182
Győr-Moson-Sopron megye lakásállománya (db)	183 952	184 682	189 440	190 264	191 202	192 250	193 625	196 186	198 523	200 999
Közüemi vízhálózatba bevont lakás (db)	179 056	180 369	183 837	184 344	184 607	185 653	188 142	191 310	193 842	196 632
Az ivó-vízhálózatba be-kapcsolt lakások aránya (%)	97,3%	97,7%	97,0%	96,9%	96,6%	96,6%	97,2%	97,5%	97,6%	97,8%
Év közben a közüemi ivó-vízvezeték-hálózatba be-kapcsolt lakások száma (db)	1 616	1 615	2 295	1 242	1 402	1 583	3 783	2 917	2 577	3 100
Lakónépesség (fő)	449967	444511	447880	449893	452217	454805	456917	461096	466725	472724
Szolgáltatott összes vízmennyiség (1000m ³ /év)	20608	20545	20730	21145	21100	21529	22062	22121	22503	23078
Szolgáltatott vízmennyiség – háztartások (1000m ³ /év)	14657	14582	15603	15902	15793	15977	16436	16383	16737	17307
Egy lakosra jutó háztartási vízmennyiség (m ³ / fő/év)	32,6	32,8	34,8	35,3	34,9	35,1	36,0	35,5	35,9	36,6

Forrás: KSH

Összehasonlítva Győr-Moson-Sopron megye összes szolgáltatott vízmennyiségét, a szomszédos megyékkel, hasonló trend látszik. A négy megye közül egyedül Vas megyében nem volt tapasztalható jelentős növekedés a szolgáltatott vízmennyiségek terén.

41. táblázat: Győr-Moson-Sopron Megye szomszédos megyéiben szolgáltatott összes víz mennyisége (2010-2019)

Összes szolgáltatott víz mennyisége 1000m ³										
Megye	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Győr-Moson-Sopron	20608	20545	20730	21145	21100	21529	22062	22121	22503	23078
Komárom-Esztergom	12386	12418	12374	12136	12144	12654	13246	13545	13311	14004
Vas	11762	11713	11498	11451	11339	11495	11359	11725	11688	11841
Veszprém	15600	15733	16077	15812	15547	16482	16126	16824	16981	17320

Forrás: KSH

A szolgáltatott ivóvíz minőségét az üzemeltetők és a hatóság is rendszeresen ellenőrzik. A megye ivóvize kémiai szempontból kedvezőbb az országos átlagnál, de nagyobb gyakorisággal fordul elő mikrobiológiai kifogás. Leggyakrabban Enterococcus és E. coli jelenléte, valamint a coliform szám okozott problémát. Esetileg lépett fel parametrikus érték feletti vas- és mangántartalom.

A korábban arzén problémával érintett Csáfordjánosfa, Csér és Répceszemere ivóvízellátását biztosító, Csáfordjánosfa vízműrendszert az Iváni ivóvízellátó rendszerrel való összekötés váltotta ki, így a vízminőségi probléma megszűnt. A tervek szerint a jövőben a Fertőmenti Regionális Vízellátó rendszerre kapcsolják Nyárligetet, Fertőújlakot és Tőzeggyármajort, ezzel várhatóan itt is megszűnnének az ivóvízminőségi problémák, ám ennek anyagi forrásai egyelőre nem biztosítottak.

8.2.2. Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezés

Az ivóvíz ellátáshoz hasonlóan a szennyvízkezelést is három szolgáltató végzi Győr-Moson-Sopron megyében. A győri térségben a Pannon-Víz Zrt. végzi a szennyvíz kezelését, összesen 17 db szennyvíztisztító telepet üzemeltetve. Ezek közül a legnagyobb a Győri telep, amely 15 település szennyvizeit tisztítja 95% feletti hatékonysággal, miközben a telep energiaszükségletének felét biogázból nyeri. A szennyvízelvezetés részben gravitációs, részben kényszeráramoltatású szennyvízelvezető rendszerrel történik. A kényszeráramoltatású szennyvízrendszerek üzemeltetésénél jelentős többletfeladatot jelent legtöbbször a légtelenítés, úszókapcsoló elakadás, vagy vákuum szelep hiba miatt szükséges a hibaelhárítás. A nagyrészt sík terepviszonyoknak köszönhetően a Pannon-Víz Zrt, mintegy 620 db köztéri szennyvízátemelőt működtet.

A Soproni Vízmű Zrt. 50 településen látja el a szennyvízkezelést. A soproni gravitációs rendszerű csatornahálózatban gyakorlatilag teljesen (99,6%-ban) szétválasztott a csapadékvíz, és a szennyvízhálózat. A Soproni Vízmű vidéki településein a kiépített csatornahálózat elválasztott, részben gravitációs, részben nyomott rendszerű. Az felújított soproni szennyvíztisztító telep megfelelő kapacitású és a beérkező szennyvizek megtisztítása teljes körű. Zárt rendszerben oldották meg a szennyvíztisztítást, az iszapkezelést és a komposztálást is, vagyis a szennyvíz ártalmatlanításának teljes folyamata egy telephelyen megy végbe. Az iszapkezelés során iszapstabilizálás történik, ez azt jelenti, hogy nem kell a stabilizálatlan iszapot szállítani. A bűzös műtárgyakat lefedték, a szellőzést biofilteren keresztül valósították meg. A komposztálás zárt épületben történik. Mindezek következtében a kellemetlen szagok megszűntek. A telep védőtávolsága a biztonságos technológiával csökkent, a felszabadult területek hasznosíthatóvá válnak majd. A fejlesztések minden tekintetben megfelelnek az európai uniós előírásoknak. A telepen a tisztítás melléktermékeként keletkezett iszapot tovább kezelik. Ennek során mintegy 2–2500 köbméter biogáz keletkezik naponta. A tisztítási folyamat közben keletkezett biogázokat villamos energiatermelésre használják fel, amely a telep villamosenergia-igényének mintegy felét fedezi. A folyamat legvégén megmaradt iszapot komposztálják, és azt a mezőgazdaságban hasznosítják.

A Soproni Vízmű összesen 8 szennyvíztisztító-telepet és mintegy 195 szennyvízátemelőt kezel. 2019-ben az összes tisztított szennyvíz 6 035 858 m³ volt.

A Mosonmagyaróvárt és környékét ellátó Aqua Kft. csatornahálózatára kis számban vannak még rá nem kötött fogyasztók. Őket a szolgáltató és az önkormányzatok közös rendeletekkel ösztönzik a rákötésre. A terület földrajzi adottságaiból adódóan a szennyvíz tisztítótelepig való eljuttatásához szennyvízátemelő szivattyútelepeket kellett beiktatni. Ezeknek a szivattyúknak az üzemeltetése azonban nagy energiákat emészt fel. Számuk Mosonmagyaróvár területén meghaladja a 40 darabot. A lakosság által csatornába engedett idegen anyagok sok hibát, és dugulást okoznak a hálózaton. A Mosonmagyaróváron 2014-ben átadott szennyvíztisztító telep Mosonmagyaróvár, Halászi, Máriakálnok, Levél és Mosonudvar települések szennyvizét tisztítja meg 95 % feletti hatékonysággal.

A Duna szigetközi szakaszán a szennyvízbevezetés mértéke 36 ezer m³/év körüli. A szennyvízelvezetést és tisztítást 5 térségi, valamint egy egyedi rendszer biztosítja. A térségi rendszerek befogadója a Mosoni-Duna, az egyedi rendszer befogadója a Lajta jobb parti csatorna. A Lajtán a szennyvízbevezetéseknel a hegyeshalmi szennyvíztisztító és mosonmagyaróvári termálfürdő által bevezetett szennyvíz mennyiség számít jelentősnek.

A bezenyei szennyvíztisztító telep tisztító kapacitása nem megfelelő, a telep túlterhelt. A hegyeshalmi tisztító az egyesített csatornarendszer miatt csapadékos időben részben túlterheltté válik. A további szennyvíztisztító telepek

kapacitása és tisztítási hatásfoka hosszú távon is biztosítja a keletkező szennyvizek előírt tisztítását.

Több csatornázatlan település található még a Rábaközben, ahol a szennyvízelvezetés és -tisztítás kérdése még megoldatlan. Közéjük tartoznak a Csornai szennyvíztisztító telep szomszédságában fekvő, csatornázás szempontjából jó adottságokkal rendelkező Bősárkány és Dör községek, akik ezen a helyzeten kívántak javítani. A csatlakozáshoz elsősorban biztosítani kellett a szennyvíztisztító telepen a két település szennyvizével megnövekedő tisztítási kapacitást, ami a meglévő telep korszerűtlenné vált műszaki színvonala mellett már egy jóval jelentősebb, gyakorlatilag a kommunális tisztító vonal teljes megújítását magába foglaló beruházás megvalósítását kívánta. A rekonstrukcióra 2017-2021. között került sor, a felújítás az „Észak- és Közép-Dunántúli szennyvízelvezetési és -kezelési fejlesztés 3. ÉKDU 3)” projekt keretében KEHOP forrásból valósult meg. A szennyvíztisztító telep megújulásával hosszú távon biztosítottá vált a korszerű technológiával történő szennyvíztisztítás Csorna Város, Farád, Bősárkány és Dör községek részére (forrás: Pannon-Víz Zrt).

A Rábaközben továbbra is csatornázatlan települések: Cirák, Dénesfa, Gyóró, Vadosfa, Acsalag, Barbacs, Bezi, Bogyoszló, Cakóháza, Csatárimajor (Közigazgatásilag Csornához tartozik), Fehértó, Földsziget (Közigazgatásilag Csornához tartozik), Jobaháza, Maglóca, Magyarakeresztúr, Markotabödöge, Pásztori, Potyond, Rábapordány, Rábcakapi, Szilsárkány, Tárnokréti.

A Rába vízgyűjtőjén található települések csak közel felében üzemel közműves szennyvízelvezető rendszer. A Marcal alsó vízgyűjtőjén a szennyvízbevezetés a Pannon Víz kezelésében lévő két szennyvíztelepről származik.

A Bakonyalján Bakonygyirót, Gic és Románd települések szennyvízcsatornázása és -tisztítása nem megoldott.

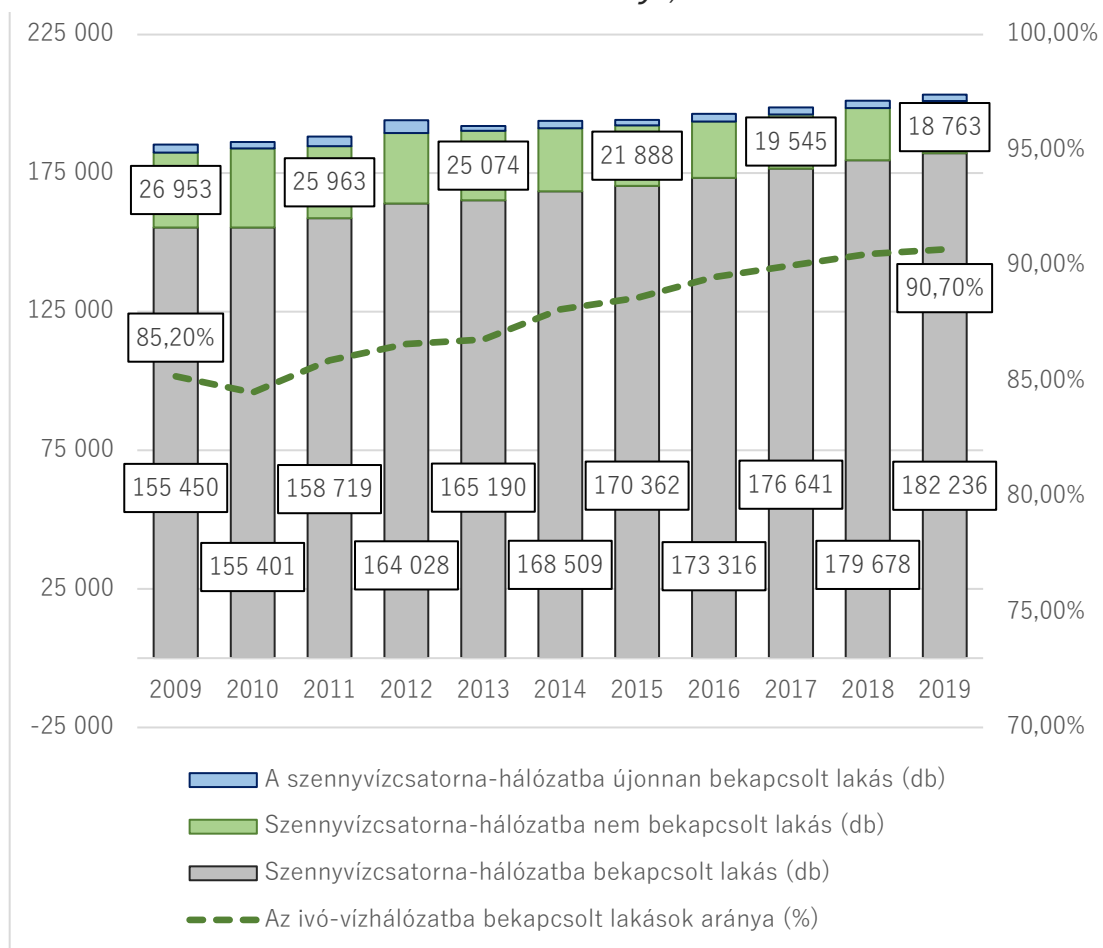
A Rábca és a Fertő-tó tervezési alegységen a Hanság-főcsatornába vezetett Ikva-patak vizének a tápanyag-koncentrációját csökkenti a 2007-ben rekonstruált soproni szennyvíztisztító. Ez ugyancsak elmondható a Csornai szennyvíztisztító rekonstrukciójára kapcsolatban, ami a Keszeg-ér vizének tápanyagkoncentrációját csökkenti.

A megye településeinek 83%-a rendelkezik szennyvízcsatorna hálózattal (**50. ábra és 51. ábra**), és látható, hogy a hálózatba bekapcsolt lakások száma évről évre folyamatosan emelkedik. 2019-ben 5%-kal több lakás volt bekapcsolva a szennyvízcsatorna-hálózatba 2009-hez képest.

A nagyvárosok körüli területeken jelentősen megnőtt a lakosságszám, valamint az úthálózatok fejlődése miatt a vidéki településeken is fokozottabb, az ipari fejlődés és egyre több ipari park jön létre. A kiépült víz,-szennyvíz hálózatok, valamint egyéb infrastruktúrák kapacitásai kevésnek bizonyulnak. Nem tudják lekövetni a fejlődés, fejlesztések mértékét.

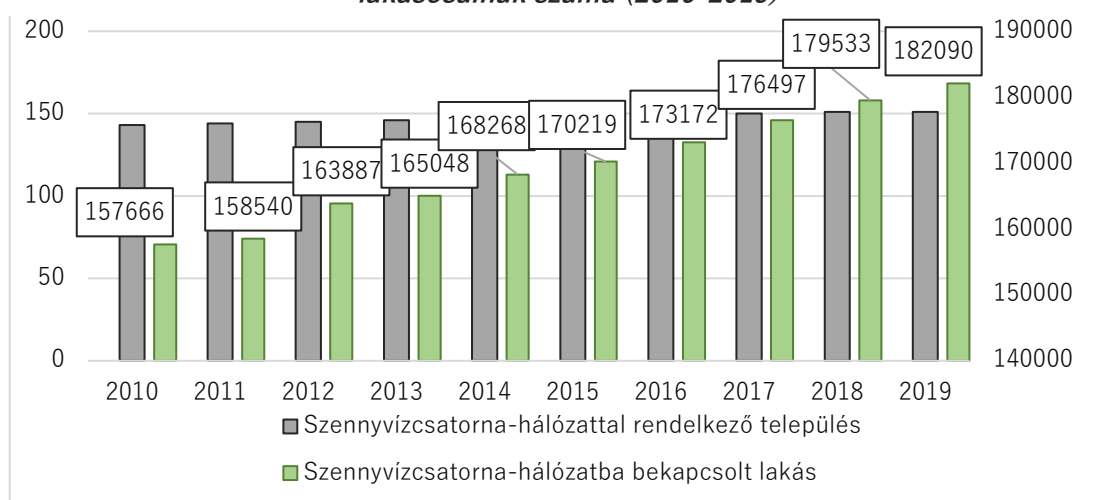
A szennyvízelvezetés fejlesztésével lépést kell tartania a szennyvíztisztító telepek kapacitásának is. Vannak olyan szennyvíztelepek is, amelyek kapacitása nem bír el további terhelést, vagy jelen pillanatban is túlterhelt. (pl. Kunsziget) A létesülő ipari parkok szennyvizeit, már nem minden esetben tudják fogadni.

50. ábra: Győr-Moson-Sopron megye közsatornába bekapcsolt és nem bekapcsolt lakásainak száma és aránya, 2009-2019

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

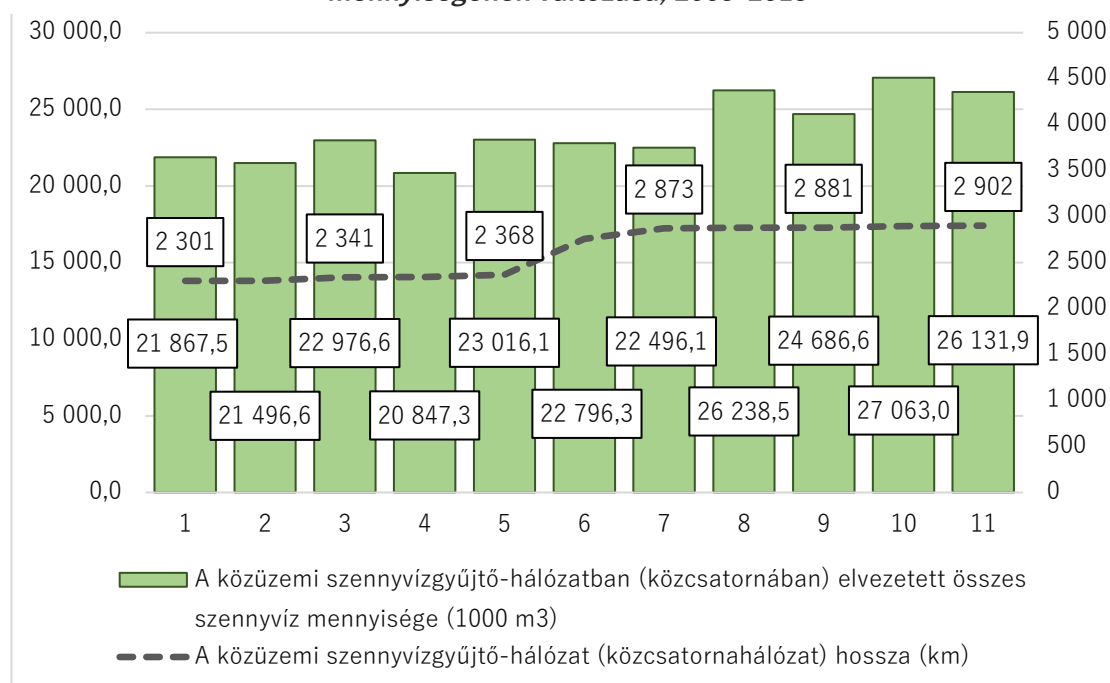
51. ábra: Győr-Moson-Sopron megye közcsonatnával ellátott településeinek, és lakásosainak száma (2010-2019)

Forrás: KSH

A közcsonatnában elvezetett összes szennyvíz mennyisége 2019-ben 26.131,87 ezer m³ volt. A megye összes elvezetett szennyvízmennyisége egy főre levetítve 10 év alatt mintegy 17 %-kal nőtt. A szennyvízgyűjtő-hálózat hosszának változását és az elvezetett összes szennyvíz mennyiségének változását szemlélteti a következő **52. ábra**.

52. ábra: A szennyvízgyűjtő-hálózat hosszának és az elvezetett összes szennyvíz mennyiségének változása, 2009-2019

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A megyében tisztítás nélkül nem vezetnek szennyvizet a befogadó vízfolyásokba. Ugyanakkor egyes települések – pl. Győr – egyesített rendszerű

csatornarendszere miatt nagy esőzésekkor a csapadékvízzel hígított szennyvíz egy részét kénytelen a befogadó élővízbe engedni. A klímaváltozás hatásainak köszönhetően az éves csapadékvíz eloszlás rendszertelenné vált. Ennek eredményeként katasztrófa helyzetek alakulhatnak ki nagyobb esőzések alkalmával, de komoly probléma az aszályos időszak is. A legkomolyabb probléma valóban a városi egyesített rendszereken jelentkezik, de a hirtelen lezúduló csapadékok a kisvárosokat és a kistelepüléseket is veszélyeztetik. Ennek elkerülése csatornarekonstrukcióval és vésztározók kialakításával lehetséges.

A tisztított szennyvíz mennyisége a csatornahálózat és a szennyvíztisztítótelepekre bevezetett szennyvizek mennyiségével együtt növekedett. Számottevő növekedés csak Sopron térségében nem volt tapasztalható, aminek oka az, hogy abban a térségben már 2010 körül nagyon magas volt a rákötések aránya.

A megtisztított összes szennyvíz mennyisége 2010-ben 3,66%-a volt a magyarországi mennyiségnek. Ez az arány 2019-re 4,8% ra változott. Győr-Moson-Sopron megye összes megtisztított szennyvízmennyisége 10 év alatt 21 %-kal nőtt. Ennek részben oka a növekvő vízfelhasználás is, ami ugyanezen időszak alatt 12%-kal nőtt. A kistérségeket megvizsgálva látható, hogy a legtöbb szennyvíz – átlagosan 10 millió m³ a Győri kistérségben került elvezetésre. A Mosonmagyaróvári kistérségben átlagosan 3,66 millió m³ volt 2010 és 2019 között az összes megtisztított szennyvíz. A Soproni kistérségben átlagosan 6,95 millió m³ volt 2010 és 2019 között az összes megtisztított szennyvíz. A többi kistérség esetében pedig soha nem lépte át a 1,5 millió m³-t a megtisztított szennyvíz mennyisége. A legkevesebb szennyvíz évek óta a Téti és Pannonhalmi kistérségben keletkezik.

42. táblázat: Győr-Moson-Sopron megye járásainak közcsatornán elvezetett összes szennyvizeinek mennyisége (1000 m³), 2009-2019

Járás	2009	2011	2013	2015	2017	2019	Vált.
Csornai	1 172,8	1 159,1	1 085,1	1 177,6	1 353,5	1 469,7	+25,3%
Győri	8 358,3	10 384,4	8 796,8	9 277,1	10 751,5	11 238,5	+34,5%
Kapuvári	1 009,3	971,8	822,8	837,2	972,2	1 054,7	+4,5%
Mosonmagyar-óvári	3 120,4	3 168,5	3 522,5	3 486,1	4 081,8	4 300,6	+37,8%
Pannonhalmi	370,7	392,0	397,1	397,6	622,3	613,7	+65,5%
Soproni	7 577,0	6 565,0	8 079,9	6 888,5	6 458,9	6 986,1	-7,8%
Téti	259,0	335,8	311,9	432,1	446,4	468,6	+80,9%
Győr-Moson-Sopron Megye	21 867,5	22 976,6	23 016,1	22 496,1	24 686,6	26 131,9	+19,5%
Magyarország	529 022	467 594	496 331	494 857	552 482	553 562	+4,6%

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A megújuló energiaforrások felhasználása, alkalmazása, a hulladékok hatékony kezelésénél egyik fontos része a települési szennyvíziszapok kezelése. Az iszap kezelésének egyik fontos energiahatékony kezelési formája a szennyvíziszap

rothasztás, amivel villamos áram és hőenergia állítható elő és ezáltal a kirothasztott iszapok kezelése is egyszerűbbé válik.

A rothasztók építése, működtetése csak bizonyos méretű szennyvíztelepeken lehet gazdaságos. Ha azonban a jogszabályi háttér lehetővé tenné, hogy a nagyobb telepek a kisebb telepek iszapjait is befogadhatnák, akkor azok is energiaforrásként szolgálhatnának.

8.2.3. Árvízvédelem és vízrendezés

A szigetközi Duna-szakasz vízjárása alapvetően glaciális jellegű, kisvizes időszakok jellemzően ősszel és télen fordulnak elő, az árhullámok hóolvadásból és csapadékból egyaránt kialakulhatnak, jellemzően a tavaszi, és nyári hónapokban. Győr-Moson-Sopron megyében az árvízzel leginkább veszélyeztetett területek a Szigetközben és a Rábaközben találhatók.

A területen nyolc árvízvédelmi öblözet helyezkedik el. A „Szigetközi” (amely délen határos a „Mosoni-Duna – Rábca közti” öblözettel, határ a Mosoni-Duna középvonala), a „Lajta bal parti” és „Lajta jobb parti” árvízvédelmi öblözet, valamint a „Rábaközi”, a „Kemenesaljai”, a „Marcal közti és a „Holt-Marcal győri” árvízvédelmi öblözetek. A „Szigetközi” öblözet Szlovákia irányába, a Lajta menti öblözetek Ausztria felé nyitottak. A Duna jobb parti töltés határ menti, a Lajta töltések határt keresztező töltések. Az ármentesített terület nagysága 422 km².

A térség árvízvédelmi helyzetét alapvetően a Duna, a Rába és a Lajta vízjárása határozza meg. A Mosoni-Dunának önálló árvize nincs, mivel a vízkivétele zsillippel szabályozott. Az öblözetek védelmét elsőrendű árvízvédelmi művek biztosítják. A Lajta 1965-ös árvize során a folyót kísérő védvonal átszakadt, az öblözet részben elöntés alá került. 1968-1977 között történt a védvonal mai állapotot tükröző kialakítása. Ezt követően 1984-ben jelölték ki Mosonmagyaróvár árvízi biztonsága érdekében a két meder (Lajta főmeder és Balparti-csatorna) közötti területet szükségtározónak. A Rába árvizei viszonylag gyorsan futnak le. A folyó a legtöbb vizet általában márciusban szállítja, amikor vízgyűjtőjének nagyobbik részén olvad a hó. A legnagyobb árvizek akkor keletkeznek, ha a hóolvadás kiadós esőzéssel párosul. A Rába és a Marcal jobb- és bal parti töltései magasságilag, keresztmetszetileg és általaj állékonyság szempontjából a jelenleg érvényes mértékadó árvízszintre jellemzően kiépítettnek tekinthetők, de az előírt magassági biztonságot nagyrészt nem teljesítik.

A Rába tervezési alegységgel érintett terület három árvízvédelmi öblözetet érint. A Mosoni-Duna-Rábca közti, a Rábaközi, valamint a Nicki árvízvédelmi öblözetet. Az ármentesített terület nagysága 817,82 km². A térség árvízvédelmét alapvetően a Duna, Rába, és a Répce árvize határozza meg. A Répce-árapasztó árvízlevezető képessége jelentősen leromlott. Az árvízvédelmi védvonalak jelenlegi kiépítettsége, műszaki állapota nem ad elvárható szintű biztonságot. A

Rábca torkolatban kiépült zsilip és az árapasztóban létesített árvízkapu a 2002. augusztusi, a 2006. áprilisi és a 2013. júniusi árvizek tapasztalatai alapján jelentősen javított az árvízvédelmi biztonságon.

A Marcal folyót teljes hosszában a meanderek átvágásával, a vízmeder jelentős bővítésével, padkás kialakítással, átalakították a meliorációs munkák kivitelezésekor. Ezt megelőzően, már a múlt század elején a völgyben, a Marcallal párhuzamosan mellékcsatornák épültek vízhasznosítási célból. A belvizeket a meliorációs csatornák és drénrendszerek vezetik le. A mesterségesen kialakított meder, a lecsapolási cél mellett, árvízvédelmi funkcióval is épült.

A megyét két árvízi szükségtározó érinti. A Lajta menti szükségtározó a mosonmagyaróvári duzzasztó felett terül el, a Lajta bal parti csatorna jobb parti és a Lajta főmeder bal parti töltései között. Az árvízvédelmi művek másodrendű védvonalak, hosszuk 28,1 km. A kijelölt szükségtározó 4,43 km² területű. A Rába jobb part szükségtározó a Rába jobb partján az 1.10. Kemenesaljai öblözetben található, Sárvártól Várkeszőig. A szükségtározó Győr-Moson-Sopron megyét Vág és Kemenesszentpéter (Veszprém megye) között érinti. A szükségtározói térfogata 78,0 millió m³, területe 57,3 km², melynek csak töredéke esik a megyébe.

2012-2015. között jelentős árvízvédelmi fejlesztések történtek a Mosoni-Duna jobb és balpartján. A védképesség növelése érdekében befejeződött projektek a tényleges árvízvédelmi biztonságot jelentősen emelték. Elmondható, hogy a fizikai védelmi kapacitás az elvégzett fejlesztéseknek köszönhetően érdemben javult, az esetlegesen érkező árhullámok esetén az öblözetek nagyobb biztonságban vannak.

Térségi csatornák

Az Észak-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság területén az alábbi belvízvédelmi rendszerek találhatóak:

- ▶ Szigetközi belvízvédelmi rendszer;
- ▶ Mosoni-Duna jobb parti belvízvédelmi rendszer;
- ▶ Rába-menti belvízvédelmi rendszer
- ▶ Rábca-Hanság belvízvédelmi rendszer.

(GYMSM TRT felülvizsgálata – 2019)

Kisvízfolyások

A megyében található dombvidéki kisvízfolyások árvizei elleni védekezés eszköze lehet a vízfolyások rendezése, pl. Cuhai Bakonyér és Ikva vízgyűjtő rendezése, tározók építése, árvízi biztonságának növelése.

Árvízi veszély és kockázati térképezés, kockázatkezelési tervezés

2016-ra elkészültek az árvízi veszély és kockázati térképek valamint a kockázatkezelési tervek. Ezek a vízügyi honlapon érhetők el:

<https://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=145>

Nagyvízi meder

A nagyvízi meder használatával kapcsolatos döntések kapcsán a jogszabály előírja a meder kezelőjének bevonását. A nagyvízi meder egyes részeinek hasznosíthatóságát nagyvízi meder kezelési terv tudja részletesen szabályozni és differenciálni. A megyére vonatkozó kezelési tervek elérhetőek az ÉDUVÍZIG honlapján keresztül.

<http://www.eduvizig.hu/content/nagyv%C3%ADzi-mederkezel%C3%A9si-tervez%C3%A9s>

8.3. Hulladékgazdálkodás

A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség 2009. november 17-én kapta meg az Európai Bizottság jóváhagyását a KEOP-1.1.1/2F-2008-0001 azonosító számú, „Győr Nagytérsegi Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás működési területén települési szilárdhulladékgazdálkodási rendszer kialakítása” c. nagyprojekt megvalósítására. Az építés I. üteme, magában foglalta egy, a Győr-Sashegyen kialakított hulladéklerakó és komplex hulladékkezelő központ létrejöttét. A projekt célja nem más volt, mint hogy a Közép- és Nyugat-dunántúli régióban egy integrált hulladékgazdálkodási rendszer jöjjön létre, és az anyagában hasznosítható és a biológiailag lebomló hulladékok szelektív gyűjtési rendszereinek bevezetését valósítsa meg.

A Győr Nagytérsegi Hulladékgazdálkodási Társulás célja a hulladék keletkezésének megelőzése és szelektív hulladékgyűjtési rendszerek bevezetése a hasznosítható, és a biológiailag lebomló hulladékok esetén. A vegyesen gyűjtött hulladékból az éghetőek kiválogatása által a lerakásra kerülő hulladék mennyisége csökken. A leválogatott magas szervesanyag tartalmú, biológiailag lebontható hulladékok ún. biológiai stabilizációs eljárás (aerob) hatására a lerakóra jutó hulladék térfogata csökken (vizet veszít). Ezen felül hozzájárul a depóniában végbemenő további bomlási folyamatok (anaerob) következtében keletkező CH₄ mennyiségének minimalizálásához, támogatva az üvegházhatású gázok kibocsátás csökkentését.

A Társulás által alkalmazott technológia modern és kevesebb lerakott hulladékkal terheli a környezetet, mivel a vegyesen gyűjtött települési szilárdhulladék lerakással történő ártalmatlanítását csak az előkezelést követően végzik, az úgynevezett mechanikai biológiai stabilizálási eljárás segítségével, aminek köszönhetően a lerakótérbe kerülő hulladék térfogata az eredetinek körülbelül mindössze az egyharmadára csökken.

A megyében három településen valósult meg az EU irányelveinek megfelelő nagytérsegi hulladéklerakó: Győrben, Jánossomorján és Cséren. E

hulladékgazdálkodási társulások legfőbb célja az integrált, komplex hulladékgazdálkodási rendszerek kialakítása, a megfelelő hulladékok hasznosítása, a nem hasznosítható hulladékok számára pedig a környezetvédelmi követelményeket maradéktalanul kielégítő lerakók kialakítása és működtetése.

A GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. a háztartásokban leggyakrabban keletkező veszélyes (pld. veszélyes hulladékként kezelendő csomagolási hulladékok, festékes dobozok, elemek, akkumulátorok, fénycsövek, elektronikai hulladékok, fáradt olaj) és nem veszélyes (pld. csomagolási hulladék, lom stb.) hulladékok környezetbarát elhelyezésére a 112 települést magába foglaló hulladékgazdálkodási közszolgáltatási tevékenység részeként hulladékudvarokat és a nem veszélyes hulladékok vonatkozásában szelektív gyűjtőszigeteket működtet. A működési terület három megyét érint: Győr-Moson-Sopron megye középső részét, Veszprém megye északi területét és Komárom-Esztergom megye északnyugati csücskét. A működési terület nagyobb városai: Győr, Ács, Bábolna, Bakonyszentlászló, Pannonhalma, Tét. A Győr-Moson-Sopron megyéből csatlakozott 65 település zömében a győri, a pannonhalmi és a téti járások területén található.

A 112 településen üzemelő szelektív szigetek, 43 darab hulladékudvar, 2 darab átrakó állomás és a Győr-Sashegyi Hulladékkezelő Központ mind azt szolgálja, hogy az Európai Unió előírásainak megfelelően a hulladék elsődlegesen ne lerakásra kerüljön, hanem a válogatást és előkezelést követően a lehető legnagyobb mértékben tudjuk átadni anyagában történő és energetikai hasznosításra. Győrben és Sopronban a háztartási és kommunális hulladékok energetikai hasznosítása biogáz termelés formájában megoldott, melyet a cégek saját működések során felhasználnak.

A mosonmagyaróvári nagytérségi hulladékgazdálkodási projekt rekultivációs beruházás 2011 januárban kezdődött el, melynek keretén belül 24 hulladéklerakó rekultiválása történt meg.

A Jánossomorjai Hulladéklerakót a Rekultív Magyarország Kft. üzemelteti. Itt kerül ártalmatlanításra közszolgáltató által beszállított települési vegyes hulladék.

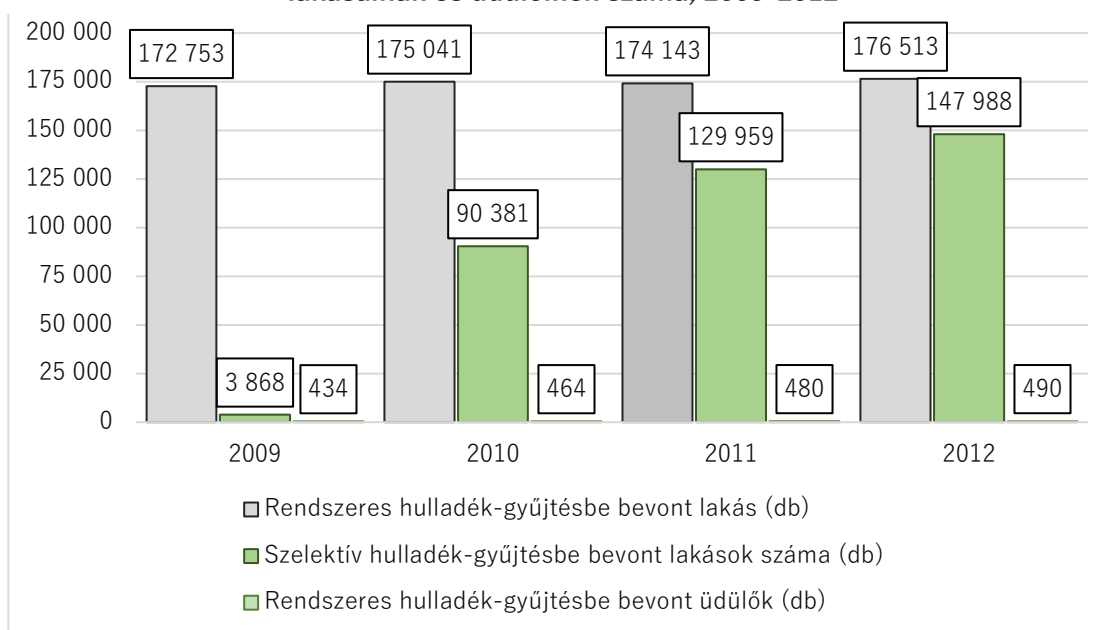
Mosonmagyaróváron és környékén, valamint a Rábaközben és a Tóközben a Kisalföldi Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. végzi a közszolgáltatást 71 településen ~ 122.000 lakos részére.

Az STKH Sopron és Térsége Környezetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. jelenleg 261 települést lát el, ebből 50 megyei. A kommunális és szelektív hulladékgyűjtésen kívül zöldudvarok működtetésével, lomtalanítással, lombhulladék kezeléssel, szelektív gyűjtőszigetes visszagyűjtéssel, lerakó és átrakó állomások üzemeltetésével és a hozzá tartozó adminisztrációs feladatokkal foglalkoznak. A 400 000 főnyi lakossági ügyfelük kiszolgálását 300 fős állomány végzi, ebből 130 fő folyamatosan az utcákon teljesít szolgálatot. Tulajdonosaik: Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzata 99,9 %-os, és a

Nyugat-dunántúli Regionális Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás 0,1 %-os tulajdoni hányaddal.

2012-re Győr-Moson-Sopron megye 182 települése be lett vonva a hulladékgyűjtésbe. A rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások és üdülők száma szintén nőtt a 2009-es adatokhoz képest. A 2012-es adatokból jól látszik, hogy a szelektív hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma jelentős növekedésen ment keresztül, ami környezetvédelmi hatékonyság szempontjából nagyon jelentős pozitív változás (**53. ábra**).

53. ábra: Győr-Moson-Sopron megye hulladékgyűjtésbe bevont lakásainak és üdülőinek száma, 2009-2012

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A lakosságtól elszállított hulladék mennyisége az országos trendhez hasonlóan csökken. 2009-ban még közel 122 ezer tonna szilárd hulladékot szállítottak el Győr-Moson-Sopron megye lakosságától, 2019-ben viszont már csak közel 115 ezer tonnát (ez közel 6%-os csökkenés) (**43. táblázat**). Ez a csökkenés elsősorban a szelektív hulladékgyűjtés terjedésének köszönhető.

43. táblázat: Győr-Moson-Sopron megye lakosságtól elszállított települési hulladék mennyisége járásonként (tonna), 2009-2019

Járás	2009	2011	2013	2015	2017	2019	Vált.*
Csornai	9 624,5	7 800,1	7 142,1	7 397,2	8 056,3	7 728,2	-19,14%
Győri	47 675,0	33 576,7	32 181,8	36 214,4	39 856,6	43 202,4	-9,38%
Kapuvári	6 810,2	6 111,4	4 463,7	5 241,3	7 085,7	6 268,6	-7,95%
Mosonmagyar- óvári	20 067,8	17 059,7	15 919,3	17 896,5	20 850,4	20 246,3	+0,89%
Pannonhalmi	4 009,9	1 890,0	1 680,0	1 976,7	2 263,1	2 556,4	-36,25%
Soproni	30 074,1	31 871,4	22 085,7	21 004,8	33 162,6	32 355,1	+7,58%
Téti	3 678,0	1 853,0	1 676,0	1 827,3	2 135,0	2 495,8	-32,14%
Győr-Moson-	121 938,6	100 162,3	85 148,6	91 558,2	113 409,7	114 852,8	-5,81%

Sopron Megye							
Magyarország	2 549 797	2 349 249	2 125 599	2 188 640	2 371 280	2 443 945	-4,15%

**Megjegyzés: a változás mértéke a 2009-2019 közötti időszakra vonatkozik!*

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A lakosságtól szelektíven elszállított szilárd hulladék mennyisége összhangban változik a bevont lakások számával. 2009-ban még sok település esetében nem volt erre vonatkozó adat a megyében, teljes lefedettségű adatok 2011-től állnak rendelkezésre (**44. táblázat**). Ez az adat 2019-re több, mint a duplájára emelkedett, 2011 és 2019 között a növekedés mértéke közel 125% volt. A szelektív hulladékgyűjtés Győr-Moson-Sopron megyei mennyisége az országosnak körülbelül 20 %-át tette ki 2019-ben.

44. táblázat: A lakosságtól elkülönített hulladékgyűjtésben elszállított települési hulladék mennyisége járásonként (tonna), 2011-2019

Járás	2011	2013	2015	2017	2019	Vált.*
Csornai	224,0	38,5	309,3	432,8	532,7	+138%
Győri	6 392,3	5 707,5	6 766,3	9 052,8	10 095,3	+57,9%
Kapuvári	159,1	39,9	94,6	888,8	648,8	+308%
Mosonmagyaróvári	1 237,7	87,3	1 455,4	1 953,4	1 838,0	+48,5%
Pannonhalmi	572,0	449,0	575,1	721,2	838,2	+46,5%
Soproni	402,7	748,8	435,4	5 249,7	6 737,0	+1573%
Téti	541,0	395,0	438,3	603,7	725,5	+34,1%
Győr-Moson-Sopron Megye	9 528,8	7 466,0	10 074,4	18 902,4	21 415,5	+125%
Magyarország	90 559	106 146	206 245	329 045	415 794	+359%

**Megjegyzés: a változás mértéke a 2011-2019 közötti időszakra vonatkozik!*

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A Győri Hulladékégető Kft. tulajdonában lévő égetőben a más módon nem hasznosítható és ártalmatlanítható veszélyes és nem veszélyes ipari, intézményi, egészségügyi hulladékok ártalmatlanítását és hasznosítását végelik. Az égetés során a hulladékokból felszabaduló hőenergiát gőztermeléssel hasznosítják. A termelt gőzből villamos áramot állítanak elő, mellyel ellátják a saját és a szomszédos szennyvízkezelő telep technológiai gőzigényét is (forrás:<http://www.gyhk.hu/>). 2011-ben mágneses vaskiválasztó került üzembehelyezésre, így az égetéssel keletkező veszélyes hulladék, a hulladékégetői salak mennyisége csökkent.

A hulladékégető működését tekintve megállapítható, hogy 2017-ben kismértékben csökkent a hasznos üzemórák száma és az égetett mennyiség is az előző évhez képest. A villamos energia felhasználásuk fokozatosan csökkent az elmúlt 8 évben, ami az energiatakarékossági intézkedések és a villamos energiatermelés hatékonyságjavításának eredménye. Az összesített adatok alapján az ipari víz felhasználásuk 2016-ban volt a legkevesebb. Ez köszönhető a csapadékvizek és technológiai szennyvizek technológiába történő visszaforgatásának is, melynek következtében a nyersvíz felhasználás csökkent.

A salak mennyisége a 2011-ben beépített mágneses vasleválasztónak köszönhetően csökkent 2012-ben. A berendezés a 2011-es év október hónapvégi indulása óta átlagosan 20%-os csökkenés mutatkozott. A 2013-2016. évben tapasztalt salak mennyiségi növekedés oka, hogy jelentősen megnőtt a magasabb hamutartalmú festékiszap és egyéb szennyvíziszap égetett mennyisége. Ezek a hulladékok nem tartalmazzak fémet, ezért a fémleválasztással sem csökkenhetett a mennyisége a salaknak. 2017-ben viszont ismét csökkent a salak mennyisége a korábbi évekhez képest.

Meglévő veszélyeshulladék-lerakó Mosonmagyaróváron működik. A mosonmagyaróvári hulladéklerakót a timföldgyártásban keletkezett vörösiszap tárolására építették, a timföldgyártás befejeződése után a hulladéklerakó egyéb veszélyes és nem veszélyes öntödei, kohászati, építési hulladékok gyűjtőjeként üzemel.

A termelési, közületi hulladékok gyűjtését, szállítását és kezelését a megyében számos cég végzi támogatva ezzel a hulladékokkal kapcsolatos környezetvédelmi előírások teljesülését.

Mivel a települési hulladéklerakók gyakran felszámolásra kerültek, a megmaradt vagy újonnan megvalósult hulladékgazdálkodási létesítmények nagyobb számban működnek térségi jellegű hulladéklerakóként. A megyében az országos jelentőségű mosonmagyaróvári veszélyes hulladéklerakón és a győri veszélyes hulladék-égetőművön kívül, az alábbi településeken található – alkalmanként – regionális elnevezéssel, de térségi rendeltetéssel működő hulladékgazdálkodási létesítmény:

- ▶ Győr
- ▶ Fertőszentmiklós
- ▶ Fertőendréd
- ▶ Csér
- ▶ Jánossomorja
- ▶ Sopron

A hulladékgazdálkodási társulások legfőbb célja az integrált, komplex hulladékgazdálkodási rendszerek kialakítása, a megfelelő hulladékok újrahasznosítása, a nem hasznosítható hulladékok számára pedig a környezetvédelmi követelményeket maradéktalanul kielégítő lerakók kialakítása. További fejlesztési cél lehet még bizonyos hulladékfrakciók esetén a hulladékgazdálkodás energiaszektorba történő bevonása a vonatkozó környezetvédelmi előírások szem előtt tartásával.

8.4. Energiagazdálkodás

Győr-Moson-Sopron megye területén országos jelentőségű közcélú energiatermelő bázis, 50 MW-ot meghaladó teljesítményű (433 MW) erőmű Gönyűn üzemel. A megyében üzemelő kiserőművek közül a szélerőmű-parkokon kívüliek mindegyike helyi ellátásra épült.

5 MW-ot meghaladó kapacitású megújuló energiahordozó hasznosítására létesített szél és naperőmű-park már üzemel, több naperőmű-park beruházása folyamatban van.

A megye területén a villamosenergia-rendszer átviteli és elosztó hálózatának vezetékei, valamint létesítményei egyaránt megtalálhatóak. A nemzetközi és országos jelentőségű 400 kV-os és 220 kV-os vezetékek az átviteli hálózat távvezeték elemei. Néhány éve átadásra került a Győr és Szombathely közötti 90 km hosszú 400 kV-os távvezeték, valamint Győr térségében üzemel az országos villamosenergia rendszer egyik jelentős csomópontja, a 400/220/120 kV-os alállomás. Ezt az alaphálózati csomópontot és az alaphálózatokat az MVM OVIT Zrt. üzemelteti, központja Budapesten van. A 120 kV-os elosztó hálózat az átviteli hálózat üzemét befolyásoló elosztóhálózati elemként funkcionál, melynek irányítását a MAVIR Zrt. végzi.

Az országos hálózati rendszerből a megye területén áthalad az országos 400 kV-os és 220 kV-os átviteli hálózat és a 132 kV-os főelosztó hálózati rendszer néhány szakasza, és a megye területén Győrben üzemel az országos villamosenergia elosztó rendszer egyik iparági táppontja 400/132 kV-os alállomása, amely a megye villamosenergia ellátásában bázis, „energiaforrás” szerepet tölt be, valamint Gönyűn az erőműnél üzemel 400/132 kV-os iparági alállomás. A 132 kV-os hálózat szállítja a villamosenergiát a megye 132/35(/22)(/10) kV-os alállomásaihoz, amelyek a fogyasztók közvetlen villamosenergia ellátási bázisának tekinthetők. A megye területét érintő főelosztó hálózatok fejlesztési szándékait is a 2017. évi elfogadott iparági dokumentáció rögzíti. A 750 kV-os országos főgerinc a területen nem halad át.

A 400 kV-os átviteli hálózat elemei:

- ▶ Litér–Győr–Kapunár–Wiener-Neustadt
- ▶ Győr (OVIT)–országhatár (Bős)
- ▶ Győr (OVIT)–Hegyeshalom–országhatár (Zurndorf)
- ▶ Győr (OVIT)–Pápa–Szombathely
- ▶ Győr (OVIT)–Gönyű – Bicske–Dél-Gönyű

A 220 kV-os átviteli hálózat távvezeték elemei:

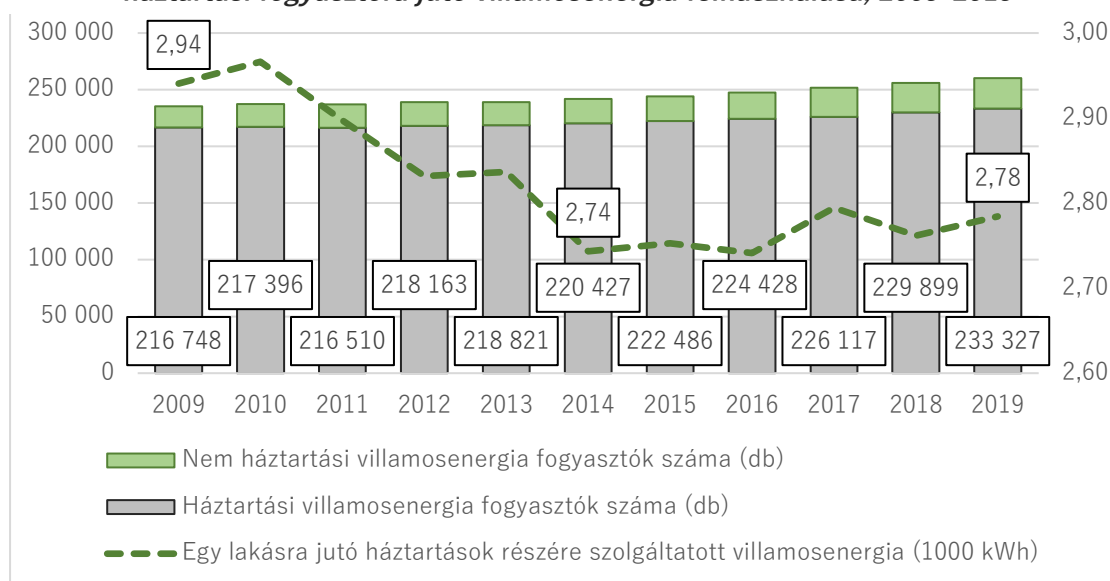
- ▶ Oroszlány – Győr (OVIT)
- ▶ (Wien Südost-) országhatár – Győr (OVIT)
- ▶ (Neusiedl-)–országhatár – Győr (OVIT)

A megyében a 120 KV-os elosztó hálózat elemei számos ponton megtalálhatóak.

A háztartási villamosenergia fogyasztók száma 2019-re 10,49%-kal több lett a megyében, mint 2009-ben (**54. ábra**). Az egy főre jutó szolgáltatott villamosenergia szintén emelkedett 2009 és 2019 között 17,26%-kal. Ugyanakkor megvizsgálva az egy háztartási fogyasztóra jutó villamosenergia felhasználását

már korántsem ennyire egyszerű a helyzet. Az egy háztartási fogyasztóra jutó felhasználás 2009 és 2019 között csökkent.

54. ábra: Győr-Moson-Sopron megye villamosenergia fogyasztóinak száma, és az egy háztartási fogyasztóra jutó villamosenergia felhasználása, 2009-2019

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

Győr-Moson-Sopron megye számára szolgáltatott összes villamosenergia mennyisége 2019-ben 2 millió MWh volt. Ez az országos mennyiség 5%-át jelentette (**45. táblázat**). 2009 és 2019 között folyamatos emelkedést mutatott a szolgáltatott villamosenergia mennyisége a megyében, mely érték 2019-ben több, mint 20%-kal haladta meg a 2009-es értéket. Ez a növekmény meghaladja az országos növekedés mértékét is. A járásokat megvizsgálva kiderül, hogy a legtöbb villamosenergia a Győri járásban fogyott 2019-ben. Ugyanakkor az érték 2017 és 2015 között elég ingadozó képet mutatott. A Mosonmagyaróvári járásban nagyjából 46%-kal kevesebb a szolgáltatott villamosenergia mennyisége a Győrihez képest. A Soproni járás számára szolgáltatott villamosenergia mennyisége szinte alig változott 10 év alatt (9%-os növekedés). Átlagosan 360 ezer MWh volt 2009 és 2019 között a Soproni járás esetében ez a mennyiség. A legkevesebb villamosenergiát a Téti járás fogyasztja, mely 2019-ben a megye szolgáltatott mennyiségének mindössze 1,33%-át adta, míg a Győri a 45%-át. Hasonlóan 200 ezer MWh alatti villamosenergia mennyiség érkezett még a Pannonhalmi, a Kapuvári és a Csornai járásokba is. A Csornai járás számára szolgáltatott villamosenergia is csökkent 2009 és 2011 között.

45. táblázat: Győr-Moson-Sopron megye járásai számára szolgáltatott összes villamosenergia mennyisége, (MWh), 2009-2019

Járás	2009	2011	2013	2015	2017	2019	Vált.
Csornai	119 961	98 844	102 677	105 737	110 701	119 508	-0,38%
Győri	753 190	762 789	843 142	809 895	916 009	930 109	+23,49%
Kapuvári	62 111	64 777	56 580	59 703	61 814	62 593	+0,78%

Mosonmagyar- óvári	366 612	438 925	437 084	461 592	480 812	496 385	+35,40%
Pannonhalmi	27 168	26 437	26 392	28 521	29 905	29 444	+8,38%
Soproni	350 759	361 118	358 100	362 722	376 884	382 057	+8,92%
Téti	25 130	25 271	24 888	26 248	27 208	27 380	+8,95%
Győr-Moson- Sopron Megye	1 704 391	1 778 161	1 848 863	1 854 418	2 003 333	2 047 476	+20,13%
Magyarország	33 273 098	34 252 445	34 205 699	35 760 576	37 230 647	38 106 299	+14,53%

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

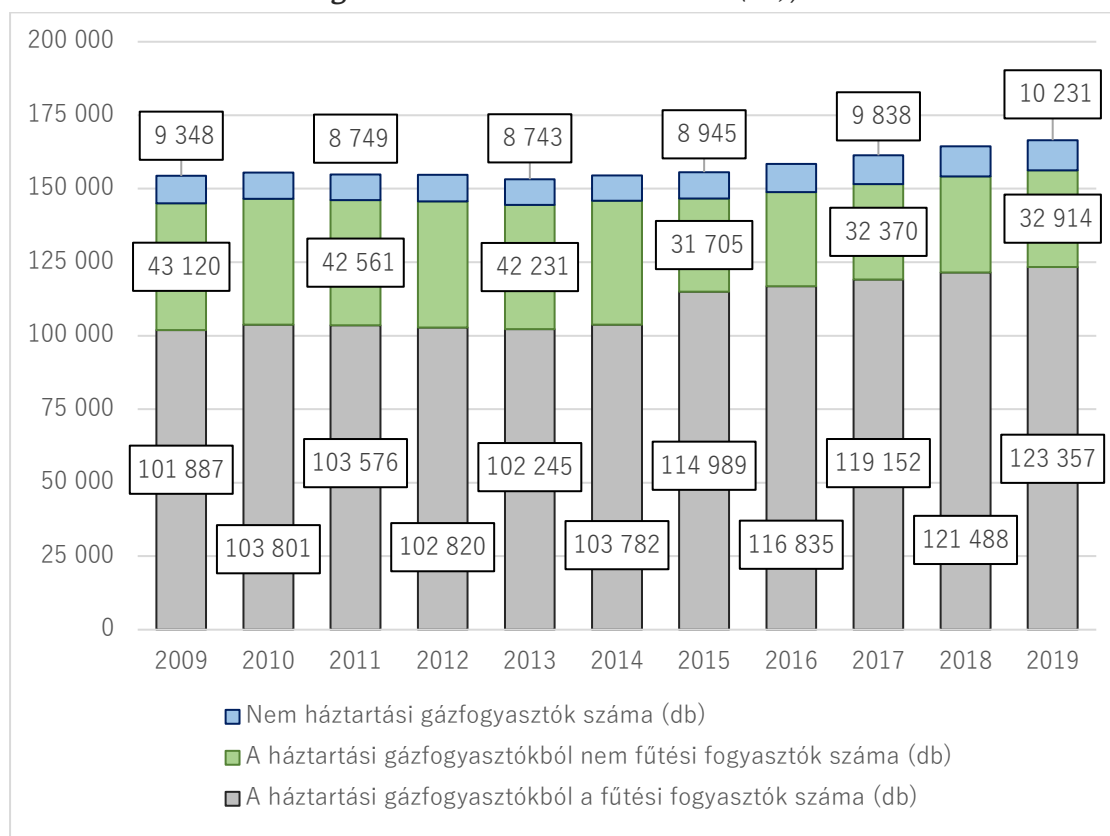
Gázfogyasztás

A megye földgázellátása az országos alaphálózathoz több helyen kapcsolódik. A nagynyomású vezetékre telepített áttoló állomások segítségével történik az országos hálózatról a vételezés. A gázátadó állomásoknál üzemelő nagy-/nagyközépnomású nyomáscsökkentőkről induló nagyközép-nyomású vezeték szállítja tovább a földgázt, általában a települések határába telepített gázfogadóig, vagy a nagyközép-/középnomású nyomáscsökkentőig. A települések közötti elosztás többnyire nagyközépnomású vezetékkel épült ki, ez képezi a megye hálózatának a gerincét és erről látják el a megye településeinek jelentős hányadát. A többi települést a nagyközépnomású vezetékekre telepített nyomáscsökkentőkről indított középnomású hálózatokról látják el. A települések döntő hányadában a településen belüli gázelosztás középnomású gázelosztó-hálózatról történik. Győr térségében futó nemzetközi és hazai szénhidrogén-szállítóvezetékek az alábbiak:

- ▶ Dorog–Komárom–Győr vezeték
- ▶ Győr–Mosonmagyaróvár–Baumgarten vezeték
- ▶ Győr–Pápa vezeték
- ▶ Győr–Gönyű vezeték.

Győr-Moson-Sopron megye településeinek földgázzal való ellátottsága szinte teljes körűnek mondható, a vezetékes gáz mindössze két településen - Fenyőfőn és Vénéken - nem elérhető. Ezeken a földgázrendszer kiépítése olyan beruházást igényel, amelynek megtérülési ideje vagy igen hosszú lenne a kis fogyasztói sűrűség miatt, vagy a befektetés megtérülése egyáltalán nem is várható. A földgázellátó hálózati rendszerek mellett kiépült az a szénhidrogén termékvezeték rendszer, amely ipari célú igényeket elégít ki a megye területén. A Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján számszerűsíthető mind a háztartási, mind pedig a nem háztartási gázfogyasztók száma, továbbá az is megállapítható, hogy utóbbiból mekkora mértéket szolgáltat a fűtési fogyasztók aránya (**55. ábra**).

55. ábra: Győr-Moson-Sopron megye háztartási és nem háztartási gázfogyasztóinak, továbbá a gázzal fűtött lakásainak száma (db), 2009-2019

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (**46. táblázat**) a 2009-es és a 2019-es év viszonylatában +86,6%-os növekedést mutatott. Mivel az összes szolgáltatott gáz mennyiségének csak 18,5%-a tekinthető a háztartások részére szolgáltatottnak, a drasztikus méretű növekedés oka elsősorban a termelőszektorban keresendő.

46. táblázat: Győr-Moson-Sopron megye járásainak összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (átszámítás nélkül, 1000 m³), 2009-2019

Járás	2009	2011	2013	2015	2017	2019	Vált.
Csornai	23 088,4	19 704,8	18 443,4	19 153,1	18 782,7	20 264,3	-12,2%
Győri	227 766,6	154 732,6	235 718,9	369 412,2	544 367,9	632 767,9	+177,8%
Kapuvári	11 764,1	10 663,8	8 784,3	8 603,0	10 436,3	10 552,3	-10,3%
Mosonmagyar- óvári	50 500,2	69 322,1	51 634,7	48 740,6	53 859,5	54 176,1	+7,28%
Pannonhalmi	5 511,5	8 218,3	4 238,0	4 008,4	5 193,3	5 264,4	-4,48%
Soproni	101 056,4	54 089,8	64 702,6	60 012,3	65 823,7	64 922,0	-35,76%
Téti	4 634,0	3 972,7	4 004,3	4 206,8	4 763,3	4 922,9	+6,23%
Győr-Moson- Sopron Megye	424 321,2	320 704,1	387 526,2	514 136,4	703 226,7	792 869,9	+86,9%
Magyarország	8 543 158	7 846 118	8 030 222	7 833 753	9 006 779	8 902 677	+4,21%

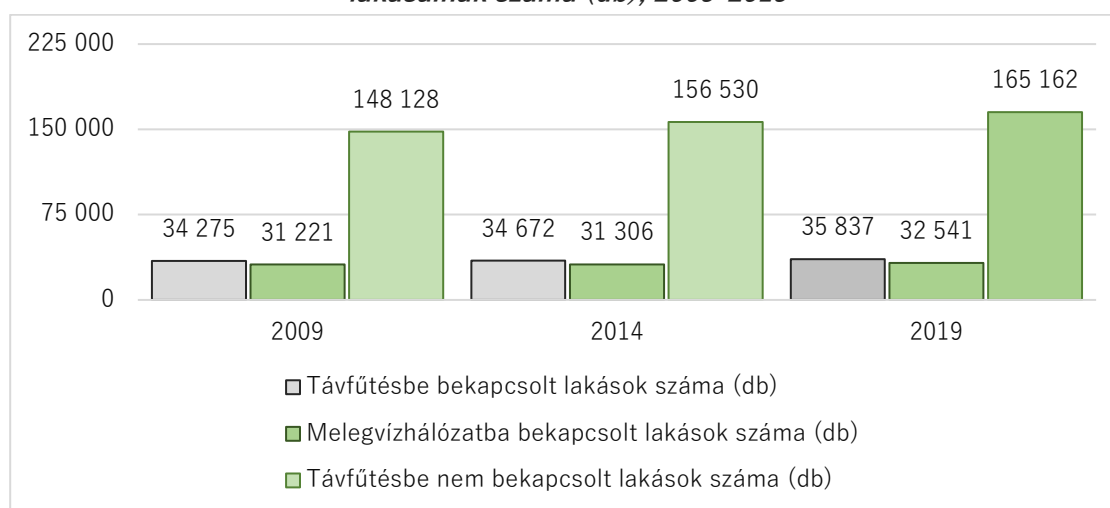
Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

Távhőszolgáltatás

A megyében öt településen – Győr, Sopron, Mosonmagyaróvár, Csorna és Kapuvár – üzemel távhőellátás. A távhőellátás hőbázisai jellemzően helyi kazánházak/fűtőművek, illetve Győrben geotermikus energia (itt működik az ország második legnagyobb geotermikus energiaellátó központja). A távfűtésbe bekapcsolt lakások száma a megyében 2019-ben 35 837 db, ami a 2009-es adatokhoz képest +4,56%-os növekedést jelent.

A Központi Statisztikai Hivatal adatai segítségével számszerűsíthető mind a távfűtésbe, mind pedig a melegvízhálózatba bekapcsolt lakások száma, továbbá az e szolgáltatásba nem bekötött lakásállomány is meghatározható (**56. ábra**).

56. ábra: Győr-Moson-Sopron megye távfűtésbe és melegvízhálózatba bekapcsolt lakásainak száma (db), 2009-2019

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A lakosság részére távhőellátásra használt hőmennyiség az elmúlt 10 évben - 23,77%-kal csökkent, ami adott esetben köszönhető a panelprogram során végrehajtott energiahatékonysági fejlesztéseknek, továbbá annak, hogy az elmúlt tíz évben csökkent a távhőellátásba bekapcsolt lakások részaránya (**47. táblázat**). A csökkenés mértéke egyébként megfelel az ország egészében tapasztalható tendenciának és mértéknek. A gázszolgáltatási adatokhoz hasonlóan jelen esetben is célszerű meghatározni az évenkénti átlagos változás mértékét.

47. táblázat: Győr-Moson-Sopron megye járásainak távhőellátásra felhasznált hőmennyisége a lakosság részére (GJ), 2009-2019

Járás	2009	2011	2013	2015	2017	2019	Vált.
Csornai	17 154	11 043	8 962	7 557	8 320	7 749	-54,8%
Győri	691 187	690 620	627 460	597 500	632 446	564 651	-18,3%
Kapuvári	8 798	11 244	7 750	6 909	7 500	6 867	-22,0%

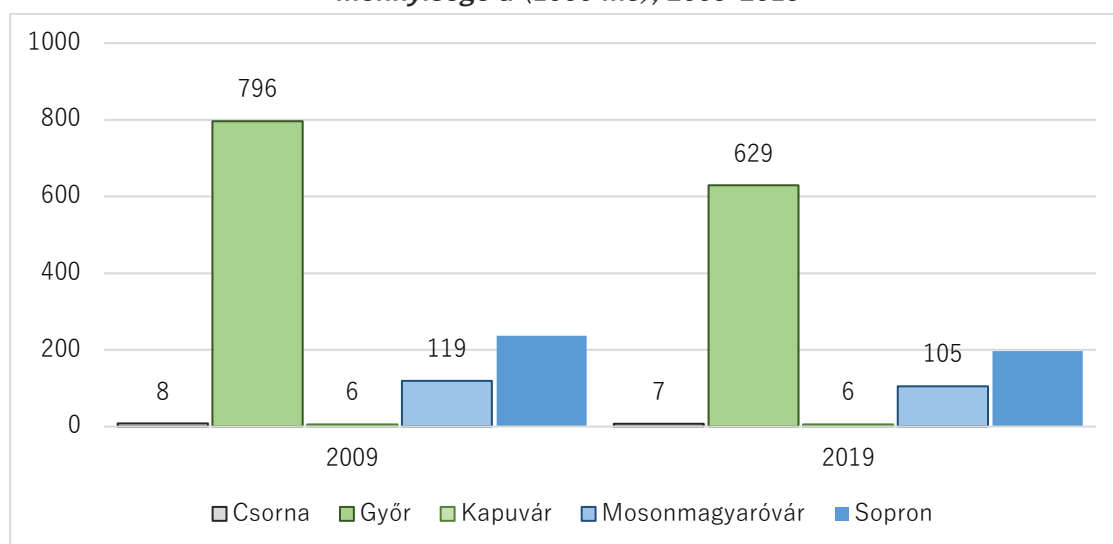
Mosonmagyaróvári	133 366	124 485	126 327	114 446	116 534	91 106	-31,7%
Pannonhalmi	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NM*
Soproni	165 311	155 708	125 451	110 108	122 028	104 002	-37,1%
Téti	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NM*
Győr-Moson-Sopron Megye	1 015 816	993 100	895 950	836 520	886 828	774 375	-23,8%
Magyarország	21 761 022	20 180 939	18 190 374	17 025 188	18 653 852	16 774 267	-22,9%

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A 2009-es és 2019-es év közötti időszakban a távhőellátásra felhasznált hőmennyiség (lakosság részére) értéke minden egyes évre vonatkoztatva átlagosan -2,34%-os csökkenés volt kimutatható. További fejlesztési cél, hogy az új lakónegyedek is erre a rendszerre kapcsolódjanak rá, miáltal egy költséghatékonyabb és környezetbarátabb rendszer valósul meg.

A melegvízhálózatba bekapcsolt lakások száma 2019-ben 32 541 db, ez +4,23%-kal több, mint 2009-ben, ugyanakkor a szolgáltatott melegvíz mennyisége -19%-kal csökkent. A szolgáltatott melegvíz mennyiségének tekintetében a megyei lakosság részére szolgáltatott mennyiségben a 2009-es és 2019-es év viszonylatában -23,8%-os csökkenés volt tapasztalható (57. ábra). Csornán -12,5%-kal, Győrben -20,9%-kal, Mosonmagyaróváron -11,8%-kal, Sopronban -16,9%-kal csökkent a szolgáltatott mennyiség, míg egyedül Kapuvár esetén figyelhető meg az érték stagnálása. A megyei szinten szolgáltatott összes melegvíz mennyisége a 2019-es évben az országos érték mintegy 5,17%-át tette ki, mely 0,18%-kal kevesebb, mint 2009-ben.

57. ábra: a Győr-Moson-Sopron megyei lakosság részére szolgáltatott melegvíz mennyisége a (1000 m³), 2009-2019

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

Megújuló energiaforrások hasznosítása

Szélerőenergia

A megye a megújuló energiaforrások tekintetében jól ellátottnak minősül, mindegyik energiaforma elérhető, igaz eltérő nagyságrendű potenciállal: szélerőenergia, biomassza, geotermikus energia, vízenergia. A megye jelentős potenciállal rendelkezik elsősorban a biomassza típusú energiahordozók terén, de gazdag lehetőségek rejlenek a geotermikus energia, valamint a szél- és a napenergia hasznosítás területein is. A vízenergia hasznosítására a Duna folyó ad elméleti lehetőséget.

A szélerőenergia rejti magában a legnagyobb potenciált a megújuló energiaforrások közül Győr-Moson-Sopron megyében. Ugyanis 100 m magasságban a szélerősebesség évi átlagos értéke: 6–7 m/s ami a megye földrajzi adottságainak köszönhető. Ezeken a helyeken az éves átlagos fajlagos szélerőenergia mennyisége: 300–350 W/m² között változik. Általánosságban szélerőtelepek, erőművek telepítésére azok a területek alkalmasak, ahol éves átlagban legalább 5,5 m/s szélerősebesség uralkodik és a gazdaságos üzemórák várható minimuma eléri a 2100 órát évenként. Ezen feltételek a megye esetében teljesülnek. A hazai energiastratégia azonban hosszútávon elsősorban a napenergiával számol, így a szélerőpotenciál további kiaknázása a megyében nem valószínű.

Tíz szélerőműpark működik a megye területén, ezeken belül 88 db összesen 135,4 MW beépített teljesítményű szélkerék található, ami az országos kapacitás 41,17 %-át adja. A nagy területi koncentrációnak árnyoldala is van, amennyiben nem kedvező szélviszonyok mellett nagymértékű az országos szélerőmű kapacitás egyidejű leállása.

A megyében jelenleg működő tíz szélerőmű parkból teljesítmény alapján hét sorolható a kiserőmű kategóriába (Böny, Mosonmagyaróvár, Mosonszolnok, Sopronkövesd, Nagylózs, Levél és Jánossomorja). 2010 és 2019 között nem adtak át új szélerőművet.

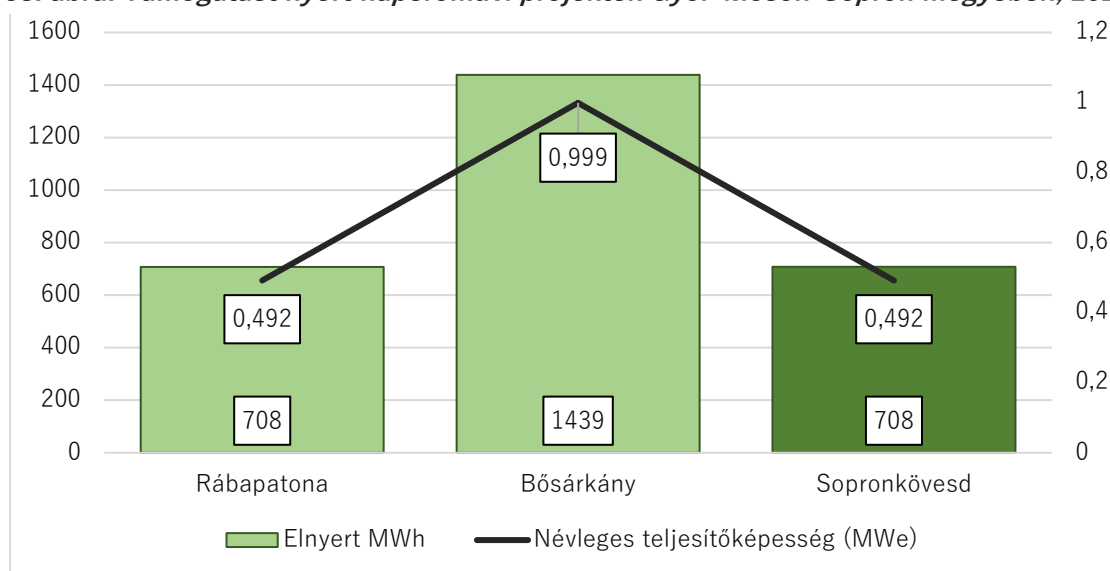
Az MVM Csoport megújuló energiatermeléssel foglalkozó tagvállalata, az MVM Zöld Generáció Kft. tulajdonában 8 db, összesen 23 MW beépített kapacitású szél-turbina (a parkot a dán VESTAS vállalat 7 db 3MW-os, és 1 db 2MW-os V90 típusú turbinái alkotják) üzemel Győr-Moson-Sopron megyében, Sopronkövesd és Nagylózs határában. A tornyok magassága 105 méter, egy komplett szél-turbina súlya eléri a 385 tonnát. A tornyokat 20 kV-os földalatti kábel köti össze két körben, amely egy, külön a parkhoz épített alállomásban csatlakozik a 120 kV-os fővezetékhez. A széliránytól függően az egész gondola képes elfordulni a torony tengelye körül a legkedvezőbb szélirányba (hidraulikus mozgatás). A megtermelt villamosenergia mennyisége a szélviszonyok függvénye; az erőmű kb. 14 – 90 km/h szélerősebesség tartományban képes villamosenergia-termelésre.

A Győr-Moson-Sopron megyei Böny térségében található 13 toronyból álló, 25 megawatt összteljesítménnyel rendelkező szélerőműpark 2019 áprilisában akvizíció során került az ALTEO tulajdonába. A beruházást az ALTEO részben a 2019. március 25-én lezárult, 2 milliárd forintos zártkörű tőkeemelés során befolyt összegből finanszírozta. A szélerőműpark megvásárlásával az ALTEO csaknem megduplázta addigi megújuló energiaforrásokat hasznosító portfóliójának kapacitását.

Napenergia

2020-ban sikeresen zárult a megújuló energiaforrások felhasználásával történő villamosenergia-termelés támogatását célzó első METÁR tender. Győr-Moson-Sopron megyében három naperőműves projekt nyert el támogatást. A Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal (MEKH) által kiírt tenderen gazdálkodó szervezetek és önkormányzatok indulhattak, melyek vállalták, hogy új beruházás révén létesítenek megújuló erőművet, vagy meglévő erőművüket az eredeti beruházási érték 50%-át meghaladó mértékben fejlesztik. Győr-Moson-Sopron megyében három naperőműves projekt nyert el támogatást. Mindhárom projekt a kis erőművi kategóriában (0,3MW – 1MW) valósulhat meg összesen 2 MWe beépített kapacitással. Az erőművek évente várhatóan 2855 MWh zöldáramot fognak a hálózatra táplálni. Győr-Moson-Sopron megye részesedése a pályázat ösztönözte teljes 193 GWh-ás villamos energia előállításból 1% (58. ábra).

58. ábra: Támogatást nyert naperőművi projektek Győr-Moson-Sopron megyében, 2020

Forrás: MEKH adatok alapján saját szerkesztés

Szintén kiemелendő, hogy az EoN Hungaria Csoport beruházásában megyében létesült Európa legnagyobb tetőn létesített napelemparkja, az Audi Hungaria Zrt. logisztikai központjainak tetején. A 12 MW csúcsteljesítményű napelempark

éves szinten 9,5 GWh energiát szolgáltat és ezzel közel 5000 tonna szén-dioxid kibocsátását előzi meg.

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata 2019-ben Győr - Likócs területén Európai Unió támogatással megvalósított egy 444,5 kVA teljesítményű, évi 613 MWh zöldáramot termelő napelemparkot. A napelempark éves szinten 573 tonna szén-dioxid kibocsátását előzi meg. A terveknek megfelelően a közeljövőben a napelempark második ütemében kiépítésre kerül további 425 kVA teljesítmény, melynek köszönhetően újabb 680 MWh zöldáram termelésére lesz lehetőség. Az újabb ütemnek köszönhetően további 680 tonna szén-dioxid kibocsátása lesz megelőzhető.

Geotermikus energia

A megye potenciális geotermikus adottságai az egyik legkedvezőbbek az országban, mivel területének jórésze a Kárpát-medence alaphegységi felszín mélységét és hőmérsékletét kimutató térképen a „80°C-nál melegebb hévíz feltárására alkalmas területi” lehatárolásba esik, s annak belső magja a 200°C és a feletti hőmérsékletet is elérheti, azaz hagyományos gőzturbinás technológiájú erőmű működtetésére is alkalmas. Más helyeken a kisebb; 120°C-os fluidum pedig ORC, ill. Kalina rendszerű kogenerációs kiserőművi technológiát képes működtetni.

A PannErgy 10,2 milliárd forint összköltségű Győri Geotermikus Projektje keretében létesült a Bönyi Hőközpont. A DD Energy Kft. és az Arrabona Geotermia Kft. 2014. év elején kezdte el a Győri Geotermikus Projekt megvalósítását az első kutak megfúrásával. A rendszer két termelő és két visszasajtoló kútból, a Bönyi Hőközpontból, és mintegy 17 km hosszú geotermikus hőszállító rendszerből áll.

A PannErgy Csoportnak a Győr-Szol Zrt. távhőszolgáltatóval kötött hosszú távú hőszállítási szerződése révén, a győri távhőszolgáltatásban 24 266 lakás és 1 046 egyéb díjfizető fűtési rendszerébe jut el a geotermikus energia, továbbá az AUDI gyáregység hőszükségletének több, mint 70 százalékát fedezi a Bönyi Hőközpont által szolgáltatott energia. Az elkészült Győri Geotermikus Rendszerrel átadható éves hőmennyiség 1 100 - 1 200 terajoule. Az üzembehelyezett győri rendszer, amennyiben teljes kapacitásával üzemel, éves szinten hozzávetőleg akár 67 000 tonnával csökkentheti a levegőbe kerülő üvegházhatású gázok – elsősorban szén-dioxid és nitrogénoxidok – mennyiségét, továbbá a geotermikus energia csökkenti a földgáz-felhasználást – évente maximális kapacitás mellett legalább 35 millió köbméterrel – ezzel is hozzájárulva a Nemzeti Energiastratégiában megfogalmazott célok eléréséhez.

Győr és környékét érintően a terület termál-geotermikus célú vizsgálatával részletesen foglalkozott a TRANSENERGY EU pályázat, az eredmények elérhetők, letölthetők a pályázat honlapjáról (TRANSENERGY).

A termálvizek hasznosításáról ez alapján azt láthatjuk, hogy:

- ▶ a Bábolna K-52 és K-53 kutak 39–52° C-os vizének potenciális hasznosítója lehet a Bábolna Gyógyfürdő, Ingatlanfejlesztő és Idegenforgalmi Kft. (Lobkowitz 1 és 2. hévízkút, LORBERER 1991);
- ▶ a Pannonhalma K-12 kút 25–40° C-os vizének potenciális hasznosítója a Pannonhalma Polgármesteri Hivatal lehet a jövőben;
- ▶ az Ács K-7 (Ács-1) kút 70° C-os vizét az Ácsi Termálkertészeti Kft. hasznosítja (üvegházak fűtése).
- ▶ Győrben gyógy-, termál- és élményfürdő működik, melynek vizét a Győr B-60, B-81 és B-148-as kutak szolgáltatják (RÁBA QUELLE);
- ▶ az Abda K-12 kút 65° C-os vizét mezőgazdasági hasznosításba vonta be a Győri Kommunális Szolgáltató Kft. kertészete (üvegházak fűtése).

Biomassza

A megye adottságaiból adódóan, a fenntartható erdőgazdálkodás mellett hosszú távon és állandó mennyiségben képes biomassza alapanyagot szolgáltatni (energiaerdők, nyesedékek stb.). Győr-Moson-Sopron megye az országos átlagnál nagyobb arányban mozaikos, fasorokkal, erdősávval, gyepterületekkel tagolt. A terület jelentős része áll mezőgazdasági művelés alatt, így hőtermelésre alkalmas alapanyag nyerhető a mezőgazdaságból is. A melléktermékek hasznosítása esetében prioritást élvez a körforgásos gazdaság, energiatermelés céljából már csak azok kerülnek felhasználásra, amelyek nem vihetők be a körforgásba.

A biomassza primer hasznosítására a megye kiterjedt erdőterületei; az erdőgazdaságok, faipari feldolgozóüzemek hulladékai és a tervezett energia célnövénytermesztésre alkalmas területek (energiaültetvényezésre, erdőtelepítésre) termékei és hulladékai a legalkalmasabbak. Az ezzel kapcsolatos kutatások központja a megyében a Soproni Egyetem. Számos referenciaüzem is működik a térségekben, amelyek alkalmasak arra, hogy a biomasszára alapozott villamos és hőenergia átalakítási technológiák hazai honosítása, gyártása és elterjesztése fokozatosan megvalósuljon.

A mezőgazdasági és erdészeti biomassza termelés folyamatos ellátást biztosít a megújuló energia használaton belül. A biomassza erőművekbe a haszonanyag (pl. fűrészáru) kitermelés során keletkező olyan anyagok kerülnek, amelyeket minőségi és méretbeli tulajdonságai, valamint a piac igényei miatt más célra nem lehet jól hasznosítani, sem a körforgásos gazdaság elveit szem előtt tartva másodnyersanyagként visszajuttatni.

E tekintetben jelentős potenciállal bíró, és egyben nem teljes hatékonysággal kihasznált területek kihasználtsága növekszik. A beruházás/ok megvalósulása jelentősen hozzájárulna a helyi megújuló energiapotenciál kihasználásához, azt hatékonyan és környezetkímélő módon használja fel, csökkenti helyi szinten az energiaigényt és magasabb megújuló arányok elérhetők 2030-ig.

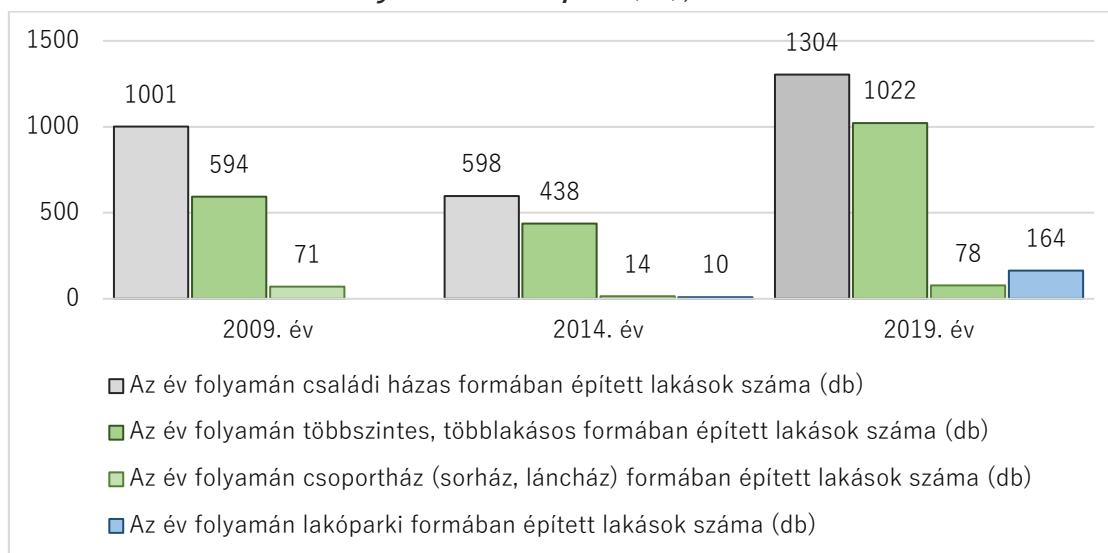
A megyében több helyen létesült biomasszára alapuló energiatermelés (fűtőmű).

8.5. Lakáskörülmények

Győr-Moson-Sopron megye lakásállományának 2009 és 2019 közötti változása jelentős mértékben meghaladja az országos léptéket. Míg megyénkben csak a 2009-es és 2019-es évet összevetve +10,2%-os növekedés volt megfigyelhető, addig országosan ez a szám csak +3,32% volt. Az évenkénti átlagos változás értékében is jelentősebb eltérések mutatkoznak, hiszen míg a megyét +0,98%/év-es érték jellemzi, addig az országos viszonylatot a +0,33%/év érték írja le. Mind országos, mind pedig megyei szinten felfelé tendáló, egyenletes növekedés figyelhető meg. Míg Győr-Moson-Sopron megyében a 2011-es és 2012-es év esetén, addig országosan az azt megelőző évpárosban figyelhető meg az átlagnál nagyobb lépték a növekményben.

Az újonnan épített lakások számában megyei szinten +53,1%-os növekedés volt tapasztalható. Ez magában foglalja az összes lakásformát. Ezen lakásformák (59. ábra) közül kiemelendő a családi házas formában épített lakóingatlanok számának változása. Megyei tendenciaként elmondható, hogy +4,68%/év átlagos éves változással, 2009 – 2019 viszonylatában pedig +30,27% növekedéssel lehet számolni.

**59. ábra: Az épített lakások lakásforma szerinti alakulása
Győr-Moson-Sopron (db), 2009-2019**

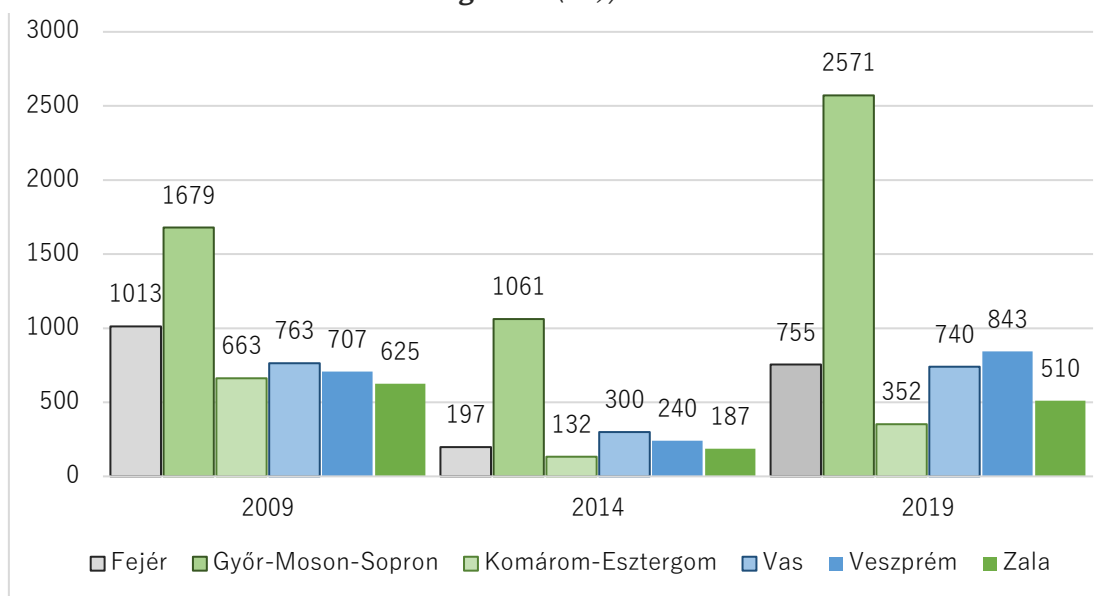

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A Nyugat-Dunántúli régiót alkotó Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megye közül egyedül Győr-Moson-Sopron megyében növekedett az épített lakások száma a vizsgált ciklus (2009 – 2019) viszonylatában. Míg Vas megyében -3,0%-os, addig Zala megyében -18,4%-os visszaesés mutatkozik. Azonban, ha a ciklus minden évét megvizsgáljuk, akkor láthatjuk, hogy vannak olyan évek, amikor növekmény figyelhető meg. Ennek az az oka, hogy Vas és Zala megye esetében nem olyan

egyenletes léptékű az újonnan épített lakások számának alakulása, mint Győr-Moson-Sopron megyében. Komárom-Esztergom megye és Veszprém megye értékeit vizsgálva elmondható, hogy keleti szomszédmegyénk épített lakásainak számában csökkenés (-46,9%), míg déli szomszédmegyénk esetén növekedés (+19,2%) volt tapasztalható 2009 – 2019 vonatkozásában. A Nyugat-Dunántúli és a Közép-Dunántúli régió megyéinek összehasonlításában (**60. ábra**) tehát elmondható, hogy Győr-Moson-Sopron megye helyzete kiemelkedő a többi megyéhez képest.

60. ábra: Az épített lakások számának alakulása a Nyugat-Dunántúli és Közép-Dunántúli régióban (db), 2009-2019

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A Győr-Moson-Sopron megyében épített lakások számának további egyedülálló mutatója, hogy a megye területén épített lakások egyre nagyobb részarányt tesznek ki az országosan épített lakásállományból. 2009-ben mindösszesen 5,25% volt ennek mértéke, azonban a 2013-as évtől kezdődően ez az érték mindig 12,0% fölött volt. Az ország területén épült lakásoknak 2013-ban 13,09%-a, 2015-ben 15,79%-a, 2017-ben 18,94%-a, 2019-ben pedig 12,17%-a épült Győr-Moson-Sopron megye területén belül. A családi házas formákra különös figyelemmel kell tekinteni. A megye területén e formában újonnan épült lakások száma 2009-ben 7,06%-át, 2013-ban 12,67%-át, 2015-ben 15,7%-át, 2017-ben 13,56%-át, 2019-ben 12,43%-át tették ki az országos értéknek. 2013-tól kezdődően a megyében épült családi házas forma részaránya 12,0% fölött volt az egész országot tekintve.

Járási szinten elmondható, hogy a 2009 és 2019 közötti ciklus ideje alatt a Csornai járás kivételével minden egyes megyében növekedett a járási lakásállományok mértékének nagysága (**48. táblázat**).

48. táblázat: A Győr-Moson-Sopron megyei járások lakásállományának alakulása (db), 2009-2019

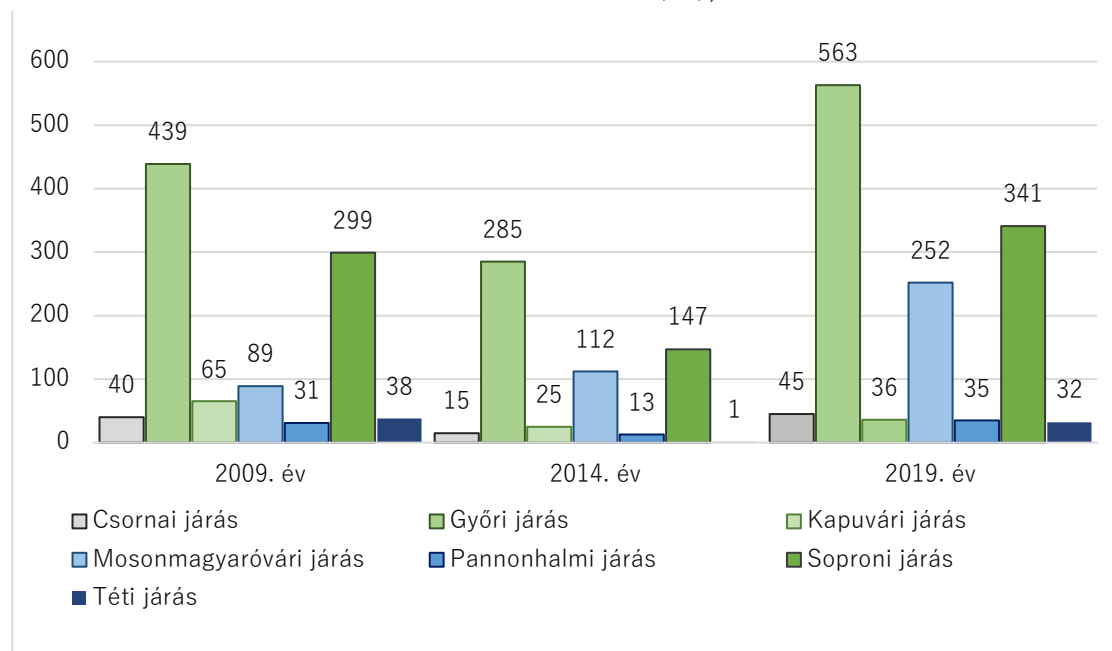
Járás	2009	2011	2013	2015	2017	2019	Vált.
Csornai	14 231	14 113	14 156	14 155	14 162	14 231	0,00%
Győri	77 961	80 437	81 137	82 251	84 251	86 724	+11,2%
Kapuvári	10 649	10 608	10 661	10 694	10 751	10 855	+1,93%
Mosonmagyaróvári	27 752	29 872	30 182	30 579	31 450	32 411	+16,8%
Pannonhalmi	6 104	6 134	6 168	6 188	6 226	6 270	+2,72%
Soproni	39 876	41 676	42 117	42 525	43 477	44 591	+11,8%
Téti	5 830	5 831	5 843	5 858	5 869	5 917	+1,49%
Győr-Moson-Sopron Megye	182 403	188 671	190 264	192 250	196 186	200 999	+10,2
Magyarország	4 330 681	4 393 631	4 408 050	4 420 296	4 439 959	4 474 531	+3,32

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A legnagyobb változás a Mosonmagyaróvári járásban figyelhető meg, ahol a 2009-es 27 752 db-os kiinduló lakásállomány 2019-re 32 411 db-ra nőtt, ezzel +16,8%-os változást produkálva. A második helyen a Soproni járás végzett +11,8%-os növekedéssel, tőle pedig nem messze elmaradva, alig 0,6%-os különbséggel következik a Győri járás +11,2%-os változással. A legcsekélyebb mértékű növekedés a Téti járásban mutatkozott, ahol a lakásállomány mindösszesen 87 db lakással növekedett.

A megyei családok országos viszonylatbeli helyzetét is jól mutatja a családi házas formában épített lakások számának növekedése (61. ábra).

61. ábra: A Győr-Moson-Sopron megyei járások újonnan, családi házas formában épített lakások számának alakulása (db), 2009-2019

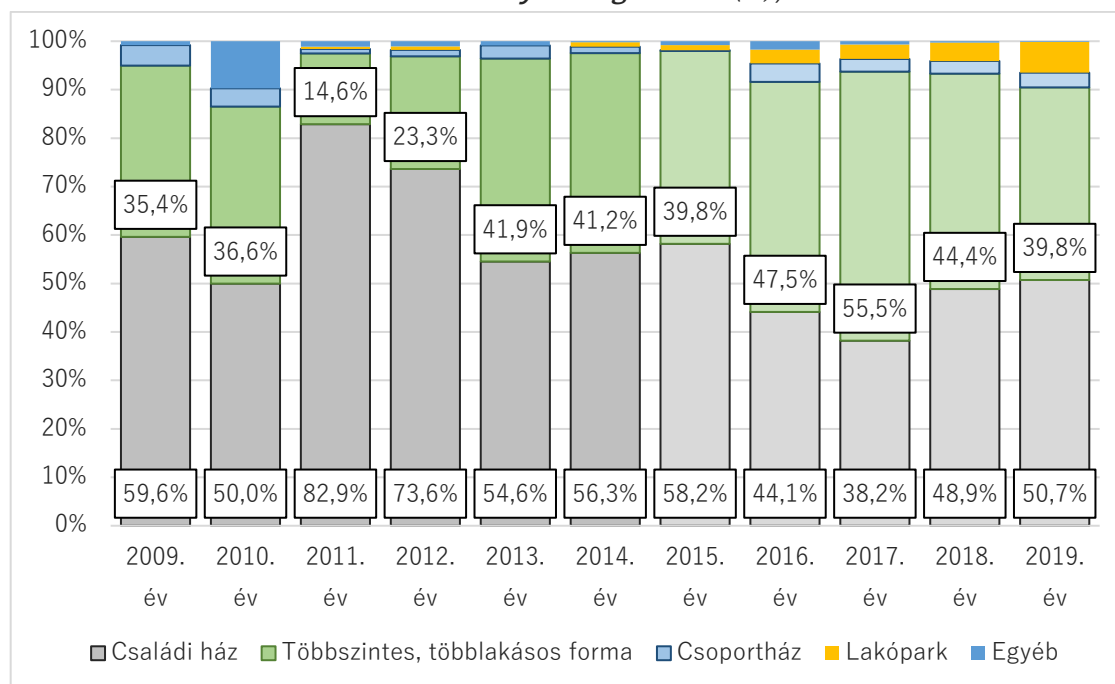
Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A Csornai járás esetén 2009-ben mindössze 40 db lakást építettek, melynek teljes egészét a családi házas formában épített ingatlanok tették ki. 2019-re

csekély növekedés volt megfigyelhető, hiszen 48 db lakás épült, abból pedig 45 db volt családi ház. A Győri járásban 2009-ben 778 db lakás épült, abból 439 db családi ház formában (56,4%). 2019-re már az újonnan épített lakások száma 1 213 db-ra nőtt, amelynek 46,4%-át (563 db-ot) tették ki a családi házak. A Kapuvári járásra jellemző 2009-es érték 99 db volt, melyből 65 épült a taglalt formában. Ez 2019-re 55 db lakásra, abból 36 db családi házra módosult. A Mosonmagyaróvári járásban 2009-ben 174 db lakás, abból 89 db családi ház épült. 2019-re ez az érték 520 db lakásra, abból 252 db családi házra nőtt. A Pannonhalmi járásban ezzel szemben 45 db lakásból 31 db-ot tett ki a családi ház forma 2009-ben az újonnan épített lakások számát illetően. 2019-ben a 35 db-os újonnan épített lakásszámot teljes egészében a családi ház forma tette ki. A Soproni járásban 505 db újonnan épített lakásból 299 db-ot tett ki a családi ház forma 2009-ben. 2019-re ez az érték 668 db-ra nőtt, melyből 341 db-ot tett ki a családi házak mértéke. A Téti járásban a 38 db-os újonnan épített lakásállományt teljes egészében családi házak tették ki, és ez az arány 2019-re sem változott, ahol a 32 db-os érték teljes egészét e kategória szolgáltatta.

A családi ház forma mellett megvizsgálandó még a megyében újonnan épült lakásállomány többi forma szerinti megoszlása is (**62. ábra**).

62. ábra: A Győr-Moson-Sopron megyei járások újonnan épített lakásainak különböző formák szerint részarányos megoszlása (%), 2009-2019

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A 2009 és 2019 közötti időszakban a családi ház formában épített lakások száma mellett jellemzően a több szinttel rendelkező, többlakásos házak aránya nevezhető viszonylag magasnak. A ciklus alatt részarányuk jellemzően 38,2% körül alakult átlagosan. A családi ház formával ellentétben ez a kategória nem egyenletes változást, hanem hullámzó tendenciát követett. A 2009 – 2019 közötti

változás értéke +72,1%, az évenkénti átlagos változásérték nagysága pedig +23,6%/év érték körül alakult. Ezt követi az év folyamán csoportház (sorház, láncház) formában épített lakások számának változása.

Részarányuk nagysága a ciklus alatt jellemzően 2,40% körül alakult átlagosan. A 2009 – 2019 közötti változás mértéke +9,86%.

A lakóparki formában épített lakások száma kapcsán a Központi Statisztikai Hivatal nem minden évre rendelkezik adattal. Viszont a 2011-es 4 db-os, valamint a 2016-os 44 db-os, továbbá a 2019-es 164 db-os adatból egyértelműen leszűrhető egy növekvő tendencia.

Környezeti infrastruktúra

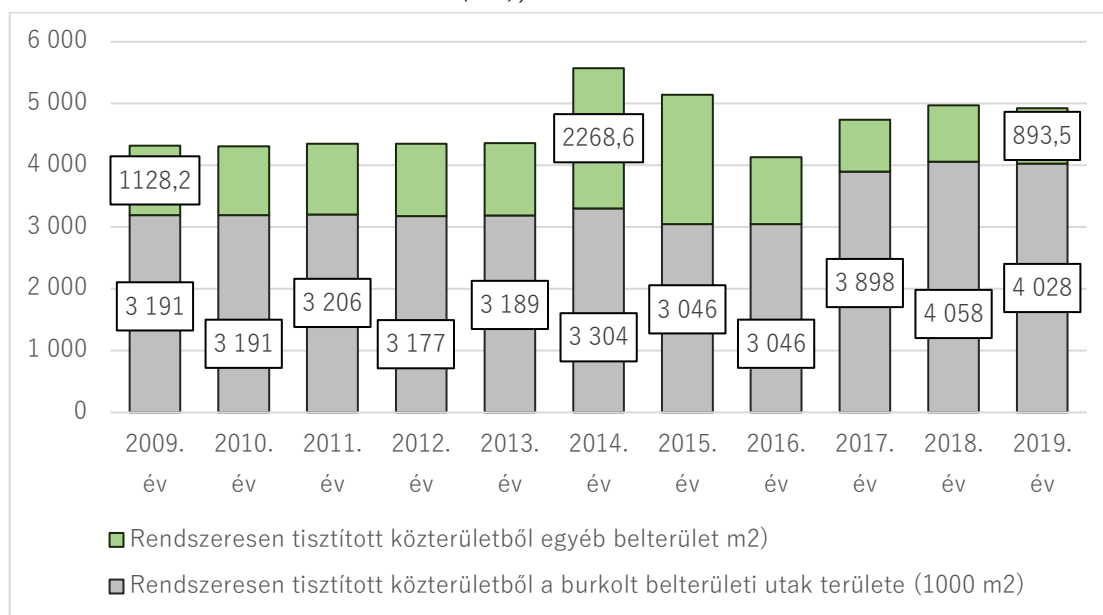
Győr-Moson-Sopron megye településszintű adatai a környezeti infrastruktúra vonatkozásában korábban már ismertetésre kerültek, valamint minden egyes alfejezetben az egyes szolgáltatási szektorba bevont lakásállomány nagyságai is.

A közüzemi ivó-vízhálózatba bekapcsolt lakásokat illetően +9,48%-os növekedés mutatható ki 2009 és 2019 között. A szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások számát illetően a növekedés +17,2%-os. Villamosenergia fogyasztás kapcsán, a háztartási villamosenergia-fogyasztók száma +7,65%-os növekedésen ment keresztül a vizsgált ciklusban. A gázfogyasztási adatok vonatkozásában, a háztartási gázfogyasztók számának adatainak változása teljes mértékben megegyezik a háztartási villamosenergia-fogyasztók számában beállt változással. Győr-Moson-Sopron megyében mindösszesen 5 db településen áll rendelkezésre távfűtés-szolgáltatás, amelybe bekapcsolt lakások száma a 2009-es és 2019-es év viszonylatában növekedett (+4,56%). Ezzel párhuzamosan megjelenő jelenség pedig a melegvíz-szolgáltatásba bekapcsolt lakások számának változása, amely ehhez hasonlóan +4,23%.

Közutak és települési közterületek tisztítása

A megyei közterületek tisztítására vonatkozó adatok szerint meg lehet különböztetni a rendszeresen tisztított közterületekre vonatkozó paramétereket, továbbá az e közterületekbe tartozó olyan belterületi utakat, amelyek burkolattal rendelkeznek (**63. ábra**). Az e kategóriába eső utak esetében +26,2%-os növekedés volt észlelhető 2009 – 2019 között.

63. ábra: Győr-Moson-Sopron megye rendszeresen tisztított közterületeinek nagysága (m²), 2009-2019

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

9. A TERÜLETFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERÉNEK ÉRTÉKELÉSE

A 2014-2020-as program területi működése, a megelőző 2007-2013-as programhoz képest alapvetően megváltozott. A 2012-ben hatályba lépett Möt. a megyei önkormányzatokra bízta a területfejlesztés közép szintű feladatát. Ezzel párhuzamosan a Területfejlesztésről és rendezésről szóló 1996. évi XXI. tv. (TfT) 2013. évi módosítása megszüntette a területfejlesztés régiós és kistérségi területfejlesztési intézményeit. A fejlesztési tanácsok rendszerét pedig felváltotta az Országos és a Megyei Érdekegyeztetési Fórum.

A megelőző uniós program időszakban a NUTS2 szintű régiók programjai, amelyek magukban foglalták az alkotó megyék és kistérségek fejlesztési dokumentumait, önálló, régiós operatív programokként jelentek meg. A területi szinten a megyei önkormányzatokat helyzetbe hozó új szabályozásnak megfelelően valamennyi megye elkészítette a 2030-ig kitekintő fejlesztési koncepcióját és az Integrált Területi Programját (ITP). Ezek nem jelentek meg önálló megyei OP-ként Magyarország Partnerségi Megállapodásának OP rendszerében, hanem a Területi Operatív Program (TOP) integrálta a 19 megye és a 23 megyei jogú város ITP-it, előbbi körre 5, utóbbira 2 prioritással.

A programok központi irányítási rendszere is jelentősen átalakult. A programok lebonyolítását segítő Közreműködő Szervezeti (KSZ) rendszerben lényeges szereplők szűntek meg (pl. Regionális Fejlesztési Ügynökségek - RFÜ), illetve alakultak át (VÁTI KSZ részeit a Széchenyi Programirodába telepítették, valamint TOP-hoz kapcsolódóan a pénzügyi lebonyolításban kulcs szerepet kaptak a Magyar Államkincstár (MÁK) megyei igazgatóságai.

Az RFÜ-k szakértői szerepét a megyei önkormányzatok Területfejlesztési Osztályai vették át, mint a stratégiai tervezés főszereplői.

9.1. A területfejlesztés forrásai

A területfejlesztés forrásai között jellemzően számba vesszük valamennyi a a megye fejlődését segítő forrásokat. Ezek között a legjelentősebb részt az ágazati OP-kon keresztül elérhető EU által társfinanszírozott források jelentik, majd a TOP forrási következnek. Ebbe a körbe sorolhatók a vidékfejlesztést segítő Leader program forrásai is. Győr-Moson-Sopron megye határ menti elhelyezkedése miatt két határon átnyúló Interreg V A programban is érdekelt. A tisztán hazai források a 2006-os államháztartási válságot követően leépültek. Az időszak folyamán a korábbihoz hasonló ágazati fejlesztési alaprendszer nem született újjá, de a program időszak közben 2015-ben indított Modern Városok Program (MVP), majd a 2019-ben indított Modern Falu Program (MFP) projektjei, illetve program komponensei számos esetben már tisztán nemzeti erőforrásokból valósulnak meg.

9.1.1. Az Európai Unió társfinanszírozásával biztosított források

Hazánkban a területfejlesztés legjelentősebb forrását egyértelműen az európai uniós alapok által nyújtott társfinanszírozott támogatások jelentik. A 2014-2020-as időszakra vonatkozó Széchenyi 2020 Program 9 operatív programból (OP) épül fel, amelyből Győr-Moson-Sopron megyét 8 OP érinti, mert a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program területi hatálya nem terjed ki Győr-Moson-Sopron megyére.

Az operatív programok megvalósítása még tart, illetve a fennmaradó összegekre még 2019. és 2020. években is hirdettek meg pályázati felhívásokat. A pályázatok számának adatforrása a Területi Információs Rendszer (TeIR), amely a 2015-2019. évekre tartalmaz értékeket. **(1. sz. melléklet)**

A pályázati aktivitás és a pályázatok támogatási arányának elemzése a palyazat.gov.hu oldalon, az „Eredmények” menüpontban rendelkezésre álló adatok alapján történik.

A megye két határ menti Interreg V A programban érdekelt. A források lekötése mind az osztrák-magyar, mind a Szlovák-magyar relációban megtörténtek.

9.1.2. Hazai és egyéb források

Az 1990-es évektől működő ágazati alapok, majd célelőirányzatok, majd TfT hatályba lépését követően az egyre szélesedő területfejlesztést szolgáló célelőirányzatok 2007-től, az államháztartási válság kezelésének részeként megszűntek. Kisebb, de egyes helyi szereplők számára fontos nemzeti források megmaradtak, amelyek működésében sem az RFÜ-knek, sem azt követően a megyei önkormányzatoknak nem volt szerepe.

Ilyenek az önkormányzatok számára például a Belügyminisztérium pályázati forrásai, míg a civil szereplők esetében a Nemzeti Kulturális Alap és a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. felhívásai biztosítanak lehetőséget arra, hogy az egyébként szűkös saját forrásaikat kiegészítsék.

Az évtized közepétől, párhuzamosan az ország javuló gazdasági helyzetével, jelentős hazai források biztosításával indult el a megyei jogú városok kiemelt fejlesztésére irányuló MVP. A tervekben megfogalmazott projektek megvalósulását a városokkal egyenként megkötött megállapodások biztosítják, amelyeket – a megvalósítás ütemezése nélkül – kormányrendeletekbe foglalták.

Az MFP 2019-ben indult, amelyben program szinten fogalmazott meg a kormányzat prioritásokat és rendelt azokhoz pályázati forrásokat. A program nyitó két évében 150 milliárd Ft központi költségvetési támogatás állt rendelkezésre az 5.000 lakos alatti települések számára a mellékútvonalak felújítására, a fiatalok falusi lakhatási lehetőségeinek javítására és a közszolgáltatások színvonalának emelésére. Ez utóbbi alcél keretében 15

felhívás került meghirdetésre a települési önkormányzatok és egyházi jogi személyek számára 2019-ben, amelyek 2020-ban tovább bővültek.

9.1.3. A megye aktivitása

Az Országgyűlés az 1/2014. (I.3.) OGY határozat 8. pontjában felkérte a Kormányt, hogy kísérje figyelemmel a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióban (OFTK) meghatározott célok és prioritások megvalósulásának folyamatát és háromévente adjon tájékoztatást megvalósításáról, valamint szükség esetén kezdeményezze felülvizsgálatát. A *„Beszámoló az Országos Fejlesztési Konceptió és Országos Területfejlesztési Konceptió megvalósulásáról 2014-2016”* című jelentés részletesen elemzi a megyei területfejlesztési koncepció és program, valamint az integrált területi program hozzájárulását az OFTK célokhoz az alábbiak szerint.

A Győr-Moson-Sopron megye területfejlesztési koncepciójában, területfejlesztési programjában, valamint integrált területi programjában meghatározott célok összhangban vannak az OFTK által meghatározott célokkal, a megyei fejlesztések minden tekintetben levezethetők az OFTK-ból. A megyei fejlesztési dokumentumok a készítés során figyelemmel voltak az OFTK-ra, mely számos helyen kap konkrét említést. A dokumentumok jól illeszkednek az OFTK fejlesztési prioritásaihoz, megteremtve a lehetőséget a területfejlesztés szinergiahatásainak kiaknázására. A megyei fejlesztési dokumentumok és az OFTK célok koherenciája a területfejlesztési koncepció szintjén a jövőkép, a stratégiai és a specifikus célok esetében is jól bemutatott. A *„3.1.5.4. Speciális vidékfejlesztési feladatot jelentő térségek fejlesztése”*, *„3.1.6. Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése”*, és *„3.1.7. A területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés”* fejezetek releváns részei megjelennek a megyei programdokumentumokban is.

A megye az OFTK elfogadását követően is számos nagytérségi, valamint megye- és országhatáron túlnyúló projekt generálásában vett részt, illetve figyelemmel kísért több ilyen fejlesztést. A megye területfejlesztési programjának hosszú távú célkitűzései közül a térszerkezet fejlesztésére vonatkozó beavatkozásokat elsősorban a 3. prioritás – *„Elérhetőség, megközelítés”* – *„B1. A közlekedési kapcsolatok javítása”* és *„B2. A centrum elérhetősége”*, valamint az 5. prioritás – *„Belső kohézió, centrumok és perifériák”* programok tartalmazzák, melyek szintén összhangban állnak az országos koncepcióval. A megye területén négy LEADER közösség működik, amelyek jól képviselik a helyi problémákat.

Az OFTK fejlesztési irányokkal összefüggésben tett intézkedések

Az OFTK Győr-Moson-Sopron megyére vonatkozó fejlesztési irányainak megvalósítását célzó intézkedések részben a *megye területfejlesztési*

tevékenységi keretében, részben a megyét is érintő szakpolitikai intézkedések keretében valósulnak meg. A szakpolitikai intézkedéseket a beszámoló 3. fejezete tartalmazza. A megyei ITP OFTK fejlesztési irányokhoz történő célrendszeri kapcsolódása és hozzájárulása, valamint a megyei önkormányzat további kapcsolódó intézkedései az alábbiak:

- ▶ A humán erőforrások diverzifikált fejlesztése: az innovatív, jól képzett emberi erőforrások gyarapítása; erős identitástudattal és közösségekkel; a jól működő egészségügyi és szociális ellátórendszer fejlesztése fejlesztési irányhoz a megyei ITP 3.1.6. Foglalkoztatás ösztönzés, társadalmi együttműködés, 3.2.1. Életminőséget javító, családbarát közszolgáltatás, illetve a 3.2.5. Értékmegőrzés, vonzerőfejlesztés című fejezetek kapcsolódnak.
- ▶ A gazdaság szerkezetének és feltételeinek javítása: helyi gazdaságfejlesztés, helyi innovációk támogatása; kkv-k fejlesztése; turizmusfejlesztés, a mezőgazdasági termelés feltételeinek javítása, az élelmiszerfeldolgozó-ipar újraélesztése, a táji, környezeti szempontok figyelembevételével fejlesztési irányhoz az ITP 3.1. Megyei gazdaságfejlesztési részprogram című fejezet kapcsolódik.
- ▶ A megyén áthaladó TEN-T közlekedési korridorok (közutak, vasutak, Duna), valamint ezek csomópontjai (logisztikai központok, kikötők) és a kapcsolódó hálózat fejlesztése fejlesztési irányhoz a 3.2.4. Közlekedésfejlesztés című ITP fejezet kapcsolható.
- ▶ A környezet minőségének javítása: környezet- és hulladékgazdálkodási program, természetvédelmi program; alternatív energiaforrások hasznosítási programja fejlesztési irányhoz az ITP 3.2.3. Környezetvédelmi infrastruktúra és a 3.2.5. Értékmegőrzés, vonzerőfejlesztés című fejezetek kapcsolódnak.
- ▶ A települések és térségek adottságainak hasznosítása, infrastruktúrájuk fejlesztése fejlesztési irányhoz a megyei ITP 3.2. Megyei településfejlesztési program fejezete, Győr és Sopron megyei jogú városok ITP-je, a nagyobb települések ITS-ei, a LEADER és a CLLD programok, illetve az MVP kapcsolódik.
- ▶ A multi- és interregionális kapcsolatok erősítése: szorosabb együttműködés a nagyvárosi terekben (Bécs-Pozsony-Győr); a megye- és országhatáron átnyúló együttműködések fokozása; az európai területi együttműködési csoportosulások (ETT-k) kiterjesztés fejlesztési iránnyal az ITP 2.4. Az ITP külső kapcsolatrendszere fejezet foglalkozik, amelyben említés történik a megye két határ menti (ATHU, SK-HU), két transznacionális (Duna, Central Europe 2020) és négy interregionális (INTERREG Europe, URBACT III., ESPON 2020, INTERACT III.) együttműködési programban történő részvételéről.

- ▶ A Győr és Sopron (a határon átnyúló agglomerációjú centrumok), valamint Mosonmagyaróvár gazdasági, kulturális, oktatási, egészségügyi, szolgáltató és innovációs központi szerepének erősítése fejlesztési irányhoz az említett települések integrált településfejlesztési stratégiái mellett a megyei ITP 3.2. Megyei településfejlesztési program fejezete kapcsolódik, Győr és Sopron esetében a városok ITPi, és az MVP keretében biztosított fejlesztések.
- ▶ A többi város térség- és gazdaságszervező erejének növelése, vidékfejlesztési szerepkörének fejlesztése fejlesztési irányhoz az ITP 3.2. Megyei településfejlesztési program fejezete kapcsolódik.
- ▶ A megye periférikus térségeinek felzárkóztatása” fejlesztési irányhoz az ITP 3.1. Megyei gazdaságfejlesztési részprogram című fejezete kapcsolódik.

A Győr-Moson-Sopron megyei önkormányzat további, területfejlesztéssel összefüggő tevékenységeinek erősítését szolgálja, hogy a megyei önkormányzat jelentős nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezik, valamint fejlesztési tanácsokban is részt vesz.

9.2. Intézményrendszer

A 218/2009.(X.6.) Kormányrendelet meghatározza azon államigazgatási szervek és egyéb szervezetek körét, melyeket a területfejlesztési tervezésbe véleményezőként be kell vonni. A törvény a partnerség illetve részvételi tervezés szervezeti-intézményi kereteit alapvetően a megyék és a fölöttük álló döntéshozó szervek, illetve a megyék és az államigazgatás szervek közötti viszonylatban rendezi, megyén belüli intézményeire csak egy ponton (önkormányzati társulások) tér ki. Az ajánlások tehát elsősorban ez utóbbira vonatkoznak.

A területfejlesztés megyén belüli szervezeti-intézményi rendszerének

- ▶ egyrészt illeszkednie kell a magasabb rendű rendszerekhez és a jogszabályban megadott keretekhez,
- ▶ másrészt biztosítania kell a megfelelő szakszerűséget a tervezés minden fázisában és minden részszegegenségében,
- ▶ végezetül megfelelő legitimitással kell rendelkeznie, mind fölfelé (a régió, a kormányzat, a térségi fejlesztési tanácsok felé), mind a megye lakosai, vállalkozói, civilszervezetei, önkormányzatai és a döntés-hozók (megyei közgyűlés) irányában.

Alapvető változás a korábbiakhoz képest, hogy az Országos Területfejlesztési Tanács a Tftv. 2013. december 14-én hatályba lépett módosítása révén megszűnt, a helyére lépő Országos Területfejlesztési Érdekegyeztető Fórum (OTÉF) a Kormány, valamint a megyei önkormányzatok, a fővárosi önkormányzat, a megyei jogú városok és a fővárosi kerületi önkormányzatok

közötti konzultáció és tárgyalások érdekegyeztető fóruma. Az OTÉF feladata a kormányzat, valamint a megyei önkormányzatok és a fővárosi önkormányzat területfejlesztési, területrendezési és vidékfejlesztési érdekeinek, törekvéseinek feltárása, egyeztetése, megállapodások létrehozása, információcseré, javaslatok, alternatívák vizsgálata, továbbá a megyei jogú városok és fővárosi kerületi önkormányzatok fejlesztési elképzeléseinek és célkitűzéseinek összehangolása. Az OTÉF elnöke a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter.

Az OTÉF tagjai: a területrendezésért felelős miniszter, a területfejlesztésért felelős miniszter, a vidékfejlesztésért felelős miniszter, a helyi önkormányzatokért felelős miniszter, az energiapolitikáért felelős miniszter, a közlekedésért felelős miniszter, a településfejlesztésért és településrendezésért felelős miniszter, a szociál- és nyugdíj politikáért felelős miniszter és a társadalmi felzárkózásért felelős miniszter,

Megyei Önkormányzatok Országos Szövetségének elnöke és négy delegáltja, a Megyei Jogú Városok Szövetségének elnöke és négy delegáltja, a Budapesti Önkormányzatok Szövetségének elnöke és négy delegáltja, a főpolgármester, valamint a Balaton Fejlesztési Tanács, és a Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács elnöke.

A megyei területfejlesztés intézményi rendszere:

- ▶ döntéshozó szerv – megyei közgyűlés, döntés-előkészítő, javaslattevő, véleményező, ellenőrző munkát elsősorban a Területfejlesztési és Nemzetiségi Bizottság végzi,
- ▶ a tervezés és a fejlesztés irányítója: Győr-Moson-Sopron megye közgyűlésének elnöke,
- ▶ a tervezés-fejlesztés munkaszervezete (a Területfejlesztési és Területrendezési Iroda és a külső szakértő szervezet),
- ▶ a részvételi tervezés szervezetei:
 - regionális és megyei területfejlesztési konzultációs fórumok
 - önkormányzati területfejlesztési társulások és LEADER közösségek
 - lakosságot közvetlenül megszólító kezdeményezések,
 - jogszabályban előírtak és azon túli véleményezők.

A megyei önkormányzat több, a területi szereplők együttműködésén alapuló térségi szervezetben vett részt a 2014-2020-as program indulásakor. Ezek egy része (pl. M9 Térségfejlesztési Tanács, Szigetközi Térségfejlesztési Tanács, határon átnyúló EGTC szervezetek) az MÖtv. és a módosított TfT hatályba lépését követően megújult a ciklus kezdetén.

A Pénzügyminisztérium 2019. február 26-án küldött leiratával megkereste a megyei önkormányzatokat a területfejlesztési szektorális terv kidolgozásában való közreműködés kérésével az alábbiak szerint.

„A 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó európai uniós kohéziós források versenyképességet növelő felhasználásának tervezéséről” szóló 1023/2019. (II.

11.) Korm. határozat (a továbbiakban: Korm. határozat) 2. pontja felhívja a pénzügyminisztert, hogy készítse el a Magyarország gazdasági és társadalmi versenyképességének növelését szolgáló, területfejlesztés szektorális fejlesztési tervét. Magyarország érdeke az, hogy a területfejlesztés szektorális fejlesztési terv az ország egyes térségéit a legjobban ismerő szervezetek (megyei önkormányzatok, Fővárosi Önkormányzat, megyei jogú városok önkormányzatai, valamint a két kiemelt térségi fejlesztési tanács) közreműködésével készüljön el.

A leiratnak megfelelően a két megyei jogú város a megküldött tervezési útmutató és tervezési dokumentumok alapján elkészítette a területfejlesztés szektorális fejlesztési tervéhez kapcsolódó, annak megalapozását támogató megyei önkormányzati igényeket és javaslatokat. 2019 márciusában elkészült Győr-Moson-Sopron Megyei Területfejlesztési Terv 2021-2027 tervezési munkadokumentuma a területi fejlesztési igények előzetes felmérésére.

Az önkormányzati hivatal 2020 augusztusában kérdőíves megkereséssel fordult a megyei jogú városokhoz és a településekhez.

Ezek a szervezetek az alábbi kérdésekre válaszoltak:

- ▶ Melyek a települést jellemző fő adatok (pl. népességszám, foglalkoztatottság, vállalkozások számának alakulása, stb.)
- ▶ Melyek a település 2021-2027 közötti időszakra meghatározott legfontosabb prioritásai? A legfontosabb prioritások megnevezése, a lehetséges célszámokkal „ellátva”.

A Pénzügyminisztérium 2019 december és 2021 januárja között több alkalommal tartott személyes és online tájékoztatót/egyeztetést a megyei önkormányzatok részére:

- ▶ a kohéziós politika jövőjéről folyamatban lévő tárgyalásokról, a 2021-2027-es tervidőszakra vonatkozó főbb keretek várható alakulásáról (különös tekintettel a területi tervezésre);
- ▶ a nemzeti szintű tervezés és a területi tervezés kapcsolatáról és aktuális feladatairól;

A 2021–2027 programozási időszakra Magyarországon az ágazati programok mellett egy területi operatív program is készül. A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz három fő kihívásra kíván reagálni, ezek: a területi, regionális különbségek, a centrum és a periféria közötti megosztottság, illetve Budapest dominanciája. A fókuszban a területi egyenlőtlenségek csökkentése, a periférikus térségek becsatolása, a helyi forrásokra támaszkodás, a szoros együttműködés a települések, térségek között, és egy minél hatékonyabb, több pólusú városhálózat kialakítása lesz, ezen belül is kiemelt hangsúlyt kapnak a kevésbé fejlett térségek és a fenntartható városfejlesztés. A megyék és a főváros a területfejlesztési koncepciók és programok aktualizálásán dolgoznak, jelenleg a társadalmi véleményezésük folyik. A legelső között fog megjelenni a

települések integrált településfejlesztési stratégiáinak elkészítésére vonatkozó felhívás.

9.2.1. Győr-Moson-Sopron megye területfejlesztési menedzsmentje

Győr-Moson-Sopron Megye Közgyűlése a 79/2012.(XI.23.)KH-val fogadta el a Helyzetfeltárás részét képező Partnerségi tervet, majd a 2/2014.(II.14.)KH-val fogadta el a 2030-ig szóló megyei területfejlesztési koncepciót, ezt követően pedig a 60/2014.(XI. 26.)KH-val a 2014 - 2020 közötti időszakra készült megyei területfejlesztési programot. A 2021-2027-es költségvetési ciklus előkészítése érdekében szükséges a fenti dokumentumok felülvizsgálata, átdolgozása, hiszen ezek a tervek alapozzák meg többek között az uniós források területi szintű felhasználásának tervezését. Ennek első lépcsője a partnerség elvének érvényesítését biztosító területfejlesztési partnerségi terv kidolgozása, mely a megye területfejlesztési menedzsmentjének partnerségi viszonyait is feltárja.

9.2.2. A megye területfejlesztési menedzsmentjének partnerségi viszonyai

Az EU regionális politikája 1992-ben a Maastricht-i alapelvek között nevesítette a partnerség elvét, amelyet a területfejlesztésről szóló 1996. évi XXI. törvény (Tftv.) is alapelveként rögzített. Ez gyakorlatilag a területfejlesztésért felelős szervezetek és a területfejlesztéssel érintettek együttműködését jelenti a különböző területi szinteken a területfejlesztést megalapozó stratégiai dokumentumok (hosszú távú fejlesztési koncepció, középtávú fejlesztési program) elkészítésében, illetve a programok megvalósításában. Partnerség alatt a szereplők bevonására, érdemi konzultációra épülő kommunikációt értünk, amely a döntési folyamat egészében jelen van. A területi tervezésre vonatkozóan a partnerség elve részben a kötelező egyeztetési eljáráson keresztül érvényesül, amelyet a 218/2009.(X.6.) Kormányrendelet határoz meg. A rendelet 10. melléklete definiálja a koncepciók és programok véleményezésére jogosult szervezeteket. A felsorolt szervezetek alapvetően egy ágazati/szakmai és egy politikai kört (pl. önkormányzatok) fednek le. Ebben az esetben az elkészült dokumentum kötelezően kért véleményezéséről van szó.

A tervezésbe bevonásra kerülő célcsoport meghatározása

A 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet értelmében a tervezésbe bevonásra kerülő célcsoportnak két fő típusa van:

A) jogszabályi determináció következtében kötelezően bevonásra kerülő szervezetek, illetve az állampolgárok

B) a területi tervek kidolgozásért felelős szerv egyéni döntése szerint bevonásra kerülő, a tervezéssel érintett területen működő érdekképviselők, társadalmi szervezetek és vállalkozások.

C) A Korm. rendeletben meghatározott, a területi tervek véleményezésébe kötelezően bevonásra kerülő szervezetek (a rendelet 10. melléklete alapján). A részletes listát Győr-Moson-Sopron megyére vonatkozóan lásd **2. sz. melléklet**.

A partnerségi terv a tervezés folyamatában meghatározza

a) a bevonandó célcsoportot,

b) az egyes tervezési elemekhez és fázisokhoz kapcsolódó bevonás tervezett eszközeit és részvételi formáit, melynek lehetséges eszközei: kommunikációs kampány, kiállítások, helyi média, tájékoztató kiadványok, állampolgári vélemények gyűjtése, nyilvános fórumok, konferenciák, eseti bizottság, közvélemény-kutatás (szociológiai kutatás, fókuszcsoportos kutatás, munkacsoport megbeszélések, zsűrik),

c) a bevonás céljait.

A partnerségi program a területfejlesztési programok végrehajtása során meghatározza az állampolgárok és a szakmai közösségek részvételének szabályait.”

A bevonás célja

A tervezésbe történő társadalmi bevonás általános célja az állampolgárok, a véleményezésre jogosult szervek, a területfejlesztés szereplői, érdekképviseltek, vállalkozások Győr-Moson-Sopron megyét érintő fejlesztési elképzeléseinek megismerése és áttekintése, a megyét érintő kihívások feltárása, intézkedési javaslatok megfogalmazása, szintetizálása.

Specifikus célok:

- ▶ Egy adott térség, ágazat fejlesztési igényeinek, stratégiájának megismerése.
- ▶ A valós szükségletek feltárása az adott területen tevékenykedő, azt jól ismerő szereplők megkérdezése által.
- ▶ Az intézkedések, beavatkozások, fejlesztési célok és irányok konkretizálása, fókuszálása.
- ▶ A társadalom szereplőinek érzékenyítése a megye fejlesztése iránt, hiszen a tervezésbe történő bevonásuk révén a fejlesztési elképzeléseket még inkább magukénak érezhetik.
- ▶ A megye és térségeinek integrált, fenntartható fejlődésének elősegítése az érintettek fejlesztési elképzeléseinek megismerése által.
- ▶ A partnerség végrehajtása eredményeként a kidolgozásra, elfogadásra kerülő megyei területi tervek társadalmi elfogadottságának megteremtése.

A bevonás tervezett eszközei és részvételi formái

A partnerségi terv végrehajtása során az elektronikus, illetve digitális formákat szükséges előtérbe helyezni a gyorsabb információcsere és a kialakult

járványügyi helyzet miatt. A bevonás tervezett eszközei és formái ennek figyelembe vételével kerültek meghatározásra.

9.3. A fejlesztések hatékonysága

Az ágazati OP-ok megyei szereplők általi forráslekötését, aktivitását a palyazat.gov.hu felületen lehet követni. **3. sz. melléklet** A 2015-2019 közötti időszakra legyűjthetők a Széchenyi 2020 program egyes OP-iból történt kifizetések a megye szereplőire.

A Győr-Moson-Sopron megyei ITP 3.1. változata tartalmazza a megye számára – a megyei jogú városok nélkül – a TOP-ból rendelkezésre álló 23.354 Mft forrásának a prioritások mentén történő felosztását. Az eredeti ütemezés szerint ezt a forrást 2016. évi kezdéssel a következő két évben le kívánták kötni az érintett megyei szereplők pályázataival. 2019-2020-ra pedig már csupán a maradványok terhére lehetett volna forrásokat biztosítani. Az ITP megvalósulását a megyei önkormányzat folyamatosan nyomon követte és módosította felhasználásra és ütemezésre vonatkozó táblázatát. A legutolsó módosítás 2020. januárban történt, amely az ITP 3.7-es változata. A dokumentum szerint a forrásokat az eredeti ütemezésnek megfelelően kötötték le. Az ITP eredeti megyei prioritások mentén történt felosztása helyett a nyilvántartás a TOP 1-5. prioritások mentén történik (**4.sz. melléklet**).

Győr és Sopron megyei jogú városok önállóan készítettek ITS-et és ITP-t, a TOP 6-7. prioritásában a megyei jogú városokra egyenként meghatározott keret állt rendelkezésre. A megyei ITP csak a megyei célrendszer és a két megyei jogú város célrendszere közötti kapcsolatokat vizsgálta.

TOP forrásoknak a megye szereplői által történő teljes körű – járási, illetve megyei jogú városi bontású lekötését a **5. sz. melléklet**.

A megye forrás lekötését az AT-HU és az SK-HU Interreg programok esetében a **6. sz. melléklet** és **7. sz. melléklet** foglalja össze.

9.4. Vidékfejlesztés intézményi rendszere és forrásai

9.4.1. A vidékfejlesztés intézményrendszere

Napjainkban a vidékfejlesztés az Európai Unió közös agrárpolitikájának (KAP) részét képezi, ami szerves fejlődés, illetve egy több lépcsős KAP reformsorozat eredményeként alakult így.

A KAP reformok egyik fontos eredménye volt az AGENDA 2000-hez köthető ún.: II. fejlesztési pillér megjelenése, mely alapvetően automatikus, normatív jellegű mezőgazdasági támogatások mellett az agrárágazat pályázati (versenyző típusú) fejlesztését tartalmazta, továbbá megjelent benne a „klasszikus vidékfejlesztés” is.

A '90-es évektől kezdődően ún.: közösségi kezdeményezésként megjelent a LEADER program, melyet az Európai Bizottság meglehetősen rugalmas követelményrendszert alkalmazva finanszírozott. A fejlesztési módszer

eredményeinek, sikereinek köszönhetően a korábbi LEADER I-II, majd a LEADER + szakaszokat követően a 2007-2013-as időszakban beépült a II. pillér által finanszírozott fő célkitűzések (tengelyek) közé. Ebben az időszakban válhatott a LEADER önálló prioritás-tengelyévé. A 2014-2020-as időszakra vonatkozó közösségi szabályozásban jelent meg az integrált programozás, illetve ennek eszközeként a közösség-vezérelt helyi fejlesztés (CLLD), amely a korábbi LEADER elvekre és szabályokra épül. Ez a módszer manapság mind a Strukturális Alapok, mind pedig az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap esetén alkalmazható és közösségi szinten a társfinanszírozás 10%-os növelésével ösztönzött fejlesztési módszert is jelenthet. A CLLD a 2014-2020-as időszakban nem vált a magyar programozásban széles körben alkalmazott eszközzé, mert – hasonlóan a másik integrált eszközhez, az integrált területi beruházáshoz – nem kapott olyan támogatottságot, amely alapján a Strukturális Alapokból táplálkozó operatív programokon belül alkalmazhatták volna. Így Magyarországon csupán kísérleti jelleggel, korlátozott számú városban jelenhet meg a CLLD, mint fejlesztési eszköz, leszűkített célrendszerrel.

A Vidékfejlesztési Program intézményrendszere a vonatkozó uniós rendelet szerint (1305/2013/EU rendelet) a tagállam által a Vidékfejlesztési Program tekintetében kijelölt irányító hatóság, akkreditált kifizető ügynökség és tanúsító szervezet, valamint a 908/2014/EU végrehajtási rendelet szerint illetékes hatóság.

A Vidékfejlesztési Program intézményrendszere Magyarországon ezért az alábbi:

- ▶ az irányító hatósági feladatokat az Agrárminisztérium,
- ▶ az illetékes hatósági feladatokat az Agrárminisztérium,
- ▶ az akkreditált kifizető ügynökségi feladatokat a Magyar Államkincstár látja el.

9.4.2. A Leader+ program Győr-Moson-Sopron megyében

Magyarország a 2014-2020 időszakban a közösség-vezérelt helyi fejlesztést pedig a LEADER-en keresztül a kötelező minimális 5%-os mértékben, illetve kísérleti jelleggel pár tucat esetben a TOP-on belül alkalmazta. A Vidékfejlesztési Programon belül a területi típusú – decentralizált jellegű – nem ágazati és nem közvetlenül központi irányítású fejlesztési módszer részaránya 5% volt. Ennek ellenére a Vidékfejlesztési Program prioritásainak keretében Győr-Moson-Sopron megyében megvalósult sikeres projektek száma – a TOP-hoz hasonlóan – nagyon jelentős. Az egyes prioritások pályázati aktivitását megyei szinten az **8. sz. melléklet** tartalmazza.

A LEADER alkalmazása nem csupán a módszer, vagy a társfinanszírozási többlet miatt kifejezetten előnyös, de azért is, mert a LEADER keretén belül a különböző fejlesztési célok, tevékenységek egymástól történő elhatárolási kötelezettsége (a kettős finanszírozás elkerülése érdekében) nem a teljes program szintjén, hanem projekt szinten történik. Ez azt is jelenti, hogy a

LEADER-en belül nyugodtan támogatható vállalkozásfejlesztés, vagy turizmusfejlesztés (mint pl.: a GINOP-ban, vagy a TOP-ban), csupán azt szükséges vizsgálni, hogy az adott projekt részesül-e a LEADER-en kívül más támogatásban, vagy sem. Ez alkalmat nyújt számos olyan cél, vagy célcsoport támogatására, amelyek egyáltalán nem, vagy csekély reális eséllyel juthatnak forráshoz más programokból. A viszonylag alacsony részarány (5%) miatt azonban a 2014-2020 időszakban ez csak nagyon szűk körben teljesülhetett.

9.4.3. Magyar Falu Program

A kormány döntése alapján 2019. február végén elindult a Modern Városok Program fejlesztéseivel összefonódva a Magyar Falu Program, amely a vidék fejlesztésében egy hangsúlyos elem. A program keretében az 5000 lakos alatti települések kaptak lehetőséget pl. mellékútvonalak felújítására, egészségügyi és szociális ellátó rendszer fejlesztésére, helyi közösségfejlesztésre és fiatalok falusi lakhatási lehetőségeinek javítására. A megyei önkormányzat néhány település kérésére készíti a Magyar Falu Programra benyújtandó pályázatokat, és a megvalósítás során végzi a projektmenedzseri feladatokat.

A 2019-2020-ban megjelent pályázatok forrás lekötését járási bontásban az **9. sz. melléklet** tartalmazza.

10. A TÉRSÉG TERÜLETFEJLESZTÉSI SZEREPLŐI ELKÉPZELÉSEINEK FELTÁRÁSA

A Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat elnöke, 2020. augusztus 10-én, kelt levelében tájékoztatta a megye polgármestereit az Európai Unió 2021-2027 évekre vonatkozó költségvetésének elfogadásáról és arról, hogy ezzel párhuzamosan megkezdődött a Pénzügyminisztérium (PM) Európai Uniós Források Felhasználásáért Felelős Államtitkárságának koordinálásában, a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) 2.0 tervezése is. A megyei önkormányzat a TOP 2.0 tervezése során továbbra is irányadónak tekinti a 2030-ig érvényes Győr-Moson-Sopron Megyei Területfejlesztési Konceptióban megfogalmazott célkitűzéseket, de az eltelt időszakban bekövetkezett változások (megvalósult beruházások, megváltozott települési és gazdasági igények) miatt aktualizálni szükséges a Győr-Moson-Sopron Megyei Konceptiót; a Győr-Moson-Sopron Megyei Programot és a Győr-Moson-Sopron Megyei Integrált Területi Programot (ITP). Az eltelt időszakban bekövetkezett változások és a jövőbeni fejlesztési elképzelések feltérképezése érdekében a megyei önkormányzat kérdőíves felmérést végzett a megyei településeket érintően, amely adatokat az alábbi fejezetben kerültek összesítése és ágazatok szerint elemzésre.

10.1. Partnerségi terv

Előzmények

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény (a továbbiakban: Tftv.) határozza meg részletesen a megyei önkormányzatok területfejlesztéssel kapcsolatos feladat- és hatásköreit. A Tftv. 11. § (1) bekezdése a területfejlesztési feladatok kapcsán írja elő, hogy a megyei önkormányzatnak a területfejlesztési tervezéssel összefüggő feladatok ellátása körében az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepcióval összhangban ki kell dolgoznia és el kell fogadnia a megye területfejlesztési koncepcióját és területfejlesztési programját.

Győr-Moson-Sopron Megye Közgyűlése a 79/2012.(XI.23.)KH-val fogadta el a Helyzetfeltárás részét képező Partnerségi tervet, majd a 2/2014.(II.14.)KH-val fogadta el a 2030 - ig szóló megyei területfejlesztési koncepciót, ezt követően pedig a 60/2014.(XI. 26.)KH-val a 2014 - 2020 közötti időszakra készült megyei területfejlesztési programot.

A 2021 - 27 - es költségvetési ciklus előkészítése érdekében szükséges a fenti dokumentumok felülvizsgálata, átdolgozása, hiszen ezek a tervek alapozzák meg többek között az uniós források területi szintű felhasználásának tervezését.

Ennek első lépcsője a partnerség elvének érvényesítését biztosító területfejlesztési partnerségi terv kidolgozása.

A területi tervezés munkarészeként kidolgozandó partnerségi terv a részvételi tervezési (társadalmasítási) folyamat menedzselésének eszköze.

A 218/2009.(X. 6.)Kormányrendelet szerint a partnerségi terv a tervezés folyamatában meghatározza

- a bevonandó célcsoportot,
- az egyes tervezési elemekhez és fázisokhoz kapcsolódó bevonás tervezett eszközeit és részvételi formáit,
- a bevonás céljait.

A jelenleg hatályos fejlesztési dokumentumokat igen alapos és körültekintő partnerségi folyamat és tervezési munka kísérte végig, körülbelül 2 éves időtartamban. Az egyeztetés gyakorlata már kialakult a partnerségi folyamatban úgy a tervezésben, mint a döntések megalapozásában.

A követelményeknek megfelelően lezajlottak a megye és az országhatáron átnyúló közös érdekeket érintő egyeztetések is. A partnerségi folyamatban aktívan részt vett az akkori Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal és a Nemzetgazdasági Minisztérium is.

A meglévő partnerségi terv alapvetéseit megtartva az új, aktualizált jogszabályok keretei között készült a jelen partnerségi terv.

A jelen tervezési időszakra vonatkozó partnerségi, tervezési és egyeztetési tevékenységekre a korábbi eredményes gyakorlatnál rövidebb idő áll rendelkezésre.

A Pénzügyminisztérium útmutatót bocsátott ki mind a területi tervi dokumentumok, mind az ahhoz kapcsolódó partnerségi terv tartalmi és formai elvárásaira vonatkozóan.

A partnerség elvi keretei és gyakorlata a helyzetelemzés készítése során

Az EU regionális politikája 1992-ben a Maastricht-i alapelvek között nevesítette a partnerség elvét, amelyet a területfejlesztésről szóló 1996. évi XXI. törvény (Tftv.) is alapelveként rögzített. Ez gyakorlatilag a területfejlesztésért felelős szervezetek és a területfejlesztéssel érintettek együttműködését jelenti a

különböző területi szinteken a területfejlesztést megalapozó stratégiai dokumentumok (hosszú távú fejlesztési koncepció, középtávú fejlesztési program) elkészítésében, illetve a programok megvalósításában. Partnerség alatt a szereplők bevonására, érdemi konzultációra épülő kommunikációt értünk, amely *a döntési folyamat egészében* jelen van.

A területi tervezésre vonatkozóan a partnerség elve részben a kötelező egyeztetési eljáráson keresztül érvényesül, amelyet a 218/2009.(X.6.) Kormányrendelet határoz meg. A rendelet 10. melléklete definiálja a koncepciók és programok véleményezésére jogosult szervezeteket. A felsorolt szervezetek alapvetően egy ágazati/szakmai és egy politikai kört (pl. önkormányzatok) fednek le. Ebben az esetben az elkészült dokumentum kötelezően kért véleményezéséről van szó.

A partnerség alapú tervezés növeli a döntéshozás demokratikusabb megvalósítását, a tervnek a megyei szereplők általi elfogadottságát és ezzel legitimitását, javítja a döntés minőségét, megelőzheti/kezelheti a szereplők közötti konfliktus helyzeteket és az előző tényezők hatására, az érintett szereplők aktivizálásával segíti a megvalósítás sikerességét.

Az érintettek bevonása a tervezési folyamatba több szakaszra bontható. Ideális esetben a tervezés indításakor szükséges az érdekeltek első megszólítása. A következő szakasz a dokumentum egyes munkaváltozatainak bemutatása az érintettek számára, értékelésük és véleményük kérése. A harmadik szakasz a dokumentum véglegesítése előtt, annak nyilvánosságra bocsátása.

A RÉSZVÉTELI TERVEZÉS FORMÁI, TECHNIKÁI

A RÉSZVÉTEL FORMÁI

Részvételi tervezés formái közé tartozik a kommunikáció, az érintettek bevonása és az információ áramlás.

A kommunikáció lehet

- ▶ ***egyirányú:*** visszacsatolás nélküli, a döntéshozón és szakértőin kívül ***minden más érintett passzív befogadóként*** vesz részt,
- ▶ ***kétirányú:*** a döntéshozó és szakértőcsoportja kérdez, a többi érintett fél válaszol vagy
- ▶ ***többirányú,*** ahol a döntéshozón és szakértőin kívül ***egy vagy több további aktív résztvevő*** között ***egyenrangú párbeszéd*** folyik.

A kommunikáció irányulhat az ***előterjesztett dokumentum megvitatására*** (pl. véleményezés, vitafórum, vitanap), vagy (kérdőívvel, szabályozott keretekkel, felvezetéssel stb.) ***irányított gondolatgenerálás, közös tervezésre*** (pl. műhelynap, ötletbörze, információgyűjtés).

Az érintettek bevonása történhet **nyilvánosan** (bárki számára hozzáférhető), **zártkörűen** (korlátozottan hozzáférhető) vagy **egyéni módon** (a döntéshozó külön-külön szólítja meg az érintetteket), továbbá **közvetlenül**, vagy **közvetetten** képviselőik, (ernyő)szervezeteik útján.

Az információt eljuttathatjuk **direkt kapcsolattfelvétel** útján (az érintettek közvetlen megszólításával, postai vagy elektronikus levél), vagy **nyilvános közzététellel** (az érintettek közvetlen megszólítása nélkül).

A RÉSZVÉTELI TERVEZÉS TECHNIKÁI

A részvételi tervezés technikai lehetőségei az elmúlt évtizedekben, az információs forradalomnak köszönhetően rendkívüli módon kitágultak. A szóba jöhető technikák nagymértékben függenek a rendelkezésre álló időtől, pénzügyi lehetőségektől, a rendelkezésre álló technikai feltételektől és a bevonandók képességeitől, készségeitől a különféle eszközök használatában. Ez utóbbi nagyon fontos szempont, hiszen szélsőséges esetben olyan társadalmi csoportok véleménye is fontos, akiknél az alapvető olvasási-szövegértési készségek is hiányoznak. Másik végletet a legkorszerűbb web 2.0 alkalmazásokat (facebook, google+, twitters, blog, stb) profi módon használó rétegek jelentik („Y generáció”), akik viszont a hagyományos módszereket sok esetben nehézkesnek, időrablónak találják. E szempont alapján javasolt a hagyományos és korszerű médiumok vegyes használata, az internetet illetően inkább a hagyományosabb, idősebb generációk körében is rutinosan használt lehetőségeinek alkalmazása.

Az alapvető technikák két csoportra oszthatók: személyes (élő, szemtől-szemben) érintkezésen alapuló és ún. távtechnikák, melyek a kommunikációs formáktól különbözően változhatnak.

Tekintettel a 2020-ban kialakult COVID-19 pandémiára, amely még a 2021 évben sem szűnt meg ezért a részvételi tervezés technikai közül főként a távtechnika, elektronikus kapcsolattartási formák alkalmazásával bonyolítjuk le az egyeztetéseket.

RÉSZVÉTELI TERVEZÉS SZERVEZETI KERETEI

A területfejlesztési tervezés szervezeti keretei részben jogszabályilag rendezettek, részben kormányzati szinten kialakított, részben pedig a megyék egyedi döntése szerint alakítható.

JOGSZABÁLYBAN ELŐÍRT ÉS EGYÉB, A KORMÁNY ÁLTAL LÉTREHOZOTT INTÉZMÉNYEK

Országos szervek

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 2020. július 1. óta hatályban lévő változata szerint a részvételi tervezés legmagasabb szintű intézményeként az Országos Területfejlesztési Érdekegyeztető Fórum (OTÉF) működik, mely a Kormány, a megyei önkormányzatok, a fővárosi önkormányzat, a megyei jogú városok és a fővárosi kerületek közötti konzultáció és tárgyalások érdekegyeztető fóruma, elnöke a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter. Az OTÉF feladata többek között az érdekek feltárása, egyeztetése, a javaslatok, alternatívák vizsgálata, valamint a fejlesztési elképzelések összehangolása. A fórumokon a megyéket a Megyei Önkormányzatok Országos Szövetségének elnöke és négy delegáltja képviseli. Az OTÉF konszenzussal hozza meg döntéseit, a kormányzati és az önkormányzati tagok egy - egy szavazattal rendelkeznek.

Területi szervek

A regionális területfejlesztési konzultációs fórumnak a régió részét képező megyék, Győr-Moson-Sopron megye, Vas megye, Zala megye a tagjai. A regionális fórum eljár a döntést, állásfoglalást igénylő ügyekben, összehangolja a megyei önkormányzatok döntéshozatalát. A konzultációba javasolt a nagyobb városokat, esetleg fontosabb gazdasági szereplőket is bevonni.

A megyei területfejlesztési konzultációs fórum tagjai – a törvénnyel összhangban – Győr-Moson-Sopron megyében a megyei közgyűlés elnöke, alelnöke és a két megyei jogú város Győr és Sopron polgármesterei. A fórum feladata, hogy előzetesen állást foglal a megyei közgyűlés területfejlesztést érintő ügyeiben, egyéb jogköre (pl. döntési) nincsen. A fórum munkaszervezettel nem rendelkezik, a feladatok elvégzése az önkormányzatok megegyezésétől függ.

A térségi fejlesztési tanácsokat egyes területfejlesztési feladatok ellátása érdekében hozhatja létre a megyei önkormányzat önállóan, vagy a szomszédos megye önkormányzatával közösen. A fejlesztési tanácsokat a törvény jogi személynek tekinti, melyet a Magyar Államkincstár vesz nyilvántartásba. Feladata többek között, hogy legalább két évente vizsgálja a fejlesztési szükségleteket a gazdasági, társadalmi, és környezeti folyamatok tükrében, kidolgozza a térség területfejlesztési koncepcióját és programját, figyelemmel kíséri az operatív programok térséget érintő végrehajtását, véleményezi a megyék területfejlesztési koncepcióját és programját. Tagjai a megyei közgyűlések elnökei továbbá az érintett megyei közgyűlések egy - egy képviselője, valamint az operatív programok végrehajtásáért felelős miniszter képviselője. Győr-Moson-Sopron megye esetében területfejlesztési jelentőséggel bír az „M9” Térségi Fejlesztési Tanács.

Potenciális területi egységek lehetnek még

- ▶ a világörökség területek és a Fertő-Hanság Nemzeti Park által érintett terület, valamint a Szigetköz Natúrpark, melyek fejlesztési programtérsgékként történő kezelése a megőrzés és fejlesztés integrálása érdekében úttörő lépés lenne.
- ▶ Az önkormányzatok által létrehozhatók területfejlesztési önkormányzati társulások,. Győr-Moson-Sopron megyében jelenleg 7 többcélú kistérségi társulás lát el területfejlesztési feladatokat. Tekintettel az EU által tervezett CLLD programokra, javasolt a kistérségeket is egyfajta LEADER szemlélet irányába való elmozdulásra ösztönözni (gazdasági és civil szereplők bevonása a döntésekbe), másrészt ösztönözni őket a sajátos megyei térségek mentén történő összefogásra, közös tervezésre, közös döntésekre stb.
- ▶ Határ menti, határon átnyúló fejlesztések kapcsán EGTC - k, szomszédos megyék

Az államigazgatási szervek elsősorban adatgazdaként (információszoigáltatás), hatóságként, egyes esetekben szakmai segítségnyújtóként érintettek a tervezésben (kormányhivatal szakigazgatási szervei, minisztériumok háttérintézményei), de véleményezési és javaslattételi fázisokban is számítunk a közreműködésükre, szak-és területi ismereteikre.

A 218/2009.(X.6.) Kormányrendelet meghatározza azon államigazgatási szervek és egyéb szervezetek körét, melyeket a területfejlesztési tervezésbe véleményezőként be kell vonni.

AJÁNLOTT SZERVEZETI-INTÉZMÉNYI KERETEK

A törvény a partnerség illetve részvételi tervezés szervezeti-intézményi kereteit alapvetően a megyék és a fölöttük álló döntéshozó szervek, illetve a megyék és az államigazgatás szervek közötti viszonylatban rendezi, megyén belüli intézményeire csak egy ponton (önkormányzati társulások) tér ki. Az ajánlások tehát elsősorban ez utóbbira vonatkoznak.

A területfejlesztés megyén belüli szervezeti-intézményi rendszerének

- ▶ egyrészt illeszkednie kell a magasabb rendű rendszerekhez és a jogszabályban megadott keretekhez,
- ▶ másrészt biztosítania kell a megfelelő szakszerűséget a tervezés minden fázisában és minden részszegegensében,
- ▶ végezetül megfelelő legitimitással kell rendelkeznie, mind fölfelé (a régió, a kormányzat, a térségi fejlesztési tanácsok felé), mind a megye lakosai, vállalkozói, civilszervezetei, önkormányzatai és a döntés-hozók (megyei közgyűlés) irányában.

A megyei területfejlesztés intézményi rendszere:

- ▶ döntéshozó szerv – megyei közgyűlés,
- ▶ döntés-előkészítő, javaslattevő, véleményező, ellenőrző munkát elsősorban a Területfejlesztési és Nemzetiségi Bizottság végzi,
- ▶ a tervezés és a fejlesztés irányítója: Győr-Moson-Sopron megye közgyűlésének elnöke,
- ▶ a tervezés-fejlesztés munkaszervezete (a Területfejlesztési és Területrendezési Iroda és a külső szakértő szervezet),
- ▶ a részvételi tervezés szervezetei:
 - regionális és megyei területfejlesztési konzultációs fórumok
 - önkormányzati területfejlesztési társulások és LEADER közösségek
 - lakosságot közvetlenül megszólító kezdeményezések,
 - jogszabályban előírtak és azon túli véleményezők.

A RÉSZVÉTELI (PARTNERSÉGI) FOLYAMAT FELÉPÍTÉSE

MÉRFÖLDKÖVEK

A részvételi/partnerségi folyamat mérföldkövei az alábbiak:

- ▶ Előkészület
 - partnerségi terv elkészítése;
 - finanszírozás biztosítása a költségvetésben (közgyűlés);
 - a szükséges testületi döntések előkészítése, jóváhagyása (hivatal, közgyűlés);
 - szükséges eszközök, mobil infrastruktúra, fogyóeszközök rendelkezésre állásának biztosítása/megszervezése (hivatal).
- ▶ Lebonyolítás
 - meghirdetés, dokumentumok megküldése, közzététele (hivatal, rendszergazda);
 - rendezvények lebonyolítása (hivatal);
 - összegyűjtött, rendszerezett vélemények, állásfoglalások, ajánlások megküldése a tervezőnek (hivatal).
- ▶ Visszacsatolás
 - megküldött vélemények, állásfoglalások, ajánlások dokumentálása (tervező);
 - tervezői válaszok és a terven történő átvezetésre vonatkozó tervezői javaslat elkészítése, egyeztetés, véglegesítés (tervező a hivatallal egyeztetve).
- ▶ Nyomon követés

- munkaanyagok, vélemények, állásfoglalások beépítése, végleges tervdokumentum eljuttatása az előírt szerveknek (hivatal);
- hírek, információk a rendezvényekről, eseményekről, utólagos beszámolók (hivatal);
- Elektronikus és írott helyi sajtó tájékoztatása, interjúk (előzetes tájékoztatás, utólagos beszámolók – hivatal).

A RÉSZVÉTELI TERVEZÉS TARTALMI ELEMEI

HELYZETFELTÁRÁS – HELYZETÉRTÉKELÉS –ELŐKÉSZÍTÉS

A megyei koncepció és program, valamint az azokat megalapozó helyzetértékelés elkészítésének felelőse a megyei önkormányzat. Az egyes megyei önkormányzatok, a tervezéshez rendelkezésre álló szűkös erőforrásokhoz mérten eltérő módon kezdték meg a megyei helyzetértékelés kidolgozását. Győr-Moson-Sopron megye önkormányzata egy vegyes rendszer alkalmazását választotta. A megyei önkormányzat elkészítette a Partnerségi Tervet, a szakmai dokumentum összeállítását közbeszerzési eljárás keretében kiválasztott külső szakmai szervezettel végezteti, ugyanakkor a dokumentumhoz kapcsolódó partnerség koordinálását saját munkaszervezetével látja el. A megyei önkormányzat területfejlesztési partnereit a 2. sz. melléklet tartalmazza.

A TERVEZÉS ÉS PARTNERSÉG EDDIG MEGVALÓSULT FOLYAMATA

A Pénzügyminisztérium 2019. február 26-án küldött leiratával megkereste a megyei önkormányzatokat a területfejlesztési szektorális terv kidolgozásában való közreműködés kérésével az alábbiak szerint.

„A 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó európai uniós kohéziós források versenyképességet növelő felhasználásának tervezéséről” szóló 1023/2019. (II. 11.) Korm. határozat (a továbbiakban: Korm. határozat) 2. pontja felhívja a pénzügyminisztert, hogy készítse el a Magyarország gazdasági és társadalmi versenyképességének növelését szolgáló, területfejlesztés szektorális fejlesztési tervét. Magyarország érdeke az, hogy a területfejlesztés szektorális fejlesztési terv az ország egyes térségeit a legjobban ismerő szervezetek (megyei önkormányzatok, Fővárosi Önkormányzat, megyei jogú városok önkormányzatai, valamint a két kiemelt térségi fejlesztési tanács) közreműködésével készüljön el.

A leiratnak megfelelően a két megyei jogú város a megküldött tervezési útmutató

és tervezési dokumentumok alapján elkészítette a területfejlesztés szektorális fejlesztési tervéhez kapcsolódó, annak megalapozását támogató megyei önkormányzati igényeket és javaslatokat.

2019. márciusában elkészült Győr-Moson-Sopron Megyei Területfejlesztési Terv 2021-2027 tervezési munkadokumentuma a területi fejlesztési igények előzetes felmérésére.

Az önkormányzati hivatal 2020. augusztusában kérdőíves megkereséssel fordult a megyei jogú városokhoz és a településekhez.

Ezek a szervezetek az alábbi kérdésekre válaszoltak:

- ▶ Melyek a települést jellemző fő adatok (pl. népességszám, foglalkoztatottság, vállalkozások számának alakulása, stb.)
- ▶ Melyek a település 2021-2027 közötti időszakra meghatározott legfontosabb prioritásai? A legfontosabb prioritások megnevezése, a lehetséges célszámokkal „ellátva”.

A Pénzügyminisztérium 2019. december és 2021. januárja között több alkalommal tartott személyes és online tájékoztatót/egyeztetést a megyei önkormányzatok részére:

- ▶ a kohéziós politika jövőjéről folyamatban lévő tárgyalásokról, a 2021-2027-es tervidőszakra vonatkozó főbb keretek várható alakulásáról (különös tekintettel a területi tervezésre);
- ▶ a nemzeti szintű tervezés és a területi tervezés kapcsolatáról és aktuális feladatairól;

A MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI SZEREPLŐINEK TERVEI

A megye fejlődésére ható külső és belső tényezők elemzése mellett a jövőépítés másik fontos alapköve az egyes területfejlesztési szereplők terveinek megismerése és rendszerezése.

A KÉRDŐÍVES FELMÉRÉSSSEL FELTÁRT FEJLESZTÉSI CÉLOK

A megyei önkormányzat tekintettel a pandémiás helyzetre 2020. augusztusában kérdőíves formában megkereste a megye települési önkormányzatait, hogy a tervezéshez naprekész információkkal rendelkezzen a fejlesztési prioritásokkal kapcsolatban. A kérdőívben arra kértük a településeket, hogy rangsorolják a számukra legfontosabb fejlesztési területeket. A települések által legfontosabbnak ítélt fejlesztési tématerületek az alábbiak:

- ▶ A középületek energiafelhasználásának optimalizálása

- ▶ Egészségügyi infrastruktúra, berendezések, mobil eszközök, az egészségügy digitalizálása
- ▶ Kerékpározási infrastruktúra
- ▶ Belterületi utak, járdák, gyalogátkelőhelyek létesítése
- ▶ Csapadékvíz hálózat felújítása, víztározók építése
- ▶ Turizmus fejlesztése (épített és természeti örökség védelme)
- ▶ Vízellátás, szennyvíz-elvezetés és – tisztítás, szennyvízkezelés fejlesztése
- ▶ Üzleti infrastruktúra fejlesztése (ipari parkok, inkubátor házak)

A TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ ÉS PROGRAM EGYEZTETÉSÉNEK JOGSZABÁLY SZERINTI RENDJE

Tervezés szakaszai: előkészítő fázis, javaslattevő fázis. A területfejlesztési koncepció és területfejlesztési program egyeztetésének rendjét a 218/2009. (X. 6.) Kormányrendelet 16 - 19. § - a szabályozza.

A véleményezésre 45 napot kell biztosítani. Ennek az egyeztetésnek a digitális felülete a Lechner Tudásközpont által működtetett rendszer, mely valószínűsíthetően a területrendezési tervek készítésekor megismert E - Tér rendszer lesz. Ennek kezeléséért a megyei önkormányzat a felelős. A társadalmi egyeztetés felülete hivatalosan a Területi Információs Rendszer (TeIR), de azt indokolt a megye honlapján is közzétenni.

A véleményezésbe bevonandó szervekről a Kormányrendelet 18. § (1) és (5) bekezdése rendelkezik. A bevonásra kerülő szervezetek körét a 2. sz. táblázat tartalmazza.

AZ ELKÉSZÍTENDŐ TERVEK, A BEVONANDÓ PARTNEREK, BEVONÁSUK CÉLJA, MÓDJA ÉS ÜTEMEZÉSE

A partnerségi terv figyelembevételével társadalmasításra kerülő tervek:

1. A 2030 - ig szóló Megyei Területfejlesztési Konceptió felülvizsgálatát és a 2021 - 2027 közötti időszakra szóló területfejlesztési programot megalapozó helyzetfeltárás - értékelés
2. A Területfejlesztési Konceptió és Program javaslattevő fázisa
3. A területi hatásvizsgálat és környezeti értékelés
4. A 2021 - 2027 közötti időszakra szóló Megyei Integrált Területi Program

A helyzetfeltárás, koncepció és program tervezeteinek véleményezése a lentebbiek szerint történik, valamint a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 10. mellékletében meghatározott egyes szervezetekkel. Ez utóbbi esetben 45 nap áll rendelkezésre a vélemények visszaküldésére.

A koncepció felülvizsgálata és az új területfejlesztési stratégiai program készítésénél szükséges a területi és környezeti hatásvizsgálat felülvizsgálata

(konceptiónál) és új hatásvizsgálat készítése (programnál). Ennek társadalmasítása és elfogadása szervesen beépül a tervezési folyamatba.

Tervezési fázis	Feladat	Partnerek
TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ – ELŐKÉSZÍTŐ FÁZIS TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM – ELŐKÉSZÍTŐ FÁZIS		
A partnerek bevonásának célja: a partnerek előzetes tájékoztatása, előzetes véleménykérés a jövőképről, prioritásokról, beavatkozási, célrendszerrel, intézkedési javaslatok értékelése.	Tájékoztatás a tervezés megindításáról <i>Online és nyomtatott média (kommunikációs kampány, cikk, riport)</i>	Nyilvánosság
	Online kérdőív helyzetfeltárás frissítése érdekében, <i>a hatályos megyei településfejlesztési tervekről, (megőrzendő sarokpontok) és javaslati irányokról egyéb kapcsolódó kérdésekről</i> <i>Adatközlés lehetőségének biztosítása</i>	megyei közgyűlés tagjai, VK OGY képviselők, MTKF, települési önkormányzatok, területi vonatkozású civil szervezetek (pl. natúrparkok) ...
	Online fókuszcsoportos kérdőív <i>Tartalma:</i> helyzetfeltárás frissítése érdekében, <i>a megőrzendő sarokpontok és ágazati stratégiai célok,, javaslatok, jó gyakorlatok</i> <i>Adatközlés lehetőségének biztosítása</i>	Ágazati képviselők pl. vízgazd., erdészet, természetvédelem, kamarák, pl. agrár, építész, mérnöki, gazdasági
Helyzetfeltárás, előkészítő munkarész, szintézis munkaanyag (SWOT, fejlesztési, cselekvési irányok) véleményezése		MTKF, települési önkormányzatok, ágazatok államigazgatási szereplők, megyei fórumok, platformok (felzárkózási, foglalkoztatási, klíma)
TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ – JAVASLATTEVŐ FÁZIS TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM – JAVASLATTEVŐ FÁZIS (Párhuzamos tervezés során kerül kidolgozásra)		
Előzetes tervjavaslatok (módosítások) A partnerek bevonásának célja: a célrendszerben,	Zárt rendezvény és/vagy Videókonferencia <i>Előkészítő fázis eredményeinek kiértékelése, előzetes módosítási irányok meghatározása</i>	MTKF

beavatkozásokban, prioritás struktúrában javasolt módosítások megvitatása a műhelyekkel, a tervezet korrekciója a felmerült javaslatokkal.	Műhelymunka zárt rendezvényenként és/vagy - Videokonferencia <i>Előkészítő fázis eredményeinek kiértékelése, előzetes módosítási irányok meghatározása, válaszadások</i>	Térségi fejlesztési tanács
	Videókonferencia <i>Előkészítő fázis eredményeinek kiértékelése, előzetes módosítási irányok meghatározása</i>	Térségi Fejlesztési Tanács, szomszédos megyék
Közgyűlés döntése a koncepció és program egyeztetési változatának elfogadásáról		
Közbenső tervjavaslat A partnerek bevonásának célja: társadalmasítás, a vélemények, javaslatok általános megkérése a tervezet alapján.	Tájékoztatás és véleménykérelem a területfejlesztési terv módosítási javaslatáról <i>E - Tér (+e - mail) TEIR</i>	Összes partner (nyilvánosság)
	Tervezet bemutatása <i>kommunikációs kampány, a közösségi médián keresztül figyelemfelkeltés, online elérhető videó tervbemutató</i>	Nyilvánosság
	Beérkezett vélemények alapján a tervezet véglegesítése <i>zárt ülés és/vagy Videókonferencia</i>	Tervezők
Egyeztetés Győr és Sopron MJV Önkormányzataival (egyetértési jog)		

TERÜLETI HATÁSVIZSGÁLAT (218/2009. (X. 6.) Korm. rend.) ÉS KÖRNYEZETI ÉRTÉKEKÉLÉS (2/2005. (I.11.) Korm. rend)		
A területi tervek módosításához, készítéséhez kapcsolódó kísérő eljárások Partnerek bevonásának célja: tájékoztatás	Véleményezési eljárással párhuzamosan (honlap, TeIR), környezeti értékelés esetén a környezet védelméért felelős szervezeteknek is megküldésre kerül	Összes partner
INTEGRÁLT TERÜLETI PROGRAM (ITP) - AKCIÓTERV		
ITP javaslat A partnerek bevonásának célja: társadalmasítás, a vélemények, javaslatok általános megkérése a tervezet alapján.	Tervezet bemutatása <i>kommunikációs kampány, a közösségi médián keresztül figyelemfelkeltés</i> Beérkezett vélemények alapján a tervezet véglegesítése <i>zárt ülés és/vagy Videókonferencia</i>	Nyilvánosság Tervezők, megyei közgyűlés képviselői, VK OGY képviselők, városok
A területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter állásfoglalásának kikérése (30 nap) – koncepcióra és programra, az ITP minőségbiztosítása		
ELFOGADÁS		
A fejlesztési dokumentumok jogszabály szerinti egymásra épülő sorrendben történő elfogadása.		
KÖZZÉTÉTEL		
A partnerek bevonásának célja: általános tájékoztatás, a fejlesztési tervek alkalmazásának és más tervekbe épülésének hatékony elősegítése.	Elfogadott tervanyagok feltöltése <i>E - Tér (+e - mail) TEIR</i>	Összes partner
	Tájékoztatás az elfogadásról <i>Online és nyomtatott média</i>	Nyilvánosság

10.2. A megye területfejlesztési szereplői terveinek elemzése

A megye települési önkormányzatai 2020. szeptemberében kérdőívet töltöttek ki, amelyben (statisztikai adatok mellett) az elmúlt öt évben megvalósított és a jövőben tervezett fejlesztéseiket foglalmazták meg. Összesen 136 db kérdőívet értékeltünk.

A hét járási székhely kérdőíveit egyenként, a többi települését járásonként csoportosítva értékeltük. A nem járási székhely települések adatszolgáltatásából a következők rajzolódnak ki.

10.2.1. A nem járási székhely települések tervei

A terveket a kérdőív fejezetei szerinti sorrendben tekintjük át.

Vidékfejlesztés, Magyar Falu Program

A vidékfejlesztés területén milyen fejlesztéseket tervez megvalósítani településén a jövőben?

A Magyar Falu Program keretében milyen fejlesztéseket tervez megvalósítani településén a jövőben?

Erre a két kérdésre sokféle válasz érkezett. A válaszok mennyisége településenként igen eltérő. Vannak települések üresen hagyták ezt a rovatot, vagy csak egy fejlesztést írtak ide, de voltak települések, amelyek 10 különböző intézkedést is felsoroltak itt.

A válaszok többsége megjelent az alább részletezett, szűkebb területeket magában foglaló fejezetekben. Az ismételések elkerülése végett itt csak olyan fejlesztési terveket gyűjtöttünk össze, amelyek nem szerepelnek a részletes kérdéseknél.

Termelői piac létrehozása, temetőfejlesztés (bővítés, urnafal, ravatalozó), lakópark kialakítása, telkek kialakítása, telkek közművesítése, elhagyott ingatlanok megvásárlása, szolgálati lakás felújítása, közösségi terek létesítése, felújítása.

A válaszok nagyrészt a kérdőív kitöltésekor ismert pályázati kiírások témaköreinek megnevezését tükrözik.

Oktatás

Milyen oktatási fejlesztéseket valósítana meg településén a jövőben?

A válaszok nagyon függtek attól, van-e iskola, óvoda az adott településen. A települések nagy egy része üresen hagyta ezt a rovatot azzal, hogy nincs oktatási intézményük. Voltak azonban olyan iskola nélküli települések, amelyek ennek ellenére azt írták, hogy a felnőttképzés vagy szemléletformálás terén szeretnének fejleszteni.

Azok a települések, ahol van oktatási intézmény, általában tervezik az óvodák, iskolák épületeinek felújítását, tornaterem, tornaszoba, konyha létesítését, felújítását. Többen említették az oktatási, informatikai eszközpark fejlesztését. A megye növekvő lakosságú területein, így a városi agglomerációkban a növekvő gyereklétszámmal tekintettel iskolai és óvodai épületbővítéseket is terveznek.

Az infrastruktúra fejlesztésén túl néhány településen említettek tartalmi fejlesztéseket is (pl. nyelvtudás fejlesztése, modern szakmák megismertetése), bár ez nem önkormányzati feladat.

Egészségügy

Milyen egészségügyi fejlesztéseket tervez megvalósítani településén a jövőben?

A települések jelentős része tervezi a háziorvosi, védőnői rendelők/helységek épületeinek felújítását, esetenként újak építését. Gyakori céljaik között van az orvosi eszközök, műszerek bővítése és a szűrőprogramok kiterjesztése is. Ezen a területen jelentős különbségek tapasztalhatók a községek között, van, ahol több háziorvosi körzet is működik, van, ahol a heti gyakoriságú háziorvosi rendelés megteremtése a terv.

Szociális ellátás

Milyen típusú szociális ellátásra fogalmazódott meg igény? A szociális ellátás mely területein tervez fejlesztéseket megvalósítani településén a jövőben?

A leggyakoribb megfogalmazott igény a házi segítségnyújtás és az idősellátás. Ezek valamilyen formája gyakran szerepel a településen megvalósítandó fejlesztések között (Idősek bentlakásos vagy napközis otthona, otthoni gondozás). Megfigyelhető azonban, hogy jóval több településen foglalkoznak meg az igényt, mint ahány helyen terveznek valamilyen fejlesztést e területen.

Sok településen említik a falugondnoki, ill. tanyagondnoki szolgálat megvalósítását vagy fejlesztését terveik között. Ehhez épületfelújítást, szolgálati lakás létesítését, eszközbeszerzést, járműbeszerzést terveznek.

Közlekedés

A település szempontjából melyek a legsúlyosabb közlekedési problémák? Milyen közlekedést érintő fejlesztéseket tervez megvalósítani településén a jövőben?

Ezzel a kérdéssel szinte mindegyik település foglalkozott. Leggyakoribb problémának az utak, járdák állapotát említik. Azokon a településeken, ahol átmenő főút van, ennek környezeti és közlekedésbiztonsági hatásait is

megfogalmazzák. A pannonhalmi és a téti járás több településén jelezték, hogy a járási székhely tömegközlekedéssel csak átszállással és hosszú várakozással közelíthető meg, míg személygépkocsival csak 10 perc az út.

Erre a kérdésre kivétel nélkül minden önkormányzat írt terveket. Leggyakoribb tervezett fejlesztések az útfelújítás, járdaépítés vagy felújítás, kerékpárút építése, a burkolatlan utak aszfaltozása. Említették még csomópont, gyalogátkelő létesítését és kikötőfejlesztést is.

Előfordult a vasútállomáshoz vezető kapcsolat fejlesztése, egy esetben a vasutat keresztező gyalogos átjáró kérdése, egy másik esetben pedig új vasúti megálló létesítése is. A megye 40-nél több vasútállomásának előtere véleményünk szerint indokolatlanul kevés figyelmet kap a községi önkormányzatok részéről, még akkor is, ha az állomás maga a MÁV, ill. a GySEV ügye, az oda vezető (egyik) út pedig állami közút, de pl. a P+R parkolók megléte környezetvédelmi szempontból érintheti az önkormányzatokat.

Ebben a településkategóriában érthetően kevés említést kapott a parkolóhelyek kérdése, bár nagyobb községek központjában megfogalmaztak parkolásfejlesztési terveket.

Energia

Az energiagazdálkodás területén milyen fejlesztéseket tervez megvalósítani településén a jövőben?

A települések döntő többsége érdemben foglalkozott ezzel a kérdéssel is. Legtöbben az önkormányzati épületeken már meglévő napelemek bővítését, és újabb épületekre való elhelyezését tervezik. Ugyancsak sokan tervezik napelempark létesítését vagy meglévő bővítését. Így összességében a napenergia hasznosítása számít „favoritnak”.

Szintén sokan tervezik a közvilágítás korszerűsítését, energiatakarékosabb fényforrások alkalmazását. A megújuló energiák között kevesebbet foglalkoztak a válaszokban a szél- és a geotermikus energiával, bár az utóbbi, ahol szóba jött, ott nagy hangsúlyt kapott.

Megítélésünk szerint kevés figyelmet kapott az önkormányzati tulajdonú épületek hőszigetelése, bár vannak ilyen tervek is.

Informatika

Milyen informatikai fejlesztéseket tervez megvalósítani településén a jövőben?

Általában a nyilvános internet megteremtését, ill. az elérési lehetőségek bővítését tervezik. Szóba jött még az optikai hálózat fejlesztése is.

Kevés település foglalkozott azzal a fontos céllal, hogy maguk az önkormányzati intézmények fejlesztenék az ügyintézés, a tájékoztatást. Távolati célként egy-két esetben megjelent az okos város témája is. Néhány település - figyelemre méltóan – fontosnak tartja a turisták internetes tájékoztatását.

Környezetvédelem

Milyen környezetvédelmet érintő fejlesztéseket tervez megvalósítani településén a jövőben?

A 21. században vannak még a megyében községek, ahol egyáltalán nincs központi szennyvíztisztítás, néhány helyen pedig csak részleges a kiépítés. Az érintett településeknek fontos tervük a szennyvíztisztító létesítése bővítése, felújítása. A tervek között általában kevés helyen esik szó a települések együttműködéséről, a szennyvízkezelés témában viszont tudatában vannak a közös tervezés és megvalósítás szükségességének.

A válaszadók általában a környezetvédelemhez sorolták a csapadékvíz elvezetés kérdését is. Ezzel kapcsolatban elsősorban a győri, pannonhalmi és tétői járás azon települései foglalkoztak meg tervekkel, ahol a domborzati viszonyok miatt a hirtelen lezúduló csapadék problémákat okoz. Néhány esetben belvíz problémákat is említettek.

A települések jelentős részén megfogalmazott terv a zöldhulladékok kezelése, komposztálása. Szintén sokan említik a parkosítás és fásítás kérdését is. Kevés esetben, de előfordul a környezettudatosság erősítése is a tervekben. A közvetlen érintettség okán helyenként tervezik zajvédőfal létesítését.

Turizmus

Milyen turisztikai fejlesztéseket tervez megvalósítani településén a jövőben?

E területen igen differenciáltak a megye községei. A meglévő turisztikai adottságokból adódóan a győri, a mosonmagyaróvári és a soproni járás községei jóval több tervvel rendelkeznek, mint a többi járás települései. A turizmust is megemlítő önkormányzatok tervei egymástól igen különbözőek.

A legtöbb település foglalkozik a kerékpáros turizmussal, de sok helyen ez kimerül kerékpárút vagy kerékpáros pihenő létesítésében. A jobb adottságokkal rendelkező települések tervei szerint viszont a kerékpárutak különféle attrakciókhoz (kiállítóhely, látogatóközpont, tó, szabadstrand, kilátó, parkoló, pihenőhely, szálláshely) kapcsolódnak.

A vízi turizmus fejlesztését értelemszerűen a Duna, a Mosoni-Duna, a Rába és a Fertő-tó környéki települések tervezik.

A községekben található nevezetességek (pl. kastélyok) felújítása több helyen szerepel a tervekben, viszont több jelentősebb nevezetességet vélhetően hatáskör hiányában nem is említenek a települések.

Határmenti kapcsolatok

Milyen fejlesztéseket kíván megvalósítani a határmenti, nemzetközi kapcsolatokon keresztül?

Az e témában megfogalmazott tervek főként különféle közös programokra irányulnak. Ezeket itt nem részletezzük.

Infrastruktúra jellegű fejlesztéseket érthető módon az országhatárhoz közeli településeken terveznek. Erre példák: határon átnyúló út, kerékpárút, híd, de előfordul szennyvízkezelés is.

Fejlesztési prioritások

Kérem nevezze meg azokat a fejlesztési prioritásokat, melyek a 2021-2027 közötti uniós ciklusban a legfontosabb megvalósításra váró célok.

A válaszadók döntő többsége itt nem célokat, hanem projekteket fogalmazott meg. Legtöbbször az utolsó kérdésben szereplő projekteket ismételtek meg. Ezekre a következő fejezetben térünk ki.

Legfontosabb projektek

Kérem, nevezzen meg négy, a települése fejlődése szempontjából legfontosabbnak tartott megvalósítás előtt álló projektet!

Míg a kérdőív előző részében korlátlan számú ötlete lehetett felvetni, itt négyre volt korlátozva a projektek száma. Járásonként összesítettük az azonos/hasonló tárgyú projekteket. A csoportok itt nem voltak előre megadva, azokat magunk képeztük. A következő két táblázatban összesítve, majd járásonként gyakorisági sorrendbe állítottuk a projekt-típusokat.

Megjegyezzük, hogy nem minden projekt volt egyértelműen egy csoporthoz rendelhető, így pontatlanságok előfordulhatnak, de tájékoztatásul alkalmasnak tartjuk a sorrendet.

A településenként legfontosabb négy projekt közül az első 20, gyakorisági sorrendben, összesítve a következő.

49. táblázat: A leggyakoribb 20 a településenként legfontosabb négy projekt közül

út és járda	91
épületfelújítás	50
telekalakítás	28
csapadékvíz	23
temető	23
kerékpárút	22
óvoda	22
közösségi tér	20
bölcsőde	15
szennyvíz	15
eszközbeszerzés	12
iskola	12
energetika	10
kastély	9
vállalkozási terület	9
időotthon	8
turisztika	6
szálláshely	5
egészségügy	4
játszótér	4

Az összesített listán magasan az út- és járda témacsoport szerepel az első helyen. Ebben elsősorban felújítások szerepelnek, az új építéseknek kisebb előfordulásuk miatt nem képeztünk külön kategóriát.

A következő leggyakoribb projektcsoport az épületfelújítások. Ebben mindenféle közösségi épület benne van, polgármesteri hivatal, faluház, orvosi rendelő, iskola, óvoda, bölcsőde, orvosi rendelő, tűzoltó szertár. A külön soron szereplő iskola, óvoda, bölcsőde megnevezés bővítést vagy új építést takar.

A megkérdezettek közül sokan (nyilván a növekvő lakosszámú települések) fontosnak tartják az új telkek alakítását és az ehhez kapcsolódó közművesítést.

Összesítésben a következő a csapadékvízvezetés témája, ez az előzőek szerint a domborzati viszonyok függvényében járásonként eltérő helyezést kapott.

A temetők kérdése a mosonmagyaróvári és a kapuvári járás kivételével szerepel a járások első 12 helyezettje között.

A kerékpárutak is öt járásban vannak a prioritási listán, viszont a téti és a pannonhalmi járásban egyáltalán nem szerepelnek a települések első négy projektje között.

Az alacsonyabb helyezések között érdemes megemlíteni, hogy a mennyiségi korlátok nélküli felsorolásban nagyon sok település említette a napelempark bővítését, ezek a projektek viszont csak jóval kevesebb esetben kerültek be az első négy közé. Az itt szereplő energetika címszó más energetikai intézkedéseket is takar (fűtésekszerűsítés, geotermikus energia).

Megítélésünk szerint kevés település szerepeltette a vállalkozások számára terület kijelölését, előkészítését. Szintén alacsonynak mondható a turisztikai célú projektek száma (ha a kerékpárutakat nem számoljuk).

50. táblázat: A településenként legfontosabb négy projekt gyakorisági sorrendben, járásonként, a járási székhelyek nélkül.

Győri	Mosonmagyaróvári	Csornai	Kapuvári	Soproni	Téti	Pannonhalmi
út és járda	út és járda	út és járda	épületfelújítás	út és járda	út és járda	út és járda
óvoda	telekalakítás	épületfelújítás	út és járda	épületfelújítás	épületfelújítás	épületfelújítás
kerékpárút	közösségi tér	temető	közösségi tér	szennyvíz	csapadékvíz	csapadékvíz
temető	kerékpárút	eszközbeszerzés	óvoda	iskola	rendezési terv	vállalkozási terület
csapadékvíz	bölcsőde	kerékpárút	telekalakítás	kastély	telekalakítás	telekalakítás
telekalakítás	csapadékvíz	közösségi tér	iskola	telekalakítás	egészségügy	temető
energetika	energetika	szennyvíz	kastély	kerékpárút	eszközbeszerzés	bölcsőde
épületfelújítás	óvoda	csapadékvíz	kerékpárút	óvoda	temető	kamerarendszer
eszközbeszerzés	időotthon	óvoda	bölcsőde	temető	turisztika	óvoda
turisztika	iskola	bölcsőde	csapadékvíz	csapadékvíz	energetika	bérlakások
bölcsőde	parkosítás	egészségügy	garázs	időotthon	ingatlanok	eszközbeszerzés
iskola	szennyvíz	vállalkozási terület	időotthon	bölcsőde	vállalkozási terület	időotthon

10.2.2. A járási székhely települések tervei

A járási székhelyeken értelemszerűen megjelennek ugyanazon típusú fejlesztési igények, amelyek a többi településen. Az intézményfejlesztések (iskola, egészségügyi és szociális ellátás) a központi szerepből adódóan nagyobb léptékűek. Ezen kívül Pannonhalmán és Tét esetében a városközpont fejlesztése hangsúlyos, ez tulajdonképpen egy felzárkóztatás jellegű igény.

A Pannonhalmán tervezett fejlesztések a város különleges turisztikai vonzerejéhez is kapcsolódnak.

Több járási székhelyen (így Téten, Kapuváron, Csornán) a település funkciójához igazodóan megjelenik az ipari park létesítése, fejlesztése, barnamezős területek rehabilitációja is.

A közlekedés területén a járási székhelyek is út- és járdafelújításokról, kerékpárutak építéséről írnak. Egyszer sem esik szó a helyi tömegközlekedésről, a vasútállomásra való eljutásról.

A járási székhelyeken is vannak csapadék- és szennyvízelvezetési gondok. Ez utóbbiakhoz kapcsolódnak szennyvíztisztító-telep bővítési tervek is, mivel ezek a települések ebből a szempontból is központi szerepet töltenek be.

Csorna, Kapuvár és Mosonmagyaróvár tervezett fürdőfejlesztései is a településeken túlnyúló vonzerővel bírnak. Ezekben a városokban tervezik a geotermikus energia bevonását a távhőszolgáltatásba.

Kapuvár és Mosonmagyaróvár esetében hangsúlyosak a határon átnyúló kapcsolatok, amelyek tervezett közös beruházásokban is megnyilvánulnak.

Sopron városa a kérdőívben és annak mellékletében részletesen beszámol az elmúlt öt év fejlesztéseiről. Sajnos azonban terveiről a kérdőív nem tartalmaz semmiféle információt.

10.2.3. Győr, mint megyeszékhely tervei

Győr, mint megyeszékhely, továbbá mert itt lakik a megye lakosságának több mint negyedrésze, külön említést érdemel.

Az egyes szakterületek fejlesztési elképzelései (pl. új óvoda és bölcsőde létesítése, orvosi rendelők, idősotthonok felújítása) itt városrészi szinten is megjelennek, az egyes városrészek lakosságának alakulásától függően.

A közlekedés tekintetében itt is szerepelnek a többi településen gyakori témák, mint a közúti csomópontok fejlesztése, kerékpárút bővítés, útfelújítások. Megjelennek azonban a nagyobb léptékű tervek is, pl. a tömegközlekedés színvonalának fejlesztése, elővárosi vasút, intermodális csomópont. Ezek a város és a környező települések közlekedési rendszereinek összehangolt fejlesztésével valósíthatók meg.

Felmerülnek az innovatív megoldások is, pl. az elektromos töltőállomás hálózat fejlesztése (beleértve az elektromos kerékpárokat is), a közösségi közlekedésben igényvezérelt menetrend kialakítása, az autóbusz-állomány cseréje környezetbarátabb járművekre. A megyében egyedül itt jelennek meg olyan tervek, mint a P+R rendszer, a kibocsátás-arányos parkolódíjak

bevezetése, a parkolóhelyek számának ütemezett csökkentése, helyükön zöldterületek, közösségi terek létesítése.

Az energetikai célok között itt is szerepelnek a napelem telepítések, közvilágítás korszerűsítés és épületenergetikai felújítások is. Ez utóbbi területen kiemelendő, hogy jelentős számban vannak távhővel ellátott épületek és a távhőtermelésben egyre nagyobb arányú a megújuló energia.

Az 5G rendszerek elterjedésével fontos fejlesztési irány a város informatikai rendszerének adatlopás és betörés elleni biztosítása, amely a közigazgatással szemben támasztott feltételeknek megfelel. Fontos informatikai irány a város működését támogató rendszerek további fejlesztése, a lakosság könnyebb ügyintézését lehetővé tevő okos alkalmazások bevezetése.

További fejlesztési terület az épületenergetikai informatikai rendszerek fejlesztése. Ezek jelentősen javítják az épületek energiafogyasztását. Felmerült továbbá az informatika és a közlekedés közös területe, a Győr városi forgalomirányító központ kiépítése.

A környezetvédelem területén a városban jelenleg a vízhez kapcsolódó problémák a legsürgetőbbek. Fontos feladat a csapadékvíz területen tartása, akár tározó tavak, akár fenékküszöbök kialakításával a külterületi árkokban, mert a kiszáradásuk a talajvízszint csökkenésével is jár.

A városi zöldterületek bővítése is fontos stratégiai feladat. Ezek a zöldfelületek képesek csökkenteni a hő szigetek hatásait, aminek eredménye az is, hogy a légkondicionáló gépek terhelését csökkenteni tudják, ezáltal a villamosenergia fogyasztást is.

A győri kérdőíven megjelölt négy legfontosabb projekt:

- I. Új kulturális negyed kialakítása
- II. Intermodális csomópont megvalósítása Győrben
- III. Csapadékvíz elvezetéssel kapcsolatos fejlesztések
- IV. Zöld és kék infrastruktúra fejlesztések

10.2.4. Tapasztalatok a kérdőívek alapján

A kérdőívek áttanulmányozása és összesítése során néhány gondolatot megfogalmazunk a további tervezéshez.

Az egyes települések ambíciói igen különbözőek és nem feltétlenül függenek a település nagyságától. A kisebb települések között is vannak sok elképzeléssel rendelkezők.

A kérdőív kitöltése persze nem azonos egy pályázat beadásával. Egy kérdőívben nehéz egy hét éves időszak terveit átgondolni és megfogalmazni, tekintettel a választási ciklusokra is.

A válaszok nagyrészt a kérdőív kitöltésekor ismert pályázati kiírások témaköreinek megnevezését tükrözik. Újszerű célokat a nagyobb települések tudtak megfogalmazni.

Néhány (kisebb) település nyíltan megfogalmazta: az lesz a tervük, amire pályázati kiírás lesz. Ezt a szemléletet nem üdvözöljük, de tudomásul (és figyelembe) kell vennünk, hogy a pályázati kiírások generálnak is igényeket.

A kérdőívekben az önkormányzatok – érthetően - saját szokásos feladataikra szorítkoztak. Nem reagáltak olyan állami beruházásokra, amelyek megvalósítása nem az ő feladatuk ugyan, de a településre számottevő (akár pozitív, akár negatív) következményei vannak/lesznek (pl. a Mosoni-Duna torkolati műtárgya, az M85 megépülése a Csorna és Sopron között).

Végül megjegyezzük, hogy a kérdőívekben nagyon kevés említés esett több település által közösen megvalósítandó célokról, projektekről.

11. ÖSSZEGZÉS SZAKMAI TÁMOGATÁSA

A megye az ország észak-nyugati felében található, **földrajzi fekvése** kedvező (Budapest-Pozsony-Bécs tengely). Forgalmas nemzetközi **közlekedési folyosók** szelik át. E korridorok, valamint a kapcsolódó **multimodális logisztikai bázisok**, kikötők és repülőterek fejlesztését indokolt felgyorsítani. Értékes és változatos **természeti örökség**, de a **Szigetköz ökológiai problémája megoldatlan**. Kiváló a termőtalaj, de a klímaváltozás az öntözési kapacitások fejlesztésének szükségességére hívja fel a figyelmet. **Jelentős a termál-, a gyógy- és az ivóvízincs.**

Bevándorlási többlet jellemzi, ám az **öregedési index magas** és emelkedő tendenciát mutat. Viszonylag **kedvező a foglalkoztatottsági szint**, de vannak **hiányszakmák** és magasabb munkanélküliségű térségek. Az álláskeresők között túlreprezentáltak a felsőfokú végzettségűek. Az idősödő és időskorú népesség arányának egyre dinamikusabb növekedése, az idősödő/előregedő demográfiai korszerkezet okozta területi, gazdasági, társadalmi és szociális (összekapcsolódó) kihívások gyorsuló ütemű fokozódása (különösen a vidéki térségekben, illetve a déli és belső periférikus területeken). A megyét az országos átlaghoz erőteljesebben érintő **COVID-19 járvány hatásainak** (egészségügyi, munkaerőpiaci, foglalkoztatási, mentális) rövid- közép- és hosszútávú komplex kezelése.

Az átlagosnál nagyobb a gazdaság (különösen a járműipar) fejlettsége és az **egy főre jutó GDP. Magas a külföldi közvetlen tőkebefektetések aránya** és exportrészesedése. Modellváltás zajlott le a térség egyetemén (Széchenyi István Egyetem, Soproni Egyetem), folyamatban van a győri „science park” kialakítása, ami jelentősen javíthatja a megye innovációs ökoszisztémáját.

Mivel a megyében húzóágazat az egyik, **COVID által leginkább érintett iparág, a járműipar**, így itt a visszaesés meghaladta az országos átlag mértékét (legkevésbé a foglalkoztatás, leginkább pedig a beruházások terén.) Sajnos a termelés visszaesés nemcsak a nagyvállalatokat, de a közvetlen és közvetett beszállítói kapcsolatokat alkotó bolygóvállalati KKV kört is. Bebizonyosodott, hogy az egyoldalú gazdasági profil súlyos gazdasági kitettséget jelent a globális folyamatoktól, célszerű lenne a **gazdaság diverzifikálásával** a kockázatokat csökkenteni.

Foglalkoztatás terén az országos átlaghoz képest **kisebb visszaesés** következett be a **COVID hatására**, ami annak köszönhető, hogy a válság előtt extrém munkaerőhiány jellemezte a megyét, amit csak távolabbi térségekből érkező kölcsönzött munkaerővel tudtak a vállalatok kezelni. A válság hatására a munkaerőpiacon az alacsony végzettségű munkavállalók esetében a kereslet és kínálat viszonyok közelebb kerültek az egyensúlyi állapothoz, ugyanakkor az álláskeresők végzettség szerinti struktúrája ezáltal eltávolodott az országos mintától, hiszen közép fokú végzettségtől felfelé minden kategória

túlreprezentált lett a megyében. A legkiugróbb eltérés a felsőfokú végzettségűek körében tapasztalható, hiszen arányuk az álláskeresőknél több, mint duplája az országos átlagnak.

Mivel a megyére leginkább is a **turizmus átutazó jellegű** (szabadidős, bevásárló, egészség és borturizmus) formái a legnépszerűbbek, így a **turisták elmaradása** nemcsak a turizmus-vendéglátás ágazatot, de egyéb szolgáltatási formákat (ld. kiskereskedelem, egészségügyi és szépségipari szolgáltatások) is erősen érintette.

A megyében a jövő **digitalizációs kihívásainak** való megfelelés leginkább is nagyvállalati szinten biztosított, mind a KKV szektor, mind a társadalom digitális infrastruktúrája és képességei fejlesztésre szorulnak. Sajnos az IKT szektorban működő vállalkozások számaránya is elmarad a megyében az országos átlagtól.

A megye **K+F** mutatói alapján sem tartozik a hazai elithez, mind az akadémia mind a vállalati szféra **innovációs teljesítménye javításra szorul**.

A megyén belül a **fejlődés motorjai a nagyobb városok** (Győr, Sopron, Mosonmagyaróvár), ezekben és közvetlen környezetükben koncentrálódik a termelés, és foglalkoztatás, és ezen térségekben a legnagyobb a gazdaság abszorpciós képessége is. Az említett ipari körzetektől távolabb eső (déli) járások gazdasági mutatói jóval szerényebbek. Az üzleti infrastruktúra fejlesztése, az induló vállalkozások inkubációja ezekben a térségekben különösen javasolt.

Az üzleti infrastruktúra akár településhatárokon átívelő, komplex fejlesztéséhez egy speciális megoldást kínál egy 2020-ban létrehozott új konstrukció, az ún. **„különleges gazdasági övezet”**. A megyén belül az első ilyen különleges gazdasági övezet kijelölésére Mosonmagyaróvár közigazgatási területén került sor 2021 februárjában. Az új konstrukcióval a megyei önkormányzat szeretné elérni, hogy állami beruházként épüljön meg a tervezett, **1-es és a 86-os sz. főutat összekötő útszakasz**, amely módot adhat új **iparterületek feltárására**, egyben lehetőséget teremt arra, hogy a forgalom elkerülje Mosonmagyaróvár Moson településrészét.

Turisztikai és kulturális adottságai változatosak: folyók, tavak, fürdők, világörökségi helyszínek, műemlékek, múzeumok-kiállítások, gazdag rendezvény-kínálat, és **újonnan kijelölt „kiemelt turisztikai térségek”** vannak a megyében. A **megye déli része azonban kifejezetten leszakadt, periféria jellegű**.

11.1. Győr-Moson-Sopron megyét értékelő SWOT analízis

Földrajzi jellemzők és természeti adottságok	
Erősségek	Gyengeségek
▶ Kedvező földrajzi fekvés (Bécs-Pozsony - Budapest háromszög) ▶ Értékes természeti örökség és ahhoz	▶ A természetes vízjárás megváltozása negatív hatást gyakorol a Szigetköz és a Rába torkolati szakaszának vízellátottságára, ökológiai állapotára és

kapcsolódó intézményrendszer: táji világörökség, nemzeti park, natúrparkok, tájvédelmi körzetek. ▶ Jó minőségű termőtalajok megléte ▶ A megyében bőséges és viszonylag jó területi eloszlású termál- és gyógyvízkészlet található. ▶ Gazdag felszíni és felszín alatti vízkészlet ▶ A természeti, táji, kulturális és építészeti örökség komplex megléte, hasznosíthatósága, bemutatása. ▶ A megye országos viszonylatban magas geotermikus potenciállal rendelkezik. ▶ Biodiverzitásában vizes élőhelyek magas száma ▶ Megújuló energiaforrások hasznosítható potenciálja magas ▶ A megye éghajlatváltozásnak való kitettsége az országos átlagnál alacsonyabb. ▶ Az elmúlt időszakban végrehajtott árvízvédelmi fejlesztések javították a térség árvízvédelmi biztonságát. ▶ A megye jelentős része (Sopron és környéke kivételével) villámárvízveszély szempontjából nem érintett.	mezőgazdasági potenciáljára. ▶ Duna medersüllyedése; csökkenő kisérvízszintek, növekvő árvízszintek. ▶ A megye felszíni vízfolyásai döntően a megye (adott esetben az ország) határain kívülről érkeznek. ▶ Főképp a nagyvárosok esetében a növekvő beépítettség miatt csökken a zöldfelületek aránya.
Lehetőségek	Veszélyek
▶ A földrajzi fekvésből adódó megújuló energiaforrás-potenciál magasabb arányú hasznosítása ▶ Környezetkímélő talajművelés, precíziós mezőgazdaság módszereinek szélesebb körű elterjedése ▶ A természeti örökség komplex, fenntartható hasznosítása, szemlélet-formálásban betöltött szerepe. ▶ Helyi kezdeményezéseken alapuló természetközeli, természetmegőrző megoldások terjedése, támogatása. ▶ Komplex Vízgazdálkodási és Fenntartható Fejlesztési Program megvalósítása a Szigetközben.	▶ A megye felszíni vízfolyásainak kitettsége a külföldről érkező szennyezésekkel szemben. ▶ Éghajlatváltozással össze-függő negatív természeti-környezeti hatások. ▶ Beépítettség és burkolt felületek további növekedése csökkenti a biológiai produktív területet. ▶ Felszín alatti vizek túlhasználata negatívan befolyásolja az elérhető, jó minőségű felszín alatti vízkészletet. ▶ Felszíni vízkészletek mennyiségi csökkenése az éghajlat-változás következtében. ▶ A környezetkímélő mezőgazdasági művelési módszerek alkalmazásának elmaradása vagy késedelve negatívan befolyásolja a megye természeti adottságait. ▶ Sopron és környéke villámárvíz általi érintettsége közepesnek mondható.
Környezeti állapot	
Erősségek	Gyengességek

▶ A megyében található termelő vállalatok számára egyre fontosabb a környezettudatosság, az újonnan létesített vállalatok alacsonyabb környezeti lábnyommal bírnak. ▶ A különböző védettségi fokozatú természetvédelmi területek területe bővült. ▶ A megyében található ivó-vízbázis országos szinten kiemelkedőnek mondható. ▶ A megyében jelentős számú energiahatékonysági és környezetvédelmi projekt valósult meg. ▶ A megyében található felszíni vizek minősége jónak mondható. ▶ A megyében található talajok minősége jónak mondható.	▶ Transzit jellegű és erősödő helyi mobilitás okozta lég- és zajszennyezés. ▶ Az agglomerációs települések összenövésével eltűnnek a települések közötti zöldfolyosók. ▶ A megyében találhatók olyan települések, ahol a szennyvíz elvezetése és kezelése még nem megoldott. ▶ A megyében található épületállomány nem minden esetben felel meg a legkorszerűbb épületenergetikai követelményeknek, így többlet-energiafelhasználást és légszennyező anyag kibocsátást okoz. ▶ A megyében az erdősültség az országos szintnél alacsonyabb. ▶ Gyakoriak a szállópor koncentrációval kapcsolatos határértéktúllépések a megye nagyvárosaiban. ▶ A megyében található természetközeli területek fragmentációjának magas foka.
Lehetőségek	Veszélyek
▶ Környezetvédelmi, energia-hatékonysági fejlesztési projektek bővülő forrás-lehetőségei. ▶ Lakosság és vállalkozások környezettudatosságának erősödése. ▶ Megújuló alapú energia-források további térnyerése az energiatermelés terén. ▶ Alternatív mobilitási módok terjedése. ▶ Innovatív elemzési és modellezési megoldások megjelenése a környezet-védelem terén. ▶ Határon átnyúló együtt-működési lehetőségek a környezeti elemek állapotának javítása érdekében. ▶ Körforgásos gazdaság elveinek és szemléletmódjának elterjesztése a megyén belül (minta-projektek megvalósítása).	▶ Erősödő forgalom miatt romló levegőminőség és növekvő környezetbiztonsági kockázat. ▶ Fejlesztési döntések esetében a környezetvédelmi, természetvédelmi szempontok háttérbe szorulása. ▶ Urbanizáció növekvő foka, agglomerációs területek bővülése. ▶ Az éghajlatváltozás kedvezőtlen hatást gyakorolhat a környezeti elemek állapotára.

Településhálózat	
Erősségek	Gyengeségek
▶ Kedvező földrajzi fekvés, valamint forgalmi helyzet ▶ Teljes funkcióellátottsággal, nagytérségi vonzással rendelkező megyeközpont ▶ Összefüggő fejlődési zónák.	▶ Polarizált településhálózat, belső perifériatárság a megye déli részén. ▶ Funkcióhiányos kisközpontok ▶ A településfejlődés egyenlőtlenségei, az erőforrások koncentrációja a fejlődési tengelyek mentén.
Lehetőségek	Veszélyek

▶ A fővárosi vonzástérségek metszéspontjában való elhelyezkedés előnyeinek kihasználása. ▶ A települési feladatmegosztás erőforrásainak bővülése az agglomerációkban ▶ A közlekedési hálózatok további fejlesztése ▶ Nagytérégi kooperációs hálózatok megléte.	▶ A településfejlődést támogató erőforrások rendelkezésre állásának egyenlőtlensége, további polarizáció ▶ A területfelhasználás átalakulásából fakadó konfliktusok a szuburbán zónákban ▶ A járásközpontok és a kisvárosok szerepének további gyengülése
Társadalmi folyamatok	
Erősségek	Gyengeségek
▶ Lakónépesség számának folyamatos bővülése. Pozitív tényleges szaporodási mutató. ▶ Relatív magas születéskor várható élettartam. ▶ Stabil és enyhén emelkedő pozitív belföldi és külföldi vándorlási egyenleg. ▶ Országos átlagban egészségesebb lakosság. ▶ Alacsony munkanélküliségi ráta. ▶ Relatív magas életszínvonal, egy főre jutó GDP és jövedelem. ▶ Az országos átlagnál kedvezőbben emelkedő helyi adóbevételek.	▶ Természetes szaporodás csökkenése. ▶ Népeség elöregedése. ▶ Belső perifériák és a déli (főként vidéki) térségek kedvezőtlen társadalmi folyamatai, hátrányai változatlanul fennállnak. ▶ Egészségügyi, szociális és oktatási szolgáltatásokhoz és lehetőségekhez való egyenlő esélyű hozzáférés hiányosságai. ▶ Munka és magánélet egyensúlyának fokozódó zavarai. ▶ Munkaerőpiac járműipari kitettsége magas ▶ Fogyatkozó nonprofit szektor ▶ Lakosság sportolási és mozgási aktivitása és a sportolás iránti érdeklődése alacsony, szegmentált
Lehetőségek	Veszélyek
▶ Relatív kedvező demográfiai és a kedvező vándorlási folyamatok hatása (fiatalabb korosztályok, munkaerő stb.) ▶ Nemzetiségek számának és arányának növekedése, bevándorló népesség megjelenése, nemzetiségi-etnikai sokszínűség növekedése. ▶ Foglalkoztatásiarány-növekedés, kedvező munkaerőpiaci helyzet, magas foglalkoztatási ráta. ▶ Betölthető üres álláshelyek, munkaerőtartalék. ▶ Vásárlóképes kereslet, magasabb elköltethető jövedelmek és megtakarítások. ▶ Köznevelési és egészségügyi szolgáltatások bővülése, differenciálódása, szakmai racionalizálása. ▶ Felsőoktatás átstrukturálódása, regionális központi jelleg erősödése, nemzetköziesedés növekedése. ▶ Magánegészségügyi szolgáltatások terjedése.	▶ Az idősödő és időskorú népesség arányának egyre dinamikusabb növekedése. ▶ A kedvezőtlen korszerkezet okozta területi, gazdasági, társadalmi és szociális (összekapcsolódó) kihívások gyorsuló ütemű fokozódása különösen a vidéki térségekben, illetve a déli és periférikus területeken. ▶ Területi és társadalmi egyenlőtlenségek nem csökkennek. ▶ Az oktatás és a képzés minőségének, munkaerőpiaci relevanciájának, digitális infrastruktúrájának és szolgáltatásainak fejlesztése nem kellően alkalmazkodik a 21. század kihívásaihoz. ▶ Szociális fejlesztések elmaradása a sérülékeny és rászoruló személyek, csoportok esetében (befogadás, lakhatás, ellátás stb.) ▶ A betelepülő népességgel átalakul, hiányos integrációjuk miatt megbomlik a helyi közösségek szerkezete, összetartása.

	► Járműipar átalakulásából fakadó foglalkoztatási átstrukturálódás
Gazdasági folyamatok	
Erősségek	Gyengeségek
► Az országos átlagnál nagyobb a gazdaság (különösen a járműipar) fejlettsége és az egy főre jutó GDP ► Magas foglalkoztatás ► Országos szinten magas keresetek (különösen a fizikai foglalkoztatottak körében) ► Helyi szakképzett munkaerő jelenléte ► KKV-k magas aránya ► A mezőgazdasági termőterület magas aránya ► Mezőgazdaságban magas STÉ és munkatermelékenység ► A mezőgazdaságban erős koncentráció ► Erős szállítmányozási ágazat, logisztikai központok megléte	► Egy profilú (járműipar) gazdaság ► Diplomás álláskereső magas aránya ► Nagyvállalatok területi koncentrációja ► A KKV-k elmaradása az üzleti digitalizáció és az e-kereskedelem használata terén ► KKV-k alacsony termelékenysége ► A szolgáltatási szektor GDP-ben mért aránya alacsony ► K+F ráfordítások GDP-ben mért aránya alacsony, országos átlag alatti ► A COVID a húzóágazatokat (járműipar és kapcsolódó iparágak) érintette legerősebben
Lehetőségek	Veszélyek
► Átutazó (bevásárló-, egészség-, szépség-) turizmus terén kihasználatlan kapacitások ► Wellness- és gyógyturizmus terén kihasználatlan kapacitások ► Borvidékek, mint új, kiemelt turisztikai célpontok ► Győri science park: egyetem-ipar kapcsolatok erősítése ► mosonmagyaróvári különleges gazdasági övezet ► Élelmiszer termékpályán kiszámítható beszállítói kapcsolatok ► Digitalizáció minden ágazatban ► Ipar 4.0 fejlesztések ► Elektromos autók piacára való betörés ► Barnamezős fejlesztésekhez meglévő területek ► Határon átnyúló együttműködések dinamizálása	► Járműipar magas aránya, és kitettsége a globális gazdasági trendeknek ► Külföldi irányítású, és érdekeltségű vállalatok magas aránya ► A mezőgazdasági termelők elöregedése, generációváltás szükségessége ► Mezőgazdaságban aszály veszély, öntözés alacsony szintje ► Exportorientált ipar ► Import alapanyagok magas aránya az iparban ► Csökkenő külföldi tőkebefektetések
Műszaki infrastruktúrák	
Erősségek	Gyengeségek
► Megvalósult megújuló energia alapú fejlesztések, melyek a terület jövőbeli bővülését támogathatják. ► Kiépült nagyterületi hulladékgazdálkodási rendszer és kapcsolódó modern műszaki infrastruktúrák. ► A szennyvízhálózattal való ellátottság mértéke emelkedett az elmúlt időszakban, meghaladja a 90%-ot. ► Az elkülönítetten gyűjtött hulladékok részaránya növekszik az összes hulladékon belül. ► Sűrű főúthálózat, a járásközpontok elérhetősége az országos átlagnál jobb. ► A gyorsforgalmi úthálózatban kiemelt jelentőségű M1 autópálya áthalad a megyén. ► Kerékpárutak építésére jelentős források álltak	► A szelektív hulladékgyűjtésbe bevont települések köre nem teljes. ► A kiépített csapadékvízvezető-rendszer kapacitása nem minden esetben felel meg a megváltozott hozamoknak. ► A megye energiaellátásában a környezetbarátabb megoldást jelentő decentralis rendszerek aránya alacsony. ► A megyében található olyan települések, ahol a szennyvíz elvezetése és kezelése még nem megoldott. ► A kiépített ellátóhálózatok (pl. villamos energia) kapacitása nem követte teljes mértékben a lakosságszám növekedését. ► A kiépített ellátóhálózatok éghajlatváltozással szembeni ellenállóképessége nem teljes mértékben

rendelkezése a közelmúltban. ▶ Létrejött a SacraVelo kerékpáros zarándokutak hálózata. ▶ A Danube Bike & Boat project hozzájárul a Duna-menti határregió vonzerejének és látogatószámának növeléséhez. ▶ A Magyar Falu Programban számos mellékút került felújításra. ▶ Hazai viszonylatban sűrű vasúthálózat, átlag feletti villamosítottság. ▶ A járási központok Tét kivételével vasúton közvetlenül elérhetők a megyeszékhelyről (Hivatalosan van Gyömöre-Tét megállóhely, ez azonban közel 4 km-re van a településtől). ▶ Közvetlen nemzetközi regionális járatok Ausztria és Szlovákia felé. ▶ Duna, mint nemzetközi vízi út rendelkezésre állása. ▶ Országos közforgalmú kikötő jelenléte. ▶ Határnyitási joggal rendelkező nyilvános, kereskedelmi repülőtér megléte. ▶ Modern légi közlekedéssel összefüggő infrastruktúra.	megfelelő. ▶ A közúthálózat burkolatállapota és felületi egyenlőtlensége országos viszonylatban a legrosszabb értékeket mutatja. ▶ Az M1 autópálya folyamatosan felújításokra szorul, kapacitása kimerülően. ▶ Észak-déli irányban hiányok tapasztalhatók a gyorsforgalmi hálózatban (pl. Győr-Székesfehérvár, Komárom-Kisbér-Székesfehérvár, Győr-Pápa, Mosonmagyaróvár-Csorna közötti kapcsolatokban). ▶ A közúti fejlesztések a gyorsforgalmi utakra koncentrálódtak, a főutak és a mellékutak fejlesztésére kevés forrás jutott. ▶ A mellékúthálózat kiegészítésre szorul a települések kedvezőbb feltárásának, illetve zsákhelyzetének megszüntetése érdekében. ▶ Az önkormányzati tulajdonban lévő úthálózat fejlesztéséhez az önkormányzatok nem rendelkeznek megfelelő finanszírozási eszközökkel. ▶ Kapacitáshiány az 1-es (Bp.-Hegyeshalom) és 8-as (Győr-Sopron) vasúti vonalon. ▶ A 10-es, 11-es és 14-es vasúti vonalak korszerűtlen volta. ▶ A hajózható napok számának alakulása a Dunán. ▶ Három főváros nemzetközi repülőtérének árnyékában fekszik.
Lehetőségek	Veszélyek
▶ Növekszik a közösségek, az egyének és az ipari szereplők igénye a megújuló energiaforrások hasznosítására. ▶ Decentrális energiaelőállító és -ellátó rendszerek és energiaközösségek létrehozása. ▶ Szelektív hulladékgyűjtési rendszer lefedettségének és kapacitásának további bővítése. ▶ Környezetvédelmi, energiahatékonysági fejlesztési projektek bővülő forráslehetőségei. ▶ A kiépített ellátóhálózatok éghajlatváltozással szembeni ellenállóképességének növelése. ▶ Közműolló bezárásának lehetősége. ▶ Okos megoldások használata az energiaellátás terén (pl. smart grid).	▶ A kiépített csapadékvízvezető-rendszer nem minden esetben képes kezelni az extrém időjárási eseményekből származó többlethozamokat. ▶ A kiépített ellátóhálózatok károsodása az éghajlatváltozás hatásai következtében. ▶ A környezetvédelmi és megújuló energiára alapuló fejlesztések csak lemaradással követik az igények bővülését. ▶ A jövedelmi viszonyok esetleges negatív változása a kevésbé környezetbarát megoldások irányába tereli a lakosságot. ▶ A meglévő úthálózat minőségének további romlása. ▶ Az elkerülőutak hiánya és a növekvő gépjárműforgalom miatt a településeken az

▶ Az észak-déli irányú gyorsforgalmi és főúthálózati fejlesztések révén javul a települések és a szomszédos régiók elérhetősége. ▶ A mellékúthálózat fejlesztésével javul a települések feltárása. ▶ A városokban a közösségi és a kerékpáros közlekedés ösztönzésével, a szennyező egyéni közlekedés visszaszorításával javulhat a környezet állapota. ▶ A belterületi járdák, kerékpárutak felújítása, újak kialakítása, a fenntartható közlekedési módok, a kerékpáros és gyalogos közlekedés feltételeinek további fejlesztése, megteremtése jelentős életminőségi, esélyegyenlőségi, közlekedés-biztonsági, turisztikai és egyben gazdasági fejlődést jelent. ▶ Az észak-dél irányú vasúti tranzitforgalom növekedése. ▶ Győr elővárosi közlekedésben a vasút szerepének növelése. ▶ Nagysebességű vasúti kapcsolat kiépítése győri megállóval. ▶ A torkolati műtárgy elkészültével a Mosoni-Duna hajózási potenciálja bővülhet. ▶ Szállodahajózás fellendülésének kihasználása a Mosoni-Duna hajózhatóvá tételével. ▶ Helyi fizetőképes kereslet. ▶ Csomagküldő társaságok logisztikai kiszolgálása. ▶ Turisztikai potenciál.	életminőség romolhat. ▶ A közútfejlesztéseknél gyakran csak kopóréteg csere valósul meg és nem komplex útfelújítás, ami a csapadékvíz elvezető rendszer, a közműhálózat és a gyalogos és kerékpáros létesítmények fejlesztését is magában foglalná. ▶ A településeken megjelenő sok pontszerű fejlesztés, a településeken átívelő, azokat összekötő infrastruktúra-fejlesztési hálózatok helyett. ▶ A felmerülő vasúti kapacitáshiányok a további fejlődés korlátaivá válhatnak. ▶ A vasútállomások és megállóhelyek perifériális elhelyezkedése miatt a párhuzamos buszjáratok vonzóbb közlekedési alternatívát nyújtanak. ▶ A vasúti szolgáltatások színvonalának csökkenése (pl.: rossz menetrendi kínálat, romló eljutási idők) utasvesztéshez vezethet. ▶ Az éghajlatváltozás következményeként a Duna vízhozamának extremitásai növekedhetnek. ▶ A hajózási forgalom nagy részét kevés számú ügyfél adja, így ezek gazdasági teljesítményének aktuális alakulása meghatározó a kikötő számára. ▶ Vállalati légiforgalom csökkenése. ▶ Más közlekedési módok színvonalnövekedésével a környező nagyobb repülőterek könnyebben elérhetővé válnak.
--	--

11.2. Szakmai javaslatok megfogalmazása a megye fejlesztési irányának meghatározása érdekében

11.2.1. A megye földrajzi jellemzői, természeti és környezeti fejlesztési lehetőségei

A főbb fejlesztési területek meghatározása során a megye adottságai, az elkészült földrajzi – természeti – környezeti SWOT elemzés eredményei, valamint a 2021-2027-es ciklus operatív programjainak társadalmi egyeztetésre szánt változatainak prioritásai szolgáltak alapul.

1. Megújuló energiák alkalmazásának elősegítése, energiahatékonyság növelése (épületfelújítás, szigetelés, fűtőkorszerűsítés) és energiamegtakarítást célzó, beruházási költség nélküli vagy alacsony beruházási költséggel járó energiatakarékosági gyakorlatok (egyszerű, zöld háztartási praktikák) elterjesztése a megyében élők körében, energiatakarékoság és az ezeket kiegészítő szemléletformálási akciók, képzések. A kibocsátás és az energiafüggőség csökkentése érdekében kiemelten fontos a megyében a megújuló energiaforrások – nap-, geotermikus energia és biomassa – felhasználási feltételeinek biztosítása és további részarányának növelése az energiatermelésben (pl. naperőműparkok létesítése, alternatív energiaforrások távfűtési célú hasznosítása által). Kiemelt figyelmet kell fordítani a megye geotermikus energia potenciáljának hasznosítására is. Javasolt a megújuló energiaalapú fejlesztések esetén egy átfogó koncepció készítése, mely vizsgálja – elsősorban a napenergiára alapuló fejlesztések esetén – a leghatékonyabb rendszertopológiát (centrális, vagy decentrális), valamint ezzel összefüggésben a többi ágazatra való hatást (pl. mezőgazdasági, vagy egyéb zöldterületek foglalása, stb.) is.

► Szintén a kibocsátások és az erőforrásigény csökkentése érdekében célzott energiahatékonysági fejlesztések elvégzése, mind a megyei épületállomány, mind a megyében található termelő üzemek technológiai esetében.

Fókuszterületek:

- Lakó és középületek energiahatékonyságának javítása, megújuló energia használat preferálása.
 - Távhőrendszerek fejlesztése a megújuló energiaforrások részesedésének növelésével.
 - Geotermikus energia felhasználás részarányának növelése az energiatermelésben.
 - Naperőmű-parkok létesítése.
 - A közúti közlekedés klímabarát fejlesztése.
 - Komplex megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos fejlesztési koncepció kidolgozása.
 - Decentrális energiaellátás lehetőségeinek megteremtése, pilotprojektek végrehajtása.
 - Célzott energiahatékonysági intézkedések végrehajtása.
- **A hulladékkezelés csökkentése, újrahasználat és hasznosítás, körforgásos gazdaság alapú megoldások előtérbe helyezése.** A hulladékgazdálkodás terén a szelektív hulladékgyűjtési rendszerek kiterjesztése, hatékonyságának növelése, az újrahasználat és a hasznosítás ösztönzése. A hulladékkezelés megelőzése, hulladékszegény megoldások megvalósítása. A szennyvízkezelés terén a csatornázottság további növelése. Kiemelt fejlesztési terület a

körforgásos gazdaság fogalmának és módszereinek megismertetése, népszerűsítése mind a gazdasági szereplők, mint a lakosság vonatkozásában, valamint ennek megfelelő körforgásos megoldások megvalósítása.

Fókuszterületek:

- A lakossági, közületi és vállalati hulladéktermelés csökkentése, hulladékszegény megoldások megvalósítása.
- A szelektív gyűjtés, hasznosítás rendszereinek fejlesztése.
- A vállalkozások, ipari szereplők részvételének ösztönzése a körforgásos gazdaságban: szemléletformálás, jó gyakorlatok átvétele, ösztönzők és támogatások rendszerének kialakítása.

► **Célzott fenntarthatósági szemléletformálás a társadalom egészében.**

A szemléletformálás célja a klíma-és környezettudatosság elősegítése a megyében. A szemléletformálás során az alábbi főbb csoportok célzott elérése: lakosság, köznevelés és közoktatás, nevelési, szociális és egészségügyi intézmények, gazdasági, termelő szektor, települési önkormányzatok.

Fókuszterületek:

- Kibocsátás-csökkentési és alkalmazkodási szemléletformálási koncepciók és megoldások kidolgozása.
- Klímatudatosságra és alkalmazkodásra nevelés elterjesztése.
- Jó gyakorlatok gyűjtése és tudatos megosztása.
- Klímavédelmi és alkalmazkodási szaktanácsadói szolgálat létrehozása.
- Kisléptékű klímavédelmi és környezetvédelmi mintaprojektek megvalósítása.

- 2. Klímaadaptáció növelése,** mellyel növelhető a klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodóképesség. A klímaváltozás hatásaira reflektáló, annak káros szélsőségeit csillapító vízgazdálkodási gyakorlat megteremtése a cél. A természetes mocsári vegetáció számára a meglévő vizes élőhelyek köré vízvisszatartást támogató puffterületeket kell kijelölni. Ennek egyik elengedhetetlen eszköze az integrált vízgazdálkodás elméletének gyakorlati megvalósítása. A települések számára a klímaadaptációban kiemelt szerepe van a települési csapadékvíz-gazdálkodásnak. A hirtelen nagy mennyiségben lehulló csapadékok helybentartása és ezzel párhuzamosan települési zöldterületek kialakítása, vagy revitalizációja, azaz a települési kék és zöld infrastruktúrák működésének fejlesztése szükséges.

Fókuszterületek:

- Fenntartható víz- és csapadékvíz-kezelés megvalósítása.
- Integrált települési vízgazdálkodási tervek létrehozása, folyamatosan átalakuló rendszert nyomon követni képes modellrendszerek alkalmazása a tervezésben.

- Települési kék és zöldinfrastruktúra fejlesztések mikro és makro léptékben, csapadékvíz-elvezető rendszerek átalakítása.
- Klímaváltozás hatásainak ellenálló ellátó és környezeti infrastruktúrák létrehozása.
- Egészségügyi és szociális fejlesztések a klímaváltozás negatív egészségügyi hatásainak csökkentése érdekében.

► **A mezőgazdasági területhasználat és tevékenység hatékonyságának fejlesztése.**

Cél, az egyéni gondozásban, valamint a gazdasági szervezetek fenntartásában folytatott mezőgazdasági tevékenységek korszerűsítése és hatékonyságnövelése, a fenntarthatóság szempontjainak figyelembevételével. A mezőgazdasági termelési módok megválasztásakor a földterületek termőképességének hosszú távú fennmaradásának biztosítása. Az erdősültség mértékének növelése, különös tekintettel az őshonos flóraállomány fenntartására, ezáltal az üvegházhatású gázkibocsátás csökkentésére szolgáló elnyelőkapacitás növelése. A zöldterületek, mind komplex rendszerek funkcióalapú és fenntartható kezelése, a biodiverzitás célzott növelése.

Fókuszterületek:

- A természeti adottságoknak leginkább megfelelő, az alkalmazkodási szempontból optimálisnak tekinthető területhasználat megvalósítása.
- Alkalmazkodó mezőgazdasági mintaprojektek és mintagazdaságok kialakítása.
- A precíziós mezőgazdaság eszközrendszereinek támogatása és minél szélesebb körben való elterjesztése.
- Az energia- és erőforráshatékony mezőgazdasági termelés előmozdítása, beleértve a mezőgazdasági vízhasználat fenntarthatóságát, valamint vízpótlási tevékenységek megvalósítását.
- Természetközeli erdőfelújítás ösztönzése, a folyamatos és állandó erdőborítási arány növelése.

11.2.2. A megye településhálózatának fejlesztési lehetőségei

- A megye **periférikus térségeinek felzárkóztatása** integrált és fenntartható szemléletű beavatkozásokkal, ezen térségek központjainak fejlesztése, a funkcióhiányok kompenzálása.
- **Együttműködés erősítése** a szomszédos megyékkel a megyehatárok menti, periférikus jegyeket mutató térségek eredményesebb fejlesztése érdekében.
- A települések és térségek **adottságainak differenciált és célzott hasznosítása**, infrastruktúrájuk összehangolt fejlesztése.

- ▶ A nagytérégi **kapcsolatok erősítése**, főként a két nagy központ (Bécs, Pozsony) fejlesztési céljaival, folyamataival való nagyobb mértékű összehangoltság.
- ▶ **Településközi együttműködések** erősítése a fejlesztési folyamatokban, illetve a feladatmegosztásban és az ahhoz kapcsolódó szemléletben.
- ▶ A **központok és agglomerációik közötti kommunikáció**, kooperáció támogatása, intenzitásának növelése.

11.2.3. A megye társadalmi folyamatainak fejlesztési lehetőségei

- ▶ **Esélyegyenlőség előmozdítása:** nemtől, faji vagy etnikai származástól, vallástól vagy meggyőződéstől, fogyatékoságtól, életkortól vagy szexuális irányultságtól függetlenül mindenki (különösen az alulreprezentált csoportok) egyenlő bánásmódban részesüljön a foglalkoztatás, a szociális védelem és az oktatás terén, valamint hozzáférjen a nyilvánosság számára elérhető árukhöz és szolgáltatásokhoz.
- ▶ **Humánerőforrás-fejlesztése:** a munkaerőpiaci és a képzési háttér folyamatos erősítése, szakképzési háttér további fejlesztése, egyetemi központ, felsőoktatási háttér, az egész életen át tartó tanulás erősítése a munkaerő igényeknek megfelelő képzési struktúrával annak érdekében, hogy innovatív, képzett és nyitott, tájékozott polgárai legyenek a megyének, erős identitástudattal és közösségekkel.
- ▶ **Jól működő, mindenki számára hozzáférhető egészségügyi és szociális ellátórendszer kiépítése és fenntartása;** a győri nagytérégi ellátó kórház minőségi térségi szerepének erősítése. Az egyre nagyobb arányú időskorú népesség egyedi és komplex igényeire/szükségleteire reagálni tudó egészségügyi, szociális, társadalmi és kulturális szolgáltatások bővítése, fejlesztése.

11.2.4. A megye gazdasági bázisának fejlesztési lehetőségei

- ▶ **Üzleti infrastruktúra fejlesztése:**

Üzleti infrastruktúra: már meglévő ipari parkok bővítése, ipari parkok kialakítása a belső perifériákon (alap- és termelő infrastruktúra kialakítása), inkubátorházak (induló vállalkozások támogatása), üzleti szolgáltatások fejlesztése, barnamezős területek ipari rekonverziója, technológia-fejlesztés, energiahatékonyság javítása a termelésben stb.

A technológián belül a digitalizációs folyamatok felkarolása: Automatizáció, IPAR 4.0 megoldások, vállalkozások digitális kompetenciáinak és elérhetőségének fejlesztése, modern minőségbiztosítási és vállalatirányítási rendszerek, stb.

- ▶ **KKV-k fejlesztése:** képzés, továbbképzés, vállalkozói ismeretek fejlesztése, saját és egyedi termékek fejlesztésének támogatása, inkubációs szolgáltatások biztosítása, stb.
- ▶ **Komplex turisztikai fejlesztések:** az újonnan kijelölt kiemelt turisztikai térségekhez kapcsolódó fejlesztések (infrastruktúra és szolgáltatások)
- ▶ **Élelmiszergazdaság fejlesztése:** élelmiszertermelés legszélesebb nemzetgazdasági vertikumban vett fejlesztése: a termelőeszközök előállításától kezdve a mezőgazdasági és élelmiszeripari termelésen át, a felvásárló- és késztermékkereskedelemmel bezárólag.
- ▶ **Digitalizáció:** Automatizáció, IPAR 4.0 megoldások, vállalkozások digitális kompetenciáinak és elérhetőségének fejlesztése, modern minőségbiztosítási és vállalatirányítási rendszerek, stb.
- ▶ **Innovációs ökoszisztéma fejlesztése:** KKV-k innovációs potenciáljának növelése, egyetem-ipar kapcsolatok fejlesztése, laborkapacitások fejlesztése, hazai és nemzetközi K+F+I együttműködésekben való részvétel stb.

11.2.5. A megye műszaki infrastruktúrájának fejlesztési lehetőségei

A főbb fejlesztési területek a megye környezeti infrastruktúrájával (energiaellátás, hulladékgazdálkodás, szennyvízkezelés) átfednek a földrajzi – természeti – környezeti részben tárgyaltakkal, így azok részletes felsorolása a 4.7 fejezetben található.

Főbb fejlesztési területek a vízgazdálkodás területén

- ▶ **Közműolló bezárása – felszín alatti vízkincs védelme:** A helyzetfeltárásban leírtak alapján a megye ivóvíz ellátottsága 98% körüli, mely szám évek óta stagnál. Eközben a szennyvízelvezetésbe bevont háztartások aránya 90,7 %, mely érték évről évre növekszik. Im már elérhető távolságba került a közműolló bezárásának lehetősége, tehát az ivóvízzel ellátott területek teljes csatornázottságának megoldása. Ennek fontosságát külön indokolja a megye értékes talaj- és rétegvízkincsének védelme.

A szennyvízelvezetés mellett a szennyvíztisztítás megoldása, és a meglévő tisztítási hatékonyság növelése, valamint a szennyvíztisztító telepek energiahatékonyságának fejlesztése tartozik az ágazat fő feladatai közé.

Fókuszterületek:

- Kisebb és/vagy nehezen megközelíthető, 2000 LE alatti települések szennyvízelvezető rendszereinek kiépítése, és szennyvíz-agglomerációhoz csatolása;

- Szennyvíztisztító telepek energiatakarékos működtetése, szennyvízben rejlő energia kinyerése, megújuló energiaforrások használata;
- Ivóvízhálózatok vízbiztonságának növelése, ivóvízbázis védőterületek hatékony védelme érdekében tett intézkedések;
- Illegális rétegvízutak felszámolása vagy engedélyeztetése

► **Klímaadaptáció a vízgazdálkodásban:** A klímaváltozás hatásaira reflektáló, annak káros szélsőségeit csillapító vízgazdálkodási gyakorlat megteremtése a cél. Ennek egyik elengedhetetlen eszköze az integrált vízgazdálkodás elméletének gyakorlati megvalósítása. Az integrált vízgyűjtőgazdálkodás lényege, hogy a közös vízkincsen osztozó érdekelteket közös platformra hozva, az aktuális készletek és igények kielégítési lehetőségei, valamint a vízvédelmi szempontok mellett, a vízhez kapcsolódó ágazatok fejlesztési irányait és terveit is össze lehessen hangolni, tekintettel a klímaváltozás várható hatásaira is.

A települések számára a klímaadaptációban kiemelt szerepe van a települési csapadékvíz-gazdálkodásnak. A hirtelen nagy mennyiségben lehulló csapadékok helybentartásának és ezzel párhuzamosan települési zöldterületek kialakításának vagy revitalizációjának – a települési kék és zöld infrastruktúrák működésének – elmélete már ismert, azonban ezek széles körű elterjesztéséhez még számos intézkedés és program szükséges.

Fókuszterületek:

- Integrált vízgyűjtő-gazdálkodás módszertanának alkalmazása a területi vízgazdálkodásban. A Vízgyűjtőgazdálkodási tervek (VGT) vízvédelmi intézkedéseinek és a vízgazdálkodási igények kielégítésének összehangolása;
- Integrált települési vízgazdálkodási tervek létrehozása, folyamatosan átalakuló rendszert nyomon követni képes modellrendszerek alkalmazása a tervezésben;
- Települési kék és zöldinfrastruktúra fejlesztések mikro és makro léptékben, csapadékvíz-elvezető rendszerek átalakítása.

► **Duna medermélyülésének kezelése:** A Duna medermélyülése a múlt század közepe óta látványos ütemben folyik és a jelenség negatív hatásai kisvizes és nagyvizes állapotokban egyaránt megmutatkoznak. Kisvizes időszakban a Duna talajvizet megcsapoló hatása az erdőgazdaság és mezőgazdaság számára is nagy károkat okoz. Emellett jelentős problémát jelent, hogy a Duna hazai szakaszán az év egyre nagyobb részében nem biztosítottak a megfelelő hajózási vízszintek. A medermélyülés miatt szárazra kerülő zátonyokon megtelepedő vízi növényzet pedig csökkenti a meder árvízlevezető képességét. Továbbá árvízkor a dús vegetációjú

hullámtérben az elragadott mederanyag leülepedik és folyamatosan tölti fel azt, így az árvízszintek is egyre növekednek.

A Duna medermélyülése egy összetett folyamat, melyet részben a felvízi országok vízlépcsőinek hordalékmozgást gátló hatása idéz elő. A megoldás szintén összetett, melyben számos ágazat érintett, ezért átfogó stratégia alkotása szükséges, mely az alábbiakra mindenképp ki kell, hogy terjedjen.

Fókuszterületek:

- Megyei vízfolyásokra vonatkozó Nagyvízi mederkezelési tervek (NMT) és Árvízi kockázatkezelési tervek (ÁKK) célkitűzéseinek végrehajtása;
- Megyei vízfolyások ökológiai állapotának javítása, Vízugyjtőgazdálkodási tervek (VGT) intézkedéseinek végrehajtása;
- Hazai Duna szakasz hajózhatóságának javítása;
- Szigetközi Öreg-Duna meder vízszintemelési lehetőségeinek, és azok távlati hatásainak vizsgálata.

Főbb megyei célok a közlekedési infrastruktúra területén

- **Gyorsforgalmi és főúthálózat fejlesztése:** A megyében kiemelt jelentőségű az M1 autópálya. Kapacitásának 2x3 sávra való bővítése elengedhetetlen a térség és a nemzetközi kapcsolatok vonatkozásában. Az észak-déli viszonylatokat tekintve hiányok tapasztalhatók a gyorsforgalmi hálózatban, Győr-Székesfehérvár, Komárom-Kisbér-Székesfehérvár, Győr-Pápa, Mosonmagyaróvár-Csorna között. Jelentős igény fogalmazódott meg az M9 gyorsforgalmi út, Pereszteg-Vas megye határa közötti szakaszának megépítésére, illetve az M85 befejező alagutak szakaszának megvalósítására is a Sopron-Fertőrákos forgalmi csomóponttól az országhatárig. Győr-Moson-Sopron megye gyorsforgalmi úthálózatát a meglévő szakaszok mellett a M85, M86 és M9 tervezett szakaszai teszik majd teljessé.

A főúti problémák a településeken átvezető szakaszok környezeti problémáira, egyes útvonalak kapacitásának elégtelenségére, az alacsony utazási sebességre, ill. egyes kapcsolatok hiányára utalnak.

Településeket elkerülő szakaszok építése, fejlesztése:

- Győr észak-nyugati elkerülő főút befejezése, új Mosoni-Duna híddal;
- Győr belső elkerülő út kiépítése a 14. sz. főút és az 1. sz. főút között;
- *Kapacitás- és utazási sebesség problémák miatti fejlesztések:*
- 82. sz. út fejlesztése Veszprém-Győr között, a győri bevezető és településeket elkerülő szakaszok megvalósítása;
- 84-es főút fejlesztése Sopron-Balaton négysávosítása.
- *Hiányzó főúti kapcsolatok kiépítése:*
- Fertőszentmiklós-Répcévis-Kőszeg önkormányzati út főúttá fejlesztése;

- Új észak-dél irányú közlekedési tengely kiépítése Pápa-Devecser-Tapolca nyomvonalon;
- közvetlen magyarországi főúti kapcsolódás létrehozása a 86-os és az M70 utak között.

A Vámosszabadi határátkelőnél egy új híd építése kívánatos lenne az ingázók és a gazdasági szektor közlekedési forgalma miatt. A fejlesztéseken kívül a főutak tönkrement útburkolatának megerősítésére is szükség van a megyében. pl. a 84. és 86. sz. főutak rekonstrukciójára.

- **Települések kedvezőbb feltárása:** A meglévő mellékúthálózat tervezett mellékutakkal való kiegészítésére szorul a megyében a települések kedvezőbb feltárása, illetve zsákhelyzetének megszüntetése érdekében (Ágfalva, Csér, Dunaszentpál, Ebergőc, Kajárpéc, Kisbodak, Mérges, Nemeskér, Rábapatona, Rábasebes, Sobor, Újrónafő, Vének). Fontos lenne a településközi közlekedési hálózat fejlesztése, amely a belső periféria felszámolását is elősegítené.

A mellékutak javasolt közlekedési infrastruktúra fejlesztései:

- Balf-Fertőrákos közút szélesítése;
- Újkér-Tormásliget (megyehatár) közútfejlesztése Bükk-Csepreg irányába;
- Beled-Csapod-Röjtökmuzsaj 85. sz. főútra kivezető útvonalak korszerűsítése;
- A 84-es és a 86-os főutakra ráhordó négy számjegyű közutak felújítása;
- A Kapuvár-Pomogy határátkelő közötti út felújítása.

A városi közlekedés legjelentősebb kitörési pontjait a városi közúthálózat rekonstrukciója és fejlesztése, a parkolási rendszerek fejlesztése, a közösségi közlekedési szolgáltatás szinten tartása, valamint a gyalogos és a kerékpáros kapcsolatok kiépítése, karbantartása jelentik.

- **Vasúti szolgáltatás színvonalának fejlesztése:** Átfogó célként jelenik meg a gazdaság általános fejlődésével párhuzamosan növekvő közlekedési igények kielégítése. Ehhez az infrastruktúrát fel kell készíteni, mert az elégtelen közlekedési kapacitások már középtávon a fejlődés korlátai lehetnek. Ennek érdekében cél a megyei vasúthálózat kapacitáskorlátainak oldása, az indokolt villamosítások megvalósítása, az állomási pályahálózat és üzemi infrastruktúra rendbetétele, a biztosítóberendezések fejlesztése, cseréje, központi irányítórendszerek kiépítése. A személyforgalom növelése, a vasút, mint környezetbarát közlekedési mód térnyerése érdekében szükséges az állomási, megállóhelyi infrastruktúra felmérése és megújítása, valamint a felvételi épületek multifunkcionalitásának átgondolása, korszerű járműpark forgalomba állítása és az igényeknek megfelelő (akár kínálati) menetrend

biztosítása. Ezeken túlmenően szükséges a vasúti és autóbuszos közforgalmú közlekedési szolgáltatások horizontális és vertikális kapcsolatának rendezése (párhuzamosságok megszüntetése, rá- és elhordó szerep kialakítása), különösen Győr agglomerációs térségében, ahol a vasúti közlekedés fejlesztésében, súlyának növelésében még kiaknázatlan potenciálok rejtőznek.

► **Intermodalitás fejlesztése:** Mind az áruszállítás, mind a személyszállítás területén az intermodalitás hangsúlyos szerepet kapott az elmúlt évtizedekben. Az áruszállítás területén az EU a környezetbarát, fenntartható szállítási, logisztikai láncokat kötelezővé teszi a hosszabb (300 km feletti) szállítások felett, erősítve ezzel a vasút és a hajózás szerepét. Ehhez kapcsolódóan a megfelelő átrakópontok és a rájuk épülő logisztikai szolgáltatások kialakítása, fejlesztése kedvezően befolyásolhatja a gazdaságfejlesztési törekvéseket. Győr és a megye adottságai, meglévő infrastrukturális kapcsolatai kiváló alapot képeznek ezen törekvések kiaknázására. A személyszállítás területén az intermodális kapcsolatok elsősorban a közforgalmú közlekedés vonzerejének növelésében játszanak szerepet. A P+R és a B+R parkolók fejlesztésével az önkormányzatok hozzájárulhatnak a lakosság környezettudatosságának fejlődéséhez és elősegíthetik az intermodalitást. Jó intermodális átszállópontok és kapcsolódó menetrendi fejlesztések révén a rendszeresen közlekedők egy részének utazását, vagy annak egy szakaszát a közforgalmú közlekedésre lehet terelni. Ez a szolgáltatások oldaláról hatékonyságnövekedést jelent, míg társadalmi oldalról kedvező hatásai közül az egyéni motorizált forgalom csökkenését, a torlódások mértékének csökkenését és a forgalomhoz és torlódásokhoz kapcsolódó környezetterhelés mértékének csökkenését emelhetjük ki. Az áruszállítás szempontjából Győr tekintetében különösen a gönyői kikötő és a péri repülőtér elérhetősége emelendő ki, valamint a már meglévő és évtizedek óta működő, de bővítésre szoruló soproni konténerterminál. Megfelelő infrastrukturális és szolgáltatási kapcsolatok kiépítésével, biztosításával az előbbi két létesítmény integrációja a győri gazdaságba tovább erősíthető, a soproni terminál fejlesztése pedig regionális szinten érezteti hatását. A kikötői logisztika és a soproni konténerterminál fejlesztése az Uniós és hazai klímacélok eléréséhez is hozzájárul.

► **Vízi infrastruktúra fejlesztése:** A Mosoni-Duna torkolatánál épülő nagyműtárgy kedvező környezeti hatásain túl a vízszint szabályozhatóságával a vízi közlekedés feltételeinek javításához is hozzájárul. A beruházás lehetővé teszi a Mosoni-Duna hajózhatóságának bővítését, végső célként Győr a dunai személyhajózásba történő bekapcsolását említhetjük. Ezzel potenciálisan a turizmus oldaláról Győr elérhetővé válik a Dunán népszerű és egyre jelentősebb forgalmat bonyolító szállodahajókon utazó közönség részére, akik utazásuk során

egy-két napra megállva megismerkedhetnek Győr és környéke turisztikai attrakcióival. További vizsgálatokat igényel Győr helyi, illetve helyközi közlekedésben a hajózás bevonási lehetősége, mellyel Győr a közlekedés területén is tényleg a vizek városává válna. A torkolati mű megvalósulása azonban a dunai hajózás problematikájára nem ad megoldást, az állami cselekvést igényel. Ez a munka a Szap - Szob közötti Duna-szakaszon történő TEN-T belvízi út fejlesztési projekt keretén belül meg is kezdődött.

► **Konkrét fejlesztési célok a vasúti közlekedés területén:**

- 8-as vonal (Győr – Sopron) szakaszos kétvágányúsítása (létesítési engedéllyel rendelkező engedélyezési terv rendelkezésre áll, Győr-Csorna a szakasz kiviteli tervezésére forrással is rendelkezik)
- 10-es vonal (Győr – Celldömölk) villamosítása, pályafelújítás
- 11-es vonal (Győr - Veszprém) fejlesztése (Bakony-szentlászlói elővárosi szemléletű, azt követően turisztikai szemléletű fejlesztés)
- Az állomási, megállóhelyi infrastruktúra felmérése és megújítása, valamint a felvételi épületek multifunkcionalitásának átgondolása
- Sopron - Harka állomások közötti szűk keresztmetszet feloldása, második vágány megépítése
- Sopron állomás kapacitásbővítése
- GYSEV ZRt. IC kocsik, vagy IC motorvonat beszerzése
- Hegyeshalom - Rajka közötti vágány átépítése 22,5 kN tengelyterhelésre
- Észak-Dél vasúti folyosó korszerűsítése - Hegyeshalom - Csorna állomások között vágánykorszerűsítés, tengelyterhelés emelés
- Csorna - Porpác állomások közötti vágánykorszerűsítés, tengelyterhelés emelés
- Vasút szerepének erősítése Győr elővárosi és helyi forgalmában
- Új járművek beszerzése révén a szolgáltatási színvonal növelése a nem villamosított vonalakon, különös tekintettel Győr elővárosi forgalomban
- Kerékpárszállítási lehetőségek fejlesztése a 11-es vonalon (Győr - Veszprém) a turisztikai vonzerő növelésére a járműállomány fejlesztése révén
- Soproni Intermodális Logisztikai Szolgáltató Központ területén található konténerterminál fejlesztése
- Intermodális csomópont elhelyezése a jelenleg üres Sopron személy pu. és Felsőbüki Nagy Pál u. közötti területen.

► **Konkrét fejlesztési célok a vízi közlekedés területén:**

- (Mosoni-)Duna hajózhatóságának javítása. (GYMJV Településfejlesztési Konceptiója 2014-2030)
- Győr-Gönyű kikötő szerepének, funkcióinak erősítése. (MIOP 2.1)

- Győr személykikötő kiépítése. (GYMJV Településfejlesztési Konceptiója 2014-2030)
- Kikötői logisztikai szolgáltatások bővítése

► **Konkrét fejlesztési célok a légi közlekedés területén:**

- Győr-Pér repülőtér és Győr közlekedési kapcsolatának fejlesztése (pl.: Győr – Kisbér vasútvonal megépítése – ez az elővárosi forgalmi célhoz is kapcsolódik). (GYMJV Településfejlesztési Konceptiója 2014-2030)
- Repülőtéri logisztikai szolgáltatások bővítése és a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése

12. Felhasznált irodalom

(3. fejezet)

Időügyi Nemzeti Stratégia 2034-ig (Készítette: Szociális és Munkaügyi Minisztérium, Készült: 2009)
Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2009-2024 (Készítette: Magyarország Kormánya, 2009)

(4. fejezet)

Magyarország kistájainak katasztere. Szerk.: Dövényi Z. Második átd., bőv. kiad. Bp. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, 2010. alapján szerkesztette: Hardi Tamás, p. 876.

A Kárpát-medence régiói 5: Nyugat-Dunántúl. Szerk.: Rechnitzer J. Dialóg Campus, 2007. p. 454.

Kulmány I. – Milics G. – Kovács A.: Geotermális energia mezőgazdasági hasznosítása egy kertészeti példa alapján. Journal of Central European Green Innovation 3 (1) 2015., pp. 23-48.

Győr-Moson-Sopron Megye Klímastratégiája, 2018.

Demeter E. (szerk.): Statisztikai jelentések. Biomassza-felhasználás energetikai célra 2019 év. I. évf./ I. NAIK Agrárgazdasági Kutatóintézet 2020., p. 12.

Kisari K.: A LEAN-modell alkalmazhatóságának ökonómiai vizsgálata és szervezéstudományi szempontjai biogáz-üzemekben. Doktori (PhD) Értekezés. Gödöllő, 2017., p. 188.

Frissített Környezetvédelmi Nyilatkozat 2019. Győr Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal Településfejlesztési Főosztály, p. 28.

Dunakiliti, Future Hydro Vision Kft., „Dunakiliti duzzasztómű vízenergetikai hasznosítása járulékos kis-vízierőmű létesítésére” (082/6 hrsz.) vonatkozó előzetes vizsgálat. Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal, Iktatószám 2040-28/2016.

Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv – Duna Részvízgyűjtő 2016. ÉDUVIZIG p. 345.

1-1 Szigetköz Alegység Vízgyűjtő-gazdálkodási terv 2016. ÉDUVIZIG p. 105.

1-2 Rábca és a Fertő Alegység Vízgyűjtő-gazdálkodási terv 2016. ÉDUVIZIG p. 112.

1-3 Rába Alegység Vízgyűjtő-gazdálkodási terv 2016. ÉDUVIZIG p. 112.

1-4 Marcal Alegység Vízgyűjtő-gazdálkodási terv 2016. ÉDUVIZIG p. 112.

1-5 Cuhai-Bakony-ér és Concó Alegység Vízgyűjtő-gazdálkodási terv 2016. ÉDUVIZIG p. 106.

Források (6. fejezet):

- TEIR: Helyzet-Tér-Kép. <https://www.teir.hu/helyzet-ter-kep/>
- KSH Népszámlálás 2011. 3. *Területi adatok. 3.8. Győr-Moson-Sopron megye.* Győr, 2013. ISBN 978-963-235-404-http://www.ksh.hu/nepszamlalas/teruleti_adatok
- Területi Statisztikai Évkönyv 2019.* Budapest: Központi Statisztikai Hivatal, 2020. december. 419.p.
- KSH *Fókuszban a megyék* (archívum). <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/203/index.html#>
- KSH *Összefoglaló táblák – Területi Statisztika (STADAT) - Idősoros éves, területi adatok - Népesség, népmozgalom* http://www.ksh.hu/stadat_eves_6_1
- KSH *A társadalmi haladás mutatószámrendszere. – 2. Társadalmi mutatószámok* <https://www.ksh.hu/thm/tablak.html>
- Felvi.hu: *Elmúlt évek statisztikái 2001-2020 - Széchenyi István Egyetem.* https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_statisztikak/elmult_evek/!ElmultEvek/index.php/elmult_evek_statisztikai/intezmenyenkent-idosorosan?filters%5Bsta_int_id%5D=35
- Felvi.hu: *Elmúlt évek statisztikái 2001-2020 – Soproni Egyetem.* https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_statisztikak/elmult_evek/!ElmultEvek/index.php/elmult_evek_statisztikai/intezmenyenkent-idosorosan?filters%5Bsta_int_id%5D=777
- Országos Kórházi Főigazgatóság Alapellátásfejlesztési Igazgatóság: *Tájékoztató a tartósan betöltetlen háziorvosi körzetekről.* <https://oali.aeek.hu/tajekoztato-a-tartosan-betoltetlen-haziorvosi-korzetekrol/>
- NAV: *SZJA 1+1% adatbázisok.* https://nav.gov.hu/nav/szja1_1
- KSH (2020): *Magyarország 2019.* https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo_2019.pdf
- Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat: *Munkaerőpiaci statisztikák, elemzések – településsoros adatok.* <https://nfsz.munka.hu/tart/munkaeropiac>
- Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (2020) *Kórházi ágyszám- és betegforgalmi kimutatás 2019.* http://www.neak.gov.hu/data/cms1026624/Korhazi_agyszamkimutatas_2019.pdf
- Magyarország ivóvízminősége 2018.* (8. fejezet). https://www.nnk.gov.hu/attachments/article/726/lv%C3%B3v%C3%ADzmin%C5%91s%C3%A9g2018__2020_3.pdf
- KSH (2019): *Magyarország 2018.* <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2018.pdf>
- Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata – Sportkonceptió 2012-2026. Győr Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal Sport Osztály. 96.p.
- Mosonmagyaróvár Város Sportkonceptiója 2018-2023. 88.p. http://mosonmagyarovar.hu/websites/www.mosonmagyarovar.hu/files/onkormanyzati_tervek/Sportkonceptio_Mosonmagyarovar_2018-2023.pdf

13. Ábrajegyzék

1. ábra: A munka folyamata.....	9
2. ábra: A jövőkép kulcsterületei	20
3. ábra: Kistájak Győr-Moson-Sopron megyében és a megyehatár mentén	35
4. ábra: Győr-Moson-Sopron megye vízrajza.....	36
5. ábra: Győr-Moson-Sopron megye és környezetének genetikai talajtípusai	38
6. ábra: A földterületek megoszlása művelési ágak szerint (ha), 2009-2018.....	40
7. ábra: Az évi átlagos napfénytartam (óra) Magyarországon az 1971-2000 közötti időszak alapján (Forrás: OMSZ)	54
8. ábra: A hőáramsűrűség területi eloszlása	55
9. ábra: Győr-Moson-Sopron megyében szolgáltatott villamos energia mennyisége (1000 kWh), 2009-2019	59
10. ábra: Győr-Moson-Sopron megyében a lakosság számára szolgáltatott villamos energia abszolút és fajlagos értékei, 2009-2019	60
11. ábra: A Fertő-Hanság Nemzeti Park igazgatása alá tartozó megyei Tájvédelmi Körzetek területeloszlása (hektár), 2019	66
12. ábra: Győr-Moson-Sopron megye közigazgatási beosztása, 2021	71
13. ábra: A megye települései a népességnagyság kategóriái alapján, 2020	73
14. ábra: A megye települései a komplex társadalmi-gazdasági fejlettségi mutató értékei alapján	76
15. ábra: A megye járásainak kedvezményezettség szerinti besorolása	77
16. ábra: A megye területét érintő európai területi társulások	79
17. ábra: Agglomerációk és településegységek a megyében	80
18. ábra: A lakónépesség változása 2010. január 1-hez viszonyítva, összesen és korcsoporti bontásban (%), 2020. január 1.....	83
19. ábra: Győr-Moson-Sopron megye és Magyarország népességének száma nemek és életkor szerint (fő), 2010. és 2020. január 1.	85
20. ábra: Az öregedési mutató változása, illetve megyei és járási különbségei (fő), 2009-2018	86
21. ábra: A természetes szaporodás, fogyás és a vándorlási egyenleg alakulása - összesítetten, megyei és járási bontásban (ezer fő), 2009-2018.....	88
22. ábra: A két legnagyobb nemzetiséghez tartozók aránya (%), 2011	90
23. ábra: Foglalkoztatási arány Magyarországon a 15-64 éves népességen belül (%), 2019.....	93
24. ábra: Munkanélküliségi ráta változása Győr-Moson-Sopron megyében (%), 2010-2020 között	93

25. ábra: Felvett hallgatók számának alakulása a Soproni Egyetemen és a Széchenyi István Egyetemen (fő), 2010-2020	99
26. ábra: Igazolt COVID-19 fertőzöttek számának alakulása és a megyei koronavírus térkép, 2021.02.19.	101
27. ábra: Regisztrált nonprofit szervezetek ezer lakosra jutó száma (db), 2018	112
28. ábra: Egy főre jutó GDP alakulása megyénként (Ft), 2010-2019.....	118
29. ábra: A foglalkoztatási ráta alakulása megyénként (%), 2010-2019	120
30. ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása megyénként (%) 2010-2019.....	122
31. ábra: A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete Győr-Moson-Sopron megyében nemzetgazdasági ágak szerint (Ft), 2019	123
32. ábra: A működő gazdaságok számának megoszlása nemzetgazdasági ágazatok szerint Magyarországon és Győr-Moson-Sopron megyében (%), 2018.....	126
33. ábra: A gazdaságsszám, és a standard termelési érték nagyságkategóriái megyénként, 2016	131
34. ábra: Összes kereskedelmi szálláshely szállásférőhelyeinek száma Győr-Moson-Sopron megyében, ezer lakosra (db)	144
35. ábra: Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken Győr-Moson-Sopron megyében, ezer lakosra (db)	144
36. ábra: Külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák aránya Győr-Moson-Sopron megyében (százalék)	145
37. ábra: Turisztikai térségek Magyarországon, 2020.....	150
38. ábra: Közvetlen külfölditőke-befektetések Győr-Moson-Sopron megyében	152
39. ábra: Beruházások teljesítményértéke megyénként, 2010-2019	157
40. ábra: A Győr-Moson-Sopron megyei vállalkozások támogatott projektjeinek száma és a támogatás összege a megye járásaiban, 2014-2020	161
41. ábra: Hőtérkép Magyarország ipari parkjairól, 2016.....	162
42. ábra: A K+F-ráfordítások egy lakosra jutó értéke és a K+F-költségek megoszlása a kutatás-fejlesztési tevékenység típusa szerint, 2018.....	168
43. ábra: A térségi versenyképesség piramismodellje	171
44. ábra: Győr-Moson-Sopron megye környezeti infrastruktúrába bevont településeinek száma (db), 2009-2019.....	172
45. ábra: GYMS megye úthálózata és annak átlagos napi forgalma (Ej/nap)	174
46. ábra: Magyarország vasúthálózati térképe (részlet)	178
47. ábra: GYSEV által üzemeltetett vasútvonalak	179
48. ábra: A megye kerékpárúthálózata, 2021	183

49. ábra: A SacraVelo – határon átnyúló kerékpáros zarándokutak megyei hálózata	184
50. ábra: Győr-Moson-Sopron megye közcsatornába bekapcsolt és nem bekapcsolt lakásainak száma és aránya, 2009-2019.....	190
51. ábra: Győr-Moson-Sopron megye közcsatornával ellátott településeinek, és lakásosainak száma (2010-2019)	191
52. ábra: A szennyvízgyűjtő-hálózat hosszának és az elvezetett összes szennyvíz mennyiségének változása, 2009-2019	191
53. ábra: Győr-Moson-Sopron megye hulladékgyűjtésbe bevont lakásainak és üdülőinek száma, 2009-2012	197
54. ábra: Győr-Moson-Sopron megye villamosenergia fogyasztóinak száma, és az egy háztartási fogyasztóra jutó villamosenergia felhasználása, 2009-2019	201
55. ábra: Győr-Moson-Sopron megye háztartási és nem háztartási gázfogyasztóinak, továbbá a gázzal fűtött lakásainak száma (db), 2009-2019	203
56. ábra: Győr-Moson-Sopron megye távfűtésbe és melegvízhálózatba bekapcsolt lakásainak száma (db), 2009-2019.....	204
57. ábra: a Győr-Moson-Sopron megyei lakosság részére szolgáltatott melegvíz mennyisége a (1000 m3), 2009-2019.....	205
58. ábra: Támogatást nyert naperőművi projektek Győr-Moson-Sopron megyében, 2020	207
59. ábra: Az épített lakások lakásforma szerinti alakulása Győr-Moson-Sopron (db), 2009-2019	210
60. ábra: Az épített lakások számának alakulása a Nyugat-Dunántúli és Közép-Dunántúli régióban (db), 2009-2019.....	211
61. ábra: A Győr-Moson-Sopron megyei járások újonnan, családi házas formában épített lakások számának alakulása (db), 2009-2019.....	212
62. ábra: A Győr-Moson-Sopron megyei járások újonnan épített lakásainak különböző formák szerint részarányos megoszlása (%), 2009-2019	213
63. ábra: Győr-Moson-Sopron megye rendszeresen tisztított közterületeinek nagysága (m2), 2009-2019	215

14. Táblázatjegyzék

1. táblázat: A földterületek művelési ágak szerinti megoszlásának változása 2009-2018 között (ha)	39
2. táblázat: A légszennyező anyagok éves napi átlagértéke ($\mu\text{g}/\text{m}^3$), 2013-2019	43
3. táblázat: A PM10 kisméretű szálló porra vonatkozó éves napi határértékeinek átlépési száma($\mu\text{g}/\text{m}^3$), 2013-2019	44
4. táblázat: Győr-Moson-Sopron megyében szolgáltatott villamos energia megoszlása szektorok szerint (1000 kWh), 2012-2019	60
5. táblázat: A Fertő-Hanság Nemzeti Park igazgatása alá tartozó megyei természet-és tájvédelmi területei, természeti emlékei I., 2009-2019	66
6. táblázat: A Fertő-Hanság Nemzeti Park igazgatása alá tartozó megyei természet-és tájvédelmi területei, természeti emlékei II., 2009-2019	67
7. táblázat: A megye járásainak alapvető adatai.....	71
8. táblázat: A településhálózat alapvető jellemzői a szomszédos megyékkel összevetve, 2020.	72
9. táblázat: A megye városainak néhány, vonzáskörzeti szerepeket jellemző mutatója	75
10. táblázat: A megye településegységeinek néhány jellemző társadalmi-gazdasági mutatója	81
11. táblázat: Győr-Moson-Sopron megye állandó- és lakónépessége járásonként (fő, változás %-a), 2010 és 2019. december 31.	84
12. táblázat: Győr-Moson-Sopron megye lakónépességének főbb adatai nem és életkor szerinti bontásban (fő), 2010 és 2020. január 1.	84
13. táblázat: Eltartottsági ráták, öregségi index (%), január 1. 2012, 2020	87
14. táblázat: Népmozgalmi események (fő és ezrelék), 2010-2019.....	87
15. táblázat: A nemzetiségi népesség száma, aránya, 2011	90
16. táblázat: A népesség száma és aránya vallási/felekezeti hovatartozás szerint (fő, %), 2011	91
17. táblázat: Helyi adóbevételek mértéke és súlya a megyében és a járásokban (millió Ft, %), 2011-2019	95
18. táblázat: A lakossági jövedelmek alakulása (ezer Ft), 2010-2018.....	96
19. táblázat: Bölcsődei, óvodai, köz- és szakoktatási feladatellátási helyek a megye járásaiban (db), 2019	98
20. táblázat: Háziiorvosi ellátottság és betegforgalom változása (fő, %-os változás), 2010, 2019, 2021	101
21. táblázat: Állami tulajdonú, központi egészségügyi intézmények ágyszámai (db), 2019	103

22. táblázat: Szakellátások megléte a megye kórházaiban 2019.....	103
23. táblázat: Győr-Moson-Sopron megyében regisztrált gazdasági szervezetek száma gazdálkodási forma szerint.....	124
24. táblázat: A Győr-Moson-Sopron megyében működő vállalkozások száma nemzetgazdasági ág szerint.....	125
25. táblázat: A Győr-Moson-Sopron megyében működő vállalkozások száma és a foglalkoztatottak létszáma.....	127
26. táblázat: A Győr-Moson-Sopron megyei székhelyű ipar termelési értéke ágazat szerint ...	134
27. táblázat: A Győr-Moson-Sopron megyében működő ipari vállalkozások száma ágazat szerint	136
28. táblázat: Alkalmazásban állók létszáma Győr-Moson-Sopron megye iparának egyes ágazataiban.....	136
29. táblázat: A Győr-Moson-Sopron megyében szolgáltatási szektorban működő vállalkozások száma ágazat szerint.....	138
30. táblázat: A kereskedelmi szálláshelyek kapacitása és vendégforgalma Győr-Moson-Sopron megyében (2010-2020)	143
31. táblázat: Győr-Moson-Sopron megye szálláshelyei.....	146
32. táblázat: Klaszterek Győr-Moson-Sopron megyében, 2020.....	148
33. táblázat: A Győr-Moson-Sopron megyei székhelyű ipar értékesítési adatai ágazat szerint 2019-ben	154
34. táblázat: A gazdasági szervezetek beruházásainak adatai gazdasági ágak szerint Győr- Moson-Sopron megyében, 2019.....	159
35. táblázat: A Győr-Moson-Sopron megyei vállalkozások kapacitásbővítési és egyéb fejlesztési pályázatainak adatai	160
36. táblázat: A Győr-Moson-Sopron megyei és az országos kutató-fejlesztő helyek adatai, 2019	167
37. táblázat: Győr-Moson-Sopron megye kutatási pályázatainak adatai (2014-2020).....	169
38. táblázat: A Magyar Közút Nonprofit Zrt. Győr-Moson-Sopron megyei úthálózata.....	173
39. táblázat: A Magyar Közút Nonprofit Zrt. GyMS megyei kerékpárúthálózat-fejlesztési tervei (2021)	182
40. táblázat: Győr-Moson-Sopron Megye közüzemi vízellátással rendelkező településeinek, és lakásainak száma (2010-2019)	186
41. táblázat: Győr-Moson-Sopron Megye szomszédos megyéiben szolgáltatott összes víz mennyisége (2010-2019)	187

42. táblázat: Győr-Moson-Sopron megye járásainak közcsatornán elvezetett összes szennyvízének mennyisége (1000 m ³), 2009-2019	192
43. táblázat: Győr-Moson-Sopron megye lakosságtól elszállított települési hulladék mennyisége járásonként (tonna), 2009-2019	197
44. táblázat: A lakosságtól elkülönített hulladékgyűjtésben elszállított települési hulladék mennyisége járásonként (tonna), 2011-2019	198
45. táblázat: Győr-Moson-Sopron megye járásai számára szolgáltatott összes villamosenergia mennyisége, (MWh), 2009-2019	201
46. táblázat: Győr-Moson-Sopron megye járásainak összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (átszámítás nélkül, 1000 m ³), 2009-2019.....	203
47. táblázat: Győr-Moson-Sopron megye járásainak távhőellátásra felhasznált hőmennyisége a lakosság részére (GJ), 2009-2019	204
48. táblázat: A Győr-Moson-Sopron megyei járások lakásállományának alakulása (db), 2009-2019	212
49. táblázat: A leggyakoribb 20 a településenként legfontosabb négy projekt közül	245
50. táblázat: A településenként legfontosabb négy projekt gyakorisági sorrendben, járásonként, a járási székhelyek nélkül.	247

15. MELLÉKLETEK

1.sz. melléklet

*Áttekintő táblázat Győr-Moson-Sopron megye térségeinek forrás bevonó képessége
a Széchenyi 2020 program Operatív Programjaiból, 2015-2019 (Mrd Ft)*

OP-k Járások	EFOP	GINOP	IKOP	KEHOP	KÖFOP	RSZTOP	TOP	VEKOP	Összesen
Csornai	2,29	1,04	1,04	0,01	0,06	0,00	0,00	2,17	
Győri	17,78	27,40	9,37	24,30	0,11	0,14	8,99	10,42	
Kapuvár-Beledi	0,99	0,81	0,00	0,02	0,04	0,00	0,00	2,02	
Mosonmagyaróvári	1,88	4,27	4,43	3,56	0,08	0,00	0,00	4,45	
Pannonhalmi	0,23	1,14	0,00	0,00	0,03	0,00	0,00	1,33	
Sopron-Fertődi	6,41	15,79	33,58	3,41	0,08	0,00	6,59	6,37	
Téti	1,02	0,12	0,00	0,03	0,03	0,00	0,00	1,20	
Megye összesen	30,61	50,39	48,43	31,34	0,43	0,14	15,58	27,96	
Megye aránya (%)									

Forrás: TEIR, FAIR-SZ2020 adatai alapján szerkesztette Hegyiné Bolla K.

2.sz. melléklet

A 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 10. sz. melléklete alapján a bevont szervezetek listája.

ORSZÁGOS TERÜLETFEJLESZTÉSI TANÁCS	
MINISZTEREK	Dr. Pintért Sándor-belügyminiszter; Dr. Benkő Tibor-honvédelmi miniszter; Dr. Varga Judit igazságügyi miniszter; Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszter; Prof. Dr. Kásler Miklós-emberi erőforrások miniszter; Dr. Palkovics László innovációs és technológiai miniszter; Dr. Nagy István-agrárminiszter; Dr. Semjén Zsolt nemzetpolitikáért, egyházügyekért és nemzetiségekért felelős miniszterelnök-helyettes Mager Andrea a nemzeti vagyon kezeléséért felelős tárca nélküli miniszter Novák Katalin családokért felelős tárca nélküli miniszter Süli János a Paksi Atomerőmű bővítéséért felelős tárca nélküli miniszter
KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL	
MAGYAR ENERGETIKAI ÉS KÖZMŰ-SZABÁLYOZÁSI HIVATAL	
ORSZÁGOS ATOMENERGIA HIVATAL	
ORSZÁGOS KÖRNYEZETVÉDELMI TANÁCS	
MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA	
ORSZÁGOS ÖNKORMÁNYZATI ÉRDEKSZÖVETSÉGEK	Magyar Önkormányzatok Szövetsége; Megyei Önkormányzatok Országos Szövetsége; Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége; Megyei Jogú Városok Szövetsége; Kisvárosi Önkormányzatok Országos Érdekszövetsége; Községek, Kistélepülések és Kistérségek Országos Önkormányzati Szövetsége; Magyar Faluszövetség
ÉRINTETT TÉRSÉGI FEJLESZTÉSI TANÁCSOK	M9 Térségfejlesztési Tanács

ÉRINTETT MEGYEI ÖNKORMÁNYZATOK	Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat; Vas Megyei Önkormányzat; Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat; Veszprém Megyei Önkormányzat; Zala Megyei Önkormányzat Szlovákia: Pozsonyi -, Nyitrai -, Nagyszombati kerület; Ausztria: Burgenland tartomány
ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐK	Kara Ákos Simon Róbert Balázs Dr. Nagy István Gyopáros Alpár Barcza Attila
HERMANN OTTÓ INTÉZET NONPROFIT Kft.	
ÉRINTETT ÁLLAMIGAZGATÁSI SZERVEK	Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és természetvédelmi főosztálya; Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság; Nemzeti Környezetügyi Intézet Észak Dunántúli Kirendeltség; Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, Nyugat-Dunántúli Regionális Igazgatósága; Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatósága; Központi Statisztikai Hivatal Győri Igazgatósága; Magyar Államkincstár Győr-Moson-Sopron Megyei Igazgatósága; Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal; Magyar Energetikai és Közmű Szabályozási Hivatal; Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Győr-Moson-Sopron Megyei Kirendeltsége; Győr-Moson-Sopron Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság; Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőrfőkapitányság; Győr-Moson-Sopron Megyei Büntetésvégrehajtási Intézet; Nyugat-dunántúli Regionális Igazgatósága; Nemzeti Földügyi Központ Győr-MosonSopron Megyei Igazgatóság; Győr-Moson-Sopron Megyei Védelmi Bizottság; Nemzeti Befektetési Ügynökség; Alkotmányvédelmi Hivatal Győr-MosonSopron Megyei Kirendeltsége; Nemzeti Adó-és Vámhivatal Győr-MosonSopron Megyei Adó-és Vámigazgatósága; Győri Törvényszék;

	Győr-Moson-Sopron Megyei Főügyészség;
KAMARÁK	Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Győr-MosonSopron Megyei Igazgatóság Győr-Moson-Sopron Megyei Kereskedelmi és Iparkamara Győri Ipartestület Sopron és Vidéke Ipartestület
CIVIL SZERVEZETEK	Civil Információs Centrum
EGYHÁZAK	

3.sz. melléklet

**EFOP prioritások elnyert támogatásai Győr-Moson-Sopron megyében
Megye összesen járási bontásban (eFT)**

Járás Prioritások	Mosonmagyaróvári	Téti	Soproni	Pannon-halmi	Győri	Kapuvári	Csornai	Összesen
efop-1	865 001	595 335	301 746	57 782	1 652 666	983 938	1 250 822	5 707 291
efop-2	420 226	0	521 515	85 263	9 032 148	109 280	1 584 874	11 753 306
efop-3	524 286	209 264	5 083 319	29 929	7 796 790	30 091	72 183	13 745 862
efop-4	1 015 692	1 037 783	2 764 145	48 635	1 766 237	140 042	149 416	6 921 949
efop-5	0	0	0	48 298	100 000	0	0	148 298
össz. támogatás	2 825 206	1 842 382	8 670 725	269 906	20 347 841	1 263 351	3 057 296	38 276 707
projektek száma	32	16	34	7	73	12	17	191

Forrás: <https://palyazat.gov.hu>

alapján

szerkesztette

Gyulai

T.

Letöltés időpontja: 2021.03.05.

Az OP felhívásaira 10.531 db pályázat került benyújtásra országos szinten. A benyújtott pályázatokból 5.578 db-ot támogatott az Irányító Hatóság amelyből 191 darabot (3,4%-ot) tesznek ki a Győr-Moson-Sopron megyei kedvezményezettek megkötött szerződésai. Az EFOP-támogatások összege országos szinten 1150 Mrd Ft, amelyből 38,3 Mrd Ft került lekötésre Győr-Moson-Sopron megyében. A támogatások 79,72%-ának kifizetése történt meg mostanáig, de ez az arány növekedni fog, tekintettel arra, hogy a projektek megvalósítása még folyamatban van.

IKOP prioritások elnyert támogatásai Győr-Moson-Sopron megyében

Megye összesen járási bontásban (eFT)

Járás Prioritások	Mosonmagyaróvári	Téti	Soproni	Pannonhalmi	Győri	Kapuvári	Csornai	Összesen
IKOP-1	3 700 000	0	0	0	0	0	1 847 567	5 547 567
IKOP-2	0	0	34 474 444	0	5 090 567	0	0	39 565 011
IKOP-3	0	0	0	0	0	0	0	0
IKOP-4	0	0	0	0	87 912 428	0	0	87 912 428
össz. támogatás	3 700 000	0	34 474 444	0	93 002 994	0	1 847 567	133 025 006
projektek száma	1	0	3	0	3	0	1	8

Forrás: <https://palyazat.gov.hu>

alapján

szerkesztette

Gyulai

T.

Letöltés időpontja: 2021.03.05.

Az OP felhívásaira 155 db pályázat került benyújtásra országos szinten. A benyújtott pályázatokból 125 db-ot támogatott az Irányító Hatóság amelyből 8 darabot (6,4%-ot) tesznek ki a Győr-Moson-Sopron megyei kedvezményezettek megkötött szerződésai. Az IKOP-támogatások összege országos szinten 1937 Mrd Ft, amelyből 133 Mrd Ft került lekötésre Győr-Moson-Sopron megyében. A megyében megvalósult projektek az országos és nemzetközi közlekedési hálózat elemeinek fejlesztését célozták.

**KEHOP prioritások elnyert támogatásai Győr-Moson-Sopron megyében
Megye összesen járási bontásban (eFT)**

Járás Prioritások	Mosonmagyar-óvári	Téti	Soproni	Pannonhalmi	Győri	Kapuvári	Csornai	Összesen
KEHOP-1	1 905 855	20 000	18 415	0	14 254 598	32 644	27 082	16 258 593
KEHOP-2	0	436 620	404 743	0	440 400	0	5 600 988	6 882 750
KEHOP-3	860 000	0	980 000	0	1 100 000	0	0	2 940 000
KEHOP-4	1 700 859	0	927 142	0	0	0	0	2 628 002
KEHOP-5	0	0	1 998 850	0	9 014 953	0	0	11 013 803
össz. támogatás	4 466 714	456 620	4 329 150	0	24 809 951	32 644	5 628 069	39 723 148
projektek száma	3	2	19	0	34	2	3	63

Forrás: <https://palyazat.gov.hu>

alapján

szerkesztette

Gyulai

T.

Letöltés időpontja: 2021.03.05.

A 113 db Győr-Moson-Sopron megyéből benyújtott pályázatból 63 db (55,75%) részesült támogatásban. A klímastratégiával kapcsolatos pályázatok – a pannonhalmi kivételével – minden járásban nyertek támogatást és vízgazdálkodási területen is több sikeres pályázat született. Ezzel szemben csak néhány pályázat valósult meg az élőhelyek megőrzése témakörében, az épületenergetikai fejlesztések pedig kizárólag a megyei jogú városok járásaira korlátozódtak.

**KÖFOP prioritások elnyert támogatásai Győr-Moson-Sopron megyében
Megye összesen járási bontásban (eFT)**

Járás Prioritások	Mosonmagyar-óvári	Téti	Soproni	Pannonhalmi	Győri	Kapuvári	Csornai	Összesen
KÖFOP-1	69 978	27 000	107 427	31 952	118 954	40 945	59 889	456 145
KÖFOP-2	0	0	0	0	0	0	0	0
KÖFOP-3	0	0	0	0	0	0	0	0
össz. támogatás	69 978	27 000	107 427	31 952	118 954	40 945	59 889	456 145
projektek száma	10	4	14	5	18	6	9	66

Forrás: <https://palyazat.gov.hu> alapján szerkesztette Gyulai T.

Letöltés időpontja: 2021.03.05.

Győr-Moson-Sopron megyéből 70 db pályázat került benyújtásra a KÖFOP 1. prioritására, amelyből 66 db-ot ítéltek támogatásra érdemesnek. Az önkormányzati ASP rendszerhez történő csatlakozás támogatása minden járásban több településen kapott támogatást, ezért megyei szinten is sikeres fejlesztési intézkedésnek értékelhető.

GINOP nyertes pályázatok megoszlása Győr-Moson-Sopron megyében
Megye összesen járási bontásban (db)

Járás Vállaltok	Mosonmagyaróvári	Téti	Soproni	Pannonhalmi	Győri	Kapuvári	Csornai	Összesen
600 fölötti nyertes pályázat	0	0	0	0	1	0	0	1
200 fölött	1	0	1	0	0	0	0	2
50 és 200 között	0	0	0	0	0	0	0	0
39 és 49 között	0	0	0	0	1	1	1	3
20 és 38 között	0	0	0	0	0	0	0	0
10 és 19 között	4	0	3	1	3	1	2	14
10 alatt	16	5	24	6	24	11	10	96
nincs nyertes pályázat	7	9	10	10	6	7	20	69
települések száma	28	14	38	17	35	20	33	185

Forrás: <https://palyazat.gov.hu>

alapján

szerkesztette

Gyulai

T.

Letöltés időpontja: 2021.03.05.

A GINOP prioritásaira Győr-Moson-Sopron megyéből beérkező 2.655 db pályázatból 1.767 db-ra ítélték meg támogatást. Ez azt jelenti, hogy a Győr-Moson-Sopron megyei pályázók által igényelt 122 Mrd Ft támogatásból 87,9 Mrd Ft-ot (72%) sikerült lekötni, amely az országos átlagnál (57,9%) jelentősen kedvezőbb. Az egyes járások a megyén belül viszont jelentős eltérést mutatnak.

Települési szinten a GINOP pályázatok terén Győr emelkedik ki 680 sikeres pályázattal, valamint Sopron és Mosonmagyaróvár 200 fölötti darabszámmal. A három város gazdasági „húzó hatása” abban is mérhető, hogy nagyobb számban vannak ezekben a járásokban olyan települések, ahol jelentős darabszámú sikeres GINOP pályázat mutatja az érdemi vállalkozói aktivitást. Ezzel szemben a csornai és kapuvári járásokban csak a központi városban látható jelentős vállalkozói aktivitás, a többi településen viszont sokkal kisebb a vállalkozói aktivitás. A téti és a pannonhalmi járásokban pedig nagyon alacsony számban van sikeres vállalkozói aktivitást mutató GINOP pályázat, illetve ezek is csak a települések kisebb részére korlátozódnak, így több településen egyetlen nyertes vállalkozói pályázat sincsen.

Összesített elnyert EU-támogatások Győr-Moson-Sopron megyében

	beadott pályázat országosan (db)	támogatott pályázat országosan (db)	támogatott /beadott (%)	összes támogatás országosa (mFt)	összes megyei támogatás (mFt)	megye /ország (%)	beadott megyei projektek darabszáma	megyei támogatott projektek darabszáma	támogatott /beadott (%)
EFOP	10531	5578	52,97%	1 150 751	38 391	3,34%	343	191	55,69%
GINOP	43622	25401	58,23%	2 993 815	87 929	2,94%	2657	1775	66,80%
IKOP	155	125	80,65%	1 936 628	133 025	6,87%	9	8	88,89%
KEHOP	2885	1496	51,85%	1 231 417	39 723	3,23%	113	63	55,75%
KÖFOP	1420	1309	92,18%	417 331	456	0,11%	70	66	94,29%
MAHOP	348	203	58,33%	13 344	334	2,51%	8	3	37,50%
TOP	13917	9532	68,49%	1 505 063	75 305	5,00%	688	487	70,78%
VP	175991	126920	72,12%	1 258 498	51 033	4,06%	5374	3832	71,31%
RSZTOP	9	9	100,00%	41 323	0	0,00%	0	0	0,00%
VEKOP	4591	2738	59,64%	214 873	0	0,00%	0	0	0,00%
Összesen	253 469	173 311	68,38%	10 763 046	426 198	3,96%	9 262	6 425	69,37%

Forrás: <https://palyazat.gov.hu>

alapján

szerkesztette

Gyulai

T.

Letöltés időpontja: 2021.03.05.

4.sz. melléklet

Áttekintő táblázat a TOP 1-5. prioritástengelyek tartalmára vonatkozóan. 2014 évi tervhez képest megvalósulás 2014-202 között

TOP prioritástengely intézkedései	Alap	Teljes forrás indikatív összege - 2014, terv (Mrd Ft)	Intézkedés prioritáson belüli %-os aránya, 2014	Teljes forrás indikatív összege -2021- re megvalósult állapot (Mrd Ft)	2014-2021 közötti intézkedések prioritáson belüli aránya (%)	2014 évi tervhez képest megvalósulás 2014-202 között (%)
1. Térségi gazdasági környezet fejlesztése a foglalkoztatás elősegítésére						
1.1. Helyi gazdasági infrastruktúra fejlesztése	ERFA	114,35	38,32%	3,28	22,42%	2,87%
1.2. Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés	ERFA	71,33	23,90%	2,32	15,85%	3,25%
1.3. A gazdaságfejlesztést és a munkaerő-mobilitás ösztönzését szolgáló közlekedésfejlesztés	ERFA	51,13	17,13%	1,57	10,75%	3,07%
1.4. A foglalkoztatás segítése és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével	ERFA	62,64	20,65%	7,45	50,99%	11,90%
Összesen:		298,45	100%	14,62	100%	4,90%
2. Vállalkozásbarát, népességmegtartó településfejlesztés						
2.1. Gazdaságélénkítő és népességmegtartó településfejlesztés	ERFA	147,78	100,00%	4,81	100,00%	3,26%
Összesen:		147,78	100,00%	4,81	100,00%	3,26%
3. Alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés kiemelten a városi területeken						
3.1. Fenntartható települési közlekedésfejlesztés	ERFA	75,27	37,45%	2,30	36,22%	3,05%
3.2. Önkormányzatok energia-hatékonyságának és a megújuló energia-felhasználás arányának növelése	ERFA	125,71	62,55%	4,04	63,78%	3,21%
Összesen:		200,98	100,00%	6,34	100,00%	3,15%
4. A helyi közösségi szolgáltatások fejlesztése és a társadalmi együttműködés erősítése						
4.1. Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése	ERFA	21,51	34,82%	0,80	49,53%	3,73%
4.2. A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése	ERFA	17,09	27,67%	0,55	34,04%	3,23%
4.3. Leromlott városi területek rehabilitációja	ERFA	23,17	37,51%	0,27	16,42%	1,15%
Összesen:		61,76	100,00%	1,62	100,00%	2,62%

5. Megyei és helyi emberi erőforrás-fejlesztések, foglalkoztatás-ösztönzés és társadalmi együttműködés						
5.1. Foglalkoztatás-növelést célzó megyei és helyi foglalkoztatási együttműködések (paktumok)	ESZA	66,27	73,89%	1,74	74,53%	2,62%
5.2. A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok	ESZA	8,62	9,61%	0,08	3,41%	0,92%
5.3. Helyi közösségi programok megvalósítása	ESZA	14,8	16,50%	0,51	22,06%	3,48%
Összesen:		89,69	100,00%	2,33	100,00%	2,60%

Forrás: Győr-Moson-Sopron Megyei Integrált Területi Program 2014-2020 és <https://www.palyazat.gov.hu/> oldal megvalósult pályázati adatai alapján saját szerkesztés

5.sz. melléklet

TOP 1-5. prioritások elnyert támogatásai Győr-Moson-Sopron megyében

Megye összesen járási bontásban (eFT)

Járás Prioritások	Mosonmagyaróvári	Téti	Soproni	Pannonhalmi	Győri	Kapuvári	Csornai	Járások összesen
TOP-1.1	802 308	162 373	75 100	221 454	742 598	387 666	884 917	3 276 415
TOP-1.2	478 219	0	307 358	449 080	690 268	215 653	325 271	2 465 849
TOP-1.3	0	0	680 028	0	890 443	0	0	1 570 471
TOP-1.4	974 657	392 999	1 873 127	885 172	1 932 312	459 648	934 947	7 452 862
TOP-1.5	0	0	0	0	220 000	0	0	220 000
TOP-2.1	1 032 730	87 000	736 071	868 806	725 010	797 782	563 449	4 810 848
TOP-3.1	482 560	181 457	573 261	0	468 234	183 899	405 969	2 295 380
TOP-3.2	1 066 781	283 247	508 140	140 686	1 273 126	431 087	338 103	4 041 171
TOP-4.1	178 398	47 546	84 846	0	346 547	44 130	100 828	802 294
TOP-4.2	235 000	66 996	18 801	0	119 693	45 090	65 829	551 411
TOP-4.3	0	265 969	0	0	0	0	0	265 969
TOP-5.1	0	99 933	0	0	1 419 000	0	0	1 518 933
TOP-5.2	0	39 896	0	0	0	39 694	0	79 590
TOP-5.3	99 000	60 000	85 738	0	184 469	85 400	0	514 607
Összesen	5 349 653	1 687 415	4 942 470	2 565 198	9 011 700	2 690 050	3 619 314	29 865 800
Megoszlás (%)	19,61%	6,19%	16,65%	9,41%	25,80%	9,07%	13,27%	100,00%
Projektek száma	33	18	48	21	59	27	35	241
Megoszlás (%)	13,92%	7,59%	20,25%	8,86%	23,21%	11,39%	14,77%	100,00%

Forrás: <https://palyazat.gov.hu>

alapján

szerkesztette

Gyulai

T.

Letöltés időpontja: 2021.03.05.

TOP 6-7. prioritások elnyert támogatásai Győr-Moson-Sopron megyében

Megye összesen városi bontásban (eFT)

Városok Prioritások	Mosonmagyaróvár	Tét	Sopron	Pannonhalma	Győr	Kapuvár	Csorna	Megyei városok összesen
TOP-6.1	0	0	7 864 000	0	7 656 127	0	0	15 520 127
TOP-6.2	0	0	3 255 785	0	3 020 264	0	0	6 276 049
TOP-6.3	0	0	2 867 404	0	4 721 000	0	0	7 588 404
TOP-6.4	0	0	747 000	0	2 782 468	0	0	3 529 468
TOP-6.5	0	0	0	0	3 713 537	0	0	3 713 537
TOP-6.6	0	0	0	0	1 859 837	0	0	1 859 837
TOP-6.7	0	0	0	0	985 034	0	0	985 034
TOP-6.8	0	0	903 000	0	1 803 000	0	0	2 706 000
TOP-6.9	0	0	200 000	0	800 000	0	0	1 000 000
TOP-7.1	391 982	0	749 310	0	719 322	153 710	246 471	2 260 795
Összesen	391 982	0	16 586 499	0	28 142 161	153 710	246 471	45 439 251
Projektek száma	35	0	56	0	98	39	18	246

Forrás: <https://palyazat.gov.hu>

alapján

szerkesztette

Gyulai

T.

Letöltés időpontja: 2021.03.05.

TOP prioritások elnyert támogatásai Győr-Moson-Sopron megyében

Megye összesen (eFT)

Járás 1-5. prioritás	Mosonmagyaróvári	Téti	Soproni	Pannonhalmi	Győri	Kapuvári	Csornai	Járások összesen
Összesen	5 349 653	1 687 415	4 942 470	2 565 198	9 011 700	2 690 050	3 619 314	29 865 800
Megoszlás (%)	19,61%	6,19%	16,65%	9,41%	25,80%	9,07%	13,27%	100,00%
Projektek száma	33	18	48	21	59	27	35	241
Megoszlás (%)	13,92%	7,59%	20,25%	8,86%	23,21%	11,39%	14,77%	100,00%
Városok 6-7. prioritás	Mosonmagyar-óvár	Tét	Sopron	Pannon-halma	Győr	Kapuvár	Csorna	Megyei városok összesen
Összesen	391 982	0	16 586 499	0	28 142 161	153 710	246 471	45 439 251
Projektek száma	35	0	56	0	98	39	18	246
Mindösszesen	5 741 635	1 687 415	21 528 968	2 565 198	37 153 861	2 843 760	3 865 785	75 305 051
Megoszlás (%)	7,62%	2,24%	28,59%	3,41%	49,34%	3,78%	5,13%	100,00%
Projektek száma	68	18	104	21	157	66	53	487
Megoszlás (%)	13,96%	3,70%	21,36%	4,31%	32,24%	13,55%	10,88%	100,00%

Forrás: <https://palyazat.gov.hu>

alapján

szerkesztette

Gyulai

T.

Letöltés időpontja: 2021.03.05.

6.sz. melléklet

Interreg Szlovákia-Magyarország prioritások elnyert támogatásai

Győr-Moson-Sopron megyében

Prioritások	Támogatott projektek (db)	Támogatott projektek (M €)	Támogatott projektek Magyarország (M €)	Támogatott projektek Győr-Moson-Sopron megye (M €)	Kedvezményezettek száma Magyarország (db)	Kedvezményezettek száma Győr-Moson-Sopron megye (db)
SO 1.1. Természet és kultúra	40	47,62	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
SO 2.1. Közlekedés	7	22,48	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
SO 3.1. Foglalkoztatás	32	21,29	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
SO 4.1. Intézményi együttműködés	34	17,18	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
összesen:	113	108,57	63,57	4,89	139	19

Forrás: Infographics / Interreg Slovakia-Hungary (skhu.eu) alapján szerkesztette Szakonyi P.

Letöltés időpontja: 2021.03.07.

7.sz. melléklet

Interreg Auszria-Magyarország prioritások elnyert támogatásai

Győr-Moson-Sopron megyében

Prioritások	Támogatott projektek (db)	Támogatott projektek (M €)	Támogatott projektek Magyarország (M €)	Támogatott projektek Győr-Moson-Sopron megye (M €)	Kedvezményezettek száma Magyarország (db)	Kedvezményezettek száma Győr-Moson-Sopron megye (db)
SO 11 Vállalkozás	8	11,35	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
SO 21, SO22, SO23 Természeti és kulturális örökség, Természetvédelem, Víz	18	33,5	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
SO 31, SO 32. Közlekedési infrastruktúra, Ökomobilitás	7	23,33	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
SO 41, SO 42 Hálózatok, Képzés	22	30,99	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
összesen:	55	99,17				

Forrás: Program statisztikák - Interreg (interreg-athu.eu) alapján szerkesztette Szakonyi P.

Letöltés időpontja: 2021.03.07.

8.sz. melléklet**Vidékfejlesztési Program prioritások elnyert támogatásai Győr-Moson-Sopron megyében****Megye összesen (eFT)**

VP prioritás	beadott pályázat (db)	támogatott pályázat (db)	támogatott /beadott (%)	összes támogatás (mFt)
VP-10	788	399	50,63%	9 629 538
VP-11	87	83	95,40%	5 035 491
VP-12	618	582	94,17%	230 150
VP-13	303	283	93,40%	131 235
VP-14	61	53	86,89%	5 709 136
VP-15	10	7	70,00%	198
VP-16	10	8	80,00%	1 894 819
VP-17	1922	1323	68,83%	434 359
VP-19	552	474	85,87%	1 676 994
VP-2	5	4	80,00%	1 624 300
VP-20	1	1	100,00%	167 277
VP-4	486	302	62,14%	18 030 510
VP-5	5	4	80,00%	14 051
VP-6	102	53	51,96%	755 440
VP-7	215	100	46,51%	3 579 401
VP-8	204	153	75,00%	1 668 226
VP-9	5	3	60,00%	452 642
Összesen	5374	3832	71,31%	51 033 767

9.sz. melléklet**Magyar Falu Program elnyert támogatásai Győr-Moson-Sopron megyében****Megye összesen járási bontásban (eFT)**

Járás 1-5. prioritás	Mosonmagyaróvári	Téti	Soproni	Pannonhalmi	Győri	Kapuvári	Csornai	Járások összesen
Magyar Falu - 2019	515 325	453 448	723 360	347 737	958 546	799 195	1 153 995	4 951 605
Magyar Falu - 2020	282 179	362 777	476 389	177 309	676 779	462 830	1 029 501	3 467 764
összesen	797 504	816 225	1 199 749	525 046	1 635 325	1 262 024	2 183 496	8 419 369

Forrás: GYMS megyei önkormányzat adatszolgáltatása alapján szerkesztette Gyulai T.

Megjegyzések

A TOP keretében Győr-Moson-Sopron megyében támogatott 487 db támogatási kérelem 70%-a a benyújtott pályázatoknak (688 db), ami 75 Mrd Ft támogatást jelent. Megyei szinten az összes EU-s támogatásból (426 Mrd Ft) csak 17,6%-a származik a TOP-keretből (75 Mrd Ft), de a megyei szerepvállalás miatt mégis nagyon fontos ez a program a megye településeinek számára.

A Vidékfejlesztési Program keretében támogatott projektek száma (3832 db) és támogatási összege (51 Mrd Ft) ugyancsak jelentős fejlesztési lehetőséget adott a megye települései részére. Ezt egészíti ki a Magyar Falu Program, amely a kistelepülések fejlesztésének fontos eszköze.